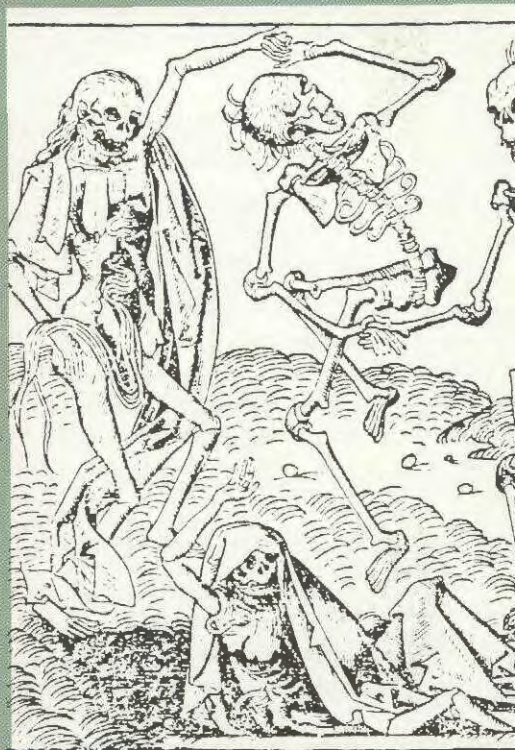

DE BRABANTSE LEEUW

TIJDSCHRIFT VOOR GENEALOGIE

De Brabantse Leeuw

Tijdschrift voor genealogie

De Brabantse Leeuw is een uitgave van de
Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening

Redactieadres:

De Brabantse Leeuw

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

Tel.: (073) 6146193 / fax: (073) 6123546

Redactie:

drs L.F.W. Adriaenssen (voorzitter), mr G. Berkelmans, dr ir C.H.J.
van den Brekel, L.F.P.M. de Brouwer, P.G.A.M. Peeters-Veraart en
ir J.G.N.M. van der Zanden

Basis-ontwerp: NIKA Grafische Vormgeving, Vught

Lay-out en opmaak: L.F.W. Adriaenssen, Amsterdam

Druk: Biblo, 's-Hertogenbosch

Abonnementen en losse nummers:

De Brabantse Leeuw verschijnt vier maal per jaar. Prijs losse
nummers: f 12,50. Abonnementen: f 39,50, buitenland f 42,50.
Introductie-abonnementen: f 25,00 voor de lopende jaargang. Beta-
ling abonnementen na toezending van een acceptgiroformulier.
Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan. De berekening
geschiedt per kalenderjaar. Opzeggingen zijn alleen schriftelijk
mogelijk voor 1 december.

Registers:

De registers van alle jaargangen zijn samengebracht in het soft-
warepakket HazaZoek. De prijs van deze cumulatieve index be-
draagt f 40,00. Jaarlijkse aanvullingen zijn te verkrijgen voor f 7,50.

Opgave van abonnementen, bestellen van HazaZoek, losse num-
mers en oude jaargangen:

Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening

t.a.v. Ria de Folter-Sebregts

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

Tel.: (073) 6146193 / fax: (073) 6123546

ISSN 0006-8632

The logo for the Brabantse Regionale Geschiedbeoefening (brg) is displayed in a bold, lowercase, sans-serif font. The letters are black and have a slightly irregular, hand-drawn appearance.

DE BROUWER UIT MOERGESTEL

L.F.P.M. DE BROUWER

Afkortingen

GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud-administratief archief
RANB	Rijksarchief in Noord-Brabant

I. AERT WILLEMS (DE BROUWER). Het enige bewijs van zijn bestaan is te vinden in het patroniem dat zijn zoon draagt. Zijn naam verschijnt niet in de schepenakten van de vijftiende eeuw. Hoewel de naam De Brouwer al in de veertiende eeuw in Moergestel en omgeving regelmatig voorkomt, waarbij de naam Willem niet ongebruikelijk is, is niet duidelijk waar deze Aert de Brouwer vandaan komt. De oudste Willem de Brouwer die tot nu toe is achterhaald, was schepen van Moergestel in 1358.¹

Een verklaring voor het ontbreken van bronnenmateriaal in Moergestel kan er in zijn gelegen, dat deze Aert Willems de Brouwer uit Hilvarenbeek afkomstig was. De goederen die zijn zoon Goijaert bezat, waren gelegen in het grensgebied met Hilvarenbeek. Bovendien was hij getrouwd met een vrouw uit Hilvarenbeek. In het Bosch' protocol komt een Aert Willems voor, getrouwd met Lijsbeth Goijaerts, die woonden in Hilvarenbeek. Misschien is hij de 'missing link'.

Hij was gehuwd met een onbekende vrouw en kreeg uit dat huwelijk een zoon, die volgt onder II op pagina 1.

II. GOJAERT AERT WILLEMS DE BROUWER is geboren rond 1495. Een schepenakte uit 1562 toont aan dat hij in 1527 een huis, hof en erf bezat in het buurtschap de Heijzen in Moergestel.² Het is niet duidelijk of hij geboren is in Moergestel of bijvoorbeeld uit Hilvarenbeek naar Moergestel is gekomen.

Goijaert de Brouwer was iemand uit de bovenlaag van de Moergestelse dorpsgemeenschap. Hij bekleedde diverse ambten binnen die gemeenschap. Akten uit de jaren 1543 en 1544 noemen Goijaert Aerts provisor van de tafel van de Heilige Geest.³ In de jaren 1555, 1556 en 1557 was hij schepen van Moergestel.⁴ Goijaert de Brouwer was ook lid van het Sint-Jorisgilde in Moergestel. Zijn naam komt voor in het „Dootboek vande overleden Ghuldbroeders van den cedelen ridder Sint Joris tot Moergestel, uijtgeschreven int jaer anno 1697.”⁵

1. GAT, OAA 1657, f 209, 30 november 1358.

2. GAT, Moergestel R 295, f 138, 20 maart 1562: hierin is sprake van een schepenakte de dato 27 november 1527, waarin Goijaert de Brouwer een rente beloofde te betalen aan Jan Jans de Wit.

3. GAT, Moergestel R 292, f 168^v, (10) februari 1543; f 174, 22 februari 1543; f 191, 11 februari 1543 of 1544.

4. GAT, Moergestel R 294, ff 141, 159, 182 etc., ca. 1556. In de genoemde jaren komt zijn naam op vele pagina's voor als ondertekenende schepen van Moergestel.

5. W. de Bakker, *Dopen, huwelijken en begrafenissen te Moergestel voor zover daar de aantekening van bewaard gebleven is 1626 (1631)–1651* ('s-Hertogenbosch, 1981) 63.

Verder zien we Goijaert de Brouwer regelmatig terug in de protocollen van de Moergestelse schepenbank om grond en/of renten te verwerven dan wel van de hand te doen of anderszins handelend op te treden.⁶ Zo schenkt hij in 1531 met zijn schoonfamilie een half mud rogge aan de tafel van de Heilige Geest te Moergestel, welk half mud de armmeesters *sculdich sellen sijn te spijnden ende te distribueren den armen luijden tot Ghestel*.⁷ In 1532 verkrijgt hij van Daniel van Vlierden een akker van vier lopen, gelegen in de Molenakker.⁸ In 1548 verwerft hij van Frans Frans die Scoemaker en Adriaen Ghijsbrechts tweederde gedeelte van de Biekeptbeemd.⁹ Op meimarktdag 1552 laat hij zijn schoonmoeder Elisabeth een derde deel kiezen van de Biekeptbeemd, waarvan hij tweederde deel heeft gekocht.¹⁰

In 1565 vindt er een onderzoek plaats naar de gedragingen van de hoogschout van 's-Hertogenbosch. In dat verband legt ook de dan 70-jarige 'Goijaert Aertss Brouwere' een verklaring af. In 1563 probeert de *quaetdoendere genoempt Heijn metten honden* verschillende inwoners van Moergestel geld af te persen door middel van zogenaamde brandbrieven. Dat zijn brieven waarin mensen bedreigd worden met brandstichting, wanneer men een bepaalde som geld niet betaalt. Zo krijgen ook Goijaert de Brouwer en Jacob Jan Wouters van Heijn te horen dat ze 100 gulden moeten betalen.

Zij besluiten het er niet bij te laten zitten en reizen, samen met zoon Jan Goijaerts de Brouwer, af naar 's-Hertogenbosch om de hoogschout te vragen deze querulant Heijn gevangen te nemen. Die voelt daar echter niets voor en wil niet verder gaan dan drie dienaars meesturen, die voor 3 gulden per persoon hun diensten aanbieden. Met behulp van die dienaars kunnen de dorpsbewoners dan zelf Heijn met zijn zuster, bij wie hij inwoont, gevangen nemen en in 's-Hertogenbosch afleveren. De hoogschout beloofde schriftelijk daarvoor 100 gulden te betalen. Jan Goijaerts de Brouwer met enkele Moergestelnaren en de dienaars van de hoogschout vinden inderdaad genoemde Heijn en Jan de Brouwer ontwapent hem, waarna hij hem overlevert aan de dienaars van de hoogschout, die hem gevankelijk afvoeren naar 's-Hertogenbosch. Daarna wordt ook de zuster van Heijn nog gevangen genomen en eveneens overgebracht naar de hoofdstad van de meierij.

Goijaert de Brouwer, zijn zoon Jan en Jacob Jan Wouters gaan naar de hoogschout en willen de hun beloofde 100 gulden in ontvangst nemen. De hoogschout, die de daadkracht van deze dorpers misschien heeft onderschat, is echter niet bereid te betalen. Sterker nog, hij eist 100 gulden van hen, omdat hij zijn dienaars ter beschikking heeft gesteld. Hij zegt: „*Meijndij dat ick uwe dieven ende uwe schellemen vangen zal? Ick hadde liever dat ghij in uwe huijsen verbrandt.*” Goijaert probeert nu het gesprek een andere wending te laten nemen: „*Ick hadde gemeijnt dat ghij van officiën wegghen haddet behoirt de quaetdoenders te vangene, als men u die clachten dede, ende dattet onder uwe bedrieff geschiet was, gelijk*

6. GAT, Moergestel R 290, f 28, 24 september 1531. R 291, f 19, 24 september 1535; f 21, 26 april 1535; f 11, 12 juni (1537). R 292, f 88^v, 8 februari 1541; f 123, 14 april 1542; f 59^v, 30 januari 1547; f 286^v, 14 november 1548; f 180, 23 maart 1557.
7. GAT, Moergestel R 290, f 26^v, 16 augustus 1532.
8. GAT, Moergestel R 290, f 28^v, 29 september 1531.
9. GAT, Moergestel R 292, f 272, 23 (januari) 1548.
10. GAT, Moergestel R 294, f 6^v, meimarktdag 1552.

dit feijt, seghdij nu dat wij uwen moet souden moeten hebben. Zoe seeght wat wij u souden behoiren te gheven oft schuldich zijn." Blijkbaar zag hij in (of wist hij dat al?) dat met de hoogschout geen zaken te doen waren.

Om zijn eis kracht bij te zetten neemt de hoogschout Jacob Jan Wouters en Goijaert Aert de Brouwer gevangen. Zij betalen de hoogschout 28 gulden en mogen dan weer gaan. De dienaars willen nu ook meer geld en vragen 6 gulden per persoon. Dat geld is ook nog betaald door Goijaert de Brouwer, zoon Jan en Jacob Jan Wouters.

Enkele dagen later ontsnapt Heijn metten honden en hij stuurt weer dreigbrieven naar Goijaert de Brouwer en Jacob Jan Wouters. Hun vertrouwen in de rechtvaardigheid en daadkracht van justitie is nu dermate aangetast, dat zij besluiten om Heijn elk een pond vlaams te betalen in de hoop dat hij daarmee genoeg zou nemen.¹¹

Goijaert Aerts de Brouwer overleed na 22 februari 1570¹² en voor 1578. Hij was getrouwd met Lijsbeth Jans de Wit, dochter van Jan de Wit en Lijsbet. Haar ouders waren afkomstig uit Hilvarenbeek. Zij leefde nog in 1578.¹³ Uit dit huwelijk zijn de volgende kinderen bekend:

1. Cornelis Goyaerts de Brouwer, volgt onder III-a op pagina 3.
2. Jan Goyaerts de Brouwer, volgt onder III-b.
3. Margriet Goyaerts de Brouwer was gehuwd met Jacob Jacobs van Geffen. Volgens een testament uit 1588 was hun huwelijk kinderloos.¹⁴ Margriet Goijaert Aerts de Brouwer en haar man Jacob Jacobs van Geffen lieten in 1594 hun recht van naarderschap gelden over de helft in de beemd, genaamd de Ruijmhovell en gelegen aan de Hantvoort te Moergestel, die haar neef Jan Cornelis de Brouwer op dezelfde dag verkocht had aan Peter Jan Peter Denis Mutsarts.¹⁵ Margriet en Jacob overleden na 29 december 1605.¹⁶
4. Marijke Goyaert Aerts de Brouwer was gehuwd met Wouter Andriess van Vessem. Uit dit huwelijk zijn vier kinderen bekend:

- a. Marijke Wouters van Vessem.
- b. Andries Wouters van Vessem.
- c. Hilleken Wouters van Vessem, getrouwd met Jan Jacob Janssen.
- d. Lijsken Goyaerts van Vessem, getrouwd met Andries Jan Peeters.¹⁷

Marijke de Brouwer is voor de tweede maal getrouwd in 1596 met Daniël Jacobs van Gilze. Daniël van Gilze was ook schepen van Moergestel.¹⁸

III-a. CORNELIS GOJAERTS DE BROUWER, geboren te Moergestel rond 1525, overleden aldaar voor 27 maart 1582. Hij verschijnt voor het eerst in het protocol van de schepenen van Moergestel op 3 februari 1556, wanneer zijn zwager Jan Laureijs Hoeffkens

11. GAH, Oud archief A 592, f VI.

12. GAT, Moergestel OAA, regeest 24.

13. GAT, Moergestel R 298, f 10^v, ca. 1578: *dander sijde beneffens de weduwe ende kinderen wijlen Goijart Aertsen de Brouwer.*

14. GAT, Moergestel R 300, f 91, 1588.

15. GAT, Moergestel R 301, f 8^v, 17 maart 1594.

16. GAT, Moergestel R 302, f 41^v, 29 december 1605.

17. De namen van de echtgenoten van Hilleken en Lijsken zijn afkomstig uit: GAT, Moergestel R 302, f 41^v, 29 december 1605.

18. GAT, Moergestel R 301, ff 8 en 8^v, 17 maart 1594.

zijn deel in de stede met land aan het Kolkven, gekomen van zijn schoonouders, aan zijn schoonfamilie overdraagt. Later dat jaar verkoopt ook Cornelis zijn gedeelte in deze stede en land aan zijn zwager Jacop Goessen Danielsen.¹⁹

In 1558 verkrijgt hij van zijn zwager Ansem Gerit Switten twee halve vijfde gedeelten beemd, een daarvan genaamd De Mortel. Tien jaar later koopt hij nog een vijfde deel van deze beemd, gelegen aan de Winkel in Udenhout, van Jan Hendricxss de Laet. Genoemde Jan had dat gedeelte van de Mortel-beemd verkregen van Ansem Peter Ansems, ook een zwager van Cornelis.²⁰

In 1562 verwerft Cornelis de Brouwer van zijn buurman, Wouter Lamberts Nijs (later de schoonvader van zijn zoon Jan), een aanzienlijk bezit, dat heel lang in de familie De Brouwer blijft. Het betreft hier een huis, schuur, schop, hof en erf, gelegen aan de Heikant te Moergestel, tevens de Stevensakker, de Stevensweide, een akker in de Inslach, de Looterspeechse akker en de Looterspeechse weide. Wouter had deze goederen verkregen van de voogden van de kinderen en erfgenamen van Aert Corst Peters. Over de lasten die daaruit voortkwamen worden enkele jaren later nog regelingen vastgelegd. Daarnaast blijken deze percelen goede onderpanden om leningen te krijgen.²¹

In datzelfde jaar koopt hij van Jan Aerts Appels een heiveld genaamd Cluijsenaer, 24 lopen groot, dat hij een jaar later weer doorverkoopt aan Anthonis Steven Jannen Stevens.²² Ten slotte verwerft hij in 1577 van Cornelis Peter Cornelis Wijnenssen een huis, hof en land, gelegen aan de Heikant in Moergestel. Dit echter onder voorwaarde dat Pieter Cornelis Wijnen in het voorhuis zal mogen blijven wonen gedurende de rest van zijn leven. Hij mag ook de tuin blijven gebruiken, evenals de boomgaard en een stukje land. Cornelis, de koper, belooft de woning *in goede reparatie van dack ende wanden* te houden.²³

Cornelis Goijaerts de Brouwer was gehuwd met Hendrickske Jans de Cort, dochter van Jan Wouters de Cort en van Marij. Uit dit huwelijk zijn geboren:

1. Jan Cornelis de Brouwer, volgt onder IV-a op pagina 4.
2. Wouter Corneliss de Brouwer.
3. Aert Cornelis Goijaerts de Brouwer.
4. Adriaen Cornelis de Brouwer.
5. Anthonis Cornelis de Brouwer.

De laatste vier zoons worden slechts een keer vermeld in de schepenakten van Moergestel, en wel bij de erfdeling van de goederen van hun vader in 1582. Wat er daarna met deze zonen is gebeurd, heb ik niet kunnen achterhalen.²⁴

IV-a. JAN CORNELIS DE BROUWER, geboren te Moergestel rond 1552, is aldaar overleden op 28 januari 1637. Hij koopt in 1582 namens zijn broers een stuk van de gemeint van Moergestel en een stuk heiveld.²⁵

19. GAT, Moergestel R 294, f 137, 3 februari 1556; f 170^v, 2 december (1556).

20. GAT, Moergestel R 295 f 16^v, 1 februari 1558. R 297 f 69, 20 september 1568.

21. GAT, Moergestel R 295, f 146^v, 6 november 1562; f 194, 23 mei 1564. R 297, f 27^v, (24 februari 1567); f 31, 25 maart 1567; f 97^v, 1 juni 1569.

22. GAT, Moergestel R 295, f 151, 8 juli 1562; f 163^v, 2 mei 1563.

23. GAT, Moergestel R 297, f 234^v, 15 april 1577.

24. GAT, Moergestel, R 299 f 56, december 1582.

25. GAT, Moergestel R 299, ff 46 en 51^v, 27 maart 1582. Van de koop van het heiveld is niet helemaal zeker of het dezelfde verkoop en dus dezelfde datum betreft.

Bij de erfdeling uit december 1582 kreeg Jan Cornelis de Brouwer met zijn broer Wouter de stede aan de Heikant, gelegen met schuur, schop, behalve de schaapskooi, de hof met het land, omtrent 8 lopen groot, 4 lopen *voerweeche* land in de Inslach, de Stevensweide, een helft van een veld heide en weide, ingenomen van de gemeint, een derde deel van de Hoogweide, een beemd in het Wippenhout gelegen in Oirschot (?) in de herdgang Spoordonk en een derde deel van een beemd genaamd Cavel in dezelfde parochie, de helft van een beemd genaamd de Mortel, gelegen onder Oisterwijk (in Udenhout) en een kwart van een heiveld in de Heibocht.²⁶

In 1586 is Jan Cornelis Goijaerts collecteur van de bedden in Moergestel.²⁷ Zijn bezit was behoorlijk omvangrijk en hij was dan ook in staat om een huis, hof met de bijbehorende landen, gelegen Over het Water aan de Heikant te Moergestel, te verpachten aan Goijaert Adriaens Roestenberg voor een periode van zes jaar.²⁸ Hij verkoopt in 1594 vervolgens de helft van de Ruijnhovelbeemd en vier lopen land in de Inslach.²⁹ In 1600 ruilt hij deze vier lopen terug van Eellen Peeter Smits voor vier lopen land op de Looterspeeck in Moergestel en 40 carolusgulden, die hij moest terugbetalen binnen twintig jaar, wanneer zijn kinderen mondig zouden zijn. Op dat moment zouden zij ieder hun eigen grond weer in bezit krijgen.³⁰

In 1599 wordt zijn vrouw Ariken Wouter Lamberts Nijs vermoord. In 1605 is een erfdeling noodzakelijk geworden, omdat Jan Cornelis de Brouwer gaat hertrouwen. Dan beschikt hij ook over stukken grond, die bij de erfdeling van 1582 aan zijn andere broers waren toebedeeld. De nog onmondige kinderen uit zijn eerste huwelijk, vertegenwoordigd door hun voogden Dierick Adriaen Meeussz en Daniel Jacobs Goossens, en hijzelf gaan de erfgoederen verdelen. Jan krijgt de stede van Wouter Lambert Nijs te Moergestel ter plaatse Over de Water aan de Heikant, de Stevenswei, de Stevensakker, drie beemden genaamd den Mortel, Wouter Lambert Nijs' Buender (gelegen in het Catersche Broek) en de Cavell (beide laatsten gelegen in Oisterwijk), een heiveld geheten het Goor en het voorste eind van de Jan de Cort Hoogweide. Hij krijgt van zijn kinderen ieder jaar 7 lopen rogge en hij krijgt de helft van de schuur van Cornelis Goijaerts' stede.

De onmondige kinderen kregen de rest van de Cornelis Goijaerts stede, de Looterspeeckse akker met een huisje, de Cruijsakker, de Leemans beemd (in het Catersche Broek), het middelste veld in de Jan de Cort Hoogweide en de Looterspeeckse weide. De voogden van de onmondige kinderen verpachten het hierboven omschreven bezit aan Aerdt Aerdt Diericx.³¹ Uit deze akte blijkt ook dat Jan Cornelis de Brouwer inmiddels de erfgoederen die zijn broers in 1582 waren toebedeeld in zijn bezit heeft.

In een notariële akte uit 1621, waarin hij getuigt voor zijn schoonzoon Peter Coenraedts van de Staeck, wordt Jans leeftijd genoemd: hij is dan ongeveer 64 jaar.³² Vervolgens gebeurt er iets merkwaardigs. In diverse akten is sprake van 'wijlen Jan Corne-

26. GAT, Moergestel R 299, f 56, december 1582.

27. GAT, Moergestel R 1.

28. GAT, Moergestel R 300, f 114, 4 februari 1589.

29. GAT, Moergestel R 301, f 8^v, 17 maart 1594; f 114, 10 oktober 1598.

30. GAT, Moergestel R 301, f 135, 16 februari 1600.

31. GAT, Moergestel R 302, ff 27 en f 28^v, 23 februari 1605.

32. GAT, Moergestel N 4818, f 142, 10 maart 1621.

lis Goijaert de Brouwer', terwijl hij vervolgens weer handelend optreedt in akten.³³

Zijn laatste rechtshandeling vindt plaats in 1634. Hij verpacht dan, geassisteerd door zijn zoons Aerdt, Wouter en Huijbert, aan Henrick Joordens van Elderen huis, hof met grond en erf daartoe behorende, gelegen Over de Water te Moergestel, voor een periode van vier jaar. Jan reserveert voor zichzelf de kamer met $1\frac{1}{2}$ lopen akkerland, de daarbij horende dries en de vijfde opper in de Heckenbeemd. De pachter is verplicht het land van de verpachter te bewerken en zijn koeien te weiden en verzorgen. Op deze manier verzekert Jan de Brouwer zich ervan dat zijn oude dag, –hij moet dan al rond de 80 jaar oud zijn–, redelijk verzorgd zou zijn.³⁴

Uit het eerste huwelijk van Jan Cornelis Goijaerts de Brouwer, met Ariken Wouter Lamberts Nijs, stammen:

1. Henrick Jans de Brouwer, geboren rond 1580, is overleden voor 1637. Hij is getrouwd in de kerk van Oisterwijk op 3 februari 1609 met Dijmfna Wouter Aert Geerits van Aarendonck. Na in 1611 samen met zijn broer Wouter de Brouwer een akker in de Inslach gekocht te hebben, –de ene helft van Daniel Jacob Goossen Daniels en Pauwels Joosten van de Wouw en de andere helft van Peter en Jan Wouter Otten–, is Henrick uitsluitend bezig met het verkopen van zijn bezittingen in Moergestel.³⁵ Zo verkoopt hij in 1613 het kindsgedeelte dat hem van zijn moeder is aanhesteren aan Jan Cornelis Verachter.³⁶ In 1619 verkoopt hij samen met de andere erfgenamen de aan hen toegekomen gronden bij de erfdeling van 1618.³⁷

Uit dit huwelijk stammen:

- A. Adriaen Henrickxs de Brouwer, gedoopt te Oisterwijk op 14 februari 1610. Hij is daar in ondertrouw gegaan op 14 januari 1633 en aldaar getrouwd op 7 februari 1633 met Anna Janssen.
- B. Jan, gedoopt in 1612.
- C. Maijken Henricks de Brouwer, gedoopt te Oisterwijk op 26 september 1613, was gehuwd met Adriaen Janssen van Aelst.
- D. Wouter, gedoopt te Oisterwijk op 24 januari 1616.
- E. Lijske Hendricks de Brouwer, gedoopt te Oisterwijk op 16 april 1618, was gehuwd met Dirck Aertsen.
- F. Goijaert Henrickss de Brouwer, gedoopt te Oisterwijk op 1 maart 1620, assisteert zijn moeder bij de verkoop van twee stukken heiveld in de Jan Corten Hoogweide aan Henrick en Goijaert Ancem Goijaerts van Elderen.³⁸
- G. Willem Henricks de Brouwer, gedoopt te Oisterwijk op 31 maart 1622. Hij is aldaar getrouwd op 26 december 1655 met Gerritjen Willems.

Na het overlijden van hun grootvader Jan Cornelis de Brouwer treden de kinderen gezamenlijk op als erfgenamen, aangezien

33. GAT, Oisterwijk R 318, f 17^v, 28 maart 1624. Moergestel R 304, ff 41^v42, 19 maart 1631; f 44^v, 28 maart 1631; f 132^v, 24 april 1634.

34. GAT, Moergestel R 304, f 132^v, 24 april 1634.

35. GAT, Moergestel R 302, f 153, 8 maart 1611.

36. GAT, Moergestel R 302, f 194^v, 20 februari 1613; f 196, 29 maart 1613.

37. GAT, Moergestel R 303, ff 8, 8^v en 9, 28 februari 1619.

38. GAT, Moergestel R 304, f 260, 19 juni 1638.

hun vader al is overleden. De zonen Adriaen, Jan en Wouter Hendricks de Brouwer zijn dan al mondig. Aanvankelijk krijgen ze hun deel in de stede met grond, huis en erf, gelegen aan de Heikant te Moergestel, zoals Wouter Lamberts Nijs en Jan Cornelis Goijaerts die voorheen bewoond hebben, met de Cavel over de hei en het vijfde gedeelte in de Wouter Lambert Nijs' Bunder over de hei in het Catersche Broek. Enkele maanden daarna verkopen ze hun deel in deze stede samen met hun oom Wouter de Brouwer aan Michiel Cornelis Ansem Jans, en met andere erfgenamen de Stevenswei aan de kinderen van Peter Coenraets van de Staeck.³⁹

2. Wouter Jans de Brouwer, volgt onder V-a op pagina 9.
3. Aert Jan Cornelis de Brouwer, volgt onder V-b.
4. Adriaen Jans de Brouwer, volgt onder V-c.
5. Cathalijn Jan de Brouwer was gehuwd met Peter Coenraets van de Staeck, die overleed tussen 4 mei 1621 en 17 september 1626. Zij verkrijgt in 1618 bij een erfdeling tussen haar broer Wouter, Jan Cornelis Goijaerts de Brouwer en Dierick Adriaen Meeus Daniels als voogden van Antonia en Adriaen, en Peeter Coenraets van de Staeck als haar echtgenoot $2\frac{1}{2}$ lopen land in de Looterspeeck en twee delen van de Leemansbeemd, gelegen in het Catersche Broek, beide onder Moergestel.⁴⁰ Peter Coenraets van de Staeck treedt diverse malen op in de schepenprotocollen van Moergestel waarbij hij grond aankoopt van zijn zwagers.⁴¹

Cathalijn Jan Cornelis de Brouwer, weduwe van Peter Coenraets, regelt in 1626 de zaken voor haar vijf kinderen uit haar eerste huwelijk, nu zij gaat hertrouwen met Michiel Cornelis Jans Ansems.⁴²

Uit het eerste huwelijk zijn geboren:⁴³

- a. Maria Peter Coenraets van de Staeck, gehuwd met Lambert Janssen van Doormalen.⁴⁴
- b. Henricksken Peeters van de Staeck, gehuwd met Jan Hooffs (?).
- c. Adriaentje Peters van de Staeck trouwde met Jan Andriessen.
- d. Cornelis Peeters van de Staeck.

Cathelijn Jans de Brouwer was in 1626 gehuwd met Michiel Cornelis Ancems Jans. Ook hij trad enkele malen op bij het regelen van erfdelingen en het overdragen van grond aan de broers en zusters van zijn vrouw.⁴⁵ Uit dit huwelijk:⁴⁶

- e. Catharina, gedoopt te Moergestel op 18 oktober 1626.
- f. Elisabeth, gedoopt te Moergestel op 16 januari 1628.
- g. Anselmus, gedoopt te Moergestel op 19 december 1629.
- h. Sebastianus, gedoopt te Moergestel op 24 januari 1632.
- i. Maria, gedoopt te Moergestel op 19 april 1634.

6. Antonia Jan Cornelis de Brouwer was gehuwd met Peter Laureijs Peters (ook Snijders). Zij verkrijgt in de eerder genoemde

39. GAT, Moergestel R 304, f 215^v, 12 maart 1637; f 225^v, juni (?) 1637; f 260, 19 juni 1638.

40. GAT, Moergestel R 302, f 320-321^v, 22 maart 1618.

41. GAT, Moergestel R 303, ff 8 en 8^v, 28 februari 1619; f 62, 4 mei 1621.

42. GAT, Moergestel R 303, f 169^v, 17 september 1626.

43. GAT, Moergestel R 306, f 277, 14 april 1657.

44. M.J.H. van Dooremolen, „Van Doormalen te Moergestel”, *Genealogisch Tijdschrift voor Oost-Brabant*, XII (1997) 34.

45. GAT, Moergestel R 304, f 215^v, 12 maart 1637; f 225^v, juni (?) 1637; f 260, 19 juni 1638.

46. GAT, Moergestel R 306, f 277, 14 april 1657.

erfdeling van 1618 het vierde deel in de oude stede met het land en de helft van de dries, het middelste deel van het huis, bestaande uit drie gebouwen, een zesterzaad land in de Inslach, een halve lopen land in de Lootersspeeck een hun gedeelte in de Leemans beemd, alles gelegen te Moergestel. Na haar huwelijk met Peter Laureijs Peeters worden enkele delen uit dit bezit verkocht aan haar zwager Peter Coenraet van de Staeck en haar broer Wouter.⁴⁷

7. Cornelia Jan Cornelis de Brouwer, gehuwd met Servaes Henrick Cornelis van Son alias Hoofmans alias Stevens. Als Servaes Henricx Cornelis van Sonne, man van Cornelia Jan Cornelis Goijaerts, verkoopt hij het vierde deel in de helft van de oude stede aan zijn zwager Wouter Jan Cornelis Goijaerts. Wouter belooft Servaes op Kerstmis 1617 112 gulden te betalen. Servaes verklaart op 20 april 1618 dat hij 65 gulden van Wouter heeft ontvangen.⁴⁸

Uit dit huwelijk:

- a. Henricus, gedoopt te Oisterwijk op 1 december 1617.
 - b. Adriaen, gedoopt te Oisterwijk op 17 december 1619.
 - c. Petronella Servaess van Sonne trouwde met Peeter Gerrit Brocken.⁴⁹
8. Marijken Jan Cornelis Goijaerts de Brouwer was gehuwd met Jan Adriaen Jans den Decker. Bij een erfdeling in 1614 krijgt hij samen met zijn zwagers Aerdts en Wouter de Brouwer het huis met drie lopen grond op de Lootersspeeck, een weiveld, de helft van het land in de oude stede (ca. 5 lopen groot), de helft van het Nicuweveld, de helft van de schuur op de oude stede en 2 lopen land in de Inslach, alles gelegen te Moergestel.⁵⁰ Enkele dagen later maken zij gedrieën een nieuwe verdeling, waarbij Jan den Decker in het bezit komt van een zesterzaad land in de Inslach en een kwart van de Lootersspeeckse weide.⁵¹ Enkele jaren later verkoopt hij dit bezit aan zijn zwager Aerdts de Brouwer.⁵² Na het overlijden van zijn schoonvader werden aan Jan den Decker en zijn vrouw Marij de Brouwer samen met haar broers Aerdts en Adriaen de Brouwer en Servaes Henrick Hoofman de Stevensakker, viervijfde gedeelte van de Wouter Lambert Nijs' Bunder in het Catersche Broek en de akker in de Inslach toebedeeld.⁵³

Jan Corneliss de Brouwer had uit een tweede huwelijk, met een onbekende vrouw, de volgende kinderen:

9. Huybert Jans de Brouwer, volgt onder V-d.
10. Jan Jans de Brouwer was gehuwd met Catharina Goijaerts Roesten, weduwe van Gerit Jan Martens de With. Zij is overleden te Moergestel op 27 juni 1640. Van dit echtpaar zijn geen kinderen bekend.

Van Jan Jan Martens de With, een broer van de eerste echtgenoot van zijn vrouw, pacht Jan in 1640 een huis, hof, schuur en grond met een beemd, dries, heiveld en akker aan

47. GAT, Moergestel R 302, f 320, 22 maart 1618. R 303, f 62, 4 mei 1621. R 303, f 104^v, 28 maart 1624.

48. GAT, Moergestel R 302, f 308, 14 september 1617.

49. GAT, Oisterwijk R 353, f 95, 25 januari 1659.

50. GAT, Moergestel R 302, f 213, 20 februari 1614.

51. GAT, Moergestel R 302, f 217^v, 8 maart 1614.

52. GAT, Moergestel R 302, f 244, 4 april 1615; f 303^v, 7 juli 1617.

53. GAT, Moergestel R 304, f 215^v, 12 maart 1637.

het Stokeinde in Moergestel voor een periode van acht jaren.⁵⁴ Na het overlijden van zijn vrouw wordt hij belast met de begrafenis en alle daarbij horende onkosten. Daarvoor mag hij beschikken over alle roerende goederen uit het sterfhuis van zijn vrouw.⁵⁵ Samen met zijn zwager Jan van den Lusdonck treedt hij enkele malen op als voogd van de enige zoon van zijn volle broer Huybert de Brouwer.⁵⁶

V-a. WOUTER JANS DE BROUWER is te Moergestel rond 1580 geboren en aldaar overleden voor 14 maart 1650.⁵⁷ In 1611 kopen Wouter en zijn broer Henrick een akker in de Inslach te Moergestel.⁵⁸ Een jaar later draagt hij samen met zijn broers Henrick en Aerdt en zijn vader een dries over aan Pauwels Joosten van de Wouw. Na betaling van 15 carolusgulden zou de dries weer in hun bezit komen.⁵⁹

Bij de al eerder aangehaalde deling tussen Wouter en Aerdt de Brouwer en hun zwager Jan Adriaen Jans den Decker krijgt Wouter de helft in de oude stede, de helft in de schuur van de oude stede, de helft in het Nieuweveld en een kwart van de Lootersspeeckseweide. In 1617 en 1618 verkrijgt hij respectievelijk een kwart van de andere helft van de oude stede en enkele daarbij gelegen gronden van zijn zwager Servaes Henrick Cornelis van Sonne en nog een kwart bij een deling met zijn broer Adriaen en zijn zusters Catharina en Anthonia. Bij deze laatste deling valt hem ook nog de helft van de dries met de kamer van het huis en het achterste gebouw in het achterhuis toe.⁶⁰ In 1624 verkoopt Peter Laureijs Peters als man van Antonia Jan Cornelis de Brouwer het kindsdeel van Antonia aan zijn zwager Wouter Jan Cornelis de Brouwer.⁶¹

Na het overlijden van zijn eerste vrouw koopt hij een groes van zijn broer Aerdt de Brouwer ten behoeve van zijn kinderen uit dat eerste huwelijk.⁶² Na het overlijden van zijn vader krijgt hij een deel van een stede en enkele gronden, die hij samen met de zonen van zijn overleden broer Henrick de Brouwer overdraagt aan Michiel Cornelis Ancem Jans.⁶³

Wanneer Wouter de Brouwer omstreeks 1640 hertrouwt, vindt er een erfdeling plaats. Enkele maanden later doet hij afstand van zijn gedeelte ten behoeve van zijn kinderen.⁶⁴ In 1647 maakt hij samen met zijn vrouw een testament.⁶⁵

Hij is in de kerk van Oisterwijk op 1 februari 1609 getrouwd met Peeterke Dirx van Hout, die is overleden voor 6 maart 1631.⁶⁶ Uit dit huwelijk zijn geboren:

1. Adriaen Wouters de Brouwer, volgt onder VI-a op pagina 10.
2. Aert Wouters de Brouwer, volgt onder VI-b.
3. Jan Wouters de Brouwer was ruiter in 's-Hertogenbosch, zoals blijkt uit de erfdeling bij het tweede huwelijk van zijn vader. Hij laat zich daarbij een keer vertegenwoordigen door zijn broer Aert Wouters de Brouwer en een keer door zijn oom Henrick Dirxs van Hout.⁶⁷
4. Dierck Wouters de Brouwer, volgt onder VI-c.

54. GAT, Moergestel R 305, f 44^v, 6 november 1640.
55. GAT, Moergestel R 305, f 45, 7 november 1640.
56. GAT, Moergestel R 305, f 118^v, 21 maart 1642; f 150^v c.v. (1642).
57. GAT, Moergestel R 306, f 9, 14 maart 1650.
58. GAT, Moergestel R 302, f 153, 8 maart 1611.
59. GAT, Moergestel R 302, f 186, 14 maart 1612.
60. GAT, Moergestel R 302, f 213, 20 februari 1614; f 217, 8 maart 1614; f 308, 14 september 1617; f 320, 22 maart 1618.
61. GAT, Moergestel R 303, f 104^v, 28 maart 1624.
62. GAT, Moergestel R 304, f 42, 19 maart 1631.
63. GAT, Moergestel R 304, f 215^v, 12 maart 1637; f 225^v, juni (?) 1637.
64. GAT, Moergestel R 305, f 119, 21 maart 1642; f 130^v, 31 mei 1642.
65. GAT, Moergestel R 305, f 298^v, 4 mei 1647.
66. GAT, Moergestel R 304, f 43^v, 6 maart 1631.
67. GAT, Moergestel R 305, f 5, 1640 (?); f 119, 21 maart 1642.

5. Lijntken Wouters de Brouwer.

6. Heijlweges Wouters de Brouwer was gehuwd met Anthonis Janssen van Woensel.

Wouter de Brouwer treedt te Moergestel op 20 februari 1640 in ondertrouw met Digna Matheus Stapels, die eerder gehuwd was met Jan Andries Verbruggen. Zij is overleden voor 14 maart 1650.

VI-a. ADRIAEN WOUTERS DE BROUWER, geboren te Moergestel rond 1615, is overleden aldaar in 1659. In 1638 assisteert hij zijn vader bij de verkoop van twee stukken weiveld, genaamd Jan Corten Hoogweide, samen met de overige bezitters, aan de kinderen van Peter Coenraet van de Staeck.⁶⁸ Bij de erfdeling naar aanleiding van het op handen zijnde tweede huwelijk van zijn vader krijgt hij samen met zijn twee onmondige broers en zusters tweederde in de halve stede die zijn vader geërfd had van zijn vader.⁶⁹

Hij pacht in 1641 van Carolus Dirick Pijnappel een stede met bijbehorende gronden aan de Heikant in Moergestel voor een periode van vier jaar. Blijkbaar verliep de pacht niet naar wens, want een jaar later heeft Carel Pijnappel *dese pachtinge malcontent vande pachtere aen Wouter Janssen de Brouwer metter uijttreede overgegeven tsaemen voordien tijt van III jaeren*.⁷⁰

Enkele weken later dragen zijn broers en zusters hun deel van de halve stede over aan Adriaen Wouters de Brouwer. Samen met zijn zwagers Willem Jan Luijten en Peter Diercks van Ostaijen verkrijgt hij van de erfgenamen van Jan Hendrick Luijten en Anneke Hendrick Speecks een stuk grond genaamd de Hoeve aan de Heikant in Moergestel, een deel van de Mortel, het Goor, de Hoogweide, de Oude Hoeve en een stuk beemd genaamd het Half Buunder, gelegen in het Wippenhout. Enkele jaren later verpacht hij dit bezit aan Matheus Aerdtsen Stapels.⁷¹

Na het overlijden van zijn vrouw neemt hij de opvoeding van zijn drie onmondige kinderen op zich voor negen jaren en daarvoor mag hij de goederen die de kinderen bij het overlijden van hun moeder zijn aangekomen, –de rechtmatige helft–, blijven gebruiken.⁷² Hij is te Moergestel op 20 februari 1640 in ondertrouw gegaan met Teunissen Jan Luijten, dochter van Jan Hendricks Luijten en Anneken Hendrick Speecks. Zij is overleden voor 11 februari 1652.⁷³ Uit dit huwelijk.⁷⁴

1. Petronella Adriaen Wouters de Brouwer, gedoopt te Moergestel op 7 januari 1641. Zij was gehuwd met Theodorus Jacobs. Na het overlijden van haar moeder krijgt zij uit haar erfenis de beste rok en het beste lijfje.⁷⁵

2. Joost Adriaens de Brouwer, volgt onder VII-a op pagina 11.

3. Jan Adriaens de Brouwer wordt alleen genoemd wanneer zijn vader de zorg van de drie onmondige kinderen op zich neemt.⁷⁶

4. Dirck Adriaens de Brouwer. Voor hem geldt hetzelfde als voor zijn broer Jan.

68. GAT, Moergestel R 304, f 260, 19 juni 1638.

69. GAT, Moergestel R 305, f 5, 1640 (?).

70. GAT, Moergestel R 305, f 64, 11 februari 1641, met een aanvullende akte van 4 mei 1642; f 130^v, 31 mei 1642.

71. GAT, Moergestel R 305, f 264, 3 februari 1645 of 1646; f 357^v, 23 april 1649.

72. GAT, Moergestel R 306, f 96, 11 februari 1652.

73. GAT, Moergestel R 306, f 96, 11 februari 1652.

74. Op 25 november 1699 verkocht de Leen- en Tolkamer wegens achterstal van cijsplicht *den Exteren steert* te Moergestel aan de Heikant aan de gemeent van Over het Water, toebehorende aan de erfgenamen van Aert, Jan en Adriaen Wouters de Brouwer (RANB, Leen- en Tolkamer 314) –Leo Adriaenssen.

75. GAT, Moergestel R 306, f 96, 11 februari 1652.

76. GAT, Moergestel R 306, f 96, 11 februari 1652.

VII-a. JOOST ADRIAENS DE BROUWER is gedoopt te Moergestel op 1 januari 1643 en aldaar overleden op 5 september 1681. Hij wordt alleen genoemd als onmondige zoon, wanneer zijn vader in 1652 belooft de opvoeding van zijn onmondige kinderen op zich te nemen.⁷⁷

Hij is te Moergestel op 27 augustus 1670 getrouwd met Margaretha Arnouts. Uit dit huwelijk zijn geboren:

1. Adriaen Joost de Brouwer, volgt onder VIII-a op pagina 11.
2. Arnoldus, gedoopt te Moergestel op 10 september 1673.

VIII-a. ADRIAEN JOOST DE BROUWER, gedoopt te Moergestel op 16 februari 1671, is overleden te Hilvarenbeek op 27 februari 1721.⁷⁸ Op 18 maart 1699 kreeg hij samen met zijn echtgenote een borgbrief om naar Diessen te verhuizen.⁷⁹

Adriaen is te Diessen op 5 april 1694 getrouwd met Maria Gerard Broekmans, die is overleden te Moergestel op 3 september 1729. Uit dit huwelijk zijn geboren:

1. Joost Adriaan de Brouwer, volgt onder IX-a op pagina 12.
2. Petronella, gedoopt te Diessen op 15 november 1697.
3. Gerard Adriaen de Brouwer, volgt onder IX-b.
4. Joannes, gedoopt te Hilvarenbeek in september 1702.
5. Dirk Adriaan de Brouwer, gedoopt te Hilvarenbeek in februari 1708.⁸⁰ Hij treedt op als getuige van zijn broer Gerardus, wanneer die in 1753 zijn pachtcontract verlengt.⁸¹

Hij is in ondertrouw gegaan te Moergestel op 26 juni 1735 en aldaar op 10 juli 1735 getrouwd met Maria Ansems de Cort, gedoopt te Moergestel op 2 oktober 1697, overleden aldaar op 24 augustus 1774. Uit dit huwelijk:

- A. Joanna, gedoopt te Moergestel op 24 april 1736.
- B. Maria Dirk de Brouwer en gedoopt te Moergestel op 19 december 1739, trad aldaar in ondertrouw op 4 januari 1766 en is er getrouwd op 19 januari 1766 met Johannes Mutsaars.
- C. Joanna Dirk de Brouwer, te Moergestel op 28 augustus 1742 gedoopt en overleden aldaar op 17 september 1782. Zij trouwde te Moergestel op 18 november 1772 met Willem van de Laak.
- D. Adriana, gedoopt te Moergestel op 28 mei 1745, overleden aldaar op 12 januari 1750.
6. Peter Adriaan de Brouwer is gedoopt te Hilvarenbeek in juni 1711. Hij tekent met een kruisje als getuige bij een pachtcontract van zijn broer Gerard.⁸² Op 18 mei 1751 krijgt hij van de schepenen van Hilvarenbeek een borgbrief voor de armentafel van Dongen.⁸³
7. Cornelis Adriaan de Brouwer, gedoopt te Hilvarenbeek op 3 mei 1715. Hij huurt in 1754 van de kinderen van wijlen Martinus de Jong aan de Stokhasselt te Tilburg een huis, schuur, schop, hof en land. Het geheel belooft 17 à 18 lopen. Hij huurt deze boerderij voor een periode van tien jaar. Uit deze akte

77. GAT, Moergestel R 306, f 96, 11 februari 1652.

78. *Genealogisch Tijdschrift voor Oost-Brabant*, III (1983) 126.

79. GAT, Moergestel R 334, f 83^v. Er is nog een borgbrief afgegeven met een oningevulde bestemming op 25 februari 1713: Moergestel R 341, f 52^v.

80. GAT, Hilvarenbeek R 177, f 373, 20 juni 1736: borgbrief met echtgenote van Hilvarenbeek naar Moergestel.

81. GAT, Tilburg N 86, f 265, 12 december 1753.

82. GAT, Tilburg N 75 f 296, 3 november 1742.

83. GAT, Hilvarenbeek R 179, f 12^v, 18 mei 1751.

blijkt dat Cornelis niet kan schrijven.⁸⁴

IX-a. JOOST ADRIAAN DE BROUWER is gedoopt te Diessen op 5 oktober 1695 en overleden te Loon op Zand op 2 september 1727.⁸⁵ Hij is aldaar op 2 november 1721 voor de kerk getrouwd met Cornelia Jansse Verhoeven, die er op 7 juli 1765 kwam te overlijden. Uit dit huwelijk:

1. Adriana Joost de Brouwer, gedoopt te Loon op Zand op 26 januari 1723, overleden aldaar op 15 mei 1776. Bij de deling van 1765 krijgt zij een kwart van een huis in Kaatsheuvel, een perceel weide van een hont grootte en een perceel weide van een kwart hont. De werf van die bij het huis hoort delen ze samen.⁸⁶

Adriana trouwde met Lambertus Swaans. Willem Brouwers verklaart in 1782 het onmondige dochttertje van Adriana Brouwers en Leendert Swaans te willen verzorgen. Hij wil daarvoor het deel van het geld dat bij de verkoop van meubels van Leendert Swaans is ontvangen. Een ander minderjarig kind, Judocus, doet afstand van zijn deel ten behoeve van zijn zuster.⁸⁷

2. Jan Joost de Brouwer, gedoopt te Loon op Zand op 22 juli 1724, overleden aldaar op 10 oktober 1769. Bij de erfdeling van de goederen van zijn ouders krijgt hij een kwart van een huis in Kaatsheuvel, een 'toede' werf, een perceel zaailand van ca. een hont en een perceel weide van een kwart hont. De werf die hij het huis hoort delen de erfgenamen samen.⁸⁸ Hij is op 27 april 1760 te Loon op Zand getrouwd met Barbara Snijders.
3. Peter Joost Brouwers, volgt onder X-a.
4. Willem Joost de Brouwer, volgt onder X-b.

Wordt vervolgd

84. GAT, Tilburg N 79 f 156^v, 21 september 1754.

85. *Genealogisch Tijdschrift voor Midden- en West-Noord-Brabant*, III (1983) 123.

86. GAT, Loon op Zand R 103, f 83, 19 augustus 1765.

87. GAT, Loon op Zand R 109 f 158^v, 5 januari 1782.

88. GAT, Loon op Zand R 103, f 83, 19 augustus 1765.

1. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 12994, rekening Sint-Jan - Kerstmis 1471.

2. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 12996, rekening Kerstmis 1508 - Sint-Jan 1509.

Dienstweigeraars

Jan Wytkens van Beke (Hilvarenbeek) was opgeroepen om als piekenier Karel de Stoute te dienen in een van zijn oorlogen, maar weigerde. Omdat hij arm was, werd hij beboet met 40 rijns gulden, wat voor de gemiddelde boer een grote som geld was.¹

Nadat zijn dorpsgenoot Woutken Otten in 1509 met zijn dronken kop had gezegd te zullen weigeren om voor het Gelderse slot van Poederlooien te belegeren en zo zijn militaire dienstplicht te vervullen, werd hij door de laagschout van Den Bosch gevangen genomen en aangeklaagd wegens dienstweigering. Omdat *hy een aerm, scamel man es, hebbende vele cleyne kynderkens*, kwam hij weg met een boete van 6 rijns gulden.²

JOOS VAN CLEVE EN JEROEN BOSCH IN HUIZE VEZELAER

G.C.M. VAN DUICK

Afkortingen

GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
SAA	Stadsarchief Antwerpen

De familie Vezelaer heeft een eeuw in 's-Hertogenbosch gewoond. Wie de gangbare werken over de stad raadpleegt, komt de naam zo goed als niet tegen. Dat is des te merkwaardiger, omdat de eerste Vezelaer, namelijk Jacob, goudsmid was. Maar hij wordt niet vermeld in de catalogus van de tentoonstelling *Zilver uit 's-Hertogenbosch* uit 1985.

Jacob Janszoon Vezelaer, naar ik vermoed afkomstig van het Rijnland, woonde in ieder geval minstens sinds 1473 in 's-Hertogenbosch; toen kocht hij een huis aan de Markt op de hoek van de Tolbrugstraat.¹ Het huis was eigendom van Katharina, de weduwe van Jan Willem Jan Wellens. Jacob zou er met zijn gezin negen jaar wonen, toen verkocht hij het aan Peter Petersz Kemp.² Zijn beroep was dat van goudsmid. Hij was de zoon van Jan Vezelaer, over wie verder niets bekend is, en van Katherijn N.³ Wel is een zuster van hem bekend, namelijk Margaretha Vezelaer, die in 1509 in Spiers overleed.⁴

De eerste vrouw van Jacob Vezelaer was Elsbeen Henricxs van Straten, die voor 1484 overleed. Uit het huwelijk werden vier kinderen geboren: een zoon en drie dochters. Het merkwaardige is echter, dat als zijn eerste vrouw ook Elisabeth Cornelis Metten wordt genoemd.⁵ Zijn tweede (of derde) vrouw, met wie hij trouwde voor 1485, was Lysbeth, dochter van Gijsbert Tempelaer en van Heylwich Jans van Beerze.⁶

Vermoedelijk was de familie Tempelaer afkomstig uit Drunen. Het betreffende gezin bestond uit:⁷

- a. Reinder Tempelaer, kruisheer.
- b. Jan Tempelaer, norbertijn van Berne en pastoor van Hedikhuisen van 1524 tot 1532.⁸
- c. Katherijn Tempelaer, kinderloos overleden.
- d. Lysbeth Tempelaer, gehuwd met Jacob Vezelaer.

Toen hij met Lysbeth Tempelaer trouwde, vermaakte Jacob Vezelaer aan de kinderen uit het eerste huwelijk een lijfrente van 24 rijns-gulden.⁹ Tien jaar later, op 1 maart 1494, vestigde hij nog eens een lijfrente van 24 gouden petersgulden uit zijn dubbelhuis.¹⁰ Het echt-

1. GAH, R 1242, f 297^v.

2. GAH, R 1251, f 330, 15 februari 1482.

3. GAH, R 1250, f 451^v, 1481.

4. GAH, R 1278, f 248, 24 januari 1509.

5. GAH, R 1254, f 49^v, 18 oktober 1484. R 1266, f 322, 1498.

6. GAIL, R 1254, f 49^v. R 1263, f 131, 1494.

7. GAH, R 1147, ongef., ongedateerd (begin zestiende eeuw).

8. A.J.A. Bijsterveld, *Laverend tussen Kerk en wereld. De pastoors in Noord-Brabant 1400-1570* (Nijmegen, 1993), bijlage in voce Tempelaer.

9. GAH, R 1254, f 49^v.

10. GAH, R 1263, f 131^v.

paar Vezelaer-Tempelaer werd ook ingeschreven in de ledenlijst van de Illustere Lieve Vrouwebroederschap, en wel in 1486-1487.¹¹

Op 22 december 1485 kocht Jacob een huis in de Orthenstraat van de bakker Dierck Dierckss van der Poorten.¹² Zijn bezit stond vlakbij het Kleine Begijnhof, want op 20 oktober 1487 ontving hij 3 rijns gulden van de meesteressen daarvan, omdat hij een stenen brug over de Dieze opnieuw opgemetseld had ten faveure van beide partijen.¹³ Met zijn buurman Franck van Langel maakte hij wederzijdse afspraken over de daken en waterlopen van beider huizen.¹⁴ Kort daarna stierf Jacob. Hij liet zijn vrouw met nog eens vier kinderen achter. Of de kinderen uit het eerste huwelijk nog thuis woonden, is niet duidelijk. Zijn weduwe verkocht op 20 januari 1498 haar huis in de Zadelstraat.¹⁵

Vermoedelijk was Jacob Vezelaer ook in de Vugtherstraat goed geweest.¹⁶ Het pand in de Orthenstraat was een nieuw opgetrokken, dubbel pand.¹⁷

Waarom is deze goudsmid een intrigerende figuur in de Bossche samenleving? Omdat het zeer waarschijnlijk is, dat hij als een van de weinige Bosschenaren een schilderij van Jeroen Bosch heeft gekocht, -voorzover dat thans nog is na te gaan. Het kan ook zijn dat zijn zoon Joris het schilderij gekocht heeft, maar gezien diens jonge leeftijd tijdens het leven van Jeroen Bosch lijkt dat minder waarschijnlijk. Jeroen werd geboren omstreeks 1450 en stierf in 1516. Joris Vezelaer werd geboren in 1493 en was bij de dood van Jeroen pas 23 jaar oud. Ook het feit dat zoon Joris naar Antwerpen verhuisde maakt het minder aannemelijk dat hij nog intensief contact heeft gehad met de beroemde schilder.

Het betreft het schilderij De Zeven Doodzonden, dat via de zoon van Jacob Vezelaer, namelijk Joris, in de erfenis van diens weduwe Margaretha Boge wordt vermeld. Pater Gerlach meent dat dit schilderij wellicht identiek is aan dat wat bij Sotheby is geveild op 27 november 1963.¹⁸

Van het werk van Jacob Vezelaer is niets meer met zekerheid bekend. Het zou echter kunnen zijn dat een zilveren beker uit de tweede helft van de vijftiende eeuw van hem afkomstig is, omdat het meesterteken een Jacobsschelp voorstelt. De enige Bossche zilversmid in die tijd met de voornaam Jacob was Vezelaer en het is zeer waarschijnlijk dat hij zijn patroonheilige uit Compostella heeft weergegeven in zijn meesterteken in de vorm van een schelp. Ook komt de schelp in het familiewapen voor, zoals we nog zullen merken.

Terug naar het gezin Vezelaer. Toen Jacob rond 1498 overleed, droegen de vier kinderen uit het eerste huwelijk de lijfrente van 24 gulden over aan hun stiefmoeder, de weduwe Vezelaer.¹⁹ De oudste broer, Petrus, droeg zijn erfdeel over aan zijn zuster Katharina.²⁰ Het is niet bekend wanneer de weduwe Vezelaer is overleden. Wel weten we dat zij hertrouwde met Lambertus van Buerinck, ook

11. Archief Illustere Lieve Vrouwebroederschap, rekening van 1485-1486.

12. GAH, R 1255, f 18. R 1257, f 189^v, 2 oktober 1487.

13. GAH, R 1257, f 189^v.

14. GAH, R 1255, f 188^v.

15. GAH, R 1266, f 136^v.

16. GAH, R 1261, f 514^v, 1 september 1492.

17. GAH, R 1254, f 49^v.

18. P. Gerlach, *Jheronimus Bosch. Opstellen over leven en werk* (uitgeg. door P.M. le Blanc; 's-Gravenhage, 1988) 166.

19. GAH, R 1266, f 58^v.

20. GAH, R 1266, f 322, 13 maart 1499.

21. GAI, R 1293, f 619, 1520.
22. GAH, Oud archief B-12. N.H.L. van den Heuvel, *De ambachtsgilden van 's-Hertogenbosch vóór 1629. Rechtsbronnen van het bedrijfsleven en het gildewezen* (2 stukken; Utrecht, 1946) 387.
23. GAH, R 1293, f 619, 1520.
24. A.M. Koldewij (eindred.), *Zilver uit 's-Hertogenbosch. Van Bourgondisch tot Biedermeier* (catalogus van de tentoonstelling te 's-Hertogenbosch, 1985) 36.
25. GAH, R 1266, f 322.
26. Archief van de Illustere Lieve Vrouwebroederschap, rekening van 1509-1510.
27. GAH, R 1281, f 172, 15 april 1512.
28. GAH, Oud archief C 165. Zie ook B 16, f 112.
29. GAH, R 1280, f 57, 21 januari 1511. R 1280, f 336^v, 26 mei 1511. R 1285, f 219, 5 januari 1515.
30. Archief Illustere Lieve Vrouwebroederschap, jaarrekening.
31. GAH, Oud archief C 165.
32. GAH, R 1258, f 308^v, 27 oktober 1485. R 1259, f 86^v, 11 januari 1490.
33. GAH, Oud archief B 11-B 22, 1501-1513.
34. GAH, Clarissenklooster 55.
35. GAH, Geefhuis 418.
36. GAH, R 1316, f 78, 15 maart 1532.
37. GAI, R 1472, f 84^v.
38. SAA, Vierschaar 142 (hij is een zoon van Jan Craborn).

wel Buederick genaamd.²¹ Lambertus was eveneens goudsmid te 's-Hertogenbosch; hij wordt onder meer genoemd in 1502-1503.²² Rond 1530 leefden er enkele goudsmiden van die naam te Antwerpen, zodat het waarschijnlijk is dat ook hier de trek 's-Hertogenbosch-Antwerpen aanwijsbaar is. Een systematisch onderzoek naar de migratie van Bosschenaren naar Antwerpen is naar mijn weten nog niet verricht.

Het ouderlijke huis kwam in het bezit van dochter Anna, die was getrouwd met Frans Gijsbertss van Broecheven.²³

Het gezin Vezelaer telde de volgende kinderen, te beginnen met die uit het eerste huwelijk (met Elsbeen Henricxs van Strathen):

1. Peter Jacobs Vezelaer, eveneens goudsmid. In de catalogus van Koldewij wordt hij onjuist Vesels genoemd.²⁴ In 1498 trad hij voor het eerst zelfstandig op.²⁵ Hij wordt vermeld in 1509-1510, als hij lid wordt van de Illustere Lieve Vrouwebroederschap²⁶, in 1512, als hij een cijns van 6 rijngulden koopt van zijn collega-goudsmid Herman Willems Pruyt²⁷, en ten slotte in 1521, als hij deelneemt aan de stadsloterij.²⁸
2. Katharina Jacobs Vezelaer trouwde met de schilder Willem Peters Mostart.²⁹ Deze kunstschilder kan niet genealogisch worden aangesloten bij de enkele bekende schilders Mostart die in de kunstgeschiedenis zo veel furore hebben gemaakt.

Zij waren al getrouwd in 1501, toen zij zich samen lieten inschrijven als leden van de Illustere Lieve Vrouwebroederschap.³⁰ Ook Katharina probeerde haar geluk in de loterij van 1521.³¹

Willem kwam uit een gezin van vier kinderen en was de zoon van Peter Mostart. Zijn broers en zus waren Matheus, Gijsbert en Aleydt Mostart. Willem zelf erfde in 1484 het ouderlijke huis aan de Papenhulst.³² Hij bezat ook een huis in de Kerkstraat.³³

Enkele kleine opdrachten aan hem zijn bekend. Zo schilderde hij voor de clarissen in 1507 een ster voor het orgel.³⁴ Van de Heilige-Geesttafel kreeg hij opdracht een *boerde vande heylegen geest te malen voer die poert aendie straet*, waarvoor hij in het rekeningjaar 1515-1516 3 gulden ontving.³⁵ Hij overleed voor 1533³⁶ en liet minstens drie kinderen achter, te weten Joseph, Anna en Margriet.

De laatste dochter, Margriet, trouwde met de Antwerpse goudsmid Willem Craeyborn. De gehele familie Craeyborn vindt men vermeld te 's-Hertogenbosch op 23 augustus 1605, als bepaalde erfzaken worden afgehandeld.³⁷ Craeyborn was geboren te Aken en werd poorter van Antwerpen op 22 januari 1537.³⁸ Hij moet zeker contact hebben gehad met de oom van zijn vrouw, Joris Vezelaer, die eveneens in Antwerpen woonde als zilversmid en keizerlijke muntmeester.

De kinderen Craeyborn waren:

- a. Hans Craeyborn.

- b. Margriet Willems Craeyborn, gehuwd met mr. Francoys Tasseels, procureur.
- c. Guilliam Craeyborn.
- d. Susanna Craeyborn.

Zij verkochten in 1605 een huis in de Clarastraat aan de Papenhulst, tegenover het Vondelingenhuis.³⁹

- 3. Cornelia Jacobs Vezelaer was gehuwd met Sander Peter Henricxss.⁴⁰
- 4. Mechtelt Jacobs Vezelaer bleef ongehuwd. Zij wordt nog vermeld op 10 maart 1534.⁴¹

De kinderen uit het tweede huwelijk waren:

- 5. Joost Jacobs Vezelaer blijkt in 1511 getrouwd te zijn met Jenneken Robberts Dothuyn, die was gegoed in het land van Breda.⁴² Zij zijn elders gaan wonen (Breda?).
- 6. Joris Vezelaer⁴³ is de bekendste van Jacobs zonen. Hij verhuisde naar Antwerpen en maakte veel naam. Rond 1493 is hij geboren te 's-Hertogenbosch en in 1570 stierf hij te Antwerpen. Al in 1524 was hij deken van het Antwerpse goudsmedengilde en later werd hij generaal van de munt in dienst van de landsheer. Te Deurne bezat hij het Lanteernhof. Volgens Von Wurzbach verloor hij zijn vermogen in 1576 door de Spaanse Furie.⁴⁴ Gezien zijn sterfdatum lijkt mij die bewering niet juist te zijn. Wellicht betrof het het bezit van zijn weduwe.

In 's-Hertogenbosch komt Joris in 1553 enkele zaken regelen.⁴⁵ Enkele jaren tevoren, in 1530–1531, vervaardigde hij in opdracht van de stad een gouden beker voor de graaf van Buren.⁴⁶

Een zekere Joris Wyers uit Antwerpen maakte in 1534–1535 schenkkannen voor de stad Den Bosch, zoals werd beschreven in de catalogus van de Bossche zilvertentoonstelling uit 1985.⁴⁷ In 1536–1537 vervaardigde dezelfde Wijers een schitterende staf voor de abt van Berne.⁴⁸ De namen Joris Wyers en Joris Vezelaer lijken erg op elkaar, maar redenen om hen beiden als dezelfde persoon te beschouwen zijn er nog onvoldoende. Wellicht is het goed de orthografie van de namen Wijers en Vezelers in de betreffende akten nader te bestuderen! Paleografisch lijken de namen meer op elkaar dan men op het eerste gezicht zou vermoeden. Het zou meer voor de hand liggen te denken aan Joris Vezeler(s), die én Bosschenaar was én een neef bij de norbertijnen in Berne had. In de boedel van de weduwe van Vezelaer, Margaretha Boge, bevond zich het schilderij van Jeroen Bosch, zoals hier eerder vermeld.

Vezelaers portret is een van de zeldzame portretten van Bosschenaren die nog geboren zijn in de vijftiende eeuw. Het is geschilderd door de beroemde Joos van Cleve en bevindt zich in de collectie van de vorst van Liechtenstein te Vaduz. Ook het portret van zijn vrouw Katharina Boge bevindt zich daar. Een kopie van zijn portret bevindt zich in de National

39. GAH, R 1471, f 84^v, 23 augustus 1605.

40. GAH, R 1280, f 57, 21 januari 1511, R 1272, f 431, 18 september 1505.

41. GAH, R 191.

42. GAH, R 1280, f 295^v, 24 maart 1511.

43. D. Schlugleid, *De Antwerpse goud- en zilversmeden in het corporatief stelsel* (Wetteren, 1969) 67, 70, 349.

44. A. von Wurzbach, *Niederländisches Künstler-Lexikon* (3 dln.; Leipzig, 1906–1911) I, 695.

45. GAH, R 446, 8 augustus 1553.

46. GAH, Oud archief B 37.

47. Koldewey, *Zilver uit 's-Hertogenbosch*, 142.

48. A.M. Koldewey (red.), *In Buscoducis, 1450–1629. Kunst uit de Bourgondische tijd te 's-Hertogenbosch. De cultuur van late middeleeuwen en Renaissance* ('s-Hertogenbosch, 1990) 192.

Gallery of Art in Washington, verworven in 1963 van Andrew Mellon (catalogusnummer 1662).

Een andere kopie bevindt zich in het Rijksmuseum te Amsterdam (zie de afbeelding hiernaast op p. 17). Het betreft hier zeer waarschijnlijk een kopie van Maarten de Vos, door Huygens besteld bij de hertog van Lotharingen. De hertog was aan deze portretten gekomen doordat de boedel van Katharina Vezelaer-Boge door een noodzakelijk uitkoop uit de familie raakte. Beide portretten zijn afgebeeld in het tijdschrift *Oud Holland*.⁴⁹

Een van Joris' dochters, Elisabeth Vezelaer, trouwde met Jacob Hoefnagel en zij werden in 1542 de ouders van Joris Hoefnagel(s)⁵⁰, de beroemde emblemataschilder. Een dochter van Jacob en Elisabeth trouwde met Constantijn Huygens. Aldus verkeerde de familie Vezelaer in Antwerpen in de hoogste kringen van goudsmiden, schilders en geleerden.

Over het verdere verloop van de familie is mij niets bekend, maar nog in 1652 stierf er een weduwe Veseler in Antwerpen.⁵¹ Het echtpaar Vezelaer-Boge behoort tot de voorouders van onder andere de families Huygens en Sweerts.

7. Anna Jacobs Veselaer trouwde met Frans Gijsberts van Brouhoven.⁵²

8. Elsbeen Jacobs Veselaer werd in 1514–1515 lid van de Illustre Lieve Vrouwebroederschap.⁵³ Zij trouwde met Jan Adriaen Henricxss van Geffen.⁵⁴ Nog in 1561–1563 nam zij deel aan de stadsloterij.⁵⁵

Het wapen van de familie was niet rechtstreeks te vinden bij een Vezelaer, zelfs niet op het portret van Joris. Dat laatste is merkwaardig, omdat de meeste geportretteerden er prijs op stelden met familiewapen te worden afgebeeld. We kennen het wapen echter van de grafzerk van Jacob Sweerts, die in 1658 in de Sint-Jan te 's-Hertogenbosch begraven werd. In zijn kwartierstaat komen de wapens van het echtpaar Vezelaer-Boge voor: Joris Vezelaer voerde als wapen een keper, vergezeld van 2 + 1 Jacobsschelpen. Katharina Boge voerde als wapen een naar rechts klimmende leeuw.⁵⁶

Ook het standaardwerk van Rietstap vermeldt dit wapen als van Vezelaer.⁵⁷

Om nu het verhaal rond te maken: de suggestie dat de goudsmid Jacob Vezelaer in de tweede helft van de vijftiende eeuw een Jacobsschelp als merkteken voerde, lijkt hiermee overduidelijk. Een onderdeel van zijn familiewapen, de schelp, was zijn merkteken van goudsmid. De suggestie in de meergenoemde catalogus van de zilvertentoonstelling⁵⁸ dat Gerard Pelgrom van Driel de maker van de beker zou zijn, is niet gefundeerd. Het betekent dat wederom de maker van een van de oudste Bossche zilverwerken is geïdentificeerd.

49. H. Gerson, „Joos van Cleve”, *Oud-Holland* (1955) 129, 130.

50. Th.A.G. Wilberg-Vignau-Schuurman, *Die emblematischen Elemente im Werke Joris Hoefnagels* (Leiden, 1969).

51. Ph. Rombouts en Th. van Lierus, *De liggeren en andere historische archieven der Antwerpsche Sint Lucasgilde onder zinspreuk 'Wt ionsten versaemt'* (2 dln.; Antwerpen, 1864–1876) II, 244.

52. GAH, R 1293, f 619, 1520. R 1301, f 157, 5 maart 1524. R 1302, f 263, 25 augustus 1525; f 495^v, 18 augustus 1525. R 1308, f 35, 16 november 1527. R 1807, 16 mei 1583.

53. Archief Illustere Lieve Vrouwebroederschap, rekening 1514–1515.

54. GAH, R 1305, f 340^v, 19 september 1526. R 1310, f 88, 23 februari 1529. R 1409, f 140, 13 februari 1529. R 1804, f 7, 25 december 1533.

55. GAH, Oud archief, C 615.

56. C.F.X. Smits, *De grafzerken in de kathedrale Sint Janskerk van 's-Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch, 1912) 132.

57. V. Rolland en H.V. Rolland, *Supplement to the Armorial Général by J.B. Rietstap* (2e dr.; 9 dln.; London, 1969–1971) V, pl. 101.

58. Koldewey, *Zilver uit 's-Hertogenbosch*, 38.

VERMAAT-VARREMAET UIT HOEVEN EN OUD GASTEL

A.M. BOSTERS

Afkortingen

GABZ	Gemeentearchief Bergen op Zoom
RANB	Rijksarchief in Noord-Brabant
RAWB	Regionaal Archief West-Brabant

(Vervolg van p. 229 van de vorige jaargang)

VII-b. JACOBUS JANSSE FERMAET, gedoopt op 16 maart 1714 te Hoeven, begraven op 18 maart 1766 te Oud en Nieuw Gastel. Zijn eerste huwelijk sloot hij op 21 augustus 1735 te Oud en Nieuw Gastel met Maria Geertse Bogarts uit Hoeven. Hij hertrouwde op 5 mei 1743 te Dinteloord met Joanna Adriaense de Blaeij, gedoopt op 24 april 1719 te Wouw, dochter van Adrianus Jansse de Blaeij en van Jacomina Hendrikse Vrients.⁴⁶

Uit het tweede huwelijk:

1. Jacomina, gedoopt op 18 februari 1744 te Oud en Nieuw Gastel, jong gestorven.
2. Joannes, gedoopt op 5 juli 1746 te Oud en Nieuw Gastel, jong gestorven.
3. Jacomina Vermaet is gedoopt op 11 december 1747 te Oud en Nieuw Gastel, trouwde te Steenberghe op 31 april 1774 met Gerard Thomas uit Zandvliet en werd te Dinteloord begraven op 23 april 1808. Gerard was daar op 21 april 1807 begraven.
4. Cornelius Vermaet, volgt onder VIII-a op pagina 19.
5. Adrianus, gedoopt op 9 december 1752 te Oud en Nieuw Gastel, jong gestorven.
6. Adrianus, gedoopt op 2 december 1753 te Oud en Nieuw Gastel.
7. Joannes, gedoopt op 5 december 1755 te Oud en Nieuw Gastel.
8. Dimphna, gedoopt op 15 april 1759 te Oud en Nieuw Gastel, jong gestorven.
9. Dimphna, gedoopt op 8 augustus 1761 te Oud en Nieuw Gastel.

46. A.M. Bosters, „De oudste generaties en de West-Brabantse tak van het geslacht De Blaeij”, *Genealogisch Tijdschrift voor Midden en West-Noord Brabant en de Bommelerwaard*, XVII (1993), 261.

VIII-a. CORNELIUS VERMAET, gedoopt op 25 augustus 1750 te Oud en Nieuw Gastel, overleden te Dinteloord op 21 september 1820. Hij huwde op 23 februari 1783 te Oud en Nieuw Gastel met Maria Josina de Jonge, begraven op 12 augustus 1808 te Dinteloord. Uit dit huwelijk zijn geboren:

1. Jacobus Vermaat, gedoopt op 14 april 1784 te Oud en Nieuw Gastel. Hij huwde op 2 februari 1817 te Dinteloord met Antonia van Haperen, gedoopt op 26 mei 1792 te Oud en Nieuw Gastel, dochter van Hendrik van Haperen en van Maria Anna van Bedaf. Hieruit stamt een verder nageslacht.
2. Gerardus Vermaat, gedoopt op 1 oktober 1785 te Oud en Nieuw Gastel. Hij huwde op 16 februari 1817 te Dinteloord met Geertrui Heestermans, gedoopt op 18 maart 1792 te Oud en Nieuw Gastel, dochter van Ary Heestermans en Elisabeth Kostermans. Hieruit stamt een verder nageslacht.
3. Joanna Vermaat, gedoopt op 12 februari 1788 te Oud en Nieuw Gastel, huwde op 28 januari 1815 te Dinteloord met Frans van Bemden, gedoopt op 13 juni 1784 te Oud en Nieuw Gastel, zoon van Jacobus van Bemden en van Pieterella van Rijen.

IV-b. CORNELIUS STOFFELEN VAEREMAET is geboren omstreeks 1592. Op 26 februari 1632 verkocht hij voor een helft en voor de wederhelft Adriaen Jansen als voogd en zijn broer Jacob Stoffelen Vaermaet als toeziende voogd over de wezen van wijlen Neeltken Andries, verwekt door de voorschreven Cornelis Stoffelen Vaermaet, de van zijn broer verkregen stede, gelegen op Cuyvesant onder Oud Gastel.⁴⁷ Aan Jacob Jacobse Jonge Bode verkocht hij op 28 maart 1634 een aantal percelen land met de dijk daaraan grenzend onder Oud Gastel. Op dezelfde dag verkocht hij nog twee percelen erf aan Boudewijn Geertsens.⁴⁸

Hij huwde in de eerste echt met Cornelia Andries en hertrouwde met Cornelia Geraardsdochter van Meer. Uit het eerste huwelijk:

1. Christoforus, gedoopt op 28 juni 1620 te Oud en Nieuw Gastel, vermoedelijk jong gestorven.
2. Andreas, gedoopt op 25 juli 1621 te Oud en Nieuw Gastel.
3. Anna, gedoopt 1 januari 1624 te Oud en Nieuw Gastel.
4. Maria, gedoopt op 25 oktober 1626 te Oud en Nieuw Gastel.
5. Antonia, gedoopt op 20 januari 1630 te Oud en Nieuw Gastel.
6. Christoforus, gedoopt op 16 maart 1631 te Oud en Nieuw Gastel.

Uit het tweede huwelijk zijn geboren:

7. Gerardus, gedoopt op 8 oktober 1634 te Oud en Nieuw Gastel, is vermoedelijk jong gestorven.
8. Christofora, gedoopt op 4 oktober 1637 te Oud en Nieuw Gastel.
9. Gerardus, gedoopt op 12 januari 1642 te Oud en Nieuw Gastel.
10. Cornelius, gedoopt op 1 februari 1643 te Oud en Nieuw Gastel.
11. Joannes, gedoopt op 2 oktober 1644 te Oud en Nieuw Gastel.
12. Jacobus, gedoopt op 17 maart 1648 te Oud en Nieuw Gastel.
13. Christoforus, gedoopt op 4 maart 1650 te Hoeven.
14. Cornelius, gedoopt op 11 februari 1656 te Oud en Nieuw Gastel.

47. RAWB, Oud en Nieuw Gastel R 301, f 67. R 318, f 16, 3 maart 1631.

48. RAWB, Oud en Nieuw Gastel, R 301, f 85.

Fragment van een kaart van West-Brabant door de landmeter Jan Sijmons ca. 1590. Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Kaarten-collectie.

IV-c. GEERARD STOFFELEN VAEREMAET is geboren omstreeks 1594. Hij woonde op een stede met huis en ongeveer vijf gemeten grond op Cuyvesant onder Oud Gastel. Verschillende keren ging hij geldleningen aan met dit bezit als onderpand.⁴⁹ In 1619 woonde hij te Gastel en verkocht hij aan zijn broer Jacob Stoffelen Vaermaet het derde deel in een hofstede van ca. 8 gemeten, die dit weer verkocht aan Reinier Hendriks van Sint Michielsgestel.⁵⁰ Als voogd van de wezen van Laureys Mertens verkocht hij op 28 juni 1619 een *heijblok* van een gemet aan de erven van Stoffel Jacobs.⁵¹ Op 5 april 1631 droeg hij zijn stede op Cuyvesant over aan zijn broer Cornelis Stoffelen Vaeremaet, die dit bezit het jaar daarop verkocht aan Aert Geertsen Borger.⁵² Van Gerard Aertse Borger leende hij op 18 april 1635 200 gulden onder verband van twee gemeten land onder de Veertiende Hoek te Nieuw Gastel.⁵³ Evenzo leende hij 200 gulden van de weeskinderen van François de Potter, ook onder verband van land in de Veertiende Hoek te Nieuw Gastel.⁵⁴

Hij was gehuwd met Amelberga Judoci en had bij haar de volgende kinderen:

1. Jan Geerards Vaeremaet, volgt onder V-c op pagina 23.
2. Anna, gedoopt op 19 oktober 1625 te Oud en Nieuw Gastel.
3. Christoforus, gedoopt op 30 mei 1627 te Oud en Nieuw Gastel, begraven aldaar op 21 april 1663.
4. Anna Geerards Vaeremaet, gedoopt op 11 september 1632 te Oud en Nieuw Gastel. Zij huwde aldaar op 19 januari 1658 met Marinus Geertsen Everden, geboren te Oud Gastel, zoon van Geeraert Evaertsen en van Digna Laurentius.
5. Maria Geerts Vaeremaet, gedoopt op 18 februari 1636 te Oud en Nieuw Gastel, begraven aldaar op 13 maart 1680. Zij was

49. RAWB, Oud en Nieuw Gastel R 317, f 125, 5 april 1628; f 127/128, 25 april 1628; f 170, 5 januari 1630; f 185, 15 september 1630.

50. RAWB, Hoeven R 210, los stuk, 19 november 1619 en 10 december 1619.

51. RAWB, Oud en Nieuw Gastel R 300, f 73.

52. RAWB, Oud en Nieuw Gastel R 301, ff 60 en 67, 26 februari 1632.

53. RAWB, Oud en Nieuw Gastel R 405, f 119.

54. RAWB, Oud en Nieuw Gastel R 405, f 219, 14 april 1641.

daar gehuwd op 7 februari 1672 met Jan Peters van Nispen, geboren te Sprundel, weduwnaar van Teuntjen Cornelissen van Breda. Haar broer Jacob Geerts Vermaet was voogd over het weeskind van wijlen zijn zuster Macyken, van wie Jan Peters van Nispen de vader was.

Jan Peters van Nispen hertrouwde met Sijken Henricks Brabers. Toen ook Jan Peters van Nispen overleed, moest de weduwe beloven het kind op te voeden en op zijn achttiende jaar de som van 110 gulden uit te reiken.⁵⁵

6. Jacobus Geerards Vaeremaet, gedoopt op 22 februari 1639 te Oud en Nieuw Gastel, begraven aldaar op 21 november 1700. Hij was schepen van Oud Gastel. Als weduwnaar van Tanneken Cornelis van Breda werd hij voogd en zijn broer Joost Geertsen Vaermaet toeziende voogd over zijn weeskind Christofora Vaermaet. Zij verklaarden tot een akkoord te zijn gekomen in verband met de uitkoop van het moederlijke goed van het kind. De weduwnaar, Jacobus Geraards Vaermaet, bleef in het volle bezit van de boedel onder voorwaarde het kind op te voeden en op achttienjarige leeftijd de som van 200 gulden te betalen.⁵⁶

Zijn eerste huwelijk sloot hij op 30 oktober 1664 te Oud en Nieuw Gastel met Anna Cornelisse van Breda. Vervolgens huwde hij met Maria Jansen Peeters Haest, geboren te Zundert. Na zijn overlijden hertrouwde Maria Janssen Haest op 28 juli 1708 te Oud en Nieuw Gastel met Servaas van Wallendaal.

Uit het eerste huwelijk zijn geboren:

- A. Christophora, gedoopt op 24 januari 1665 te Oud en Nieuw Gastel.

Uit het tweede huwelijk werden geboren:

- B. Gerardus, gedoopt op 4 maart 1675 te Oud en Nieuw Gastel, begraven aldaar op 30 september 1749.
C. Catharina, te Oud en Nieuw Gastel gedoopt op 27 februari 1676.
D. Anna, gedoopt op 17 april 1677 te Oud en Nieuw Gastel, begraven aldaar op 6 juli 1700.
E. Cornelia, te Oud en Nieuw Gastel gedoopt op 8 september 1678.
F. Joannes, gedoopt op 8 februari 1680 te Oud en Nieuw Gastel, jong gestorven.
G. Maria Anna, gedoopt op 16 augustus 1681 te Oud en Nieuw Gastel, begraven aldaar op 16 september 1699.
H. Joannes, gedoopt op 27 juli 1683 te Oud en Nieuw Gastel.
I. Geertrudis, gedoopt op 22 februari 1686 te Oud en Nieuw Gastel, jong gestorven.
J. Gertrudis, gedoopt op 28 februari 1688 te Oud en Nieuw Gastel.

7. Joost Gerritsen Vaarmaet, volgt onder V-d op pagina 23.

8. Cornelius, gedoopt op 6 april 1645 te Oud en Nieuw Gastel.

55. RAWB, Oud en Nieuw Gastel
R 407, f 74, 22 mei 1680; f 89,
24 april 1682.

56. RAWB, Oud en Nieuw Gastel
R 321, f 196, 24 februari 1674.

9. Cornelia, gedoopt op 19 maart 1648 te Oud en Nieuw Gastel.

V-c. JAN GEERARDS VAEREMAET is geboren omstreeks 1624. Hij huwde met Maria Willemssen van Dijk, bij wie hij de volgende kinderen had:

1. Gerardus Vaeremaet, geboren omstreeks 1646, was doopgetuige in 1679.
2. Adriana, gedoopt op 1 november 1647 te Hoeven.
3. Gertrudis Jan Vaeremaet, gedoopt op 16 juni 1650 te Hoeven, was in 1679 doopgetuige.
4. Cornelius, gedoopt op 2 november 1653 te Hoeven.
5. Petrus Jansen Vaeremaet, gedoopt op 29 oktober 1656 te Hoeven, huwde op 30 december 1678 aldaar met Adriana Josen de Bode, uit welk huwelijk werd geboren:
 - A. Anna, gedoopt op 23 december 1679 te Hoeven.

V-d. JOOST GERRITSEN VAARMAET, gedoopt op 27 april 1642 te Oud en Nieuw Gastel, begraven aldaar op 20 mei 1720, was in de jaren 1688-1714 schepen van Nieuw Gastel.⁵⁷ Als weduwnaar van Tanneken Berents Verbregt werd op 15 februari 1680 bepaald dat Joost Gerrits Vermaet in het volle bezit van de boedel kon blijven onder de verplichting de drie onbejaarde weeskinderen, waarover zijn broer Jacob Geraerts Vermaet toeziende voogd was, op te voeden en hen bij hun achttiende jaar de som van elk 3 gulden uit te reiken.⁵⁸

Joost trad drie keer in het huwelijk: eerst op 12 februari 1668 te Oud en Nieuw Gastel met Anneken Berents Verbregt en vervolgens op 3 maart 1680 te Oud en Nieuw Gastel met Adriaentje Janssen Vergouwen. Voor de derde keer huwde hij op 8 februari 1695 te Oud en Nieuw Gastel met Adriana Wouters Brants.

Uit de eerste echt zijn geboren:

1. Cornelia, gedoopt 27 maart 1671 te Oud en Nieuw Gastel.
2. Bernardus, gedoopt op 24 augustus 1673 te Oud en Nieuw Gastel, jong gestorven.
3. Bernardus, gedoopt op 26 september 1675 te Oud en Nieuw Gastel.

Uit de derde echt stammen:

4. Gerardus, gedoopt op 22 december 1695 te Oud en Nieuw Gastel, jong gestorven.
5. Waltherus, gedoopt op 19 september 1697 te Oud en Nieuw Gastel, begraven aldaar op 30 juli 1728.
6. Cornelius, gedoopt op 21 december 1698 te Oud en Nieuw Gastel.
7. Jacobus, gedoopt op 14 december 1700 te Oud en Nieuw Gastel.
8. Christophorus, gedoopt op 21 januari 1703 te Oud en Nieuw Gastel, jong gestorven.
9. Gerardus Vermaet, volgt onder VI-c op pagina 24.

57. RAWB, Oud en Nieuw Gastel R 407.

58. RAWB, Oud en Nieuw Gastel R 407, f 73.

10. Hermanus Ludovicus Godefridus Ignatius Vermaet, volgt onder VI-d op p. 25.
11. Christophorus, gedoopt op 15 april 1709 te Oud en Nieuw Gastel.

VI-c. GERARDUS VERMAET, gedoopt op 1 maart 1705 te Oud en Nieuw Gastel, begraven aldaar op 24 september 1749. Hij huwde op 13 februari 1729 te Oud en Nieuw Gastel met Joanna Piterse Stevense, gedoopt op 26 juni 1703 te Standdaarbuiten, begraven op 19 juni 1766 te Oud en Nieuw Gastel, dochter van Petrus Janssen Stevens en van Catharina Laureijse Verhelst. Uit dit huwelijk sproten:⁵⁹

1. Josephus, gedoopt op 1 januari 1732 te Oud en Nieuw Gastel, jong gestorven.
2. Petronilla, gedoopt op 2 maart 1734 te Oud en Nieuw Gastel, begraven aldaar op 12 december 1749.
3. Josephus Vermaat, volgt onder VII-c op pagina 24.
4. Catharina Vermaat, gedoopt op 25 maart 1739 te Oud en Nieuw Gastel, begraven aldaar op 24 september 1780. Zij huwde op 7 april 1765 te Oud en Nieuw Gastel met Matheus Poels uit Breda.
5. Joannes, gedoopt op 12 april 1741 te Oud en Nieuw Gastel.
6. Adrianus, gedoopt op 5 juni 1745 te Oud en Nieuw Gastel.

VII-c. JOSEPHUS VERMAAT is gedoopt op 27 december 1736 te Oud en Nieuw Gastel en werd begraven te Steenberghe op 10 april 1777. Hij ontving op 31 augustus 1765 een borgbrief van Oud en Nieuw Gastel, omdat hij zich in de huwelijkse staat had begeven en zich elders wilde vestigen.⁶⁰ Zijn domicilie koos hij in de Heen onder Steenberghe. Daar kocht hij van Leendert Valk, bouwman in de Heen, voor f 650 een hoeve, bestaande uit een huis, schuur en verdere timmerage, met 5 gemeten 83 roeden land.⁶¹

Hij huwde op 24 februari 1765 te Steenberghe met Cornelia van de Watermolen, aldaar gedoopt op 24 september 1743 als dochter van Cornelius van de Watermolen en van Catharina van de Maden. Uit dit huwelijk:

1. Catharina Vermaat, gedoopt op 25 oktober 1765 te Steenberghe, trouwde met Mathias Brusselaars, gedoopt op 10 juli 1764 te Steenberghe, zoon van Cornelis Brusselaars en van Cornelia Schouw.
2. Gerardus, gedoopt op 9 juni 1767 te Steenberghe, jong gestorven.
3. Gerardus, gedoopt op 31 juli 1769 te Steenberghe.
4. Cornelius Vermaat, volgt onder VIII-b op pagina 25.
5. Joanna, gedoopt op 3 december 1773 te Steenberghe.
6. Marijnus Vermaat, gedoopt op 14 november 1776 te Steenberghe, ongehuwd gebleven, overleden te Steenberghe op 27 oktober 1828. Hij was landbouwersknecht en woonde te Oude Tonge.

59. Op 14 november 1750 werd te Oud en Nieuw Gastel het zoontje van Geert Verremaat begraven.

60. RAWB, Oud en Nieuw Gastel R 329, f 239.

61. RAWB, Steenberghe R 1548, ongef., 7 februari 1765.

VIII-b. CORNELIUS VERMAAT, gedoopt op 13 maart 1772 te Steenberg, arbeider, overleden te Steenberg op 1 september 1813. Hij huwde daar op 7 mei 1796 met Joanna van Loenhout, gedoopt op 1 augustus 1771 te Halsteren, dochter van Joannes van Loenhout en van Joanna Coenraadt. Uit dit huwelijk:

1. Joannes, gedoopt op 7 mei 1797 te Steenberg, overleden aldaar op 14 oktober 1811.
2. Cornelia Vermaat, gedoopt op 7 oktober 1799 te Steenberg, trouwde aldaar op 30 april 1835 met Jan van Meer, gedoopt op 27 januari 1807 te Steenberg, zoon van Nikolaas van Meer en van Adriana Muijs. Zij stierf te Steenberg op 14 juli 1858.
3. Joanna Vermaat, gedoopt op 13 januari 1804 te Steenberg, overleden aldaar op 19 oktober 1876. Zij huwde met Gerard van Meel. Deze arbeider is op 13 februari 1803 te Wouw gedoopt als zoon van Sebastiaan van Meel en Antonia Martelmans en stierf te Steenberg op 7 februari 1853.
4. Maria Vermaat, geboren omstreeks 1806. Zij trouwde op 13 februari 1836 te Steenberg met Pieter Mulders, aldaar geboren op 27 april 1811, zoon van Jakob Mulders en Anna Catharina de Bruijn.
5. Adriana Vermaat, gedoopt op 23 september 1809 te Steenberg, overleden aldaar op 13 januari 1872. Zij was te Steenberg gehuwd op 17 augustus 1838 met Kornelis Schoutens⁶², gedoopt op 23 februari 1807 te Nieuw-Vossemeer, zoon van Hendrik Schoutens en Maria Lanen.
6. Joannes Vermaat, geboren op 6 augustus 1813 te Steenberg, overleden op 6 april 1861 te Nieuw-Vossemeer. Hij huwde eerst op 4 mei 1849 te Steenberg met de daar op 28 oktober 1816 geboren Joanna Maria Prince, dochter van Adriaan Prince en van Maria van Osta. Hij hertrouwde op 30 april 1853 te Steenberg met Adriana Maria Veraart, aldaar geboren op 7 september 1823, dochter van Marijn Veraart en van Adriana Verbraak. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.

VI-d. HERMANUS LUDOVICUS GODEFRIDUS IGNATIUS VERMAAT is gedoopt op 21 februari 1707 te Oud en Nieuw Gastel en werd begraven aldaar op 8 maart 1785. Hij leende op 17 oktober 1761 de som van 200 carolusgulden van Francis de Saeger met als onderpand een schuur met 'timmeragie', staande aan de westzijde van de Mairstraate te Oud Gastel.⁶³ Na het overlijden van zijn echtgenote, Maria Huijsmans, werd de inventaris en de taxatie van de goederen en boedel opgemaakt. Tot de vaste goederen behoorde een huis onder Gastel in de Veertiende Hoek op de grond van de heer Van Vlimmeren. Op dat moment waren nog zes kinderen in leven, namelijk Adriana, Michiel, Maria, Joseph, Willem en Elisabeth. Voogd over de kinderen werd Christiaan Huijsmans. Overeengekomen werd dat Hermanus Vaermaet zijn kinderen zou opvoeden, omdat hij zou gaan hertrouwen.⁶⁴

62. A.M. Bosters, „Schoutens uit Halsteren en omgeving”. *De Brabantse Leeuw*, XLIV (1994) 201.

63. RAWB, Oud en Nieuw Gastel R 329, f 58.

64. RAWB, Oud en Nieuw Gastel, R 327, f 38, 26 juli 1749.

Hermanus Vaermaet huwde drie keer. In de eerste echt trad hij op 15 oktober 1730 te Oud en Nieuw Gastel met Maria Huijsmans, gedoopt op 8 april 1707 te Oud en Nieuw Gastel, begraven aldaar op 16 maart 1747, dochter van Michael Huijsmans en van Elisabetha van Eijck. Zijn tweede huwelijk sloot hij op 17 augustus 1749 te Oud en Nieuw Gastel met Anna Coopmans, geboren te Oude Tonge, hegraven op 15 augustus 1754 te Oud en Nieuw Gastel. Voor de derde keer huwde hij op 23 mei 1756 te Oud en Nieuw Gastel met Catharina de Mooij, geboren te Oud Gastel, begraven aldaar op 16 januari 1794.

Uit het eerste huwelijk.⁶⁵

1. Adriana, gedoopt op 27 december 1731 te Oud en Nieuw Gastel.
2. Michael Joose Vermaet⁶⁶, gedoopt op 7 september 1733 te Oud en Nieuw Gastel, begraven op 4 april 1788 te Standdaarbuiten. Hij huwde op 5 mei 1760 te Standdaarbuiten met Margaretha Heestermans, gedoopt op 14 november 1737 te Oudenbosch, overleden op 20 augustus 1799 te Standdaarbuiten, dochter van Cornelius Heestermans en van Soetje Deckers. Uit dit huwelijk zijn geboren:
 - A. Maria, gedoopt op 31 augustus 1761 te Oud en Nieuw Gastel, jong gestorven.
 - B. Maria, gedoopt op 23 maart 1764 te Standdaarbuiten.
 - C. Johanna Vermaat is op 27 maart 1768 te Standdaarbuiten gedoopt en trouwde te Oudenbosch op 26 mei 1799 met Franciscus van Gastel. Deze zoon van Joannes van Gastel en Joanna Elisabetha van Roosmalen is te Oudenbosch gedoopt op 21 november 1759.
 - D. Susanna Vermaat, gedoopt op 3 januari 1766 te Standdaarbuiten, overleden op 15 maart 1833 te Oudenbosch. Zij huwde op 24 juli 1815 te Oudenbosch met Johannes de Wijs, gedoopt op 11 februari 1767 te Veldhoven, bierbrouwer en logementhouder, overleden op 28 maart 1833 te Oudenbosch, zoon van Johannes de Wijs en van Johanna van der Heijden, weduwnaar van Godeliva Luijckx.⁶⁷

Susanna overleed als welgestelde landbouweres. Haar bezit had zij vermaakt aan haar universele erfgenaam en haar drie zusters Cornelia, Johanna en Wilhelmina Vermaat. Op grond van haar testament, op 20 juli 1829 gepasseerd voor notaris Johannes Antonius van Etten te Etten-Leur, ontving haar zuster Wilhelmina het vruchtgebruik van een perceel schaarbos te Nieuw Gastel, dat de afstammelingen van Johanna Vermaat, weduwe van Franciscus van Gastel, voor de helft in bezit zouden verwerven; de wederhelft was voor de afstammelingen van Cornelia Vermaat. Johanna Vermaat kreeg verder een akker met bos en weide onder Oudenbosch. Cornelia Vermaat

65. Kinderen van Hermanus Vermaat werden op 14 augustus 1759 en 5 maart 1761 te Oud Gastel begraven.

66. Joose is geen patroniem, maar de bij de doop ingeschreven tweede voornaam.

67. C.M.M. van Caulil e.a., „Protopografische gegevens bestuurders van West-Brabant”, *Jaarboek 'De Ghulden Roos'*, L (1990) 103.

verkreeg nog een perceel schaarbos op Bosschenhoofd onder Hoeven, een bos op de hoek van de Kapelaanstraat te Hoeven en nog een perceel weide in de Zandweg onder Oudenbosch. De drie zusters kregen voorts haar kleding, goud en zilver, lakens, zilveren lepels etc. In de nalatenschap zaten bovendien diverse andere percelen grond, een bierbrouwerij met een huis te Oudenbosch en een huis met hof te Bosschenhoofd onder Hoeven. De waarde van het na te laten vermogen bedroeg ruim f 17.676.⁶⁸

E. Cornelia, gedoopt op 20 november 1770 te Standdaarbuiten.

F. Wilhelmina Vermaet, gedoopt op 14 februari 1773 te Standdaarbuiten. Zij huwde op 20 augustus 1813 te Steenberg met Gerard de Nel, kleermaker, gedoopt te Wouw op 15 september 1770, zoon van Joseph de Nel en van Joanna van Miert.

G. Catharina, gedoopt op 5 oktober 1775 te Standdaarbuiten.

H. Cornelius, gedoopt op 9 september 1777 te Standdaarbuiten.

3. Maria Catharina, gedoopt op 16 februari 1736 te Oud en Nieuw Gastel.

4. Jacobus, gedoopt op 7 februari 1738 te Oud en Nieuw Gastel, jong gestorven.

5. Guilielmus Vermaet, volgt onder VII-d op pagina 28.

6. Elisabetha, gedoopt op 28 februari 1744 te Oud en Nieuw Gastel.

7. Josephus Vermaet, geboren omstreeks 1745, overleden op 5 juni 1813 te Rotterdam, was kleermaker van zijn stiel. Hij huwde met Cornelia Groenendijk, overleden op 19 januari 1805 te Rotterdam. Hun kinderen waren:

A. Maria Catharina, gedoopt op 24 september 1766 te Rotterdam.

B. Petronella, gedoopt op 3 juli 1769 te Rotterdam.

C. Anna, gedoopt op 30 april 1771 te Rotterdam.

D. Hermanus, gedoopt op 28 augustus 1773 te Rotterdam.

8. Jacobus, gedoopt op 7 maart 1747 te Oud en Nieuw Gastel, jong gestorven.

Uit de tweede echt stammen:

9. Helena, gedoopt op 2 juli 1750 te Oud en Nieuw Gastel.

10. Anna Vermaat, gedoopt op 1 mei 1752 te Oud en Nieuw Gastel, overleden op 1 april 1814 te Halsteren. Zij ontving op 27 mei 1780 een borgbrief van Oud Gastel, omdat zij was gehuwd met Francis van de Broek en zich te Halsteren wilde vestigen.⁶⁹ Zij huwde met Franciscus van de Broek, schoenmaker te Halsteren, zoon van Hermanus van de Broek en van Johanna Koopmans.

68. RANB, Memories van Successie, kantoor Roosendaal 10, no 8.

69. RAWB, Oud en Nieuw Gastel R 331, f 27.

Uit het derde huwelijk werden geboren:

11. Jacobus, gedoopt op 5 december 1757 te Oud en Nieuw Gastel, jong gestorven.
12. Maria Christina, gedoopt op 10 januari 1759 te Oud en Nieuw Gastel.
13. *Cornelia Vermaat, gedoopt op 23 mei 1762 te Oud en Nieuw Gastel, overleden op 11 maart 1838 te Rotterdam. Zij ontving een borgbrief van Oud Gastel, omdat zij zich als huisvrouw van Bartholomeus Bents te Rotterdam ging vestigen.⁷⁰ Zij huwde aldaar op 12 november 1786 met genoemde Bents.*
14. Jacobus Vermaat, volgt onder VII-e op pagina 29.
15. Joannes Baptista Vermaat is gedoopt op 1 maart 1768 te Oud en Nieuw Gastel en stierf op 29 juli 1827 te Steenberg. Op 20 augustus 1795 ontving hij een borgbrief van Oud en Nieuw Gastel in verband met zijn voorgenomen huwelijk en vestiging te Steenberg.⁷¹

Hij trad vier keer in het huwelijk; eerst op 20 september 1795 te Steenberg met Elisabetha Vincenten, afkomstig van Moerdijk-Zevenbergen, begraven te Steenberg op 26 november 1807. Hij hertrouwde op 26 juni 1808 te Steenberg met Elisabetha van Galen, gedoopt op 28 juli 1766 te Steenberg, overleden aldaar op 1 december 1811, dochter van Cornelius van Galen en van Elisabetha van Hoof. Zijn derde huwelijk sloot hij op 6 juni 1812 te Steenberg met Adriana Schraauwen, gedoopt op 21 augustus 1771 te Wouw, overleden op 15 december 1824 te Steenberg, dochter van Henricus Schraauwen en van Cornelia Deumen. Zijn vierde huwelijk giug hij aan op 31 maart 1826 te Steenberg met Adriana Cornelia van de Kar, gedoopt op 11 februari 1791 te Wouw, dochter van Adriaan van de Kar en van Adriana Deckers.

Uit het eerste huwelijk werden geboren:

- A. Catharina, gedoopt op 21 maart 1797 te Steenberg, jong gestorven.
- B. Wilhelmina, gedoopt op 20 augustus 1798 te Steenberg en daar begraven op 23 oktober 1798.
- C. Adriana, gedoopt op 21 augustus 1798 te Steenberg, jong gestorven.
- D. Catharina, gedoopt op 27 oktober 1799 te Steenberg.
- E. Adriana, gedoopt op 19 maart 1803 te Steenberg.
- F. Barbara, gedoopt op 22 oktober 1807 te Steenberg, begraven aldaar op 13 november 1808.

VII-d. WILHELMUS VERMAET, gedoopt op 24 mei 1740 te Oud en Nieuw Gastel, begraven te Fijnaart, ontving op 20 juni 1767 een borgbrief van Oud en Nieuw Gastel, omdat hij onlangs getrouwd was met Johanna van Gils en zich onder Fijnaart had gevestigd.⁷² Hij huwde daar op 17 mei 1767 met Johanna van Gils. Uit hun huwelijk werden geboren:

70. RAWB, Oud en Nieuw Gastel, R 331, f 156.

71. RAWB, Oud en Nieuw Gastel R 331, f 305.

72. RAWB, Oud en Nieuw Gastel R 329, f 275.

1. Maria, gedoopt op 7 oktober 1768 te Standdaarbuiten (Fijnaart).
2. Jacobus Vermaet, volgt onder VIII-c op pagina 29.
3. Hermanus, gedoopt op 5 januari 1774 te Standdaarbuiten (Fijnaart).
4. Josephus, gedoopt op 4 januari 1779 te Standdaarbuiten (Fijnaart).

VIII-c. JACOBUS VERMAET, gedoopt op 30 januari 1771 te Standdaarbuiten (Fijnaart), overleden op 14 mei 1814 te Halsteren. Hij huwde op 22 april 1798 te Halsteren met Maria Schoep, aldaar gedoopt op 16 mei 1775 als dochter van Walterus Schoep en Lucia Sijmense. Uit dit huwelijk:

1. Joanna Vermaat, gedoopt op 17 februari 1799 te Halsteren (Noordgeest), overleden te Bergen op Zoom op 1 januari 1857. Zij was gaarkeukenhoudster. Zij huwde op 27 april 1829 te Bergen op Zoom met Adrianus Hal, aldaar gedoopt op 10 januari 1800, zoon van Franciscus Hal en van Joanna Jansen.
2. Lucia, gedoopt op 16 juni 1801 te Halsteren, jong gestorven.
3. Lucia, gedoopt op 20 oktober 1803 te Halsteren.
4. Helena Vermaat, gedoopt op 23 september 1806 te Halsteren, overleden te Bergen op Zoom op 21 april 1885. Zij huwde met Antonius Strijkers.
5. Guilielmus Vermaat, gedoopt op 20 december 1809 te Halsteren, overleden te Bergen op Zoom op 16 januari 1894. Hij was schoenmaker. Hij huwde op 12 november 1840 te Bergen op Zoom met Catharina Looyen, gedoopt op 14 februari 1805 te Wouw, dochter van Antonius Looyen en Maria Heijmans. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.
6. Wouter, geboren op 9 juli 1812 te Halsteren, overleden op 19 december 1823 te Steenberg.

VII-e. JACOBUS VERMAAT, gedoopt op 9 december 1764 te Oud en Nieuw Gastel, overleden op 5 maart 1827 te Rotterdam. Hij was aldaar winkelier. Hij huwde met Catharina Swaak, overleden op 10 oktober 1809 te Rotterdam. Hun kinderen waren:

1. Catharina Vermaat, gedoopt op 4 februari 1791 te Rotterdam, overleden aldaar op 19 juni 1866. Zij huwde op 6 februari 1828 te Rotterdam met Franciscus van den Bergh, kapitein bij de koopvaardij, zoon van Jacobus van den Bergh en van Catharina van Hooft.
2. Petronilla, gedoopt op 4 februari 1791 te Rotterdam.
3. Maria Susanna Vermaat, gedoopt op 5 december 1792 te Rotterdam. Zij huwde op 14 januari 1818 te Rotterdam met Cornelis van Leeuwen, grutter, zoon van Hendrik van Leeuwen en Maria van den Trent, weduwnaar van Cornelia Brouwer.
4. Piter Henricus Vermaat, gedoopt op 16 februari 1797 te Rotterdam, overleden aldaar op 18 januari 1864. Hij was winkelier. Op 13 februari 1828 huwde hij te Rotterdam met Geertruy

Elisabeth van Gastel, dochter van Adrianus van Gastel en van Joanna Meurs. Uit hun huwelijk zijn geen kinderen bekend.

5. Antonius Wilhelmus Vermaat, volgt onder VIII-d.

VIII-d. ANTONIUS WILHELMUS VERMAAT, gedoopt op 25 oktober 1804 te Rotterdam, overleden aldaar op 20 mei 1850. Hij was winkelier en koopman van beroep. Hij huwde op 29 april 1829 te Rotterdam met Margarita Koks, dochter van Johannes Koks en van Joanna Stoot. Hun zoon was:

1. Jacobus Franciscus Antonius Vermaat, geboren op 2 mei 1832 te Rotterdam, was cargadoor van beroep. Hij huwde op 4 augustus 1858 te Rotterdam met Carolina Johanna Willems, dochter van Joannes Henricus Willems en van Cornelia Joanna Pieterella van Nispen.

Aanvulling op Simon Jacobse Vaermaet (p. 225, 226 van de vorige aflevering in jaargang XLVI):

VII-a. SIMON JACOBSE VAERMAET is te Hoeven op 28 december 1691 gedoopt en werd begraven te Zandvliet op 4 april 1735. Hij ontving op 6 juni 1725 een borgbrief van Hoeven, omdat hij in het huwelijk was getreden met Marian Schippers en zijn woonplaats had genomen in de polder van Lillo op de *Cruiswegh* onder de jurisdictie van Stabroek.⁷³

Simon Voormaat was meester-timmerman van beroep. Hij had een van de duurste percelen grond gepacht binnen het vestingstadje Zandvliet.⁷⁴ Op 10 oktober 1723 huwde hij aldaar met Maria Anna Schippers, te Zandvliet gedoopt op 8 september 1701 en daar begraven op 23 maart 1785, dochter van Petrus Schippers en van Catharina van Lil. Zij hertrouwde te Zandvliet op 11 oktober 1735 met Antonius van Hertsen, smid en herbergier aldaar.

De kinderen uit dit huwelijk waren:

1. Petrus Voormaat is te Zandvliet gedoopt op 3 april 1724 en stierf voor 1782. Hij was meester-smid te Woensdrecht.⁷⁵ Van Cornelis Cornelissen Geleijns te Noordegeest, voogd van de weeskinderen van Antoni Coopmans, kocht hij in 1750 voor f185 een partij land, bos en weide, genaamd *de Magere Braak*, 3½ gemet groot.⁷⁶ Hij was voogd over de minderjarige kinderen van Jan Geertsen Hoseninders.⁷⁷

Pieter Voormaat wordt vermeld in het cijnsboek van Woensdrecht. In 1760 had hij aldaar het land *de Braeck*, een huisje en erf in het dorp, in het Zuidland *de Ouderstaal* en *de Zuidhof* in gebruik.⁷⁸

Toen hij in 1762 ziek te bed lag maakte hij met zijn huisvrouw Cornelia van Bragt een testament op de langstlevende, waarin ook werd bepaald dat hun kind Antony Voormaat of verdere kinderen de som van f600 zou(de)n krijgen het bereiken van de volwassenheid. De langstlevende diende de kinderen op te voeden en te alimenteren tot hun achttiende jaar. Ook werd beloofd de voorkinderen, verwekt bij Adriaan van

73. RAWB, Hoeven R 219, f 3.

74. V.J. Meeussen, *Zandvliet zonder Meeussen (1644-1797)* (Rotterdam, 1982) 78.

75. RAWB, Woensdrecht R 10, f 35. R 23, f 176, 8 april 1754.

76. RAWB, Woensdrecht R 10, f 35, 7 juli 1750.

77. RAWB, Woensdrecht R 24, f 6, 25 maart 1755.

78. GABZ, Raad en rekenkamer 1377, ff 9, 12, 18. Idem 1378, f 17.

de Poel, met name Johannis en Petronella, op te voeden en te alimenteren. Tot voogd over Pieters kind of kinderen werd Jacobus Voormaat aangesteld en hun toeziende voogd werd Maghiel Huizen.⁷⁹

A. Antony Voormaat, te Woensdrecht gedoopt op 26 januari 1755, bekende in 1782 dat hij de testamentair door zijn ouders beloofde f 600 had ontvangen.⁸⁰

2. Jaacobus Vormaat (zie p. 226 van de vorige jaargang).
3. Elisabeth, te Zandvliet gedoopt op 20 januari 1728 en aldaar begraven op 3 maart 1728.
4. Francisca, op 7 maart 1729 te Zandvliet gedoopt en overleden.
5. Francisca Voormaat is op 1 maart 1730 te Zandvliet gedoopt en trouwde aldaar op 4 november 1749 met Ambrosius Bauduin, zoon van Claudius Bauduin en Susanne Lassere. Hij is te Zandvliet gedoopt op 1 december 1726 en werd daar begraven op 7 september 1752.
6. Catharina, te Zandvliet gedoopt op 1 maart 1730, aldaar begraven op 14 januari 1732.
7. Catharina Voormaat, te Zandvliet gedoopt op 5 november 1732, is daar begraven op 16 november 1803. Zij trouwde op 23 juli 1754 te Zandvliet met Arnoldus Aertsens, die daar is gedoopt op 26 januari 1729 en er op 2 november 1760 overleed. Hij was een zoon van Jacobus Aertsen en Catharina Adriaause Testers.

Catharina Voormaat hertrouwde op 31 maart 1761 te Zandvliet met Sebastianus Huijbrechts, die aldaar op 4 oktober 1728 was gedoopt als zoon van Paulus Huijbrechts en Adriana van Meir en er op 28 maart 1814 is overleden.

8. Simon Voormaat werd postuum te Zandvliet op 21 augustus 1735 gedoopt en stierf na 1763.

79. RAWB, Woensdrecht R 24, f 56, 4 juni 1762.

80. RAWB, Woensdrecht R 24, f 56, 4 juni 1762; i.m., 26 januari 1782.

Dood in Makassar

Op 21 november 1667 stierf te Makassar Jan Willems van Tilburch. Hij was als soldaat met het schip *'t Hart* naar Oost-Indië gevaren. In oktober 1672 gaf de boekhouder van de Rotterdamse kamer van de OIC uitsluitsel over zijn overlijden aan zijn broers Jan, Adriaen, Andries en Peter, zonen van Jan Willem Thomas te Tilburg.¹

1. Gemeentearchief Tilburg, Tilburg R 615, 11 oktober 1672.

VERDIENEN AAN DE GAVE GODS

Pest en hygiëne

L.F.W. ADRIAENSSEN

Afkortingen

ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
GAT	Gemeentearchief Tilburg

De een zijn dood, de ander zijn brood. Dat adagium geldt voor veel beroepen: de beul, de soldaat, de doodgraver, de verzekeraar, de arts, de priester die de biecht afneemt en het oliesel verstrekt, de apotheker en in tijden van de pest ook de schrobber. Samen met de pestmeesters en pestvroedvrouwen behoorden zij tot degenen die extra aan de pest verdienden.

Voor ik de schrobbers belicht, over wie die dit artikel gaat, vertel ik iets meer over hun economische basis en bestaansreden: de pest.

Genealogen worden regelmatig geconfronteerd met de pest als doodsoorzaak van hun voorouders. Pest, haastige ziekte, contagieuze ziekte, gave Gods, –de namen kunnen slaan op pest, dysenterie, cholera of tyfus. Grote epidemieën kwamen voor in de achttiende eeuw, maar minder dan voorheen. In Hilvarenbeek woedden in 1719, 1736, 1766, 1779 en 1783 besmettelijke ziekten, waaronder de 'rode loop' (dysenterie of tyfus, in de zeventiende eeuw *root melissoen* genoemd) in 1736 en 1779. Uit de voorgaande eeuwen zijn epidemieën bekend uit 1531, 1556–1559, 1586, 1606, 1624–1626, 1633, 1667–1668 en 1676, terwijl ook de ziekte die in 1524 in de meierij woedde zijn tol zal hebben geëist. De bevolking van het naburige Tilburg liep in 1624–1626 met 22% terug.¹

Er waren weinig of geen remedies. De magistraat van Hilvarenbeek wist in 1736 niet beters te bedenken dan een chirurgijn te ontbieden van zekere faam en te gelasten van kalfs- en schapenvlees een sterke bouillon te trekken om aan de patiënten uit te delen. Dom was deze maatregel niet, want in 1719 waren drieënzestig Beke-naars, vooral uit de herdgang Esbeek, bezweken aan een rotkoorts, die inzette met vlekken op de huid, pestbuilen of bloedzweren, waarover artsen hadden gerapporteerd dat de armoede, het slechte voedsel en het gure weer de uiteindelijke oorzaken waren.²

Om besmetting te voorkomen was directe omgang met de zieken verboden. Zo tekende notaris Gijsbrechts van den Nieuwenhuysen in 1606 te Hilvarenbeek een testament op, dat hem van het ziekbed

1. H.J.A.M. Schurink en J.H. van Mosselveld (red.), *Van heidorp tot industriestad* (Tilburg, 1955) 134. Vgl. L. de Brouwer, „De aenclevende sieckte. Pest in Tilburg”. *Tilburg*, XIII-1 (1995) 10-11.
2. Voor Hilvarenbeek: L.F.W. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog en onder de generaliteit. Sociale en economische geschiedenis van een Kempens dorp tussen 1400 en 1800* (Hilvarenbeek, 1987) 398, 399.

Dodendans. Uit: Hartmann Schedel's Wereldkroniek.

werd toegeroepen door Hestherken Claes Cornelis Otten, terwijl hij zelf buiten, voor de deur bleef staan: *ende heeft de voorschreven Hesterken met claere ende verstaende woorde vuyt haeren huysen geroepen wat zij op haar hart had.*³ Tijdens de grote epidemie van 1624–1625 werden te Hilvarenbeek besmette kinderen in quarantaine ondergebracht in pesthutten op het kerkhof. In Tilburg lijken de gezonden de pesthuizen te hebben verlaten en hutten te hebben betrokken.⁴

Isolement van patiënten kon besmetting verhinderen. Allereerst ontvluchtten de gezonden de besmettingshaard, overigens met alle risico dat zij de ziekte verder verspreidden. Ook boeren weken uit of probeerden althans hun kinderen op veilige plaatsen onder te brengen. Maar vaker werd gegrepen naar het middel van contactverbod. Dat kon slaan op patiënten, maar ook op hele gemeenschappen. De toevoerwegen naar Hilvarenbeek werden in 1719 door soldaten afgesloten en er vonden voedseldroppings plaats. Toen in 1615 de pest te Veghel uitbrak en in 1616 verergerde, verbood de magistraat van Den Bosch het Veghelaars om de stad binnen te komen, vaardigde zij voor Bosschenaars een bedelverbod uit in de besmette plaatsen en stelde zij een speciale poortwachter aan om te spieden naar personen uit deze plaatsen.⁵

Pestlijders moesten het contact schuwen en bovendien waar-schuwend signalen geven. Tijdens de grote epidemie in Den Bosch van 1557, waaraan volgens een kroniekschrijver zestienduizend mensen sterven⁶, was het verplicht om met witte stokken en bosjes stro kenbaar te maken dat een bepaalde persoon of woning was ge-infecteerd. Omdat de resoluties van het stadsbestuur uit de pesttijd

3. GAT, Hilvarenbeek N 4307, f 10, 25 september 1606.

4. De Brouwer, „De aenclevende sieckte”, 7.

5. R.A. van Zuijlen, *Inventaris der archieven van de stad 's Hertogenbosch, chronologisch opgemaakt en de voornaamste gebeurtenissen bevattende. (Stadsrekeningen van het jaar 1399–1800)* (2 stukken; 's-Hertogenbosch, 1863–1866) II 1226–1228, 1235.

6. C.R. Hermans, *Verzameling van kronyken, charters en oorkonden, betreffende de stad en meijerij van 's Hertogenbosch* (3 stukken; 's-Hertogenbosch, 1846–1848) I, 137.

7. ARAB, Rekenkamer 13010, rekening van Sint-Jan - Kerstmis 1558, f X.
8. ARAB, Rekenkamer 13010, rekening van Sint-Jan - Kerstmis 1558, f XII.
9. ARAB, Rekenkamer 13010, rekening van Sint-Jan - Kerstmis 1558, ff X^v, XI en XI^v. Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, I, 708.
10. ARAB, Rekenkamer 13010, rekening van Sint-Jan - Kerstmis 1558, f XI^v. Herman Pottey in de Vughterstraat, zoon van de huidenvetter Reynier Pottey, was gehuwd met Neesken Willem Tielmans, die kort na hem overleed, op 5 oktober 1558 (W. Brulez, *De firma Della Faille en de internationale handel van de Vlaamse firma's in de 16e eeuw* (Brussel, 1959) 559, 560).
11. Zie voor de Bossche stadshygiene van na 1629 A. van Drunen e.a., „Vestingstad in een moeras. Een geografische beschrijving”, in: A. Vos e.a. (red.), *'s-Hertogenbosch. De geschiedenis van een Brabantse stad 1629-1990* (Zwolle, z.j.) 49, 50.
12. ARAB, Rekenkamer 13009, rekening van Kerstmis 1557 - Sint-Jan 1558, f VIII^v. Idem 13010, rekening van Sint-Jan - Kerstmis 1559, f XI.
13. ARAB, Rekenkamer 13009, rekening Sint-Jan - Kerstmis 1554, f X^v (7 stuiver boete voor Herman Pieterss, korenkoper); f XI^v (7 stuiver voor Andries Geeritss, linnenwever); rekening van Kerstmis 1555 - Sint-Jan 1556, f XI (7 stuiver voor Jan Henricxsoen van Oirschot en 4½ stuiver voor Andries Janss van Hintham).
14. ARAB, Rekenkamer 13009, rekening Kerstmis 1556 - Sint-Jan 1557, ff VII^v, VIII, VIII^v.
15. ARAB, Rekenkamer 13009, rekening van Kerstmis 1556 - Sint-Jan 1557, f VII^v.
16. ARAB, Rekenkamer, rekening van Kerstmis 1553 - Sint-Jan 1554, f VIII.
17. ARAB, Rekenkamer 13009, rekening van Kerstmis 1557 - Sint-Jan 1558, f VIII^v.
18. ARAB, Rekenkamer 13009, rekening van Kerstmis 1557 - Sint-Jan 1558, f XI.

niet bewaard zijn, vormen de aantekeningen van de laagschout over de overtredingen een goede bron om na te gaan welke maatregelen er zoal genomen waren.

Zo moest Ott Michielssoen alias Sackdraeger in 1558 16½ stuiver boete betalen, omdat hij geen witte roede droeg toen hij in een sterfhuys een dode kiste.⁷ Joest Knoeyen moest voor eenzelfde vergrijp 19½ stuiver betalen.⁸ Corstiaen in het Soutvat en Lyntken Maurissen kostte het elk 13 stuiver dat zij geen strowis uithingen toen er in hun huizen pestdoden vielen, terwijl Claes Taphooren voor hetzelfde vergrijp 20 stuiver betaalde na het overlijden van zijn vrouw.⁹ Ook de nabestaanden van Herman Pottey overtraden de geboden op de teraardebestelling.¹⁰

De tijden waren slecht: oorlog met Frankrijk, voedselschaarste en slecht weer. De pest sloeg in Den Bosch hard toe. Op sommige dagen waren er wel vijftig uitvaarten. De magistraat vaardigde niet alleen contactverboden voor pestlijders en pestdoden uit, maar herkende ook het grote belang van de hygiëne. In 1557 en 1558 werden meer burgers dan ooit bestraft voor verontreiniging van het leefmilieu. Niet alle maatregelen waren nieuw, maar er werd strenger de hand aan gehouden.¹¹

De boete voor het urineren op het stadhuis (niet op de wc, maar in een gang of een kamer) komt voor 1557 niet voor. Heyn van Bakel, Wouter Bauwens en Heyn Denys moesten er in 1558 elk 2 stuiver voor betalen en in 1559 inde de laagschout evenveel van *Lucas Gielis zoen van Erpe, van dat hy contrarie tgehebdt opt stadhuys zyn watere gemaect hadde*.¹² Tussen Kerstmis 1553 en Kerstmis 1556 werden vier mensen, –waarschijnlijk slijkvegers–, veroordeeld omdat zij de door hen aangenomen straten niet hadden schoongemaakt.¹³ In het eerste halve jaar van 1557 werden Anneken weduwe Laureys van den Steen, Theeuw Thecuwen de slijkveger, Adriaen Laureyss, Jan Huygens en Aerdt Lambrechts de slijkveger voor hetzelfde vergrijp bekeurd, terwijl Peter van Oerle werd beboet omdat hij de straat voor de deur of uitgang van zijn huis niet had geveegd.¹⁴

In dezelfde pestperiode werden de volgende vergrijpen tegen de reinheid beboet:

- Adriaen Diercx de Molder liet zijn dode paard op straat liggen en moest 15½ stuiver boete betalen.¹⁵ Overigens werd dit vergrijp al eens beboet voordat de ziekte uitbrak: in 1554 moest Goessen van Beeck daar 8 stuiver voor betalen.¹⁶
- *Van Lysken weduwe Peters Janss lyneweaver van dat zij huere private, naevolgende d'ordonnancie op tvegen van dien gemaect, nyet gereynicht en hadde*: 20 stuiver.¹⁷
- Henricksen Janss van Santen, zeemtuower, betaalde 16½ stuiver omdat *die onreynicheyt genoempt die bruyt inden strome contrarie gebot hadde laten loopen*.¹⁸ ‘Bruyt’ is drek, fecaliën. Ook in 1545 kreeg iemand een boete voor deze verontreiniging

Storten van huisvuil op straat. Uit: J. de Damhoudere, *Praktijcke ende handbouch in criminele zaeken* (Leuven, 1555) 266.

19. ARAB, Rekenkamer 13009, rekening van Sint-Jan - Kerstmis 1545, f VIII^v.
20. ARAB, Rekenkamer 13010, rekening van Sint-Jan - Kerstmis 1558, f XI.
21. ARAB, Rekenkamer 13010, rekening van Sint-Jan - Kerstmis 1558, f X.
22. ARAB, Rekenkamer 13009, rekening Kerstmis 1553 - Sint-Jan 1554, f VIII^v; rekening Sint-Jan - Kerstmis 1555, ff IX en X.
23. ARAB, Rekenkamer 13009, rekening van Kerstmis 1557 - Sint-Jan 1558, f VIII^v. Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, I, 708.
24. ARAB, Rekenkamer 13010, rekening van Sint-Jan - Kerstmis 1558, f XII.
25. ARAB, Rekenkamer 13010, rekening van Sint-Jan - Kerstmis 1558, f XI^v. Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, I, 708.
26. De Brouwer, „De aenlevende sieckte”, 8.
27. GAT, Weesrekening Tilburg 1627-18.
28. GAT, Weesrekening Tilburg 1607-4, ff 53, 57.

van de Binnendieze: de zemenschoenenmaker Henrick van Erp kostte dat 10 stuiver.¹⁹

- Gheridt Roeloffs liet zijn stront langs de muren van zijn huis op straat lopen, waar de burenen niet meer tegen konden en waarom hij aan de laagschout 30 stuiver boete moest betalen.²⁰
- Ook varkensmest werd in de openbare stroom gedumpt. Symon Jans, broodbakker, loosde zijn mest recht uit zijn huis in de Binnendieze. Boete: 20 stuiver.²¹ De bakker hield zijn varken(s) in huis, omdat het was verboden ze op straat te laten lopen. Embrecht Rombouts en Jan Peters van Oisterwijk werden wegens overtreding op dat verbod in 1554 beboet en Jan in 1555 nog eens.²²
- Katheryne, vrouw van Gerit de Vries, zette de deuren en vensters van haar met de pestilentie besmette huis overdag open en veege de het, hoewel dat nadrukkelijk verboden was.²³
- Aleydt Goessens in den Beer gooide stro en vuil uit een sterfhuis in de Binnendieze. De boete beliep 11 $\frac{1}{2}$ stuiver.²⁴
- Pelgrom Peters de kaarsenmaker hield na het overlijden van zijn dochter aan de pest een openbare verkoping van uit het besmette huis afkomstige kleren en moest aan de laagschout 20 stuiver boete betalen.²⁵

Het schoonmaken van pesthuizen was in Den Bosch aan regels gebonden, waarvan ik de verordeningen niet ken. Contactverbod was belangrijk. In Tilburg hadden in het begin van de zeventiende eeuw chirurgijns alleen schrobbers ofwel boenders directe toegang tot de pestpatiënten. Zij verzorgden hen, legden hen af, begroeven hen en maakten de peststerfhuisen schoon. Het waren straatarme mensen, die met doodsverachting de kans aangrepen om enkele duiten te verdienen. Luud de Brouwer vermoedt dat zij immuun geworden ex-patiënten waren, maar toch vielen er onder hen slachtoffers²⁶, zo goed als menige pestmeester (voor de pestbestrijding aangestelde chirurgijn) bezweek.

Het werk beperkte zich niet tot schoonmaken, maar de schrobbers werden ook ingezet bij andere bedrijvigheden. Een schrobster haspelde bijvoorbeeld in 1625 het garen dat was gevonden in het besmette sterfhuis van Jan Peeter Janss te Tilburg, een lakenwever.²⁷ Peter Willems genoemd Vliegh kreeg in 1606 of 1607 loon omdat hij twee weken in het pesthuis van Jan Cornelis Cornelis Daniels te Tilburg had *helpen messe ende andere vet aff vueren ende rogge heeft helpen saeyen*. Boven de kost ontving hij f 1 per dag, wat heel wat meer was dan het gebruikelijke dagloon. In hetzelfde besmette huis diende Pauwels Wouter Adriaenss negen weken als schrobber voor f 32:19 $\frac{1}{2}$:0 en Dingen Bussers tien weken als schrobster voor f 42 plus *een potken boteren*, dat is voor respectievelijk 11 en 12 stuivers per dag.²⁸

Omdat zij met de dood in aanraking kwamen, vormden de schoonmakers een besmettingsgevaar op zich. In Tilburg was bijvoorbeeld geordonneerd *dat geene schrobbers ofte schrobsters in*

pesthuijsen sijnde en souden vermogen buijten haere huijsen bij malcanderen te comen eten, drincken ofte slempen. Zij moesten binnen blijven om besmetting te voorkomen. Leden van de rotten, vorsters of buren mochten bij overtreding zelfs met scherp op hen schieten.²⁹ Na het overlijden en afleggen van de patiënt dienden zij zich nog drie tot zes weken verre te houden van gezonde mensen.³⁰

Gezonden die het dorp wilden verlaten, konden beter een niet-besmet-verklaring op zak hebben, zoals in augustus 1660 twaalf en in oktober drie Tilburgers³¹; verder verstrekten de pestmeester certificaten over doodsoorzaken, bijvoorbeeld aan Jan Adriaens van Spaendonck, die zwart op wit liet zetten dat zijn zoon Wouter te Turnhout niet aan de pest was gestorven en dat het gezwel aan zijn linker knie was geen teken van de pest, *maer alleen vande roos*.³² Van Spaendonck en zijn vijftien dorpsgenoten waren drapeniers, wol- en lakenkopers en voerlieden. Zij moesten reizen en moesten zodoende laveren tussen de Scylla en Charibdis van andermans fysieke en de eigen economische dood.

Terug naar de schoonmakers van de pesthuizen. De dood was hun brood, zodat schrobbers een zeker belang hadden bij besmettelijke ziekten. Dat kon van sommigen vrijzinnige en zelfs louche types maken. Bekend is de schrobber Geridt Henrick Deckers alias Vuystken uit Veghel, die in de baronie van Breda schrobte en tegen betaling pestpatiënten uit hun lijden hielp.³³ Zaken zijn zaken, en zo kon het gebeuren dat in Moergestel rond 1521 enkele schrobbers hun bezigheden probeerden om te zetten in een vrij ondernemerschap door zelf de markt uit te breiden. Dat deden zij door gezonde huizen, bij voorkeur van rijkere naburen, te besmetten.

Een van hen was Nicolaes Maess, schrobber bij de pestzieken, 's Nachts ging hij er op uit en besmette hij deuren, klinken en putzwengels, *dair hy wyste dat rycke luyden woude besmeert metten vreysssem vanden dooden luyden*. Te Hilvarenbeek werd hij gearresteerd en in Den Bosch op de Gevangenpoort werd de bekentenis uit hem gemarteld, dat hij het had gedaan om als schrobber meer te verdienen, *in dien dat zyn suveringe metten vreysssem ende anderen substancie die hy dair toe nam effect sorteerte, gelyck geschiede*.³⁴ Voor straf werd hij op Pinksteravond (18 mei) verbrand. Daarvoor werd een schavot gebouwd. De bouwmaterialen (150 voet leidaksplanken en een dubbele omheining), touwen, ijzerwerk, een staak en brandstoffen (rijshout en stro) kostten met het arbeidsloon f 7:7:0.³⁵

Nicolaes bleek niet de enige malafide schrobber te zijn. Vermoedelijk heeft hij tijdens zijn pijnlijke verboor namen genoemd, want de vorsters van Hilvarenbeek, Oisterwijk en Moergestel werden ingeschakeld om in laatstgenoemde plaats nog meer schrobbers te vangen.³⁶ Nicolaes' dorpsgenote Katheline Vos, *bewaerende die ziecke persoenen vanden pestilenciën*, was een van de arrestanten. Zij werd er door haar neef, –naar eigen zeggen een medeplichtige–, van beschuldigd anderen te hebben aangestoken. Te 's-Hertogen-

29. GAH, N 2781, f 44, 11 oktober 1668.

30. De Brouwer, „De aenclevende sieckte”, 2, 6.

31. GAT, Tilburg R 614, 31 augustus 1669; 26 oktober 1669.

32. GAT, Tilburg R 614, 18 november 1669.

33. „Euthanasie in 1536”, *De Brabantse Leeuw*, XLIV (1995) 75.

34. ARAB, Rekenkamer 12996, rekening Kerstmis 1520 - 2 augustus 1521, f II.

35. Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, I, 358.

36. Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, I, 355.

bosch werd zij in hechtenis genomen en meer dan een jaar *gepijndt*, gefolterd, maar zij bekende niet. Na betaling van een boete van f 27 werd zij uit de Gevangenpoort geslaakt.³⁷ De neef was waarschijnlijk Thomaes Diericxs, die *een arm scamel man was, winnende zyn broot suerlyck met spaden ende graven ende in tyden van sterften met scrobben*. De hoogschout van Den Bosch schikte met hem voor een boete van f 12, waarmee hij vrij kwam.³⁴

Slechter verging het Lysbeth geheten Ruerpot, wiens woonplaats niet genoemd wordt. Ook zij was *bewaerende die luden die sieck waeren vander haestiger siecten*, ook zij heeft andermans deuren en klinken besmet *met fenyne*, waardoor de ziekte in verschillende huizen kwam. Zij bekende pas na een 'scherp examen' (foltering) en werd verbrand.³⁸

Het woord 'vreysssem' wordt in de teksten op een bijzondere manier gebruikt. Vreysssem (vressem, vreessam) duidt op een ziekte, maar welke is niet duidelijk. Dat G. van der Schueren in zijn woordenboek *Teuthonista of Duytschlender* 'vreysssem' vertaalt met 'seeryc-heit' en 'colera', kan duiden op besmettelijkheid.³⁹ Merkwaardig in het vonnis van de schout is de zinsnede *suveringe metten vreysssem ende anderen substancie*. Ten eerste gaat het niet om zuivering, maar juist om een verontreiniging. Ten tweede wordt in de tekst de ziekte vreysssem opgevat als een substantie: de ziekte wordt geacht materieel, als stof aanwezig te zijn in het spul waarmee andermans huizen werden besmet. Dat laatste zal zijn gebeurd met het uit de pesthuizen weggeschrobde vuil.

Verspreiden van de pest, –het doet erg denken aan de op geld en gewin beluste varkensboeren, die onbekommerd hun dieren uit besmette gebieden in Oost-Brabant vervoerden. Het lijkt ook sprekend op de handelspraktijken van het chemische bedrijf Vos bv te Alphen aan de Rijn, dat in 1995 in Haïti zestig kinderen liet ster-ven aan vergiftigde hoestdrank.⁴⁰ Maar Vos zal wel niet worden verbrand, zoals Lysbeth Ruerpot.

37. ARAB, Rekenkamer 12996, rekening 3 augustus 1521 - Kerstmis 1522, f XII.

38. ARAB, Rekenkamer 12996, rekening Kerstmis 1522 - 16 september 1524.

39. E. Verwijs en J. Verdam, *Middel-nederlandsch woordenboek* (11 dln.; 's-Gravenhage, 1885–1941) IX, 1282. J. Verdam, *G. van der Schueren's Teuthonista of Duytschlender* (Leiden, 1896) 474.

40. Zie het nieuws van begin augustus 1997.

CLEVERENS

Een aanvulling

M.A.G. VAN HEUMEN

Afkortingen

GAH Gemeentearchief 's-Hertogenbosch

Eind 1984 verscheen in dit tijdschrift een artikel van mevrouw P.L. Leget-Kuijlen over de familie Cleverens.¹ De stamvader van deze familie was Jan Cleverens, die te Maastricht geboren zou zijn, waar echter zijn doop niet te vinden was. Daarmee leek het onderzoek te zijn vastgelopen.

Toch bieden de door mevrouw Leget gepresenteerde gegevens wel een aanknopingspunt voor verder onderzoek. Uit de verschillende doopplaatsen, voor zover bekend, van de kinderen van Jan Clever(s) (onder andere Zutphen 1731, Workum 1749) kan men afleiden dat hij al voor hij in 1749 bij de VOC in dienst trad, soldaat was geweest. De vraag is dan: in welk regiment?

Het werk van Ringoir, *Vredesgarnizoenen van 1715 tot 1795 en 1815 tot 1940*, biedt hier uitkomst. In het in dit boekwerk voorkomende register op garnizoensplaatsen wordt voor Zutphen verwezen naar een groot aantal bladzijden; Workum daarentegen wordt slechts eenmaal genoemd.² Het regiment Bedarides blijkt, volgens Ringoir, in 1749–1750 in de Friese steden Bolsward, Workum en Stavoren in garnizoen te hebben gelegen. In de jaren 1731–1737 was hetzelfde regiment (in 1721–1733 onder aanvoering van F.B. Taets van Amerongen, in 1733–1745 onder aanvoering van Pierre de Bedarides³) in Zutphen gelegerd! Waarschijnlijk heeft Jan Clever(s) dus tot zijn dienstintrede bij de VOC in 1749 bij dit regiment gediend.

Daar nu dit regiment in 1728–1731 's-Hertogenbosch als garnizoensplaats had, bood mij dit de gelegenheid mijn hypothese te toetsen door het instellen van een onderzoek op het stadsarchief. De in Den Bosch gevonden gegevens bevestigden mijn hypothese.

Op 11 september 1728 ging namelijk in de hervormde kerk van 's-Hertogenbosch Johannes Clever in ondertrouw met Geertruyda Theyssen. Hij is dan jongman, geboren in *Brandenburgslant* en soldaat in het regiment van de brigadier baron Taets van Amerongen in de compagnie van kapitein Wietersheijm, in garnizoen te 's-Hertogenbosch. Geertruyda was een te Maastricht geboren jongedochter, die ten tijde van haar ondertrouw op de Weversplaats woonde.

1. P.L. Leget-Kuijlen, „Cleverens”. *De Brabantse Leeuw*, XXXIII (1984).

2. H. Ringoir, *Vredesgarnizoenen van 1715 tot 1795 en 1815 tot 1940* ('s-Gravenhage, 1940) 36.

3. H. Ringoir, *Afstammingen en voortzettingen der infanterie* ('s-Gravenhage, 1977) 101.

Zij trouwden op 26 september 1728 voor de predikant van de forten Isabella en Sint-Anthony; de bruidegom werd toen Jo(h)annes Clevers genoemd.

Uit dit huwelijk is een dochter Catharina geboren, die op 16 juni 1729 rooms-katholiek is gedoopt, waarbij als doopgetuigen Matthias Crux en Catharina Bronkers optraden. Waarschijnlijk is zij identiek aan het niet met name genoemde kind van Jan Clevers, dat op 17 augustus 1729 werd begraven.

Dat Jan Clevers soldaat was in de compagnie van kapitein Wiersheijm in het regiment Taets van Amerongen wordt nog eens bevestigd door de *servieslijsten* (inkwartieringslijsten) van deze compagnie van 1 november 1728, 2 mei 1729 en 31 oktober 1729 en ten slotte door zijn vermelding de dato 1 mei 1730 in een servieslijst van de compagnie van kapitein Ruijsch, die inmiddels het bevel van Wiersheijm had overgenomen.⁴

Voortgezet onderzoek in Maastricht en in plaatsen waar het hiehoven genoemde regiment tussen 1731 en 1749 in garnizoen heeft gelegen, kan meer gegevens over het echtpaar Clever(s)-Theijssen opleveren.

4. GAH, Oud archief D 331a (tweede stuk) en D 332. Jan Clevers komt voor als Johannis Clever, Johannis Cleever en Johannis Klever.

Vrouw te koop

Sebrecht Janssen uit Riel stapte op zondag 19 februari 1668 af in de herberg van Cornelis Adriaen Jan Wouters alias Langen te Tilburg en vroeg hem naar zijn vrouw. De volgende conversatie ontspon zich:

Langen: „*De vuylick ofte plugh (...) leijt noch op het bedde.*”

Janssen: „*Ick soude sulcken wijff vercoopen.*”

Langen: „*Ick vercoopse u.*”

De prijs werd afgemaakt op een kan wijn, te leveren door Janssen. Langen wenste hem veel geluk met zijn aankoop. Janssen: „*Hadde ick eene carre hier, ick soude haer daetelijck duerop setten ende medenemen.*”

Wat later, om 11.00 uur, arriveerde Jacob Peeters van Heijst te paard. Voor de deur van de herberg stond Jan Willem Thomas, die de toom nam en zei: „*Sa, Jacob, sith aff, wij hebben alhier wijncoop te drincken vande weerdinne. Die is aen Sebrecht Jans vercocht. Ghij moet mededrincken.*” En zij dronken mee, evenals Joachim Cornelis de Beir.

Later kwam de transactie aan de regenten ter ore, die wegens de laaghartige spot met het huwelijk een strafvervolgung instelden.¹

1. Gemeentearchief Tilburg, criminele processen Tilburg, 1668.

VAN PAS TE CAPELLE EN WASPIK

G.J.M. BLOM

Afkortingen

GAB	Gemeentearchief Breda
GAW	Gemeentearchief Waalwijk
RANB	Rijksarchief in Noord-Brabant
SALHA	Streekarchief Het Land van Heusden en Altena

Inleiding

De familienaam Van Pas duikt rond 1650 op in de archieven van 's-Grevelduin-Capelle. Haar herkomst is mij niet duidelijk. Vaak heeft een 'van'-naam betrekking op een herkomst van een bepaalde plaats of gehucht. Er bestaat wel een plaatsje Pas, maar dat is gelegen in Zeeuws-Vlaanderen en een verbinding naar deze streek heb ik niet vast kunnen stellen.

Alle nakomelingen van Jan Corsten dragen de familienaam Van Pas; een connectie met de in Brabant veel vaker voorkomende familienaam Van der Pas heb ik niet kunnen leggen. Het aantal naamdragers is altijd klein gebleven. Zo zijn er bij de volkstelling in 1948 slechts drieëntwintig personen met de familienaam Van Pas.

De spreiding van de nakomelingen is vrijwel beperkt gebleven tot de plaatsen Waspik en Capelle. Vanaf ongeveer 1670 hebben we twee takken, waarvan de een een boerderij heeft aan de Vrouwkensvaart te Waspik en de andere een aan de Willem van Gentsvaart te Capelle. De boerderij te Waspik wordt *heden ten dagen nog steeds* bewoond door de familie Van Pas. De andere boerderij is in de jaren twintig van deze eeuw overgegaan naar een andere eigenaar. Wel zijn er dan nog twee andere boerderijen aan de Willem van Gentsvaart in het bezit van de familie Van Pas.

Op deze boerderijen werd het gemengde boerenbedrijf uitgeoefend. Het gebied rondom Sprang-Capelle bestond ten noorden van de Hollandse Dijk uit klei en aan de andere kant van die dijk uit zand. Ook waren er nog vele moerasgebieden waar turf gestoken werd.

Uit de boedelinventaris van Arie van Pas (hij volgt onder V-a) uit 1729 weten we wat er zich zoal bevond in de boerderij aan de Vrouwkensvaart:¹

1. GAW, Waspik R 45, f 51 e.v.,
9 september 1729.

Voor eerst drie beddens met haar hoofdpeuluwen, vijf deeckens met een bale deecken, ses hooftkussens.

In de keuken:

Een eycke kast en daar in bevonden elff manss hemden, ses vrouwe hemden, agt paar slaaplakens en een oneffen, vyf trille en een gansenoogen tafellaken. Een servet, seventien kussensloopen. Een testamentje met een silvere haak, vyf gansenoogen doekjes en servetwerk, twee kaskleetjes, drie en twintig kovelmutsen, een paar swarte sajette manskouse, vyf wotte ribbekens vrouwe neustels, ses witte sakneusdoeken, een paar witte linnen gordynen, twee linne geblomde tafelkleeden, een paar swarte sajette vrouwe hantschoenen, een paar witte vrouwe gaarne hantschoenen, een blauwe, een dobbelsteene en een baste vrouwe schortekleeden, twaalf kindrehemde, vijftien kinder ondermutsen, ses streentjes gesponne en gekookt garen, een swarte moff, een swarte mans hoet, een geele seeme broek sak, vier paar vrouwe voormoukens, een bondelken kindergout, vier kinder borsrockjes, een bondelken lappen, een bruyn stoffe mantel, vier witte linnen luren, een witten spoelen hant doek, een paar witte vrous voormoutjes, een bruyne mansrok, 2 bonte neusdoekjes, een blau dobbelsteene kussensloop, een geblomt neerstal, vijf servetten, een wit en een dobbelsteen schortekleet, seventien covelmutsen, vier witte neusdoeken, een servetten neusdoek, tien kinder bovenmutsen, een paar paarse vrouwe zayette hantschoene, een swarte moff, een witten das, twee en twintig ellen ongeblykt linnen laken, een koperen vysel, een korfke, een sersie schort, een sersi du boise schort, een estamine schort, een stoffe schort, nog negen en een half elle geblykt linnen, nog ses ellen geblykt linne, nog 9 ellen geblykt linnen, nog schaars vier ellen geblykt linnen, een swarte lakense mans rock, een bruyne lakense mans rock, een swart lakense camisoel, een swarte lakense broek, een geel creppe manteltje, een swarte creppe japon en schort, een swarte floerse kap, een swarte zeye gebloemde voorschoot, een swart regenkleet, een waeyer, een swart zeye kap, een hoet met een hoedekas, een stoffe manteltje witt gekouleurt.

Gemunt gout en silver:

Een Engelse grenje 11-11-0, een goude ducaat 5-5-0, agt en twintig een gulden en daalder 36-2-0, sestehelvans 28-1-0, nog aan paeyement 2-1-8.

Ongemunt gout en silver:

Drie goude ringen (twee hoepen en een gepikeert), een paar goude bellen met goude haken, een bloet corale ketting met een goude slot, een paar goude clocjes, een paar goude stucken, agt en twintig silvere gespen, een paar vrouwe silvere gaspjes, een tas met een silvere beugel en een haak, een silvere haak met vier silvere kettingen, twee silvere kokers, een silvere scheer, een silvere gesp.

Tinwerk tgeen in de kast is geset:

Ses tinne schotels, twee tinne borden, een dosyn tinne lepels, een tinne trekpot, een tinne kommeke, een tinne soutvat en thebos.

Verderen huysraat in de keuken:

Een spiegel met een koperen houvast, twee witte linnen glas gordynen, twee geblomde bedtgordynen met het rabat, een kopere bedtpan met een ysere steel, een kinder hulbenneken, een lantaart, een viertang, een hangyser, een houte lepelbort, een kannebort met kopere haken, een thee rakje, een schotelrak, een schilderytje, een kapstok, een stalsel op de kas, sestien geleye soo schulp als andere schotels, sestien geleye soo geschulpte als andere borden, negen gelee kopjes en drie schoteltjens, ses kannekens, een mostert pot, een kantoor tafel, een agtkante tafel, dartien stoelen soo groot als cleyn in t heele huys, twee wolle slaapmynsen, een geblomt schaukleet.

In de voorkamer:

Twee bleecke lampe, twee ysere vouthengels, twee aalspitten, een haal, een hangyser en coekpan, een blaaspyp, een as-schop, een vier yser, een honte balans met twee houte schalen, een linde geblomt schoukleet, twee schilderyen, een witte kinderdeecken, een kakstoel, een turfton, een wieg, een naymant, een poppekasje, een kapstok, een sersie stiklyf, een mans hoet, twee linde geblomde gardynen met het rabat, een stryk-yser, een kleeorborstel, drie schotels en twee geblomde gelcege werk.

Op de kelderkamer:

Een wasstoel, een lampligter, een kopere kan, een droog korff, een baktrog, een routkist, twee blomseven, een teemst, twee hengelkorfjes, een botertonneke, een brootbak, een paar mans schoenen, twee oosvaten met lange stoelen, een byl, een paar mans schoene, een huysverken, twee meelsacken, twee aarde kannen, een yseren voetwis.

In de gang en geut:

Een kloetstok, een houten asbak, twee steene stoopen, drie kopere ketels, twee melktonnen met een deksel, een karn met syn toebehoorten, twee waterremmers, een sigt en ligthaak, een seysie met syn toebehoren, een stickscheer, een haargetou en hamer, een vrouwe voetstoof, twee ysere putten met twee deksels, verscheyde aarde-werk soo van potte, pannen als testen, een houten deurslag, een houten melkteemst, een schotelrek, drie theeschoteltjes, elff borden, een ravenshooft.

In de Kelder:

Twee melktonnen, een boterteyl met een boterlepel, vier potten met een tonneken vol boter, nog een tonneken half vol boter, een pot met vet, een roomtob, een kopere schuymspan met een ysere steel, een geleye geblomt bordeken, een aarde kan, een aarde oystoop.

Op den solder:

Twee spinnewielen met haar toebehoorten, een groote strooye korf, een greel, een bakje met raapsaat, drie aarde kannen, een houte balans met yser beslag, een water-emmer met karmelsaat, twee houte met een touwe koeybeugels, drie boenders, twee haanclip-pels, een hanttoom, een koeybak met omtrent twee vaat sloorsaat, een paar leersen, eenige grau en witte erten, een snepnet, agt ysere ringen aan stalgangen, twee ysere duymen en vier hengen, een dubbel geschulpte deel, een korenvat, nog eenige rommelery van hout en yserwerk, met nog een cleyn sakje, een jok, een ysere ryff.

In het agterhuys:

Vier hoyvorken, een spay, een both, een greel met strengen en toom, een wastobbeken, twee enkelde swingens, een mentoom, twee ryven, een dorsvleugel, een schuddegaffel, twee rieken, een mishak, een aartbeugel, een ysere ratbant, een plukhaak, een ploeg, een eegt, een aartkar, een wagen met syn toebehoorten, een karsaal en ligt, twee gebinden hooy, rog en haver ongedorssen, nog op de schoring wat boy en toemaat, nog een schelft hooy agter het huys, een boopje mutsert en boonstaken, een party vlas met de bollen, een vleeston met het deksel en vleesboom, een groote kruywagen, twee wannen, een slegh, een tonneken, een party torff in den hoek.

Haaffelyke goederen:

Voor eerst een verken, een kuyskalff, twee melkkoeyen, nog twee melkveersen, nog een kalff dragende veers, nog twee hockeling ossen, nog twee hockeling veersen, nog twee hockeling veerskens, twee melkkalver en een os, nog een swart gekolde aftantse merry, nog een vierjarigen swarten ruyn, nog een gekolt veule, out op syn tweede jaar.

De beroepsuitoefening die uit deze inventaris blijkt is zeker tot begin van de tweede helft van deze eeuw doorgegaan.

De meeste personen in onderstaande genealogie beleden de Nederlands Gereformeerde (na 1814: Nederlands Hervormde) religie. Het is opvallend dat de reformatie, die in Capelle omstreeks 1610 werd ingezet, pas effect heeft op de familie in de jaren zestig van de zeventiende eeuw. De stammoeder werd pas op late leeftijd lidmaat. Het zou iets te maken kunnen hebben met de scbepenfunctie die haar man uitoefende.

De kinderen werden in de periode 1635–1636 rooms-katholiek gedoopt te Waalwijk. Helaas zijn de doopboeken van Waalwijk grotendeels door brand verloren gegaan, anders hadden we zeker meer dopen aldaar kunnen vinden.

De functies die personen in onderstaande genealogie uitoefenden, zijn getraceerd aan de hand van de vestregisters die zich bevinden in het oud-rechterlijke archief van de desbetreffende plaatsen. Geboorteplaatsen zijn afgeleid uit de inschrijving van de huwelijksacta.

Mijn dank gaat uit naar Ton Reniers, die een zeer kritische

Waspik op een plattegrond van de belegering van Geertruidenberg in 1593.

2. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 66, f 238, 5 mei 1682.
3. GAW, Waspik R 43, f 147, 24 januari 1680.
4. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 66, ongef., 9 november 1683.
5. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 66, ongef., 9 november 1683.
6. GAW, Besoijen R 663, f 51-52^v, 18 oktober 1704. 's-Grevelduin-Capelle R 66, ongef., 9 november 1683.
7. In het gemeentearchief van Waalwijk bevindt zich een collectie fiches, die is samengesteld door de voormalige gemeente-archivaris Couwenbergh (later aangeduid als fiches-Couwenbergh). Op deze kaartjes wordt Aaltje met achternaam De Bie vermeld.
8. GAW, Besoijen R 663, f 51-52^v, 18 oktober 1704.
9. GAW, fiches-Couwenbergh.
10. L.F.W. Adriaenssen, „De Leeuw uit De Bont”, *De Brabantse Leeuw*, XLII (1993) 143.

blik heeft geworpen op het concept. Verder dank ik de leden van de familie Van Pas die mij hebben geholpen deze genealogie te completeren.

De stamboom

I. JAN CORSTEN. Zijn naam is alleen bekend uit de patroniemen van zijn twee (vermoedelijke) zonen (volgorde onbekend):

1. Christiaan Jans Corsten, volgt onder II-a op pagina 44.
2. Antonis Jans Corsten, volgt onder II-b op pagina 48.

II-a. CHRISTIAAN JANS CORSTEN, is op 15 december 1676 te Capelle overleden. Adriaantje Hendriks Schoenmakers, dochter van Hendrick Aerts Schoenmakers en Anneke Jochems, was zijn vrouw. Zij bezaten een huisje met negen hond land aan de zuidzijde van de Nieuwstraat te Capelle, belendend in 1682 west Huijbert Jan Ockers, oost Claes Janssen Maes *cum suis* en strekkende voor van de Halve Nieuwstraat af zuidwaarts op tot de Loonse erva toe.²

De kinderen van Christiaan en Adriaantje waren erfgenamen van Melis Hendriks Schoenmakers; zij traden op in die hoedanigheid op 24 januari 1680 voor schepenen te Waspik.³

1. Teunis Corstiaans van Pas⁴, geboren te Capelle en gedoopt te Waalwijk op 28 februari 1630, is ongehuwd overleden te Besoijen op 27 juli 1684.
2. Jan Corstiaans van Pas, volgt onder III-a op pagina 44.
3. Dirk Corstiaans van Pas, volgt onder III-b op pagina 46.
4. Dingeman Corstiaans van Pas⁵ is ongehuwd overleden te Capelle op 20 april 1682.

III-a. JAN CORSTIAANS VAN PAS⁶, geboren te Capelle, woonde ten tijde van zijn huwelijk aldaar in de Nieuwstraat en is overleden te Besoijen op 18 oktober 1701. Hij trouwt te Besoijen op 22 januari 1656 met Aaltje Hendriks (de Bie)⁷, die afkomstig was van Besoijen en aldaar overleden is op 26 januari 1704. Jan bezat een half huis te Besoijen, een huis te 's-Grevelduin-Capelle en een perceel moeren te Loon op Zand. Deze goederen werden op 18 oktober 1704 door zijn kinderen verdeeld:⁸

1. Maria Jans van Pas, geboren te Besoijen en overleden te Waalwijk op 6 januari 1730. Zij huwde in eerste echt te Waalwijk op 9 mei 1688 met Petrus Teulings⁹ geboren aldaar rond 1660, overleden te Waalwijk op 8 november 1695, zoon van Bartholomeus Teulings en van Margareta van den Bosch. Zij hertrouwde te Waalwijk op 10 februari 1709 met Hendrik Bergmans, geboren te Baardwijk en overleden te Besoijen op 25 mei 1717.
2. Joost Jans van Pas, volgt onder IV-a op pagina 45.
3. Adriana Jans van Pas, geboren te Besoijen en overleden aldaar op 28 september 1732. Zij trouwde te Loon op Zand op 29 januari 1690 met Petrus Stoffels de Leeuw¹⁰, zoon van Stoffel Bastiaenssen de Leeuw en van Adriaentken Teunisse

van den Nieuwenhuysen. Hij is te Loon op Zand gedoopt op 9 augustus 1664 en stierf te Besoijen op 12 april 1727.

IV-a. JOOST JANS VAN PAS¹¹, geboren te Besoijen, woonde te Waalwijk en testeerde aldaar voor schepenen op 17 augustus 1703, samen met zijn vrouw Walburg Gessels¹², geboren te Bokhoven en vermoedelijk aldaar gedoopt op 2 maart 1661 als dochter van Hendrik Engelbertus en Adriana. Zij is op dezelfde dag als het testament is verleden te Waalwijk overleden. Hij is aldaar overleden op 10 juli 1730. Het halve huis, waarvan de wederhelft toebehoorde aan de weduwe van Peeter Jans, werd door hun kinderen verkocht aan hun dan nog ongehuwde zuster Johanna. Het huis in de Nieuwstraat te Capelle, hetwelk Joost uit de ouderlijke boedel was toegewezen, werd na deling met zijn neef Gelden (zie IV-b) verkocht op 29 oktober 1704 aan Hendrik Michiels de Haan voor de prijs van 400 gulden.

De kinderen uit het huwelijk met Walburg zijn:

1. Clara Joost van Pas, geboren te Besoijen en overleden te Waalwijk op 4 november 1747. Zij trouwde aldaar op 18 februari 1715 met de uit Loon op Zand afkomstige Gijsbertus van Dijk¹³, die weduwnaar (op 8 september 1692 te Waalwijk gehuwd) was van Helena Keijsers, overleden te Waalwijk op 30 december 1713. Hij was waarschijnlijk een zoon van Daniel van Dijk en Maria Jans.¹⁴
2. Johanna van Pas¹⁵, geboren te Besoijen en overleden te Waalwijk op 9 april 1761. Zij ondertrouwde op 6 september 1732 te Eethen en trouwt voor de pastoor te Dussen 28 september daaropvolgend met Evert Jans Cleijbergh¹⁶, kleermaker, geboren te Eethen en gedoopt te Dussen op 27 juli 1681 als zoon van Joannes Everts Cleijbergh en Anna Egberts. Hij is op 11 juni 1772 te Waalwijk overleden. Hij was eerder, op 4 november 1724 voor schepenen van 's-Hertogenbosch, gehuwd met Maria Boom, die in Eethen op 30 september 1728 is overleden. Daarna ondertrouwde hij aldaar voor schepenen 15 mei 1729 en trouwde hij voor de rooms-katholieke kerk te Dussen 16 mei daaropvolgend met Adriana van der Sluys, geboren te Eethen en aldaar overleden op 6 april 1732.
3. Johannis van Pas werd ten tijde van de verkoop van het huis van zijn ouders als woonachtig te Breda vermeld. Aldaar is hij op 20 september 1722 getrouwd met Anna Vooghten, gedoopt te Ginneken op 4 november 1695 als dochter van de uit Teteringen afkomstige Cornelis Adriaans Voochten en Jacomijntje Jochems Laurijssen. Zij woonde ten tijde van haar huwelijk op de Havermarkt te Breda en is op 4 april 1741 aldaar overleden (en op 7 april daaropvolgend hegraven).

Bij testament op 21 februari 1719 van juffrouw Allegonda Vermeulen werd Johannis bedeed met 50 carolusgulden, en een kerkboek met twee zilveren sloten en een zilveren gesp.¹⁷ Waarschijnlijk heeft hij als dienstknecht bij haar gewerkt. Kort

11. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 69, f 57, 29 oktober 1704. Waalwijk R 951, f 278, 16 februari 1732. R 966, f 85, 17 augustus 1703.

12. GAW, fiches-Couwenbergh. Dit vermoeden berust voornamelijk op het feit dat de naam Walburg uitzonderlijk is en zij als enige in die periode voorkomt in het doopboek. Nader onderzoek zou dit vermoeden nog moeten bevestigen.

13. GAW, Waalwijk R 752, f 67, 1 mei 1741.

14. GAW, fiches-Couwenbergh.

15. P.J.M. Speckens, „Kwartierstaat Klijberg”. *Kwartierstatenboek*, deel 2, van de afdeling West Noord-Brabant van de NGV (Roozendaal, 1995), 56-57, kwartier nummer 32.

16. GAW, Waalwijk R 974, f 79, 11 juni 1736. R 977, f 13^v, 20 april 1745.

17. GAB, Breda N 580, f 53, 21 februari 1719.

na zijn huwelijk huurde hij op 28 oktober 1722 voor anderhalf jaar een huis aan de Havermarkt van Antony van den Broeck.¹⁸ Daarna vinden we geen vermeldingen meer in het notariële archief en de vestregisters van Breda. Zijn kinderen bij Anna waren:¹⁹

- A. Walburgis Cornelia, gedoopt te Breda (Nieuwstraat) op 15 juli 1723, waarschijnlijk jong overleden.
- B. Walburgis Cornelia van Pas, gedoopt te Breda (Nieuwstraat) op 19 december 1724. Op 26 november 1769 huwde in de Grote Kerk te Breda een Cornelia van Pas, jongedochter, geboren en wonende te Breda, met de oud-soldaat Hendrik Wenten, geboortig van Maastricht of Lanaken bij Maastricht en weduwnaar van Elisabeth Keijzers. Zijn eerste vrouw was afkomstig uit Minderhout (België) en het huwelijk werd te Breda op 9 november 1749 gesloten. Het is echter niet duidelijk of Cornelia en Walburgis Cornelia een en dezelfde persoon zijn; daarvoor ontbreken aanvullende gegevens.
- C. Cornelius, gedoopt te Breda (Nieuwstraat) op 7 december 1725.
- D. Anna, gedoopt te Breda (Nieuwstraat) op 2 mei 1727 (doopgetuigen waren Elisabeth Canters, Gisbertus van Dijk en Petronilla van Pas), overleden te Breda 2 maart 1730 en begraven aldaar op 25 maart daaropvolgend.
- E. Joannes, gedoopt te Breda (Nieuwstraat) op 4 juni 1728, overleden te Breda op 17 juni 1728 en begraven aldaar op 19 juni daaropvolgend.
- F. Josina, gedoopt te Breda (Nieuwstraat) op 30 november 1730, overleden te Breda op 31 januari 1734 en begraven aldaar op 2 februari daaropvolgend.
- G. Joanna van Pas, op 2 december 1731 te Breda (Nieuwstraat) gedoopt, is vermoedelijk overleden te Breda op 2 november 1783 en werd aldaar begraven op 4 november daaropvolgend.
- H. Willemina, gedoopt te Breda (Nieuwstraat) op 7 mei 1733, overleden te Breda op 1 september 1733 en begraven aldaar op 3 september daaropvolgend.
- I. Jan Baptist, gedoopt te Breda (Nieuwstraat) op 21 april 1735.
- J. Antonetta, gedoopt te Breda (Nieuwstraat) op 13 mei 1739.

- 4. Anna van Pas, vermeld op 16 februari 1732²⁰, was toen nog ongehuwd.

Hiermee is de katholieke tak van de familie Van Pas afgesloten. De hieronder staande personen beleden de Nederduits-Gereformeerde religie.

III-b. DIRK CORSTIAANS VAN PAS. Hij is geboren te Capelle en aldaar begraven op 30 april 1697. Hij huwde te Capelle op 21 febru-

18. GAB, Breda N 602, no. 121, 28 oktober 1722.

19. Op 8 juni 1735 wordt er een naamloos kind begraven van Johan van Pas, dat op 5 juni was overleden.

20. GAW, Waalwijk R 951, f 278, 16 februari 1732.

ari 1649 met Peerke Gijsbrechts Dekkers, geboren te Capelle, dochter van Gijsbrecht Adriaans Dekkers en Anneke Peeters. Zij is begraven te Capelle op 30 december 1699. Eerder was zij weduwe van Gelden Ariens Paans, met wie zij te Capelle op 25 maart 1634 was gehuwd. De erfenamen van Peerke verdeelden op 12 november 1700 haar boedel. Eenderde part van het huis, hof, geboomte en erf, gelegen ten zuiden van de Nieuwstraat, ging naar haar zoon Gelden.²¹

Uit het huwelijk van Dirk en Peerke zijn geboren:

1. Gelden Dirks van Pas, volgt onder IV-b op pagina 47.
2. Maijcken Dirks van Pas, tweeling met Gelden, is gedoopt te Capelle op 23 december 1649 en werd aldaar begraven op 28 augustus 1720. Zij trouwde te Capelle op 11 februari 1691 met Michiel Wouters Verhagen, geboren te Loon op Zand en waarschijnlijk een zoon van Wouter Joost Verhagen en Maijke Michiels. Hij is begraven te Capelle op 17 september 1720.

IV-b. GELDEN DIRKS VAN PAS²², schepen van Vrijhoeve-Capelle in 1714–1715, tweeling met zijn zus Maijcke, werd gedoopt te Capelle op 23 december 1649, maakte op 5 november 1694 voor notaris Timmers te Capelle zijn testament²³ en is overleden na 1720. Hij trouwde te Capelle op 23 december 1672 met Dirkske Teunis Schomers²⁴, die op 17 april 1644 is gedoopt te Capelle als dochter van Teunis Dirks en Lijske Eelens Oerlemans. Hun goederen werden bij leven van de echtelieden gedeeld op 26 maart 1714.²⁵ Pas op 23 mei 1727 werd alles verder afgewikkeld; vermoedelijk waren zij toen beiden overleden. In ieder geval compareerden zij op 3 mei 1720 nog voor de schepenen van Vrijhoeve-Capelle.

Uit het huwelijk van Gelden en Dirkske werden geboren:

1. Lijsbeth Geldens van Pas²⁶, gedoopt te Capelle op 20 augustus 1673, huwde aldaar op 10 mei 1693 met Antonis Willems van der Leij, gedoopt te Capelle op 8 september 1658 en overleden voor 9 mei 1699. Hij was een zoon van Willem Gemans Franssen en Aentge Thonis. Lijsbeth huwde voor de tweede maal te Capelle op 9 maart 1709 met Willem Teunis den Ronden, aldaar gedoopt op 3 maart 1680 als zoon van Teunis Aris en Eeltje Willems Jonkers.
2. Ariaentje Geldens van Pas, gedoopt te Capelle op 1 januari 1676, testeerde samen met haar echtgenoot te Sprang op 21 juni 1730. Zij is aldaar als begraven aangegeven op 27 maart 1731. Ariaentje huwde te Capelle op 17 mei 1699 met Johannes van Ammelroy, gedoopt te Sprang op 4 februari 1672 als zoon van Willem van Ammelroy en Dingena Jans Vaders. Hij testeerde als weduwnaar te Sprang op 6 augustus 1753²⁷ en werd aldaar als begraven aangegeven op 22 februari 1757.
3. Pieterella Geldens van Pas, gedoopt te Capelle op 6 maart 1678. Zij huwde te Sprang op 16 juli 1708 met Aart Dirks Vos, afkomstig van Sprang en waarschijnlijk een zoon van Dirk Jans Vos en Lijsbeth Denis de Graef.

21. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 68, f 120^v, 21 november 1700.

22. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 66, f 30, 20 februari 1679. R 108, f 239^v, 9 mei 1699. Vrijhoeve-Capelle R 17, f 174^v, 8 april 1690. R 18, f 78, 16 maart 1699. R 19, f 50, 26 maart 1714 (23 mei 1727); f 105, 3 november 1718; f 125, 3 mei 1720.

23. GAW, Sprang N 7298, 5 november 1694.

24. GAW, Vrijhoeve-Capelle R 17, f 62^v, 1 maart 1684.

25. In *De familie van Beek en aanverwante geslachten in het bijzonder Oerlemans* door C. van Beek ('s-Hertogenbosch, 1996), 81. kwartieren nummers 710 en 711, maar ook door anderen, is abusievelijk vermeld dat deze echtelieden zouden zijn overleden. Zij plaatsten echter beiden hun handtekening aan het eind van de akte!

26. GAW, Sprang N 7307, 31 januari 1723.

27. GAW, Sprang R 75, 6 augustus 1753.

28. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 62, f 24, 6 februari 1630; i.m., 19 maart 1631; 9 maart 1635 en 6 mei 1636.
29. Zonder enige bronvermelding wordt zij in P.J.M. Speckens, „Kwartierstaat Weeland”. *Kwartierstatenboek* deel 2 van de afdeling West Noord-Brabant van de NGV (Roosendaal, 1995), 99, kwartier nummer 379, Teuniske Corsten Marcelissen genoemd. Het bewijs kunnen we vinden in: GAW, Waspik R 41, f 202, 28 december 1642, waarin de goederen van haar ouders worden verdeeld.
30. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 84, 2 december 1680. R 66, f 78v-81v, 1 juni 1680. Zuidewijn-Capelle R 14, ongef., 23 januari 1652.
31. GAW, Waspik R 44, f 59, 2 juni 1694. R 59, f 89, 18 december 1667; f 126, 12 juni 1670; f 203, 27 mei 1675; f 211v, 7 juli 1676; f 232v, 6 juni 1677.
32. GAW, Waspik R 42, f 7, 14 februari 1662; f 111, 15 april 1662.
33. GAW, Waspik R 43, f 173v, 29 juli 1666.
34. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 65, f 158v, 12 mei 1670 (extract van een notariële akte, verleden voor notaris Jan Schelkens te Brussel. Melding wordt gemaakt van een cerdere akte van 9 februari 1657 voor notaris mr. Antonis Reynen. Dit is een contract wegens de koop van een *pleytschip*).

4. Maria Geldens van Pas, geboren te Vrijhoeve-Capelle en gedoopt te Capelle op 29 oktober 1680, werd als begraven aangegeven te Sprang op 3 april 1745. Zij huwde te Capelle 14 februari 1706 met Peeter Vos, die waarschijnlijk gedoopt is op 1 september 1675 als zoon van Bertrum Antonis Vos en Peerke Peeters Venning. Hij is te Sprang als begraven aangegeven op 22 september 1726.
5. Dingna, gedoopt te Capelle op 23 augustus 1682 en aldaar overleden op 2 september 1682.

II-h. ANTONIS JANS CORSTEN²⁸ was volgens zijn huwelijksakte geboortig van Capelle en woonde toen in de Nieuwstraat. Hij is overleden tussen 9 maart 1635 en 6 mei 1636. Te Capelle trouwde hij op 2 juni 1627 met de uit Waspik afkomstige Theuniske Corstens²⁹, die een dochter was van Corsten Marcelis en Engeltje Jans. Het echtpaar was vermoedelijk nog niet overgegaan tot de hervormde religie, want in 1635 lieten zij hun dochter Jenneke katholiek dopen te Waalwijk. Overigens lijken de jaren 1635–1636 woelig te zijn geweest, want ook het tweede huwelijk van Theuniske vond plaats buiten Capelle. Zij is overleden te Capelle op 11 mei 1680 en aldaar in de kerk begraven. Haar tweede huwelijk, gesloten op 13 mei 1636 te Geertruidenberg, was met Corst Cornelis Zeeuw³⁰, geboren rond 1597, schepen van 's-Grevelduin-Capelle in 1665, ouderling aldaar in 1654–1666, armmeester in 1641–1642 en 1659–1660 en kerkmeester in 1668–1669. Hij werd lidmaat op belijdenis op 3 april 1654 en is overleden tussen 2 december 1680 en 2 juni 1685. Cornelis Adriaans Zeeuw en Maeijke Thonis de Leeu waren zijn ouders. Zijn vrouw wordt pas vijf jaar na hem, op 1 juni 1659, lidmaat op belijdenis.

Uit het huwelijk van Antonis en Theuniske:

1. Jan Theunis van Pas, volgt onder III-c op pagina 49.
2. Arien Teunis van Pas³¹, schepen van Waspik in 1667–1668, 1673, 1675–1677, 1688–1689 en 1693, is kinderloos overleden te Waspik op 5 december 1695. Hij was in eerste echt gehuwd met Huijbertke Peeters Berthouts³², dochter van Peeter Jochems Jan Berthouts en Neeltje Adriaans de Bruyn. Zij was weduwe van Cornelis Jaspers en is reeds voor 14 februari 1662 overleden. Arien hertrouwde voor 29 juli 1666³³ met Hendrikske Adriaans Baes, die is overleden voor 26 november 1694 en een dochter was van Adriaan Jacobs Baes en Adriaantje Gerrits Franssen.
3. Jenneke Teunis van Pas is geboren te Capelle en werd gedoopt te Waalwijk (rooms-katholiek) op 24 juli 1635. Zij is overleden voor 1 juni 1680. Op 21 mei 1656 huwde zij met de uit Capelle afkomstige Gijsbrecht Peeters de Haen³⁴, schipper, waarschijnlijk een zoon van Peeter Corstiaans de Haen en van Maria Hendriks. Ook hij is overleden voor 1 juni 1680.

Kinderen uit het huwelijk van Theuniske en Corst waren:

- a. Engeltje Corst de Zeeuw, gedoopt te Capelle op 27 februari 1639 en aldaar begraven aangegeven op 16 juni 1711. Zij huwde te Capelle op 30 maart 1659 met Antonis Cornelis Swart, geboren te Waspik en overleden te Capelle op 19 juni 1702, zoon van Cornelis Stevens Swart en Adriaantje Frans Boezere.
- b. Corst Corst de Zeeuw, gedoopt te Capelle op 10 april 1644 en aldaar kinderloos overleden. Zijn begrafenis is aldaar aangegeven op 11 april 1730. Zijn erfgenamen, allen kinderen van Theuniske Corstens, deelden in 1730 zijn nagelaten goederen.³⁵
- c. Maeijke Corst de Zeeuw, gedoopt te Capelle op 6 januari 1647 en aldaar als begraven aangegeven op 26 augustus 1717. Zij huwde in eerste echt op 3 november 1666 te Capelle met Bastiaan Huijbrechts Boer en in tweede echt aldaar op 21 juli 1675 met Hendrik Wouters Verhagen, waarschijnlijk een zoon van Wouter Joost Verhagen en Maijke Michiels.

III-c. JAN THEUNIS VAN PAS³⁶, armmeester van 's-Grevelduin-Capelle in 1683–1684 en 1695–1696 en schepen aldaar in 1698, 1701 en 1703, is geboren te Capelle. De impost op zijn begrafenis werd betaald te Capelle op 15 maart 1707. Hij huwde te Capelle op 28 september 1659 met Marike Willems Brock³⁷, geboren te Capelle en rooms-katholiek gedoopt te Waalwijk op 2 maart 1636 als dochter van Willem Joosten, molenaar, en Maijcke Hendriks. Zij is overleden te Sprang op 2 oktober 1702.³⁸ Jan en Marike testeerden samen voor schepenen op 27 april 1701³⁹ en op 25 maart 1707 deelden hun erfgenamen de nagelaten goederen. Deze bevonden zich voornamelijk te Capelle en enkele te Waspik, waaronder het huis dat zij voor de helft van hun broer en zwager Arien hadden geërfd. De andere helft van dat huis was toegevalen aan halfzus Maria Corst Zeeuw.

Uit het huwelijk van Jan en Marike stammen:⁴⁰

1. Antonis Jans van Pas, volgt onder IV-c op pagina 50.
2. Arien Jans van Pas, volgt onder IV-d.
3. Adriaantje Jans van Pas⁴¹, gedoopt te Capelle op 13 juli 1664 (nederduits-gereformeerd), is ongehuwd overleden en aangegeven te Capelle op 16 april 1748.⁴² De erfgenamen betaalden toen het dubbele recht om te begraven. Enkele jaren voor haar overlijden heeft zij aan haar achterneef Antonij Ariens van Pas (VI-a) haar huis aan de oostzijde van de Willem van Gentsvaart overgegeven en als tegenprestatie bedongen: *haar leven lang gedurende te geven inwooning, mitsgaders haar te alimenteeren in cost en drank, wassen en vringen, en haar op te passen en helpen in haaren ouderdom, so siek als gesont*.⁴³ Op 27 mei 1748 deelden de erfgenamen, te weten kinderen en kleinkinderen van Jan en Marike, de overgebleven goederen.⁴⁴

35. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 71, f 267, 25 juli 1730.

36. GAW, Waspik R 59, f 35, 5 februari 1664.

37. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 65, f 228, 13 april 1669. R 66, f 120, 1 mei 1682. R 67, 8 januari 1686.

38. C. Ardon en P.M. Ardon-Verhagen, „Kwartierstaat Ardon”, *Genealogisch Tijdschrift voor Midden- en West-Noord-Brabant*, XVI (1992) 307, kwartier nummer 1529.

39. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 91, f 158, 27 april 1701.

40. Twee kinderen van Jan Teunis van Pas zijn op 22 september 1673 en 7 oktober 1679 overleden.

41. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 70, f 96, 2 maart 1712. R 71, f 328, 12 februari 1732. R 91, f 630, 14 maart 1737 (testament). R 73, f 101^v, 28 november 1747.

42. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 267, f 49, 16 april 1748.

43. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 73, f 25^v, 17 september 1744.

44. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 73, f 129^v, 27 mei 1748.

45. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 72, f 41, 22 augustus 1736. R 72, f 176, 8 december 1741.
46. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 68, f 197, 9 februari 1703. R 109, f 2, 3 maart 1703. R 163, weesrekeningen 1703 en 1705.
47. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 165, weesrekening 1707. R 71, f 247^v, 21 januari 1729. Waspik R 28, 17 mei 1732. R 29, 20 december 1741. R 30, 14 januari 1746; 19 juni 1751.
48. Zowel het begraven van hem als dat van zijn vrouw worden aangegeven door Simon van Liesvelt. Hij is op 28 februari 1702 te Waspik gehuwd met Jenneke Mathys Konings, dus zijn zij vermoedelijk oom en tante van zijn vrouw. Daarnaast treedt als voogd van zijn kinderen ook nog een Jacob Mathys Konings op. Aart, Jenneke en Jacob zijn vermoedelijk kinderen van Mathys Jans Konings en Peterke Jacobs uit Waspik.
49. SALHA, Meeuwen R 8, f 263^v, 10 november 1714.

4. Willem, gedoopt te Capelle op 5 oktober 1668 (nederduits-gereformeerd), is jong overleden.
5. Engeltje, gedoopt te Capelle op 15 december 1669, is jong overleden.
6. Maijken Jans van Pas⁴⁵, gedoopt te Capelle op 22 februari 1671 (nederduits-gereformeerd), woonde in 1697 aan de Willem van Gentsvaart. De impost op haar begrafenis werd te Capelle op 1 september 1739 betaald. Zij huwde te Capelle op 5 januari 1698 met Jan Mertens Dolk, schepen van 's-Grevelduin-Capelle in 1712–1716, gedoopt te Capelle op 11 november 1684 als zoon van Merten Adriaans Dolk en van Adriaantje Jans Geenen. Hij is overleden tussen 1 september 1739 (aangegeven van het begraven van zijn vrouw) en 8 december 1741 (erfdeling tussen de kinderen).
7. Willem, gedoopt te Capelle op 14 februari 1672, is jong overleden.
8. Willem, gedoopt te Capelle op 20 januari 1675, is jong overleden.
9. Christiaan, gedoopt te Capelle op 24 oktober 1677, is jong overleden.

IV-c. ANTONIS JANS VAN PAS, gedoopt te Capelle 25 december 1659 en reeds op jonge leeftijd overleden, –tussen de doop van zijn twee kinderen op 19 februari 1690 en 16 september 1691. Hij huwde te Capelle op 19 februari 1689 met Lijsbeth Ariens Deckers⁴⁶, die aldaar gedoopt is op 30 januari 1661 als dochter van Arien Robbens Deckers, schepen van 's-Grevelduin-Capelle in 1677 en 1679, en van Peeterke Claas Trip. Zij is overleden te Capelle op 29 oktober 1702. Op 10 januari 1694 was zij te Capelle hertrouwd met Arien Gerrits Snijders, gedoopt aldaar op 10 september 1662 als zoon van Gerrit Jans Snijders en Joostje Ariens Smits.

Uit het huwelijk van Antony en Lijsbet:

1. Arie van Pas, volgt onder V-a op pagina 50.
2. Antonius, gedoopt te Capelle op 16 september 1691 en overleden aldaar op 16 november 1696.

V-a. ARIE VAN PAS⁴⁷, gedoopt te Capelle op 19 februari 1690 en als begraven aangegeven te Waspik op 7 september 1729.⁴⁸

Hij kreeg bij deling van zijn grootouders de goederen die te Waspik-Boven lagen. Daarbij hoorde een huis aan de Vrouwkensvaart aldaar. Na zijn huwelijk te Capelle op 26 oktober 1715 met Jenneke Aarts Koninks⁴⁹ vestigde hij zich te Waspik-Boven.

Zijn vrouw was een dochter van Aart Mathys Konings, schepen van Meeuwen in 1698–1711 en president-schepen aldaar in 1711, en van Ida Jans Bogaarts. Haar doop is wegens het ontbreken van de doopboeken van Meeuwen niet gevonden. Zij is kort voor haar man op 17 augustus 1729 te Waspik begraven.

50. Adriaan de Rooy was een oom van moederszijde. Hij huwde te Meeuwen op 19 mei 1708 met Geertruyt Konings en wordt eveneens genoemd in het akkoord van Aart Konings met de kinderen, verwekt bij zijn vrouw Ida Jans Bogaerts: SALHA, Meeuwen R 8, f 263^v, 10 november 1714.
51. GAW, Waspik R 45, f 51, 9 september 1729. R 48, 13 september 1729.
52. GAW, Waspik R 47, f 157^v, 14 januari 1746: Aart is 23 jaar en Jan is 21 jaar oud.
53. GAW, Capelle NN 538, no 60, 29 april 1851.
54. SALHA, Meeuwen R 8, f 231^v, 28 februari 1698: Philip Jans Bogaerts en Aert Konings als man van Ida Jans Bogaerts delen de goederen van hun moeder Fenneke Claes van Bredenburg. Zij was een dochter van Claas Lucas van Bredenburg, kerkmeester van Meeuwen in 1660, schepen aldaar in 1668–1669, die gehuwd was met Geertruyt Wihers van Giethoorn (zie SALHA, Meeuwen R 8, f 59^v, 13 februari 1664; f 160^v, 20 februari 1670).
55. GAW, Waspik R 54-I, 23 januari 1800.

Reeds op 13 september 1729 verkochten Jan Mertens Dolk als voogd en Adriaan de Rooy⁵⁰ als toeziende voogd van de weeskinderen de meubilaire goederen.⁵¹ Ook werd er een staat en inventaris opgemaakt van de onroerende goederen; deze goederen werden echter pas in 1746 verdeeld.⁵² Daaronder bevonden zich enkele percelen te Meeuwen, die zeker tot 1851 in de familie zouden blijven.⁵³ Deze percelen waren afkomstig van de moeder van Ida Jans Bogaerts, te weten Fenneke Claes van Bredenburg.⁵⁴

Uit het huwelijk van Arie en Jenneke zijn geboren:

1. Antonij Aries van Pas, volgt onder VI-a.
2. Ida Aries van Pas⁵⁵, gedoopt te Waspik op 19 april 1721, werd lidmaat op belijdenis aldaar met Pinksteren 1750. Zij woonde te Waspik (Vaart) en is aldaar overleden op 5 november 1799. Aldaar was zij op 3 maart 1743 getrouwd met Jacobus Cornelis Boezere, die is gedoopt te Capelle op 26 februari 1718 en overleden is te Waspik op 3 april 1780. Hij was een zoon van Cornelis Jans Boezere en Dirkske Adriaans van Dongen.
3. Aart van Pas, volgt onder VI-b.
4. Jan van Pas, volgt onder VI-c.

Wordt vervolgd

DE DIESSENSE TAK VAN DE FAMILIE SCHILDERS

Boeren, beneficianten en bankiers

L.F.W. ADRIAENSSEN

467. GAT, OAA Hilvarenbeek 790, legger Sint-Jansbede 1650, sub Esbeek 2 stuivers *van syn aertgebruyck*. Tilburg N 13, f 131, 1648. R 612, 30 maart 1638. RAA, Weelde Gemeentearchief 13, f 173, 12 september 1650. GAII, R 1524, f 233^v, 26 mei 1624. R 1542, f 560^v, 15 december 1631.
468. ARAB, Leenhof van Brabant 43, f 166^v, 28 april 1617. GAH, R 1464, f 266^v, 19 april 1617. R 1482, ff 274^v, 275, 276, 277, 19 maart 1609. Stadscommissie der kerkmeesters 2, f 151^v.
469. GAT, Hilvarenbeek R 37, f 122, 23 december 1605.
470. GAT, Hilvarenbeek R 12.
471. GAT, Hilvarenbeek R 50, f 300^v, 16 maart 1646.
472. ABII, Parochiedossier Lage Mierde, 15 augustus 1610. GAH, N 2661, ongef., 28 november 1612; 14 juli 1616. Schutjes, *Geschiedenis van het bisdom*, IV, 673, 696. Van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen*, II, 547. Frenken, *Documenten betreffende de kapittels*, 115, noemt hem ten onrechte zangmeester van Sint-Oedenrode; 146: daar had hij wel een beneficie. De Clercq, „Lijst der kanunniken”, 162. Lijten, „De Latijnse school van Oirschot”, 92.
473. GAT, Hilvarenbeek R 64, f 195, 25 juni 1661. R 171, f 144, 22 oktober 1682.

Afkortingen

AAT	Abdijarchief Tongerlo
ABH	Bisschoppelijk archief 's-Hertogenbosch
ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel
ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
GAB	Gemeentearchief Breda
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud administratief archief
RAA	Rijksarchief Antwerpen
RANB	Rijksarchief in Noord-Brabant
SAA	Stadsarchief Antwerpen
SREO	Streekarchief Regio Eindhoven, Rayondepot Oirschot

(Vervolg van p. 208 van de vorige jaargang)

VIQUATER. LAUREYS CORNELIS SCHILDERS⁴⁶⁷ is in 1579 geboren. Hij erfde een deel *vande smaeltiende ende coorentiende van Vorselaer, gelegen ende gelicht wordende inde vrijheijt van Hilvarenbeek*.⁴⁶⁸ In december 1605, kort na zijn bruiloft, kocht hij aan de Gemene Plaats een huis met 'materialen' (bedrijfsinrichting)⁴⁶⁹, waar hij als hakker en herbergier de kost ging verdienen. Hij was in 1629 rentmeester van de beurzenstichting van Jan van den Langencruys⁴⁷⁰, in 1646 borgemeester⁴⁷¹ en in de jaren veertig verschillende malen schepen, tot na de vrede van Munster de wet werd verzet en president-schepen Schilders niet meer in de nieuwe bank terugkeerde. In 1660 of 1661 is hij overleden.

Laureys trouwde met Syken Jan Mercx. Haar broer, de priester mr. Cornelis Jan Mercx⁴⁷², was in 1605 rector van de Latijnse school te Oirschot. In 1612 machtigde hij zijn zwager Laureys Schilders om de inkomsten van zijn kanunniksdij te Turnhout te incasseren en gaf hem in 1616 ook volmachten voor de afhandeling van de Oirschotse erfenis van zijn grootmoeder Cathalyn Bartholomeus Gerart Jacobs, weduwe van Henrick Goyaertss van den Maerselaer. Hij was toen zangmeester van de Sint-Janskathedraal te 's-Hertogenbosch. In augustus 1618 is heer Cornelis te Hilvarenbeek overleden; zijn lijk werd te Turnhout begraven.

Laureys en Syken waren de ouders van:⁴⁷³

1. Cornelis Laureys Schilders de oude, volgt onder VIIter op pagina 55.

474. GAT, Tilburg N 6, f 75^v, 3 juni 1631. Tilburg R 366, f 52, 6 juni 1658. R 370, f 201, 14 december 1668. Moergestel R 46 (oud), f 33, 15 maart 1595.
475. Bots, Matthey en Meyer, *Noordbrabantse studenten*, 530, no. 3712.
476. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen“, 159-171.
477. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 331.
478. SREO, Oirschot R 209, dl 1, p. 359, 14 oktober 1653.
479. ABH, Bisdor 10, Computus Sigilliferi 1629-1635, p. 13, 17 januari 1632.
480. SREO, Oirschot R 150B, p. 30, 6 maart 1625. R 159, p. 107, 23 februari 1634; p. 387, 29 augustus 1634. R 160, p. 114, 4 april 1635; p. 210, 10 juli 1635. R 169, f 694, 23 januari 1642.
481. SREO, Oirschot R 161, p. 214, 26 juli 1636.
482. GAT, Hilvarenbeek R 55, f 106^v, 8 september 1657.
483. GAT, Hilvarenbeek R 46, f 111^v, 9 december 1628; f 163, 5 maart 1629. R 169, f 41, 4 februari 1664. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 63, 396.
484. GAT, Tilburg N 13, f 497, 6 mei 1643.
485. GAT, Diessen N 785, 20 juni 1689.

2. Maeyken Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 24 januari 1607, trouwde te Tilburg op 6 februari 1627 met Nicolaes Daniel Mutsaerts⁴⁷⁴, leerlooier en schoenmaker aldaar. Hij was een zoon van Daniel Joost Denys Mutsaerts en Adriana Cornelis Jan Laureys Eelkens. Zij kregen twee kinderen:
 - a. Adriaen Mutsaerts⁴⁷⁵ studeerde te Leuven, werd priester en was van ongeveer 1666 tot zijn overlijden op 6 oktober 1688 pastoor van Ulvenhout.
 - b. Ida Claes Mutsaerts (1631-1689) trouwde in 1649 met Jan Faes Moonen⁴⁷⁶ (1626-1688) uit Hilvarenbeek, zoon van de voerman Faes Henricx Moonen bij Elisabeth Jans van Pelt. Hij was voerman en een van de belangrijkste drapeniers te Tilburg. Voorts was hij agent van de heer van Tilburg.
3. Mr. Adriaen Schilders⁴⁷⁷ werd te Hilvarenbeek op 15 augustus 1609 gedoopt, studeerde te Leuven en promoveerde daar tot baccalaureus in de theologie. Hij werd tot priester gewijd. Te Hilvarenbeek en Turnhout bezat hij beneficies. Zijn vader heeft hij niet overleefd.
4. Jan Laureys Schilders⁴⁷⁸, te Hilvarenbeek gedoopt op 3 februari 1613, trouwde⁴⁷⁹ in 1632 met Cathelyn Geerling Gijs-sels⁴⁸⁰ uit Oirschot, dochter van Geerling Jan Gyssels en Jenneken Huybrechts Vermuelen. In 1636 verkocht hij namens zijn vader een huis aan de Vrijthof te Oirschot, afkomstig uit de nalatenschap van zijn moeder.⁴⁸¹ Op 3 mei 1651 hertrouwde hij te Hilvarenbeek met Anna van Oss uit Diessen, dochter van Jacob van Oss en van Geertruyt Philips Pauwels. Samen met zijn zwager Jacob van Oss de jonge besteedde hij in 1657 zijn krankzinnig geworden schoonmoeder uit. Hij was toen droogscheerder te Antwerpen.⁴⁸² Mogelijk is hij de Jan Schilders, die op 6 december 1677 te Turnhout is overleden. Uit zijn voorhuwelijk zijn geboren:
 - A. Elysabeth Jan Schilders is te Oirschot gedoopt op 24 april 1633 en trouwde te Turnhout op 2 december 1656 met Cornelis Goeyerts.
 - B. Jenneken, te Oirschot gedoopt op 21 oktober 1637.
 - C. Adriaen, te Oirschot gedoopt op 23 september 1639.
 - D. Maria, te Oirschot gedoopt op 8 september 1641.
5. Catharyna Laureys Schilders werd op 17 september 1617 te Hilvarenbeek gedoopt en daar begraven op 27 januari 1675. Zij was getrouwd geweest met Ariaen Jan Diepenbroecx⁴⁸³, die eerst aan de Gemene Plaats het huis *de Hasewint* huurde⁴⁸⁴ en in 1661 zijn schoonvader opvolgde als bakker en herberger. Ariaen testeeerde in juni 1689⁴⁸⁵, waarbij hij zijn dochter Anneken zijn beste bed en de bakkerij naliet. Nog in hetzelfde jaar overleed hij. Hij was te Diessen gedoopt op 3 juli 1611 als zoon van Jan Jan Diepenbroecx, voerman in de Gelderstraat te Hilvarenbeek, en van Henricxken Jan Adriaenssen van den

Nieuwenhuysen. Kinderen:

- a. Anneken Adriaen Diepenbroecx.
- b. Cathelyn Adriaen Diepenbroecx⁴⁸⁶, geestelijke dochter te Antwerpen.
- c. Lissia Diepenbroecx.
- d. Jan Adriaen Diepenbroecx (1638–1681), timmerman in de Gelderstraat, gehuwd met Stoffelyn Hendrick Reynieren van Rovers.⁴⁸⁷
- e. Adriaen Diepenbroecx, schoenmaker te Tilburg, gehuwd met Isabella Anthonis Sebastiaen van Poppel⁴⁸⁸, dochter van de gareelmaker Anthonis Sebastiaenssen van Poppel alias Grelen en van Mayken Jan Schellekens uit de Schoolstraat.

6. Cornelis Laureys Schilders de jonge, te Hilvarenbeek gedoopt op 19 januari 1620, trouwde te Weelde op 24 januari 1643 met Elisabeth mr. Willem Lemnius⁴⁸⁹ en investeerde f 1000 in dat huwelijk.⁴⁹⁰ Zij moet nog hetzelfde jaar zijn overleden, want Cornelis hertrouwde in januari 1644 met haar zus Maeyken Willem Lemnius.⁴⁹¹ Trouwen met een schoonzus was alleen mogelijk, als de huidegom kon bewijzen geen lichamelijk verkeer met zijn eerste vrouw te hebben gehad, dus dat zij tijdens of zeer kort na de bruiloft was overleden.

De ouders van beide zusjes waren mr. Willem Lemnius, schout van Weelde en Poppel, en Elisabeth Cornelis Weymers. Cornelis en zijn vrouwen woonden te Weelde. Hij was daar ambachtsman⁴⁹² en overleed er op 31 maart 1665. Zijn weduwe stierf te Weelde op 1 maart 1680 en liet een zoon achter:

- A. Guiliam Schilders⁴⁹³ is op 3 december 1644 te Hilvarenbeek gedoopt en verhuisde met zijn ouders naar Weelde. Hij volgde middelbaar onderwijs te Turnhout en deed in 1666 zijn professie in het Sint-Michielsklooster van de norbertijnen te Antwerpen, waar zijn oom Martinus Schilders prior was. In 1668 is hij tot priester gewijd. Achtereenvolgens was hij proost van zijn abdij, pastoor van Deurne en Borgerhout en van 1702 tot zijn overlijden op 20 oktober 1717 pastoor van Meer.

7. Martinus Schilders⁴⁹⁴ is op 13 maart 1623 te Hilvarenbeek gedoopt, promoveerde tot baccalaureus in de theologie aan de universiteit van Leuven, trad in 1650 in bij de norbertijnen van de Sint-Michielsabdij te Antwerpen en werd in 1651 tot priester gewijd. In zijn abdij was hij proost, prior en professor in de theologie. Hij stond bekend als *eruditissimus vir profundi doctus*, wat onder meer bleek uit zijn publicaties van 1663, te weten:

- *Panegyricus* (ter gelegenheid van de inauguratie van de nieuwe abt van zijn abdij);
- *Horatio Leonina* (Latijnse verzen, opgedragen aan de

486. GAT, Diessen N 785, 5 juli 1689.

487. Adriaenssen, „De familie van Rovers”, 196.

488. Adriaenssen, *Non omnia possunt omnes*, 396, 397.

489. RAA, Weelde Gemeentearchief 12, f 14^v, 4 februari 1632. Gemeentearchief 13, f 19, 5 april 1645; f 45^v, 5 december 1645.

490. RAA, Poppel Kerkelijke Archiven 64, 24 maart 1643.

491. RAA, Poppel Kerkelijke Archiven 64, 21 april 1672. Weelde Gemeentearchief 12, f 14^v, 4 februari 1632. Gemeentearchief 13, f 19, 5 april 1645; f 45^v, 5 december 1645; f 139^v, 18 mei 1649. Gemeentearchief 15, f 20, 29 oktober 1677; f 91, 1 juli 1680. GAT, Hilvarenbeek R 169, f 193, 2 november 1668.

492. Verbiest, „Kerkrekeningen van Weelde”, 141.

493. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 249, 351.

494. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 344.

nieuwe abt);

- *Theologia universa* (een leerboek).

Later werd hij provisor van de norbertijnen te Nederokkerzeel, waar hij op 25 augustus 1670 is gestorven.

VIIter. CORNELIS LAUREYS SCHILDERS DE OUDE is op 20 maart 1605 te Hilvarenbeek gedoopt. Hij trouwde met Marie Wouters Verryth⁴⁹⁵, dochter van de welvarende Beekse molenaar Wouter Lodewyck Verryth en van Elysabeth Janssen de Crom. In 1631 kocht hij voor f 1460 een huis in de Gelderstraat.⁴⁹⁶

Cornelis was lakenkoper en vermoedelijk heeft hij ook als voerman gewerkt. In de Hilvarenbeekse kerkrekening van het Kerstjaar 1636–1637 staat: *aen Cornelis Schilders van loot te vueren – III gulden III stuyvers*⁴⁹⁷–, maar dat is nog geen reden hem voor beroepstransporteur aan te zien. In 1635 heeft hij echter brandewijn geleverd aan de Bossche linnenkoopman Jan van den Gevel, wat al sterker wijst op een handelstrafiek.⁴⁹⁸

Marie Verryth overleed te Hilvarenbeek op 18 juni 1636 en haar weduwnaar kwam vijftig weken later huwelijkse voorwaarden⁴⁹⁹ overeen met Adriaentken Jacob Rijsbosch. Van haar ouders Jacob Jan Huybrechts⁵⁰⁰, substituut-secretaris van Hilvarenbeek en kramer, en Margriet Aert Thielmans erfde zij in 1642 het huis en de brouwerij *den Witten Leeuw* in de Gelderstraat.⁵⁰¹

Uit het eerste huwelijk zijn geboren:⁵⁰²

1. Lysken Cornelis Schilders is op 22 oktober 1630 te Hilvarenbeek gedoopt en trouwde daar op 7 december 1649 met Jan Servaes Middegaels de jonge⁵⁰³, zoon van de voerman Servaes Matthijs Middegaels *ex matre* Schilders en van Maeyken Willems van der Linden. Jan was bakker, molenaar, koopbrouwer en in de Gelderstraat, –waarschijnlijk in *den Witten Leeuw*–, tavernier. Hij was op 13 maart 1624 te Hilvarenbeek gedoopt en werd daar begraven op 29 mei 1713. Op 4 januari 1666 had hij een tweede huwelijk gesloten met Helena Willem Nouwen⁵⁰⁴, met wie hij aan de Gemene Plaats woonde.
2. Lyntgen Cornelis Schilders⁵⁰⁵, te Hilvarenbeek gedoopt op 16 december 1632, heette in een anno 1667 overgeleverde boedelrekening⁵⁰⁶ *meer als een jaer sijnde sieck ende water-suchtich, die daer aen gestorven is*.
3. Jan Cornelis Schilders, volgt onder VIIIquater op pagina 56.

Cornelis Laureys Schilders de oude had een nadochter:

4. Grietken Cornelis Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 5 mei 1638. Haar vader bekende in 1657 f 250 schuldig te zijn *aende bonefantten ofte clooster van het Heijlich Gracht te Hasselt*, uit te keren door zijn erfgenen.⁵⁰⁷ Daarmee werd voor Grietken een plaats gekocht in dat klooster. In 1662 vertrok zij naar Turnhout, waar in dat jaar een Heilig-Gratpriorij was opgericht.⁵⁰⁸ In 1677 legateerde Clara Rijsbosch f 6 aan Margriet, *nonneken tot Turenhout*⁵⁰⁹, in 1702 liet Jacobmyn Rysbosch

495. GAT, Hilvarenbeek R 52, f 31^v, 4 augustus 1649. R 110, ongef., 7 april 1650. Adriaenssen, „Van Gijsel”, 93.

496. GAT, Hilvarenbeek R 51, f 1^v, 7 februari 1643.

497. GAT, OAA Hilvarenbeek 4286.

498. SAA, N 2260, f 193.

499. GAT, Hilvarenbeek N 4309, 6 juni 1637.

500. Hij was een zoon van Jan Huybrecht Aerts alias Ansems, schepen van Hilvarenbeek, woonachtig aan de Gemene Plaats, en van Adriana Willem Rysbosch.

501. GAT, Hilvarenbeek R 50, f 171, april 1642.

502. GAH, R 1549, f 464, 24 februari 1638. R 1557, f 176, 17 februari 1639. GAT, Hilvarenbeek R 50, f 549, 17 augustus 1647. R 169, f 38^v, 1 januari 1664. R 246, weesrekening van 24 juli 1638 tot in 1650. Hilvarenbeek N 4308, f 11^v, 25 januari 1655.

503. GAH, R 1646, f 287, 9 februari 1672. Adriaenssen, „Middegaels te Hilvarenbeek”, 148.

504. Adriaenssen, „De erfgenen van heer Ghijsel Back”, § 16 „Nouwen”, 61.

505. RAA, Weelde Gemeentearchief 13, f 172, 19 mei 1650. ARAB, Rekenkamer 45080, f 22.

506. GAT, Hilvarenbeek R 228, rekening overgeleverd op 10 maart 1667.

507. GAT, Hilvarenbeek R 55, f 117, 11 oktober 1657.

508. Hereswitha, *De Heilig-Gratpriorij*, 13, 22.

509. GAT, Diessen N 783, 3 december 1677.

bij testament aan Margriet, reguliere kanunnikes te Turnhout, de interest uit f 1000 ten laste van het klooster aan Margriet⁵¹⁰ en nog in 1719 werd Maria Margaretha Schilders vermeld als *seur* van het Heilig-Grafklooster te Turnhout.⁵¹¹

VIII^{de} quater. JAN CORNELIS SCHILDERS⁵¹² werd te Hilvarenbeek op 10 februari 1636 gedoopt. Hij volgde lager onderwijs te Hooge of Lage Mierde bij meester Sebastiaen en leerde vervolgens het koopmanschap in wollen lakens te Antwerpen, Den Bosch, Tilburg en elders.⁵¹³ Het ging hem niet naar den vleze: in 1669 kon hij f 146 van een rekening voor geleverde lakens door Jan Laureys Colen, een Tilburgse lakendrapenier, niet betalen⁵¹⁴ en in 1686 verklaarde hij dat hij *door mal fortuijn teenenmael is geraeckt tot dekadentie en armoede*; zijn bezittingen waren openbaar geveild door de rentmeester van de geestelijke goederen van het kwartier Oisterwijk⁵¹⁵

Jan Schilders was getrouwd met Maria Bastiaens van Poppel⁵¹⁶, dochter van Bastiaen Anthonis van Poppel, gareelmaker in de Wouwerstraat, en van Beeltjen Hermans de Molder. Zij maakten op 19 mei 1684 hun testament⁵¹⁷ en negen dagen later werd Maria te Hilvarenbeek begraven. Jan Schilders is aldaar begraven op 14 januari 1719. Zijn en Maria's kinderen waren:⁵¹⁸

1. Laurens Schilders⁵¹⁹ is op 28 oktober 1663 te Hilvarenbeek gedoopt. Wilbort van den Nieuwenhuysen, onderpastoor van de Onze Lieve Vrouw van Antwerpen, een bloedverwant van moederskant, had in 1662 ten behoeve van zijn studieuze familie beurzen gesticht en de eerste bursaal werd Laurens Schilders, die vermoedelijk te Dowaai heeft gestudeerd. Vervolgens vestigde hij zich als schoolmeester te Antwerpen. Bij Elisabeth Hinderspraecck had hij verschillende dochters:
 - A. Maria Catharina Schilders, gehuwd met Cornelis de Laet te Lier.
 - B. Theresia Schilders, op 14 december 1705 gedoopt te Antwerpen, waar zij in 1736 als ongehuwde woonde.
 - C. Anna Maria Schilders, ongehuwd te Antwerpen.
 - D. Catharina Schilders trouwde met Govaert Lenders te Retie.⁵²⁰ Hun dochter Lucia Lenders woonde in 1736 als ongehuwde jongedochter te Antwerpen.
2. Isabella Jan Schilders⁵²¹, te Hilvarenbeek gedoopt op 10 juli 1665, trouwde met Cornelis Gabriëls.
3. Cornelia Schilders is op 25 oktober 1667 te Hilvarenbeek gedoopt en woonde in 1736 ongehuwd te Antwerpen.
4. Adriaen Jan Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 4 mei 1670. In 1686 verklaarden de schepenen van Hilvarenbeek ten behoeve van zijn vader dat deze sterk was verarmd, *allegende dat wij drost ende schepenen voornaemt daer van seer goede ende speciale kennisse hebben, oversulcx de heeren regenten vant gasthuijs genaemt Putterrijken binnen Mechelen, gefundeert by wylen joffrouwe Heijlwith vanden Nieuwen-*

510. GAH, N 2741, f 24, 27 april 1702.

511. RAA, N 5744, no. 163, 3 juli 1719.

512. GAT, Tilburg N 16, f 102, 2 juni 1671. Hilvarenbeek N 4308, f 11^v, 25 januari 1655. Hilvarenbeek R 68, f 459^v, 18 april 1681. R 69, f 17^v, 30 januari 1682. R 169, f 38^v, 1 januari 1664; f 53, 27 juni 1664; f 193^v, 10 november 1668. R 171, f 112, 6 februari 1682. R 174, f 258^v, 22 maart 1706.

513. GAT, Hilvarenbeek R 228, weesrekening, gesloten 10 maart 1667.

514. GAT, Hilvarenbeek R 17, september 1669.

515. GAT, Hilvarenbeek R 207, ongef., 22 juli 1686.

516. GAT, Hilvarenbeek R 64, f 12, 25 januari 1659. R 110, ongef., 21 februari 1651. R 169, f 29^v, 25 juli 1663. R 225, weesrekening kinderen Sebastiaen Anthonis, 14 april 1646 – 2 augustus 1652. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 382, 395.

517. GAT, Diessen N 784, 19 mei 1684.

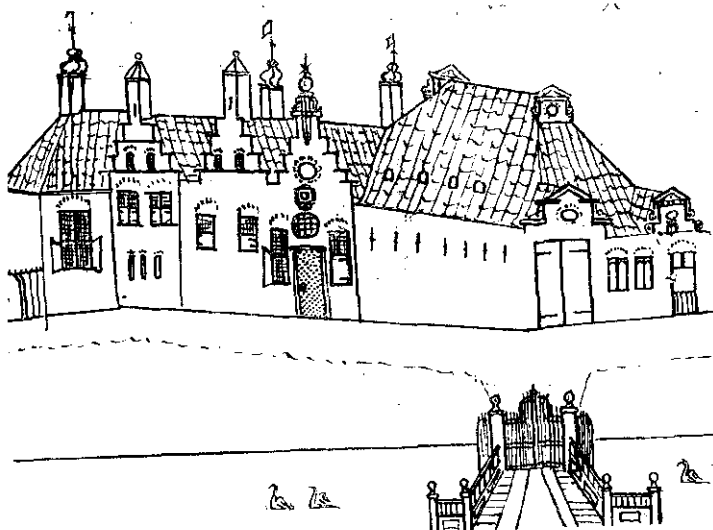
518. GAT, Hilvarenbeek R 76, f 310, 27 februari 1736.

519. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 223, 355.

520. GAT, Hilvarenbeek R 174, f 406, 25 augustus 1709.

521. GAT, Hilvarenbeek R 22, 2 december 1692. R 71, f 58, 5 december 1692.

Groenendaal. Uit: B.W. van Schijndel, *Généalogie Ouen dit Otto de Mentock; avec notices sur les familles alliées* (2 stukken; Antwerpen, 1954) I, t.o.p. 12. De originele tekening is inmiddels verdwenen uit de collectie Bodet-Nijenhuis van de universiteit van Leiden.

522. GAT, Hilvarenbeek R 207, ongef., 22 juli 1686.

523. Misschien dezelfde als Maria Catharina Schilders, die in de marge van een ten behoeve van (haar zus) Isabella Schilders verleden akte wordt vermeld: GAT, Hilvarenbeek R 71, f 58, i.m. 29 februari 1696.

524. GAT, Hilvarenbeek R 172, f 84^v, 6 november 1685.

525. AAT, sectie II-278, hoofdstuk „Hapaert Loon“, f 23^v, april 1562 (hij koopt van de abt van Tongerlo uit de tiende van Haghorst te Diessen *XLV vijmen LXXV gerven hert stroo et de VII¹/₂ vijmen doofstroot*). GAT, Hilvarenbeek R 27, ff 43^v en 45, 27 januari 1567. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 273, 274.

526. Vgl. AAT, sectie II-278, hoofdstuk „Alphen“, f 21, oktober 1563.

*huijs, een werck van groote barmhertigheijt tot Goidts eere soudén betoonen, ingeval haer eerwerdigen Adriaen, wettigh soone vanden voornaemden Jan Schilders, als synde vande afkomsten ende vrinden vande voornaemde fondatrice, int voorsschreven gasthuijs soudén gelieven aen te nemen.*⁵²²

5. Maria Catharina, te Hilvarenbeek gedoopt op 16 mei 1672.

6. Catharina Jan Schilders⁵²³ is op 9 november 1675 te Hilvarenbeek gedoopt. Haar opvoeding werd in 1685 voor vier jaar verpacht aan de wagenmaker Wouter van Rovert, die daarvoor gedurende vijf jaar een beemd mocht gebruiken.⁵²⁴

IVter. SERVAES SCHILDERS⁵²⁵ is rond 1516 geboren en ging te Leuven studeren. In 1536 en 1537 was hij aldaar student *in legibus* (rechtenstudent). Hij behaalde de titels meester in de vrije kunsten en licentiaat in de rechten. De op 29 augustus 1539 overleden Willem van Galen volgde hij op als landdeken van Hilvarenbeek. Sinds november van dat jaar wordt hij ook gezien als officiaal van de bisschop van Luik; als zodanig resideerde hij in 1539–1544 te Diest. Verder verzamelde hij een Hilvarenbeekse kanunniksdij (zijn sollicitatie naar het kapitteldekanaat in 1553 mislukte), drie pastoraat, acht altaren en een kosterij.

Ook met wereldlijk bezit was hij niet karig bedeed: te Riel met de Aasvoortshoeve⁵²⁶, te Breda met huizen in de Katerstraat, te Hilvarenbeek met de grote Klapstaarthoeve onder Esbeek en de herberg De Haan aan de Gemene Plaats (thans Vrijthof 11). In 1533 kocht hij daar nog een huis achter het koor van de kerk (de latere Varkensmarkt) en in 1560 voor f 742 een huis in de Priesterstraat (thans Papenstraat). Van zijn zwager Philips die Bye of diens kinderen kocht hij het omwaterde, stenen huis met valbrug *Gruenendaal* in het Spul. Misschien heeft hij dit slotje verbouwd en versterkt, want in 1545 blijkt hij, –vermoedelijk onder Esbeek–, een steenoven te hebben.

527. GAB, R 478, f 78, 21 april 1574. GAT, Hilvarenbeek R 29, f XXXII, 29 juli 1574; f XXXIII^v, 1 maart 1575; f LXIX, 1 maart 1575; f LXXXII^v, 26 maart 1575. R 41, f 57, 10 november 1616. R 42, f 15^v, 26 september 1617. GAH, R 443, ongef., 9 december 1613. R 1423, f 152^v, 14 maart 1597.
528. ARAB, Rekenkamer 165, ff CLVI^v, CLVII^v, 5 juni 1573.
529. GAH, R 1397, f 450^v, 3 maart 1573.
530. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 299.
531. GAH, R 1448, f 87^v, 23 november 1606.
532. Adriaenssen, „Middegaels te Hilvarenbeek”, 138, 139.
533. GAH, R 429, ongef., 30 september 1609. R 443, ongef., 9 december 1613. R 1412, f 348^y, 24 januari 1577. R 1437, f 166^v, 6 februari 1599. GAT, Hilvarenbeek R 32, f 202^v, 9 augustus 1589.
534. GAT, Hilvarenbeek R 29, f LXIX, 1 maart 1575.
535. GAT, Hilvarenbeek R 33, f 66^v, 12 november 1592. RANB, Raad en Rentmeester-Generaal 215, dl 1, f 11.
536. GAT, Hilvarenbeek R 33, f 87^v, 17 februari 1593.
537. ABH, Parochiedossier Hilvarenbeek, map 2, interrogatie van pastoor Van den Langencruys, 29 juni 1615.
538. GAT, Hilvarenbeek R 110, ongef., 27 juli 1649.

Heer Servaes was in 1569 de oudste en weerbarstigste kanunnik van Hilvarenbeek: hij weigerde de nieuwe, in de geest van het Concilie van Trente opgestelde kapittelstatuten te onderschrijven. Drie jaar later was hij overleden. Tot zijn dood was hij landdeken geweest van Hilvarenbeek; in 1570 was hij bovendien landdeken van Breda.

Bij Maryke Mertens van Geel liet hij drie bastaardkinderen⁵²⁷ na, die zich lieten wettigen na zich er op te hebben beroepen dat zij waren *geprocreërt byden selven meester Servaes ten tyde als hy was subdiaken*.⁵²⁸ In 1573 verkochten zij het slotje, dat werd omschreven als *een steenen, omgraven huys, genoempt Groenendael, en porte, valbrugge, erfve, hof, schuer, bouhuys, somerhuys ende andere zyne servituten binnen waters gelegen, met allen anderen wateren ende graften daeromme ende ontrent loopende, mitten gronden van erfenisse aen malcanderen ende by eenen plack gelegen, mitsgaders oock die wallen, dycken, structuren ende allen andere zyne rechten ende toebehoren, groot zynde ontrent achteen lopensaet, metten canten, hollen, dycken ende waterlaten, soo binnen als oock buijten waters, gelegen inne der prochie van Hilvarenbeek ter plaetschen gemeynlyck genoempt de Spulder gemeynte*; daarbij hoorde een met wilgen en andere bomen beplante dijk, lopende van Groenendaal tot de Diessense heide.⁵²⁹

De kinderen waren:

1. Mr. Servaes Schilders⁵³⁰ is in 1548 geboren. Gewapend met het Maria-altaar te Retie als studiebeurs ging hij in 1566 te Leuven studeren. Omdat hij als jurist verder wilde komen in de wereld, –hij wilde bijvoorbeeld promoveren tot licentiaat in de rechten–, liet hij zich in 1573 legitimeren. Zijn grotere belang bij wettiging dan dat van zijn broer en zus blijkt uit de tarieven: Servaes betaalde f 32, Adriaen en Mariken elk f 20.
2. Adriaen Servaes Schilders, volgt onder Vter op pagina 58.
3. Mariken Servaes Schilders⁵³¹ is in 1553 geboren en trouwde met Mathys Corstiaen Mathysen van Middegale.⁵³² Zij kochten in 1589 een verbrand huis achter de kerk van Hilvarenbeek. Mariken was weduwe in 1606 en overleed in 1625 tijdens de pestepidemie. Uit dit huwelijk stamt een familie Middegaels van voerlieden en religieuzen.

Vter. ADRIAEN SERVAES SCHILDERS⁵³³ is rond 1553 geboren, waarschijnlijk als tweeling van zijn zus Mariken. Hij kocht in 1575 zijn broer Servaes uit diens derde deel van een huis in de Papenstraat naast de cantorij.⁵³⁴ In 1592 kocht hij een huis in de Gelderstraat.⁵³⁵ De helft van de hoeve van de *Clapstaert*, die hij van zijn ouders had geërfd, verkocht hij in 1593.⁵³⁶

Adriaen stond bekend als gebedsgenezers van vee.⁵³⁷ Zijn vrouw was Catharina Dielis Verschuieren⁵³⁸, dochter van Dielis Cornelis Aert Symons geheten Verschuieren en van Maryken Dierck Aerts van Dun. Beide echtelieden vielen ten prooi aan de grote pestepidemie van 1625: Catharina overleed op 3 september, Adriaen een

539. ARAB, Rekenkamer 45080, f 12. GAT, Hilvarenbeek R 52, f 34, 17 augustus 1649. R 110, ongef., 27 juni 1649.

540. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 321, 322. GAT, R 1560, f 161, 17 oktober 1645. R 1577, f 376, 20 september 1652.

541. ARAG, Staten-Generaal 12555-48, *Memorie van allen de beneficiën gefundeert inde kercke van Hilvarenbeek ende de posseuseuren der selver diemen noemt beneficiaten* (1648); *Memorie omme te comen tot voldoeninge vande placcate vanden hoog mogenden* (inzake de annotatie der geestelijke goederen) (3 januari 1650).

542. GAT, Hilvarenbeek R 56, f 49, 9 maart 1609.

543. GAT, Hilvarenbeek R 47, f 238, 2 juni 1631.

544. GAT, Hilvarenbeek R 107, ongef., 26 oktober 1633.

545. GAT, OAA Hilvarenbeek 4284, rekening 1624-1625.

546. GAT, Hilvarenbeek R 47, f 34^v, 19 maart 1630. R 48, f 162^v, 4 februari 1633. RANB, Raad en Rentmeester-Generaal 215, dl 3, f 22, 1623.

547. GAT, Hilvarenbeek R 222, weesrekening kinderen Peter van Asten. RANB, Raad en Rentmeester-Generaal 215, dl. 1, f 50.

548. GAT, Weesrekening Tilburg 1639 (4) van Jan van Tulder: Cornelis Schilders nam gemalen schors af van de mulder te Rovert.

549. Vermoedelijk was haar vader Thomas Dierck Joordens.

550. GAT, OAA Hilvarenbeek 4285, kerkrekening Kerstjaar 1635-1636. Idem 4286, kerkrekening Kerstjaar 1636-1637.

551. RANB, Raad en Rentmeester-Generaal 215, dl. 3, f 22. GAT, Hilvarenbeek R 49, f 347, 18 februari 1639.

552. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 347.

dag later. In dezelfde week stierven twee van hun kinderen en twee van hun schoonkinderen.

Oir:⁵³⁹

1. Mr. Servaes Schilders⁵⁴⁰ is op 25 juli 1588 te Hilvarenbeek gedoopt. In 1609 arriveerde hij als student aan de universiteit van Leuven, in 1611 promoveerde hij tot licentiaat in de vrije kunsten, in 1612 werd hij tot priester gewijd en in 1613 kwam hij te Hilvarenbeek wonen. Daar was hij in de kapittelkerk zangmeester en rector van het leerbewerker-saltaar van Crispinus, Crispinianus en Allerheiligen.⁵⁴¹

In de voor priesters moeilijke jaren veertig verhuisde hij naar Antwerpen, waar hij een aanstelling kreeg als directeur en pastoor van het *knechtens huys*. Toen hij op 16 februari 1654 testeerde, vermaakte hij f 300 aan de schuurkerk van Hilvarenbeek. Enkele dagen later, rond Bamis, is hij overleden.

2. Dielis Adriaen Schilders is op 13 maart 1626 te Hilvarenbeek overleden. Zijn vrouw, Dingen Hermans de Molder⁵⁴², stierf op 12 mei 1625 van hetzelfde jaar. Zij was een dochter van Herman Sebastiaan Hermans, molenaar, en van Claerken Aert Thielmans. In 1631 bleken ook hun kinderen te zijn overleden⁵⁴³, van wie bekend zijn:

A. Clara, te Hilvarenbeek gedoopt op 13 november 1616.

B. Maria, op 11 oktober 1620 te Hilvarenbeek gedoopt.

C. Herman, te Hilvarenbeek gedoopt op 5 november 1623.

3. Marie Adriaen Schilders⁵⁴⁴ is op 15 augustus 1594 te Hilvarenbeek gedoopt. Zij trouwde met Bartholomeus Henricx Hesselmans, zoon van Henrick Bartholomeus Hesselmans en Mayken mr. Adriaen Otten, bierbrouwers in *het Gulden Cruijs* aan de Gemene Plaats. Op 3 september 1625 overleed Bartholomeus aan de pest, vier dagen later stierf zijn weduwe en in hetzelfde pestjaar crepeerden ook al hun vier kinderen.⁵⁴⁵

4. Jan Adriaen Schilders is op 17 augustus 1595 te Hilvarenbeek gedoopt en overleed daar op 12 november 1625.

5. Caerl Adriaen Schilders werd te Hilvarenbeek op 25 augustus 1598 gedoopt en stierf aldaar op dezelfde dag als zijn vrouw Marie: 7 september 1625.

6. Cornelis Adriaen Schilders, volgt onder VIquinquies.

VIquinquies. CORNELIS ADRIAEN SCHILDERS⁵⁴⁶ is op 13 februari 1605 te Hilvarenbeek gedoopt en vestigde zich in de Gelderstraat, waar hij in of kort na 1628 voor f 1000 een huis kocht.⁵⁴⁷ Hij was schoenmaker of leerlooier.⁵⁴⁸ Evenals zijn vrouw Heylken Thomas Diercx⁵⁴⁹ is hij in 1636 of 1637 overleden.⁵⁵⁰ Hun kinderen:⁵⁵¹

1. Adriaen Schilders⁵⁵² is op 23 oktober 1623 te Hilvarenbeek gedoopt. Hij werd op 7 januari 1647 aan de universiteit van Leuven geïmmatriculeerd en promoveerde daar op 12 november 1648 tot licentiaat. Thomas Schilders verklaarde in 1656 dat hij een broer had, *tot Loven gepromoveert in artibus ende*

daernaer hem begeben hebbende inde studiën sacre theologiae, daer inne heer Servaes Schilders, oom vanden voorschreven meester Adrianen tot Loven inde studiën hadde bestelt, deselve sijne studiën subitelyck over off ontrent seven jaeren geleden verlaeten heeft ende vuyt Loven vertrocken synde huijtenlants geweest. Nooit kwam hij weerom. Nog in 1679 beheerde Thomas het bezit van de inmiddels meer dan een kwart eeuw vermiste Adriaen.

2. Thomas Schilders, volgt onder VIIquater.
3. Lyntken Cornelis Schilders werd te Hilvarenbeek gedoopt op 26 maart 1634. Zij ontving bij testamentaire beschikking van haar oudtante Bettiken Verschuieren een zilveren sleutelriem.⁵⁵³ Nadien wordt zij niet meer gezien.
4. Jan Cornelis Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 10 februari 1636.

Geraadpleegde literatuur:

- L. Adriaenssen, „Elf gencraties Moonen. Namen, data, anekdotes”, *De Brabantse Leeuw*, XIX (1970).
- L.F.W. Adriaenssen, „De erfgenamen van heer Ghijsel Back”, § 16 „Nouwen”, *De Brabantse Leeuw*, XLI (1992).
- L.F.W. Adriaenssen, „De familie van Rovers”, *Gens Nostra*, XXVI (1971).
- L.F.W. Adriaenssen, „Van Gijssel. Vijfenvestig molenaars”, *De Brabantse Leeuw*, XVIII (1969).
- L.F.W. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog en onder de generaliteit. Sociale en economische geschiedenis van een Kempens dorp tussen 1400 en 1800* (Hilvarenbeek, 1987).
- L.F.W. Adriaenssen, „Middegaels te Hilvarenbeek”, *De Brabantse Leeuw*, XXXIII (1984).
- L.F.W. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400–1800* (’s-Hertogenbosch, 1988).
- H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550–1750* (Tilburg, 1979).
- C. de Clercq, „Lijst der kanunniken van de Sint-Pieterskerk te Turnhout”, *Taxandria*, XXX (1958).
- A.M. Frenken, *Documenten betreffende de kapittels van Hilvarenbeek. Sint Oedenrode en Oirschot* (Z.pl., 1956).
- Zuster Hereswitha, *De Heilig-Graspriorij te Turnhout 1662–1962* (Antwerpen, 1962).
- J. Lijten, „De Latijnse school van Oirschot”, *Campinia*, XIX (1989).
- A.F.O. van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen en gebouwen van ’s-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepenprotocollen, loopende van 1500–1810* (3 dln.; ’s-Hertogenbosch, [1911–1914]).
- L.H.C. Schutjens, *Geschiedenis van het bisdom ’s Hertogenbosch* (5 dln.; Sint-Michielsgestel, 1870–1876).
- F. Verbiest, „Kerkrekeningen van Weelde. Interessant mobiel”, *Taxandria*, XXXVIII (1963).

553. GAT, Hilvarenbeek N 4305, f 32, 31 mei 1649.

Wordt vervolgd

VRAGENRUBRIEK

Vragen

Brands

Gevraagd wordt nadere informatie over de volgende personen:

1. Jan Brands van Kempen trouwde te Rotterdam op 10 mei 1778 met Johanna Rijsberge uit Oudenbosch.
2. Cornelia Brands uit Breda trouwde te Rotterdam op 24 november 1652 met de weduwnaar Vaster Jans Herp.
3. Lambertus Brans uit Den Bosch trouwde te Rotterdam op 24 maart 1805 met Maria Elisabeth van Gerven uit Rotterdam.
4. Theodorus Brans van Kempen trouwde te Rotterdam op 7 mei 1775 met Eva Walterbosch uit Schiedam, weduwe van Hendrik Tielman.
5. Anna Geertruij Brands uit Ravenstein trouwde te Rotterdam op 10 november 1782 met Jan van der Mate uit Made.
6. Catharina Brands uit Ravenstein trouwde te Rotterdam op 20 oktober 1782 met Evert Romeyer uit Glanen, een weduwnaar.

In Ravenstein lieten Marcellus Brands en Sophia van Dinter in 1745-1764 kinderen dopen, maar bovengenoemde Anna Geertruij en Catharina behoorden niet tot hen. Wel hadden zij een zoon Johannes Josephus Brands, die eveneens in Rotterdam trouwde, en wel met Maria Margaretha Druif. Gezocht worden de ouders en verdere

familieleden van Marcellus en de andere Ravensteinse Brandsen. Gezocht worden de herkomst en afkomst van Catharina van Beek, die te Loon op Zand op 3 mei 1744 trouwde met Willem Janze Brant.

Van der Rijt

Jacobus van der Rijdt werd te Tilburg op 19 januari 1717 gedoopt als zoon van Adrianus van de Reijt en Anna Maria van Brussel. Doopgetuigen waren Jacobus Velden en Anna Kerken. Zijn de ouders identiek aan Adriaan Jacobs van de Reit en Anna Mary Jacob Deckers, die te Tilburg trouwden op 19 januari 1716?

Van den Berg, Lodders

Antony Henderikus van den Bergh uit Princenhage trouwde daar op 26 december 1706 met zijn dorps-genote Pieternel Jacob Lodders. Hij werd te Princenhage op 23 juli 1687 als zoon van Hendrikus Cornelis Jans van den Bergh en Maria Weymans. Waar zijn deze ouders getrouwd en wie kent de ouders van Pieternel?

Van Veldhoven

Maria Cecilia van Veldhoven uit Leende in de meierij van Den Bosch trouwde te Rotterdam op 27 december 1782 met Peter Kaats. Wie weet meer over haar?

De Booy, Bois, Booi

Voor de oorlog zou een pater De Booy een stamboom van zijn familie hebben gemaakt. Wie weet deze of weet waar het materiaal te vinden is?

Van Swol

Geertruida Barend van Swol trouwde voor de predikant van Tilburg op 4 februari 1731 met Jan Willem van Dijk. In de fiches-Van Dijk op het gemeentearchief te Tilburg wordt Geertruida's vader Pero van Swol genoemd, afkomstig uit Breda en gehuwd met Anna Peter Janssen. In Breda wordt echter noch een Pero, noch een Barend

van Swol aangetroffen. Wie helpt mij verder?

Antwoorden

De Rohe, Van Rhoo, De Roij (De Brabantse Leeuw 1997/2)

Maria de Rohe (Van Rhoo, De Roij) was geen dochter van een heer van Merode de Houffalize en uit de tak Houffalize is nooit een Merode heer van Oirschot of Hilvarenbeek geweest.

De gezochte persoon heet Maria von Rohe Obsinnig. Haar vader was (bijna zeker Edmund) von Rohe genaamt Obsinnig. Deze was in 1628 voor de tweede maal getrouwd, en wel met Maria (junior) van Merode Houffalize, dochter van Johan I van Merode Houffalize uit diens tweede huwelijk met Elisabeth von Mewen genaamt von Keverberg. Haar volle broer was Werner X van Merode Houffalize.¹

Werner X van Merode Houffalize was gehuwd met Anna van Gestel, een (half)zus van Catharina, de moeder van Maria von Rohe, die dus bij haar oom Werner en tante Anna is opgevoed. Zij woonden (al in 1616) in Oirschot aan de Markt. Werner was herhaaldelijk schepen in Oirschot. Hij stierf in 1659 en niet voor 1654, zoals Richardson foutief stelt.

Peter van Andel, secretaris van Oirschot, was van 1648 tot 1659 bij hen in de kost geweest en nam na de dood van Werner de zorg voor Maria op zich. Zij bleven in de kost bij Jan Jansen van de Maerslaer alias van Haren, die het huis aan de Markt van de erfgenamen had gehuurd. Maria werd door Peter van Andel in 1674 naar de koopman Johan Vervoort in de Vughterstraat te 's-Hertogenbosch gestuurd als 'winkeldochter'. In 1679 kwam ter sprake dat zij zou trouwen met een zoon van Laurens Donckers in Den Bosch.²

Werner van Merode Houffalize en Anna van Gestel hadden geen kinderen. Gotthard (Godert) van Merode Houffalize, volle broer van Werner, was in 1645 gehuwd met Elisabeth von Rohe Obsinnig.³

1) E. Richardson, *Geschichte der Familie Merode* (Prag, 1877) 221, 222.

2) Tot zover J. Lijten, „De Merode's in Oirschot, 1410–1672”, *Campania*, XI (1981) 81, 82.

3) Richardson, *Geschichte der Familie Merode*, 224.

Drs J.P.J. Lijten,
p.a. rayondepot Oirschot,
postbus 144, 5688 ZJ Oirschot

Antony Donckers en zijn vrouw Maria, natuurlijke van dochter Catharina, natuurlijke dochter van Dirck Gerrits van Gestel, verkochten in 1684 voor schepenen van Den Bosch een rente van f 18 uit een hoeve te Eckart bij Zoeterbeek. Deze rente was Maria gelegateerd bij codicil van jonker Werner van Merode genaamd Hoffalie voor notaris H. Leermackers te Oirschot op 15 februari 1659.¹ Dirck Gerart Lenaertss van Gestel, *blint van gesichte ende syn verstant, will ende memorie in alles well gebruijkende*, had op 20 januari 1638 te Oirschot zijn testament gemaakt. Belangrijkste begunstigten waren zijn zus Anna en haar man jonker Wernaert van Merode genoemd Hoeffalis en zijn natuurlijke dochter Catharina. Anna kreeg het vruchtgebruik van de helft van het huis aan de markt te Oirschot, dat hij in ongedeeld eigendom met haar bezat. *Ter puerder aelmiss om Gods wille* zou na haar en Wernaerts dood het huis vervallen aan genoemde bastaarddochter, die hij had verwekt bij Goortgen Willem Henrix van Lieshout. Maar mocht zij overlijden zonder wettig nageslacht, dan zou het huis toekomen aan

Dircks nicht Elizabeth Jan Gerit Goossens, de huisvrouw van Peter Adriaenss Raedemaekers.²

1) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1677, f 171^v, 10 mei 1684.

2) Streekarchief Oirschot, Oirschot R 163, p. 48.

Leo Adriaenssen

Van Merode (De Brabantse Leeuw 1997/1)

Jenneken Jan Schenckels, weduwe van Huygh Aertss van Horne, met wie zij op 29 juli 1625 had geteet voor de vicepastoor van de Sint-Pieter te 's-Hertogenbosch, belaste in 1628 ten behoeve van haar drie voorkinderen zeven morgen hooi- of weiland te Engelen, geheten *Boijen camp*, met een erfcijns van f 5, losbaar met f 100. Zij was toen de huisvrouw van Willem Willems van Meroden. Tevens verkocht zij een erfpacht op onderpanden te Hintham *totten incoop van syns Willems noodich rypeert*. Willem was immers beroepsmilitair bij de cavalerie.¹ Willem van Merode, *ruyterman onder de compagnie cuijgrassiers des baenreheere van Wezemaelt en dienste van zyne conincklike majesteijt van Spaignen, tegenwoordelijck bynnen deser stadt garnisoen houdende*, en zijn vrouw Jenneken weduwe Hugo Aerts leenden in 1627 f 210 van Anna van Houwelingen, weduwe van Adriaen van Olmen, in leven kapitein van een compagnie voetsoldaten onder de koning.² Lambrecht Fabri, schout van Moergestel³ en later van Hilvarenbeek, voor schepenen van Oirschot gemachtigd door heer IJsbrant van Merode, heer van Zoeterwoude, en mede handelend namens jonker Gerart en jouffr. Beatris van Merode, kinderen van

wijlen IJsbrant van Merode, heer van Zoeterwoude, doen afstand van het Bossche en meierijse deel van de nalatenschap van hun vader, vrouw, moeder en jonker Jasper van Merode, hun broer. Een andere broer is jonker Floris van Merode, heer van Duffel, Oirschot, Hilvarenbeek, enz.⁴

1) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1543, ff 274 en 275, 20 maart 1628; f 276, 27 mei 1628.

2) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1539, f 74, 24 november 1627.

3) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 417, omslag A, ongef., 4 maart 1603.

4) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1444, f 137, 26 maart 1604.

Leo Adriaenssen

MEDEDELINGEN

Prijsvraag belastingontduiking

Op zaterdag 19 september 1998 vindt de derde Genealogische Dag Noord-Brabant plaats in het rijksarchief te 's-Hertogenbosch. Deze keer is het thema belastingen. Sinds mensenheugenis hebben onze voorouders belastingen en accijnzen betaald en geprobeerd niet of minder te betalen dan wat zij eigenlijk verschuldigd waren. Belastingontduiking kon erg simpel, maar ook vernuftig, ludiek en daardoor opvallend zijn. Belangstellenden worden uitgenodigd om het archief in te duiken op zoek naar een bijzondere anekdote over belastingen. Het kan gaan

om smokkelen, te weinig bier en drank aangeven, te weinig betalen voor vee en nog veel meer. Het is de bedoeling om aan de hand van deze gegevens een kort verhaal te schrijven.

Het verhaal moet uiterlijk 31 mei 1998 worden ingezonden naar Rijksarchief in Noord-Brabant onder vermelding van 'Prijsvraag belastingontduiking', Zuid-Willemsvaart 2, 5211 NW 's-Hertogenbosch. Een deskundige jury beoordeelt alle inzendingen op de originaliteit van het misdrijf. De jury bestaat uit Paul Spapens, journalist, Yvonne Bos-Rops, rijksarchivaris, en Leo Adriaensen, genealoog.

GENEALOGIE EN HEEMKUNDE

In deze nieuwe rubriek worden de bijdragen op de terreinen van genealogie, biografie en prosopografie uit de heemkundige tijdschriften van Noord-Brabant besproken. Uit het eerste overzicht blijkt dat de auteurs meestal slechts gebruik maakten van gegevens uit de Burgerlijke Stand en de doop-, trouw- en begraafboeken. Soms zijn ook notariële, rechterlijke en andere archiefstukken geraadpleegd, maar slechts zelden zijn deze als verantwoording genoemd.

Genealogie

> Van Eil te Chaam, 1720–1754, in: *Ledevaert luidt*, XVIII (september 1997) 27-30.

> Heren en vrouwen van Deurne (deel 3) te Deurne (1545–1668). Bronnen: rechterlijk archief. In: *D'n Uyttheydel*, 37 (1997) 13-16.

> De Roy te Alphen (1600–1950). Geen bronvermeldingen. In: *De Runstoof*, XX (september 1997).

> Nageslacht van Peter van de Pas (1796–1877) uit Haaren, in: *De kleine Meijerij*, XLVIII (1997) 93-100.

> Familienamen Pijnenborgh, Vromans en Van Eyndhoven, Weelde sinds 1620, in: *De drie goddelijke deugden*, no. 3 (maart 1997) 79-80.

> Maus(sen) te Heerlen, Nieuwenhagen en Veghel (1611–1985), in: *Van Veghchele tot Veghel* (1997) 28-30.

> Kwartierstaat van Eligius van Hces (1899–1962) te Poppel in zeven generaties, in: *De drie goddelijke deugden*, no. 5 (september 1997) 13-19.

> Van Gils te Poppel (1734–1927), in: *De drie goddelijke deugden*, no. 5 (september 1997) 23-28.

> Sauter te Wagenbergen en Hooge Zwaluwe (1767–1897), in: *De Burt*, no. 27 (juni 1997) 38-50.

> De families Van Gaveren en Van Liedekerke als heren van Ulvenhout (13^e en 14^e eeuw), in: *Brieven van Paulus*, XXII (1997) 192-195.

> Wijnand van de Riet (1738–1810) te Hoeven en zijn bastaarden bij vier vrouwen, in: *De Honderd Hoeven*, XIII (1997) 45-76.

> Kwartierstaat van Hans van Heijnsbergen en Hanny van Neerven (13^e generatie) te Beek en Donk (17^e eeuw). Zonder bronvermelding. In: *D'n Tesnuzzik*, XVII (1997, no. 3) 21-26.

> Dekkers te Essen (1657–1954), in: *De Vierschaar*, XV (juli 1997) 23-35.

> Van Geldrop en Van Horne, bewoners van het kasteel te Geldrop (1340–1768). Bronnen: literatuur. N.B.: Er wordt ook aandacht besteed aan de latere bewoners (families Eckringa, Van

Sprangh, Hoevenaar, Van Tuyll van Serooskerken). In: *Heemkronyk*, XXXVI (september 1997).

Biografie

> Christiaan Cornelissen (1864–1942) uit Den Bosch, vrijdenker, socialist, in: *Boschboombladeren*, 1997, 3-5.

> Leonardus van Sleuwen (1807–1892) en Adrianus van Sleuwen (1811–1872) uit Dinther, pastoors, in: *De Wojstap-kroniek*, XVII (juni 1997) 14-17.

> Jan Stal (geb. 1891) uit Geerttruidenberg, kunstschilder, in: *De Dongebode*, XXIII (september 1997).

> Maric Antoine van den Braak (1865–1951) uit Berlicum, religieuze. Met genealogische overzichten van de families Van Hedel (1401–1871) en Van den Braak (1781–1873). In: *Rondom de Plaets*, VIII (1997) 78-94.

> J.P. Schreven (geb. 1903), burgemeester van Veghel, in: *Van Veghchele tot Veghel* (1997) 5-12.

> Petrus van Gastel (1839–1916) uit Terheijden, burgemeester van Dongen, in: *De Wazerweijen*, XVII (september 1997) 21-25.

> J.M.J. Koenen (1874–1963) uit Den Bosch, pastoor van Aarle-Rixtel, in: *Het Hagelkruis*, XIV (herfst 1997) 11-12.

> Petrus van Gorp (1809–1842) uit Turnhout, alias Klein Peerke, 2,18 m lang, uit Reuselse ouders, in: *De drie goddelijke deugden*, no. 4 (juni 1997) 104, 105.

> A.C. Spierings (1851–1914) uit Den Dungen, leerlooier, in: *Het Griensvenneke*, XXII (1997) 42-46.

> J.J. Jacobs (1884–1961), vakbondsman, in: *De Mulder*, XVIII (juli 1997) 15-21.

> Willem Smarius (1793–1827) uit Goirle, pastoor te Breugel, in: *Heem Son en Breugel* (1997, no. 2) 26-33.

> Frans van Wullen (± 1700–

1748), meier van Hoeven. Gaat vooral over zijn functie. In: *De Honderd Hoeven*, XIII (1997) 91-138.

➤ Jan van Baexen (1450–1530), laagschout van Den Bosch, deel 3 en 4, in: *Rosmalla*, VII (juli en september 1996) 15-21 en 1-9.

Prosopografie

➤ Zoeaven uit Breda, in: *Engelbrecht van Nassau*, XVI (1997) 170-183.

➤ Overlijdensaantekeningen van oude vrijsters, vroedvrouwen, schoolmeesters, predikanten, dokters, priesters en vondelingen te Aarle en Rixtel in 1678–1806, in:

Het Hagelkruis, XIV (herfst 1997) 16-18.

➤ Wouwse bruidsparen uit de huwelijksbijlagen (1679–1810). Huwelijken voor de predikant van Wouw (1749–1810) van paren waarvan geen van de partners uit Wouw komen. In: *De Vierschaar*, XV (juli 1997) 88-99.

Aan dit nummer is meegewerkt door:

L.F.P.M. de Brouwer, Wilgenlaan 11, 5071 CA Udenhout

G.C.M. van Dijck, Slotselaan 11, 5328 EP Rossum

A.M. Bosters, Koningin Julianalaan 339, 2273 JJ Voorburg

M.A.G. van Heumen, Annapark 13, 5246 AN Rosmalen

G.J.M. Blom, Ameliestraat 10, 4761 AC Zevenbergen

L.F.W. Adriaenssen, Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

De Brabantse Leeuw

Het genealogische en heraldische tijdschrift De Brabantse Leeuw wordt al sinds 1952 uitgegeven. In het tijdschrift treft u zowel stamboomafstammelingen aan als complete genealogieën, reconstructies of besprekingen van voor een familie belangrijke voorvallen, lijsten van bepaalde beroeps- en bevolkingsgroepen enzovoorts. Behalve genealogische en prosopografische bijdragen bevat het blad ook artikelen op het vlak van de heraldiek, de banistiek, de zegelkunde en incidenteel ook de heemkunde. De Brabantse Leeuw verschijnt jaarlijks in vier afleveringen van elk 64 pagina's. Elke jaargang wordt voorzien van een alfabetisch naamregister.

Registers

Tot de service van De Brabantse Leeuw behoort ook HazaZoek, een verzameling van alle registers van het tijdschrift. Met deze cumulatieve index kan een genealoog zich pijlsnel toegang verschaffen tot de inhoud van alle jaargangen. Elk jaar verschijnt er een aanvulling op diskette. Ook de registers van het Genealogisch Tijdschrift voor Oost-Brabant zijn in HazaZoek opgenomen.

Helpende hand

De Brabantse Leeuw wordt gekenmerkt door artikelen die meer bevatten dan alleen data en beroepen. De hoge kwaliteit van de artikelen resulteert in een grote informatieve waarde. Ook uw genealogie of stamreeks kan een plaats krijgen in De Brabantse Leeuw, zodat deze voor andere onderzoekers en belangstellenden toegankelijk wordt gemaakt. Mogelijk heeft u voldoende materiaal verzameld en geordend, maar schrikt u terug voor het schrijven van een artikel. In dat geval wil de redactie van De Brabantse Leeuw u graag de helpende hand bieden met advies en begeleiding. Schroomt u daarom niet om contact op te nemen met de redactie, als u meent dat u waardevol materiaal bezit dat een publicatie verdient.

Familieboeken

Naast publicatie in het tijdschrift kan De Brabantse Leeuw uw genealogie ook in boekvorm uitgeven, als deel van de reeks Brabantse Stambomen. Ook hierbij wil de redactie u graag met begeleiding en advies ter zijde staan. In de serie Brabantse Stambomen is al een aantal familiegeschiedenissen verschenen. Verschillende andere familieboeken zijn in voorbereiding.

Stichting BRG

Het tijdschrift De Brabantse Leeuw wordt sinds 1995 uitgegeven door de stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening. De stichting BRG geeft historische publicaties uit en verschillende tijdschriften. Verder organiseert de BRG jaarlijks tal van cursussen en lezingen over de Brabantse geschiedenis. Voor genealogen zijn drie cursussen interessant: het Bosch' protocol, genealogie voor beginners en genealogie voor gevorderden. Stamboomonderzoek is vaak een eerste kennismaking met de historie van Brabant. Sommige genealogen ontwikkelen zich tot lokale of regionale geschiedvorsers, tot heemkundigen of archeologen. Ook voor hen biedt de stichting BRG lezingen, cursussen en andersoortige ondersteuning.

STICHTING BRABANTSE REGIONALE GESCHIEDBEOEFENING

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

Telefoon: (073) 6146193 / Fax: (073) 6123546

INHOUD

De Brouwer uit Moergestel	<i>L.F.P.M. de Brouwer</i> 1
Joos van Clève en Jeroen Bosch in huize	
Vezelaer	<i>G.C.M. van Dijk</i> 13
Vermaat-Varremaet uit Hoeven en Oud	
Gastel	<i>A.M. Bosters</i> 19
Verdienen aan de gave Gods	<i>L.F.W. Adriaenssen</i> 32
Cleverens	<i>M.A.G. van Heumen</i> 38
Van Pas te Capelle en Waspik	<i>G.J.M. Blom</i> 40
De Diessense tak van de familie Schilders	<i>L.F.W. Adriaenssen</i> 52

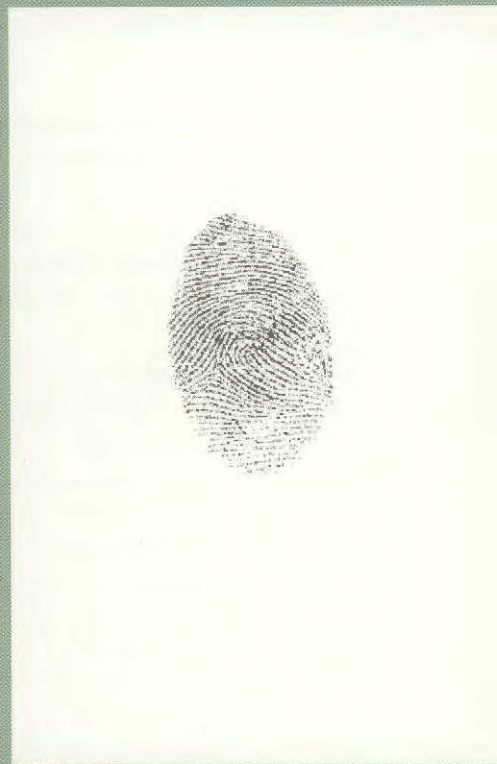

Sprokkelingen	12, 31, 39
Vragenrubriek	61
Mededelingen	62
Genealogie en heemkunde	63

DE BRABANTSE LEEUW

TIJDSCHRIFT VOOR GENEALOGIE

De Brabantse Leeuw

Tijdschrift voor genealogie

De Brabantse Leeuw is een uitgave van de
Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening

Redactieadres:

De Brabantse Leeuw

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

Tel.: (073) 6146193 / fax: (073) 6123546

Redactie:

drs L.F.W. Adriaenssen (voorzitter), mr G. Berkelmans, dr ir C.H.J.
van den Brekel, L.F.P.M. de Brouwer, P.G.A.M. Peeters-Veraart en
ir J.G.N.M. van der Zanden

Basis-ontwerp: NIKA Grafische Vormgeving, Vught

Lay-out en opmaak: L.F.W. Adriaenssen, Amsterdam

Druk: Biblo, 's-Hertogenbosch

Abonnementen en losse nummers:

De Brabantse Leeuw verschijnt vier maal per jaar. Prijs losse
nummers: f 12,50. Abonnementen: f 39,50, buitenland f 42,50.
Introductie-abonnementen: f 25,00 voor de lopende jaargang. Beta-
ling abonnementen na toezending van een acceptgiroformulier.
Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan. De berekening
geschiedt per kalenderjaar. Opzeggingen zijn alleen schriftelijk
mogelijk voor 1 december.

Registers:

De registers van alle jaargangen zijn samengebracht in het soft-
warepakket HazaZoek. De prijs van deze cumulatieve index be-
draagt f 40,00. Jaarlijkse aanvullingen zijn te verkrijgen voor f 7,50.

Opgave van abonnementen, bestellen van HazaZoek, losse num-
mers en oude jaargangen:

Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening

t.a.v. Ria de Folter-Sebregts

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

Tel.: (073) 6146193 / fax: (073) 6123546

ISSN 0006-8632

“LIEDEN ZONDER EERGEVOEL”

Brabantse landlopers rond de vorige eeuwwisseling

L.F.W. ADRIAENSSEN EN J.G.N.M. VAN DER ZANDEN

1. M.A. Petersen, *Gedetineerden onder dak. Geschiedenis van het Gevangeniswezen in Nederland van 1795 af, gezien van zijn behuizing* (z.pl., 1978) 797-821.

2. Ook de Noord-Brabantse professor Van den Eerenbeemt weet er weg mee. In zijn opstel over de bestrijding van bedelarij in Brabant in de vijftiende en zestiende eeuw ontkent hij weliswaar niet dat de grote sociale ellende niet zelden dwong tot bedelen, maar evenals de wetgevers en de gegoede burgerij heeft hij vooral oog voor het gespuis dat „er op uit was met zo weinig mogelijk inspanning aan de kost te komen” en misbruik maakte van de sociale voorzieningen en van de goedgelovigheid en goedgeefheid van het volk door armoede en lichaamsgebreken te veinzen; daarmee vormden de bedelaars „het steeds groter wordend probleem van het ongebreideld parasiteren op de gemeenschap door een leger van nietsnutten.” (H.F.J.M. van den Eerenbeemt, „Sociale spanningen en overheidsbeleid. Bestrijding der bedelarij in het noorden van Brabant in de vijftiende en zestiende eeuw”, *Varia Historica Brabantica*, I (1962) 145, 146 en passim).

3. F. Egmond, *Op het verkeerde pad. Georganiseerde misdaad in de Noordelijke Nederlanden 1650-1800* (Amsterdam, 1994) 39, 40.

4. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Oud archief, A 328, anno 1613, 8 maart 1613.

§ 1. DE STRAFKOLONIE VEENHUIZEN¹

Ambulante werklozen en losse werklieden, marskramers, straatventers en andere leurders, orgeldraaiers en andere straatmuzikanten, dak- en thuislozen onttrokken zich door hun mobiliteit aan de sociale controle van burens en familie, maar ook aan de controle van plaatselijke besturen, politie en justitie. Van oudsher waren zij bij voorbaat verdacht. Het criminaliseren van bedelaars en landlopers dateert al zeker uit de eerste helft van de zestiende eeuw.² Hun bejegening was hardvochtig. Omdat zij geen vaste woon- of verblijfplaats hadden, kwamen zij niet in aanmerking voor steun door de Heilige-Geesttafels of andere instellingen van armenzorg. De rechterlijke macht legde hen eerder op de pijnbank dan ingezetene burgers en dorpelingen en bovendien werden zij eerder lichamelijk gestraft met brandmerking, geseling of verbanning.³

Zolang er armoede, oorlog en werkloosheid was, waren er ont-heemden, die bedelend en klussend langs de wegen liepen. Het zeventiende-eeuwse tuchthuiswezen had in hen een onuitputtelijke cliëntèle. Op 8 maart 1613 rapporteerde de Bossche zaakgelastigde te Brussel, dat er in Antwerpen een tuchthuis was gesticht, waar vagebonden werden gedwongen te werken; eergisteren, zo lichtte hij nader toe, was de tuchtmeester met zijn sergeanten aan zijn eerste jacht begonnen.⁴

Door middel van armenjachten, die in de achttiende eeuw ook vanuit veel Noord-Brabantse dorpen werden georganiseerd, werden veel ‘kwade en ontuchtige’ mensen opgepakt om hen door middel van gedwongen arbeid te tuchtigen.

In 1818 stichtte generaal J. van den Bosch de Maatschappij van Weldadigheid, die tot oogmerk had arme stedelingen in de landbouw een nieuw bestaan te geven. Een belangrijke doelgroep vormden daarnaast de bedelaars en landlopers. Door het verblijf in een landbouwkolonie moesten zij worden opgevoed tot arbeidzaamheid.

Van het Rijk kreeg de Maatschappij in 1819 de Ommerschans en in 1822 werd te Veenhuizen 3000 hectare woeste grond verworven, waarop enkele jaren later de zogeheten gestichten verrezen. Tegelijkertijd werden contracten gesloten met de regering, die de opname van 9200 personen garandeerde, onder wie 2700 bedelaars, 4000

wezen, vondelingen en verlaten kinderen en 500 huisgezinnen van vijf personen. Omdat de regering het beloofde quotum niet leverde en bovendien nogal wat invaliden opzond, dreigde de Maatschappij failliet te gaan.

Na enkele nieuwe overeenkomsten te hebben uitgeprobeerd, nam het rijk in 1858 het beheer van Veenhuizen en Ommerschans volledig over. De kolonies bestonden inmiddels uit een gesticht in Ommerschans en drie in Veenhuizen, vijf kerken, scholen, vijftien fabrieken en werkplaatsen, eeneenveertig grote hoeven, een korenmolen, veertig ambtenarenwoningen en bijgebouwen, zevenenveertig veldwachterswoningen en een kleine tweehonderd schuren en dergelijke. Bij Koninklijk Besluit werden in 1859 Veenhuizen en Ommerschans aangewezen om ook krachtens het wetboek van strafrecht veroordeelde bedelaars en landlopers te detineren. Voor armen bleef het zoals voorheen mogelijk om op eigen verzoek te worden opgenomen.

Veenhuizen was een landbouwkolonie in het zuidwestelijke deel van de Drenthse gemeente Norg, tegen de Friese grens aan, bestaande uit ongeveer 3180 ha. bouwland, weiland, bos en veengronden, doorsneden door de Kolonievvaart en een aantal kleinere vaarten. Verspreid over de kolonie waren vierentwintig boerderijen gebouwd.

In de kolonie stonden drie gestichten van gelijke bouwvorm: een vierkant waarvan de vier zijden elk 100 meter lang waren en die een met bomen beplante binnenplaats omsloten. De gebouwen bestonden uit een lage begane grond en een zolder en waren onderverdeeld in verblijfszalen met hangmatten, werkplaatsen en bureaus. In de gestichten waren aparte woningen voor de ambtenaren.

In 1860, toen er zevenhonderd gedetineerden in Veenhuizen woonden, werd een cellenblok gebouwd en een ciperswoning. De vierentwintig cellen, 1,88 x 1,60 meter groot, dienden ter ondersteuning van de tuchthandhaving.

Onder de bedrijven waren een stoomkatoenspinnerij, een bakkerij, een wasserij, een timmerwerkplaats, een smidse en sinds 1892 een wagen- en meubelmakerij. Voor de ambtenarenkinderen waren er aparte scholen. Ook werd er apart begraven en de gedetineerden kregen een naamloos graf.

Sinds er in 1867 melaatsen in de kolonie waren ontdekt, was er een leprozenhuis; daar werden in 1876 twaalf lepralijders verpleegd. In 1869 stopte de verpleging van wezen en sindsdien was er een apart gebouw voor de talrijke ooglijders die Veenhuizen telde. In 1876 vertrokken de laatste zestien arbeidersgezinnen. Er waren in dat jaar nog maar elf vrijwillig opgenomen bedelaars. De vrouwen werden in 1889 naar Leiden overgeplaatst.

Veenhuizen ontwikkelde zich steeds meer tot een strafinrichting. Zo wenste het de Haagse politiek. In 1877 werd de tucht verscherpt door verboden op kaartspelen en het besteden van eigen geld aan

versnaperingen. Wel bleef er nog een verschil met de gevangenis: de gedetineerden mochten zich in de kolonie van Veenhuizen vrij bewegen op de besloten binnenplaatsen, vrij corresponderen en binnenshuis roken.

Bedelarij werd echter nog steeds gediskwalificeerd als een uitwas van luiheid of misdadigheid. Tweede-Kamerlid Van Houten betitelde in 1876 Veenhuizen als „een hofje voor een klasse van lieden zonder eergevoel.” Twee jaar later woonden er in Veenhuizen 982 van die mannen en 281 van die vrouwen ‘zonder eergevoel’.

De vervallen gebouwen van de rijkswerkinrichting Veenhuizen werden sinds 1885 vernieuwd en vergroot. De werkzaamheden werden uitgevoerd door de gedetineerden en waren in 1906 voltooid. De verschillende strafgestichten waren vervangen door andere gebouwen. Verder kwamen er een kazerne met officierswoningen, het hospitaal Vertrouw op God (door de gedetineerden Gauw bij God genoemd), een levensmiddelenmagazijn, een schoollokaal en verschillende bedrijfsruimtes.

De verblijfszalen, 11,80 x 12,25 meter groot, waren op de parterre en bestemd voor elk veertig personen. Daarboven waren de slaapzolders met slaapzalen. Elke slaapzaal had alkoven voor acht-entwintig personen. Zo’n alkoof was een ijzeren kooi met een bedleger. Na voltooiing van de verbouwingen boden de drie gestichten van Veenhuizen plaats aan 1200, 900 en 1100 mensen.

Intussen bleven de autoriteiten het nodig vinden de tucht te verscherpen. Het cellenblok werd uitgebreid, de roöms-katholieke kerk deed tijdelijk dienst als gevangenis en in 1896 kwam er een wetsvoorstel om het militaire pensioen van de veteranen tijdens hun detentie niet door te betalen, want na ontslag uit de inrichting zouden zij het gespaarde pensioen maar liederlijk verbrassen.

§ 2. DE GEDETINEERDEN⁵

Bedelen en landlopen waren volgens het wetboek van strafrecht geen misdrijven, maar overtredingen. Daarom werd de werkloze vagebond gezien als een zieke, iemand die moest worden genezen van zijn luiheid. De verpleging in een rijkswerkinrichting moest leiden tot een straffe arbeidsdiscipline.

De verpleegden werden in Veenhuizen onder een gemeenschapsregime geplaatst. Dat wil zeggen, dat zij gezamenlijk werkten, slapen en recreëerden. Dat was het grootste verschil met de huizen van bewaring en strafgevangenis.

Er bestond dus een relatief grote bewegingsvrijheid en de ontsappingskansen waren navenant. Toch was de opzending naar Veenhuizen geen pretje. Voor een tamelijk lichte overtreding werd een dak- of thuisloze namelijk veroordeeld tot een langdurige vrijheidsberoving, variërend van drie maanden tot drie jaar.

5. G.E. de Vries, *Honderd jaar gemeenschapsregime in Esserheem, Veenhuizen 1895–1995* (Arnhem, 1995) 11–40.

VERDERE BIJZONDERHEDEN:

Volgens verklaring van v.d. Lande heeft
hij een maand celstraf ondergaan voor
wechth.

Moet na expiratie alhier nog
politiestraf ondergaan.

544

SIGNALEMENT-KAART.

Nr. 2070. Datum van opname 9 Juli 1870.
Naam: van der Lande,
Voornamen: Johannes, Cornelis,
Bijnamen:
Geboren 17 October, 1838. te Breda Prov. Noord-Brabant
Zoon van Johannes en Maria Catharina, Huis
Beroep: Meetselaar. laatste woonplaats: Enschedé.
Identiteitspapieren: geen.
Relaties: Weduwnaar.
Militaire diensten 1869-1870. Vrijwilliger 1de Infanterie te Woerde.
Vroegere veroordelingen, aantal:
Misdrijf waarvoor bij het laatste vonnis
veroordeeld. Door welken rechter? Bedelaar - Rotterdam.
Feit, waarvan thans verdacht:

Gebortjaar 1838

Metingen en Beschrijving:

HZ Lengte f m. 55.7.	Hoof. Lengte 19.3.	l. voet 24.8.	Kleur linker oog: klas 1-2. nureool van gl. m. H. ontrek d. l. bijkonderb. —
Bugzwelving 0.	Hoof. Breedte 16.2.	l. middenv. 10.4.	
HZ Digtstr. armen f m. 66.	Grootste horizont. breedte der jnk. beenderen 13.7.	l. pink 8.4.	
Bovenlijf o m. 80.8.	Lengte r. oor 6.6.	l. onderarm 42.2.	

VOORHOOFD:

Onderrand 9. Hoofte m.
Profiel 2. h. Breedte 1. d.
Bijzonderheden:

Opgemaakt in ^{duplo}triplo door J. C. Dubuoy
te Veenhuizen, n. 2.

NEUS:

Wortel m. Lengte m.
(diepte)
Rug 2. l. Voorruit 9.
Basis n. len. Breedte 1. d.
Bijzonderheden:

RECHTEROOR:

voorn. <i>mal</i>	oortrek <i>geg.</i>	richting <i>hor.</i>	
boven <i>mal</i>	aaghechting <i>m.</i>	oortrek <i>hol.</i>	
achter <i>mal</i>	model <i>du.</i>	oortrek <i>n. tt.</i>	
opening <i>open.</i>	grootte <i>g.</i>	grootte <i>m.</i>	

algemeens vorm *ovaal.* stand of afwijking *v. loo. n. tt.*

bijzonderheden

baard <i>geen</i>	oortrek <i>m.</i> (pigment)	schouderbreedte <i>ld.</i>	kenmerkende trekken.
haar <i>d. ll.</i>	kleur <i>m.</i> bloed	buiging <i>m.</i>	
		middel <i>ld.</i>	

Noten betreffende de meting; bijzondere teekens en litteekens:

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

*v. de r. r. nek en rond
l. d. 1.0/1.0 van overwering.*

BEELDINGEN.

Plaats tot aanhechting van het Portret.

De gemen op 1/2 der ware grootte.

VINGERAFDRUKKEN.
RECHTERHAND.

Duim.	Wissvinger.	Middelfvinger.	Ringvinger.
			

Een zwerver kon na 1886 alleen door een rechterlijk vonnis worden opgezonden. Sommige rechtbanken schijnen al te royaal van deze mogelijkheid gebruik te hebben gemaakt. Rond 1900 scoorden Utrecht, 's-Hertogenbosch en Den Haag het hoogst.

De veroordeelden werden, –meestal groepsgewijs–, door een speciale ‘geleider’ per trein naar Assen gebracht, vanwaar de reis verder ging met de Drentsche Stoombootmaatschappij. De *intake* bestond uit het noteren van de lichaamskenmerken, het maken van een foto, het aanleggen van een signalementskaart en het geven van een nummer (zie p. 68-69). Vervolgens werd er gebaad, geknipt en ontluisd.

De genummerde verpleegden kregen een genummerd uniform uitgereikt, bestaande uit een pet, twee bruine buizen met een groene kraag, twee bruine broeken, twee katoenen of halflinnen onderbroeken, twee katoenen halsdoeken, twee katoenen zakdoeken, drie paar wollen kousen, een paar klompen en een paar draagbroekbanden of een gorden van linnen singel.

Daags na aankomst werd de opgezondene door de gestichtsgeneesheer onderzocht en bij een van de arbeidsdiensten ingedeeld. De jongen en sterken kwamen vooral terecht in de landbouw of in een van de werkplaatsen. De ouderen werden geplaatst in de huishoudelijke diensten; zij kregen veelal een vertrouwensfunctie en speelden een grote rol in de sociale controle en het handhaven van tucht en orde.

In 1896 werkten er te Veenhuizen 1546 mannen op het land of in een van de fabrieken. Van hen hadden er 308 geen beroep, waren er 293 arbeider, kruier of sjouwer, 182 timmerman, 36 schipper, matroos of zeeman, enzovoorts. De landbouw vergde de meeste arbeidskrachten. Doel was het voeden van de bevolking van Veenhuizen. De voornaamste producten waren rogge, haver, aardappelen, mangelwortelen, melk en groenten.

Sinds de arbeidsverkorting van 1897 was de maximale werkdag 11 uur, maar in de maanden november tot en met februari werd er slechts 7 uur gewerkt, omdat de vroeg invallende duisternis de ontvluchtingsmogelijkheden in de hand werkte.

Er was emploi op zeventien boerderijen, in de bosbouw en het hoeden van de schapen. De werkkolonie had twee smederijen, waar drinkketels, turfbakken, ketels, mestvorken, boombijlen, troffels, hamers en schoppen werden gemaakt en reparatiewerkzaamheden uitgevoerd. De kuiperij maakte poeptonnen, de klompenmakerij leverde jaarlijks 20.000 klompen. Verder was er een mandenmakerij, bezemmakerij, wagenmakerij en meubelmakerij, die ook het meubilair voor het paleis van justitie te 's-Hertogenbosch maakte.

In de huisdienst werkten lokaalopzichters, aardappelschillers, keukenknechten, bakkers, slaggers, bureel- en medicijnlopers en kamerwachten. De laatsten assisteerden de zaalopziensers, lazen gebeden voor bij de maaltijden en beslisten wie er meer of minder eten op zijn bord kreeg.

Het loon bedroeg 6 tot 18 cent per dag. Er werd stukloon betaald, zodat het ziekteverzuim laag was en de harde werkers 30 à 40 cent per dag konden verdienen. Luie en onwillige verpleegden kregen slechts 4 cent per dag.

Tussen de middag werd er warm gegeten: op zondag, dinsdag en donderdag aardappels met groenten, op maandag groene erwtensoup, op woensdag en zaterdag gortsoep en op vrijdag stijve gort met stroop. Er kwam geen vlees op tafel. De gehate gortsoep smaakte nog viezer, als met het leegeten van het bord de tekst 'Teveel is ongezond' verscheen. Het zakgeld kon worden gespendeerd in een kantine, die drie maal per week geopend was. Vooral zout, boter, spek, roggebrood en grof tarwebrood werden verkocht, maar er waren ook tabak en pijpendoppen verkrijgbaar.

De vrije-tijdsbesteding gaf enige lering en weinig vermaak. De zondagse kerkdienst was verplicht. Gedetineerden tot 40 jaar oud (maar tweederde van de bevolking was ouder) konden lager onderwijs volgen en er was een welvoorzienige bibliotheek met veel stichtelijke lectuur. Kaartspel was verboden. Bezoek was weliswaar mogelijk, maar voor de toegestane vijftien minuten ondernam vrijwel niemand de lange reis naar het afgelegen Veenhuizen, terwijl veel zwervers geen familie meer hadden. Ook naar buiten kijken was moeilijk, want de verblijfszalen hadden grote ramen met manshoog matglas. 's Winters was het er erg onaangenaam door de stank van de turfkachels.

Met het vallen van de duisternis gingen de gedetineerden naar bed. In de oude gebouwen sliepen zij in hangmatten op grote slaapzalen. Uit vrees voor homoseksualiteit, in die tijd als onzedelijk beschouwd, kregen rond 1900 de nieuwe slaapzalen afzonderlijke alkoven, die bovendien het strafkarakter van de opsluiting benadrukten. Elke slaapzaal had honderdtwintig van zulke plaatijzeren kooien van gevlochten bandstaal met deuren die in het slot vielen. Zo'n kooi was 1,85 x 90 cm groot. Om 5.00 uur 's morgens werd de 'verpleegde' ontsloten.

§ 3. OPGEZONDEN NOORD-BRABANDERS IN 1896-1901

Alle hierna besproken landlopers waren door een rechtbank tot detentie in een rijkswerkinrichting veroordeeld. Voorheen was hun opzending naar een inrichting verplicht. Zo stuurde Den Bôsch in 1851 45 bedelaars (31 mannen en 14 vrouwen) naar Veenhuizen en Ommerschans, in 1852 53 (36 mannen, 17 vrouwen), in 1854 90 (49 mannen, 41 vrouwen) en in 1868 57 (44 mannen, 13 vrouwen).⁶ Een wet maakte in 1886 een einde aan deze verplichting.

In de besproken periode, 1896-1901, vonden de ingrijpende

6. Th.A. Wouters, *Van bedeling naar verheffing. Evolutie in houding tegenover de behoeftige mens te 's-Hertogenbosch 1854-1912* (Tilburg, 1968) 148.

(ver)nieuwbouwwerkzaamheden in Veenhuizen plaats. Er was veel behoefte aan bouwvakkers en sjouwers. Door het grote verloop van arbeidskrachten vorderde de bouw traag.

Bovendien was de periode rond 1900 de drukste tijd voor de werkkolonie. In 1895 woonden er 2882 verpleegden, in 1902 3826. Nadat een staatscommissie (1903–1907) rapport had uitgebracht, kreeg de rechterlijke macht de instructie om minder snel tot opzending over te gaan en werd de tucht weer strenger, wat tegen 1930 resulteerde in een halvering van de populatie.

Het grote nadeel van het totale regime van wonen en werken was het verlies van identiteit. Het leidde tot hospitalisering. Terugkeer op de arbeidsmarkt werd niet voorbereid en was überhaupt moeilijk door de hoge gemiddelde leeftijd van de verpleegden, vergeleken met die van gevangenen. Pas in 1911 kwam er een reclasseringsraad.

Menige zwerver vierde na zijn ontslag een korte vakantie en liet zich dan vrijwillig weer oppakken en opzenden. Voor dak- en thuislozen bood Veenhuizen met al zijn nadelen de veiligheid en zekerheid van kost en inwoning. Het grote recidivisme van rond 1900 toont ook het falen aan van de arbeidsethische kuur.

Hierna worden ongeveer vijfhonderd Noord-Brabanders besproken, die in 1896–1901 naar Veenhuizen zijn opgezonden. De bronnen bestaan uit de signalementskaarten van de gedetineerden, die berusten in het archief van de Rijkswerkinrichting Veenhuizen en Ommerschans (Rijksarchief in Drenthe). Van de signalementskaarten (zie het voorbeeld op pp. 68 en 69 en hiervoor) zijn de belangrijkste gegevens overgenomen en de foto.

Yvonne Welings van het rijksarchief in Noord-Brabant en Jan Ennik van het rijksarchief in Drenthe verdienen veel dank. Zij hebben de dossiers van Noord-Brabanders uit het archief gelicht en overgebracht naar het archief in 's-Hertogenbosch, waar ze konden worden geraadpleegd.

Wie meer belangstelling heeft voor onderzoek in gevangenisarchieven wordt aangeraden de zoekwijzer „Gevangenisissen” te raadplegen, verkrijgbaar op de rijksarchieven.

Naam: HENDRIK FREDERIK JOHANNES TEGEDER

Vonnis: Utrecht, landloperij (dossiernummer 1914).

Personalia: Geboren op 2 september 1849 te 's-Hertogenbosch, zoon van Hendrik Frederik Tegeder en Maria Johanna Jacoba Egger. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,756 meter. „Geplooid gelaat.”

Beroep en verblijfplaats: Amsterdam.

Naam: JOHANNES KERKHOFF

Vonnis: Utrecht, landloperij (dossiernummer 3424).

Personalia: Geboren op 6 december 1838 te Dinther, zoon van Johannes Kerkhoff en Antonia van Stratum. Weduwnaar.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,616 meter. „Kuiltje in de kin.”

Beroep en verblijfplaats: Geen.

Militaire dienst: Hij diende bij de infanterie.

Naam: PETRUS VAN DE SANDEN

Vonnis: Breda, bedelarij (dossiernummer 5262).

Personalia: Geboren op 19 augustus 1853 te Tilburg, zoon van Johannes van de Sanden en Anna Maria Ansems. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,802 meter. „Veel gerimpeld boven neuswortel.”

Beroep en verblijfplaats: Sjouwerman te Tilburg.

Strafblad: Drie eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij. Wegens zoutsmokkel werd hij in 1887 door de rechtbank van Breda veroordeeld tot 45 dagen cel.

Naam: DIRK VAN DER LEIJ

Vonnis: 's-Hertogenbosch, landloperij (dossiernummer 5750).

Personalia: Geboren op 2 september 1858 te Vrijhoeve-Capelle, zoon van Hendrik van der Leij en Antonia van Dommelen. Weduwnaar van Maria van der Doesen.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,524 meter.

Beroep en verblijfplaats: Schoenmaker te Rotterdam.

Naam: BASTIAAN VISSER

Vonnis: Breda, landloperij (dossiernummer 6853).

Personalia: Geboren op 6 december 1848 te Sleenwijk, zoon van Adrianes Visser en Willemina Dekkers. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,543 meter. „Lijmerige spraak.”

Beroep en verblijfplaats: Opperman te 's-Gravenhage.

Strafblad: Een eerdere veroordeling wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOHANNES JOSEPHUS KETELAERS

Vonnis: Breda, landloperij (dossiernummer 7291).

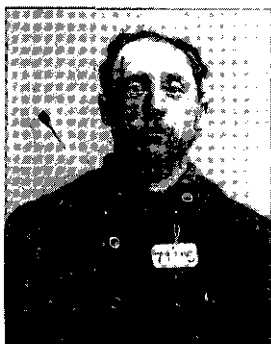
Personalia: Geboren op 3 maart 1866 te Hilvarenbeek, zoon van Petronella Cornelia Ketelaers. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,591 meter. „Onverschillig.”

Beroep en verblijfplaats: Landbouwer te Hilvarenbeek.

Militaire dienst: Diende in 1886–1888 als vrijwilliger bij de infanterie te Breda. De krijgsraad in Den Bosch veroordeelde hem wegens insubordinatie tot twee jaar celstraf en verwijdering uit de militaire dienst.

Strafblad: Tweemaal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: CORNELIS PETRUS DE GRAAF

Vonnis: Utrecht, 23 maart 1896, landloperij (dossiernummer 7105).

Personalia: Geboren op 22 oktober 1859 te Breda, zoon van Jacobus de Graaf en Johanna van Eijl. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,575 meter.

Beroep en verblijfplaats: Werkman zonder woonplaats, laatst te Utrecht.

Militaire dienst: Diende in 1889–1895 als vrijwilliger bij de Koninklijke Nederlandse Marine te Amsterdam.

Strafblad: Eenmaal eerder is hij geplaatst in een rijkswerkinrichting.

Naam: PAULUS JOHANNES KOLEN

Vonnis: Breda, 24 april 1896, landloperij (dossiernummer 6078).

Personalia: Geboren op 18 augustus 1858 te Bostel, zoon van Adriaan Kolen en Geertrui Peijnenburg. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,713 meter.

Beroep en verblijfplaats: Looiersknecht te 's-Hertogenbosch.

Militaire dienst: Diende bij de infanterie te 's-Hertogenbosch.

Strafblad: Twee eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: CORNELIS MULKENS

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 24 april 1896, landloperij (dossiernummer 6814).

Personalia: Geboren op 15 oktober 1855 te Breda, zoon van Petrus Mulkens en Maria Elisabeth Wouts. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,666 meter.

Beroep en verblijfplaats: Smid zonder woonplaats.

Strafblad: Zes maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: MATHIJS MOLENDIJK

Vonnis: 's-Gravenhage, 27 april 1896, landloperij (dossiernummer 3556).

Personalialia: Geboren op 20 juli 1855 te Dinteloord, zoon van Thomas Molendijk en Helena van der Veer. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,634 meter.

Beroep en verblijfplaats: Arbeider zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende bij de infanterie in Indië.

Strafblad: Hij is vijf maal eerder wegens bedelarij en landloperij veroordeeld.

Naam: NICOLAAS HEESAKKERS

Vonnis: Utrecht, 27 april 1896, landloperij (dossiernummer 6248).

Personalialia: Geboren op 9 januari 1862 te Nuland, zoon van Johannes Heesakkers en Anna Maria van Sandvoort. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,715 meter.

Beroep en verblijfplaats: Arbeider zonder woonplaats, laatst te 's-Hertogenbosch.

Militaire dienst: Diende bij de infanterie te 's-Hertogenbosch.

Strafblad: Wordt tweemaal eerder 'opgezonden' wegens landloperij en bedelarij. Wegens dronkenschap is hij wel tachtig keer opgepakt; de derde keer werd hij voor drie maanden in de rijks-werkinrichting te Hoorn opgesloten.

Naam: GERARDUS EMMELKAMP

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 29 april 1896, landloperij (dossiernummer 1933).

Personalialia: Geboren op 30 oktober 1857 te Breda, zoon van Gerardus Emmelkamp en H.M. Lammers. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,617 meter.

Beroep en verblijfplaats: Timmerman zonder woonplaats.

Strafblad: Vier maal eerder veroordeeld wegens landloperij en bedelarij.

Naam: ANTONIUS VAN DOOREN

Vonnis: Utrecht, 29 april 1896, landloperij (dossiernummer 4200).

Personalialia: Geboren op 17 november 1861 te Gemert, zoon van Berdina van Dooren.¹ Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,566 meter.

Beroep en verblijfplaats: Geen.

Militaire dienst: Infanterist in het Oost-Indisch leger.

Naam: JAN VAN BOKHOVEN

Vonnis: Breda, 29 april 1896, landloperij (dossiernummer 6340).

Personalia: Geboren op 23 december 1867 te Helmond, zoon van Johannes Franciscus van Bokhoven en Maria Wilhelmina Swinkels. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,504 meter.

Beroep en verblijfplaats: Wever, laatst te Aarle-Rixtel.

Strafblad: Was eenmaal eerder wegens bedelarij en landloperij veroordeeld. Bovendien veroordeelde de rechtbank van Roermond hem tot 21 dagen celstraf wegens het moedwillig inslaan van ruiten.

Naam: FRANCISCUS NICOLAAS DECADES

Vonnis: Amsterdam, 29 april 1896, landloperij en bedelarij (dossiernummer 6379).

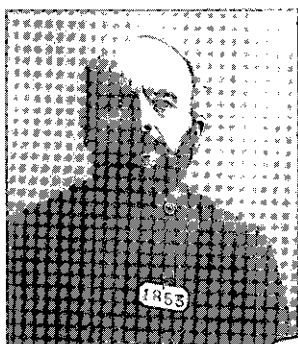
Personalia: Geboren op 16 februari 1852 te 's-Hertogenbosch, zoon van Franciscus Decades en Gerardina Bach. Gehuwd met Johanna van Leeuwarden te Amsterdam.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,680 meter.

Beroep en verblijfplaats: Goudsmid zonder woonplaats, voorheen te Amsterdam.

Militaire dienst: Diende in 1872–1873 als infanterist te 's-Hertogenbosch.

Strafblad: Hij is tweemaal eerder veroordeeld.

Naam: PETRUS JOSEPHUS MAAS

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 30 april 1896, landloperij (dossiernummer 1853).

Personalia: geboren in 1840 te Breda, zoon van Arnoldus Maas en E. Kuipers. Gehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,670 meter.

Beroep en verblijfplaats: Kleermaker zonder woonplaats.

Naam: ANTONIS VAN NIJNATTEN

Vonnis: Utrecht, 30 april 1896, landloperij (dossiernummer 3356).

Personalia: Geboren op 3 maart 1838 te Oss, zoon van Antonij van Nijnatten en Gerarda Johanna Albers. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,628 meter. „Bijziende.”

Beroep en verblijfplaats: Meubelmaker zonder woonplaats.

Strafblad: Zes eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOHANNES LAURIJSENS

Vonnis: Breda, 1 mei 1896, landloperij (dossiernummer 1564).

Personalia: Geboren op 5 november 1857 te Rijsbergen, zoon van Hermanus Laurijssens en Elizabeth Vermeij. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,646 meter.

Beroep en verblijfplaats: Geen.

Strafblad: Vijf maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOHANNES FRANCISCUS DEKKERS

Vonnis: 's-Gravenhage, 1 mei 1896, bedelarij (dossiernummer 3353).

Personalia: Geboren op 24 oktober 1863 te Ginneken en Bavel, zoon van Adriaan Dekkers en Antoinetta Hermans. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,626 meter. „Vlugge, korte pas.”

Beroep en verblijfplaats: Bakker zonder woonplaats.

Strafblad: Is zes keer eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

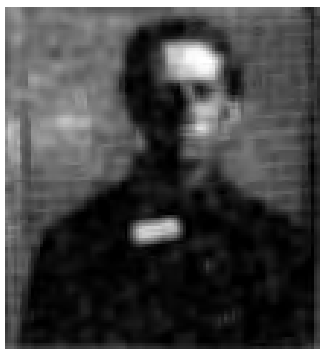

Naam: BERNARDUS JOHANNES VISSER

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 1 mei 1896, landloperij (dossiernummer 4544).

Personalia: Geboren op 3 januari 1842 te Breda, passementwerker, zoon van Wichboldus Visser en Christina van der Beld. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,509 meter. „Glurend uitzicht.” **Strafblad:** Is vier maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: PIETER VAN GILS

Vonnis: Maastricht, 1 mei 1896, landloperij (dossierno. 6855).

Personalia: Geboren op 2 februari 1857 te Terheijden, zoon van Pieter van Gils en Johanna Meeuwissen. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,594 meter. „Spreekt moeilijk of stotterend.”

Beroep en verblijfplaats: Koetsier zonder woonplaats, laatst te Arnhem.

Militaire dienst: Diende sinds 1883 als vrijwilliger op het werfdepot te Harderwijk, ging in 1887 naar Oost-Indië. Woonde in het invalidenhuis te Bronbeek.

Strafblad: Vier veroordelingen voor bedelarij en landloperij.

Naam: ARNOLDUS SMULDERS

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 2 mei 1896, bedelarij (dossiernummer 1313).

Personalia: Geboren op 7 maart 1839 te Woensel, zoon van Franciscus Smulders en Johanna Dekkers. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,528 meter.

Beroep en verblijfplaats: Koopman zonder woonplaats.

Strafblad: Twee eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOHANNES ANTONIUS VAN GESTEL

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 2 mei 1896, landloperij (dossiernummer 2030).

Personalia: Geboren op 29 juli 1873 te Tilburg, zoon van Franciscus van Gestel en J. Segveld. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,684 meter.

Beroep en verblijfplaats: Geen.

Naam: JOHANNES BESIE, bijgenaamd Bersi

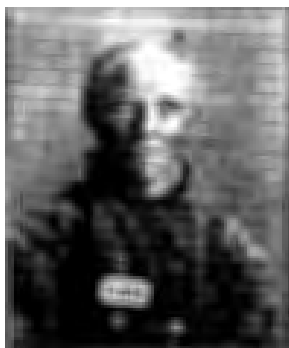
Vonnis: 's-Hertogenbosch, 2 mei 1896, landloperij (dossiernummer 4564).

Personalia: Geboren op 1 november 1842 te Breda, zoon van Hendricus Besie en Elisabeth Prins. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,561 meter.

Beroep en verblijfplaats: Arbeider zonder woonplaats.

Strafblad: Vijf maal eerder werd hij veroordeeld wegens landloperij en bedelarij.

Naam: GERRIT PELLECAAN

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 5 mei 1896, bedelarij (dossiernummer 2215).

Personalia: Geboren op 12 november 1840 te Andel, zoon van Christoffel Pellecaan en Gijsbertje Boom. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,531 meter.

Beroep en verblijfplaats: Arbeider te Almkerk.

Naam: CORNELIS DE REUVER

Vonnis: 's-Gravenhage, 5 mei 1896, bedelarij (dossiernummer 3395).

Personalialia: Geboren op 14 februari 1849 te Megen, zoon van Wilhelmus de Reuver en Petronella Kuijten.² Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,615 meter. „Grof gezicht.”

Beroep en verblijfplaats: Werkman zonder woonplaats.

Naam: JACOBUS VAN OERELLEN

Vonnis: Utrecht, 6 mei 1896, landloperij (dossiernummer 2941).

Personalialia: Geboren op 23 september 1879 te Breda, zoon van Johannes Ubert van Oerelen en Johanna Maria Kluts. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,692 meter.

Beroep en verblijfplaats: Werkman zonder woonplaats.

Strafblad: Zeven eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: ANTONIUS JOHANNES VAN WIJK

Vonnis: Utrecht, 6 mei 1896, landloperij (dossiernummer 3429).

Personalialia: Geboren op 30 mei 1855 te 's-Hertogenbosch, zoon van Joseph van Wijk en Maria Helena Huberdina Lucas. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,706 meter. „Stotterende spraak, stijve gang.”

Beroep en verblijfplaats: Werkman zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende in het Oost-Indische leger bij de infanterie.

Strafblad: Een eerdere veroordeling wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JACOBUS LANDA

Vonnis: Breda, 7 mei 1896, bedelarij (dossiernummer 2252).

Personalialia: Geboren op 23 november 1825 te Bergen op Zoom, zoon van Lambertus Landa en Cornelia Magdalena van Dort. Weduwnaar.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,633 meter.

Beroep en verblijfplaats: Zonder beroep te Bergen op Zoom.

Strafblad: Een eerdere veroordeling wegens landloperij. Na expiratie van deze opzending moet hij worden overgeleverd aan justitie krachtens een te Bergen op Zoom op 1 november 1892 geveld vonnis.

Naam: JOHANNES GOOSSENS

Vonnis: Zutphen, 7 mei 1896, bedelarij (dossieruummer 4169).

Personalialia: Geboren op 3 september 1865 te Haps, zoon van Hendrikus Goossens en Maria Kuijpers. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,617 meter. „Gelaat bedekt met zomersproeten.”

Beroep en verblijfplaats: Kleermaker zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende in het Oost-Indisch leger bij de infanterie.

Strafblad: Eenmaal eerder veroordeeld wegens landloperij en bedelarij.

Naam: JOHANNES ANTONIUS VAN DEN BREKEL

Vonnis: Breda, 7 mei 1896, bedelarij (dossiernummer 6536).

Personalialia: Geboren op 5 november 1864 te Tilburg, zoon van Adriaan van den Brekel en Gerarda de Rooij. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,743 meter.

Beroep en verblijfplaats: Fabriekswerker te Tilburg.

Militaire dienst: Diende als dienstplichtige in het Nederlandse leger bij de infanterie.

Afloop: In 1909 vestigde hij zich, komende uit Veenhuizen, te Tilburg, waar hij twee jaar later trouwde met een 57 jaar oude weduwe.³

Naam: BASTIAAN SCHOUTEN

Vonnis: Utrecht, 8 mei 1896, landloperij (dossiernummer 1529).

Personalialia: Geboren op 1 maart 1849 te Almkerk, zoon van Willem Otto Schouten en Jacomina Pellekaan. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,645 meter.

Beroep en verblijfplaats: Schipper zonder woonplaats.

Naam: GABRIEL KNOOPS

Vonnis: 's-Gravenhage, 8 mei 1896, landloperij (dossiernummer 2256).

Personalialia: Geboren op 27 juli 1843 te Nieuw-Vossemeer, zoon van Johannes Knoops en Maria Sloover. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,612 meter.

Beroep en verblijfplaats: Arbeider zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende in 1869–1870 bij de infanterie te Bergen op Zoom.

Strafblad: Zes eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOANNES HUBERTUS VAN VUGT

Vonnis: 8 mei 1896, landloperij (dossiernummer 5454).

Personalia: Geboren op 5 november 1835 te 's-Hertogenbosch, zoon van Joannes van Vugt en Joanna Gijsbers. Weduwnaar van Hendrika van de Broek (overleden te 's-Hertogenbosch).

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,682 meter.

Beroep en verblijfplaats: Smid zonder woonplaats.

Strafblad: Twee eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij, het laatst op 26 juli 1893 door de rechtbank van Breda.

Naam: JOHANNES ADRIANUS VERHOEVEN

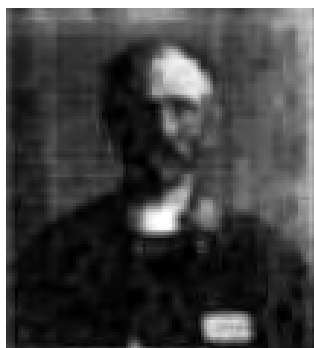
Vonnis: 's-Hertogenbosch, 9 mei 1896, landloperij (dossiernummer 1838).

Personalia: Geboren op 18 maart 1867 te Vlijmen, zoon van Johannes Verhoeven en Johanna Oostvogels. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,602 meter.

Beroep en verblijfplaats: Gepensioneerd militair zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende in 1888–1895 in het Nederlands-Oost-Indische leger, heeft een gagementsakte der koloniën en een brevet met een bronzen medaille.

Naam: LEONARDUS CHAPEL

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 9 mei 1896, landloperij (dossiernummer 1930).

Personalia: Geboren op 12 juli 1846 te 's-Hertogenbosch, zoon van Leonardus Chapel en Elisabeth Heijder. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,550 meter.

Beroep en verblijfplaats: Sjouwer te 's-Hertogenbosch.

Militaire dienst: Diende als dienstplichtige in het Nederlandse leger bij de infanterie.

Strafblad: Hij is eerder veroordeeld wegens landloperij. Bovendien zal hij na afloop van de nu opgelegde opsluiting worden overgeleverd aan justitie om een door het Bossche kantongerecht op 5 juli 1893 opgelegde politiestraf uit te zitten.

Naam: WIJNAND PIETER HENDRIK AERDEN

Vonnis: Utrecht, 9 mei 1896, landloperij (dossiernummer 4838).

Personalia: Geboren op 24 mei 1841 te 's-Hertogenbosch, zoon van Johannes Jacobus Aerden en Jacoba Hendrica van Dijk. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,726 meter.

Beroep en verblijfplaats: Geen.

Militaire dienst: Hij diende bij de Nederlandse vestingartillerie.

Strafblad: Vijf maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: PETER JOHANNES RADEMAKERS

Vonnis: 's-Gravenhage, 11 mei 1896, bedelarij (dossiernummer 3528).

Personalialia: Geboren op 5 september 1835 te Bergeyk, zoon van Antonie Rademakers en Johanna van Rijsingen. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,619 meter.

Beroep en verblijfplaats: Metselaar zonder woonplaats.

Strafblad: Tweemaal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: CHRISTIANUS STELT

Vonnis: 's-Gravenhage, 11 mei 1896, landloperij (dossiernummer 3912).

Personalialia: Geboren op 11 november 1858 te 's-Hertogenbosch, zoon van Theodorus Stelt en Elisabeth van Gestel. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,679 meter.

Beroep en verblijfplaats: Smid zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende bij de artillerie in het Oost-Indische leger.

Strafblad: Drie maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: ARNOLDUS VAN HEST

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 11 mei 1896, landloperij (dossiernummer 4849).

Personalialia: Geboren op 24 december 1851 te Berkel, zoon van Adrianus van Hest en Elisabeth Cools. Weduwnaar.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,724 meter. „Ziekelijk uitzicht.”

Beroep en verblijfplaats: Weaver zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende bij de cavalerie.

Strafblad: Drie maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOHANNES HENDRICUS VERMEULEN

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 12 mei 1896, landloperij (dossiernummer 2334).

Personalialia: Geboren op 19 oktober 1840 te Valkenswaard, zoon van Joseph Vermunt en Maria Borrenbergen. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,587 meter. „Linkerbeen korter dan het rechter, waardoor de lengte 1,587 en 1,549 wordt.”

Beroep en verblijfplaats: Arbeider zonder woonplaats.

Strafblad: Dertien eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: PETRUS BOONAARS

Vonnis: 15 mei 1896, landloperij (dossiernummer 5532).

Personalia: Geboren op 10 november 1849 te Oosterhout, zoon van Johannes Boonaars en Adriana van Ham. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,556 meter. „Ziekelijk uitzicht. Heesche stem.”

Beroep en verblijfplaats: Passementwerker te Arnhem.

Militaire dienst: Diende als dienstplichtige in Nederlands leger bij infanterie.

Strafblad: Was al vijf maal eerder bij vonnis verwezen naar een rijkswerkinrichting, het laatst op 19 juni 1894 door de arrondissementsrechtbank te 's-Hertogenbosch.

Naam: ENGELBERTUS WILHELMUS STRATEMAKER

Vonnis: 's-Gravenhage, 16 mei 1896, landloperij (dossiernummer 2374).

Personalia: Geboren op 16 januari 1848 te 's-Hertogenbosch, zoon van Hermanus Stratemaker en Gerdina Catharina den Otter. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,725 meter.

Beroep en verblijfplaats: Werkman te Rotterdam.

Strafblad: Zes eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOHANNES HENRICUS VAN DIJCK, bijgenaamd Johannes Franciscus van Dijck

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 20 mei 1896, landloperij (dossiernummer 4865).

Personalia: Geboren op 12 mei 1864 te 's-Hertogenbosch, zoon van Johannes Henricus van Dijck en Johanna de Rooij. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,605 meter. „Hardhoorig.”

Beroep en verblijfplaats: Zadelmaker zonder woonplaats.

Naam: PETRUS HOEVEN

Vonnis: op, mei 1896, bedelarij (dossiernummer 5316).

Personalia: Geboren op 21 december 1857 te Wagenberg, zoon van Johannes Hoeven en Catharina Verwaters. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,709 meter.

Beroep en verblijfplaats: Werkman te Delft.

Strafblad: Drie maal eerder is hij wegens landloperij en bedelarij verwezen naar een rijkswerkinrichting. De rechtbank van 's-Hertogenbosch veroordeelde hem op 16 oktober 1893 wegens bedelarij tot twee jaar opsluiting of opzending.

Naam: WILHELMUS HONINGS

Vonnis: 's-Gravenhage, 20 mei 1896, landloperij (dossiernummer 6230).

Personalia: Geboren op 5 januari 1862 te Vlijmen, zoon van Gerardus Honings en Cornelia van Son. Gehuwd met Adriana van Reijen te Breda.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,716 meter. „Streng uiterlijk.”

Beroep en verblijfplaats: Geen.

Strafblad: Was drie maal eerder wegens landloperij en bedelarij naar een rijkswerkinrichting opgezonden.

Naam: LAMBERTUS WELLENS

Vonnis: 21 mei 1896, landloperij (dossiernummer 5382).

Personalia: Geboren op 20 februari 1843 te Geffen, zoon van Willem Wellens en Peternella van Heumen. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,707 meter.

Beroep en verblijfplaats: Arbeider zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende in 1862–1863 bij de veldartillerie te Utrecht.

Strafblad: Zeven eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij, de laatste door de arrondissementsrechtbank van 's-Hertogenbosch op 30 juni 1894 voor een periode van drie jaar. De rechtbank in Den Bosch veroordeelde hem ooit tot een jaar gevangenisstraf wegens diefstal.

Naam: JOHANNES HUBERTUS VAN KRAAIJ

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 22 mei 1896, landloperij (dossiernummer 2535).

Personalia: Geboren op 2 maart 1859 te Eindhoven, zoon van Johannes Jacobus van Kraaij en Peternella van de Donk. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,633 meter.

Beroep en verblijfplaats: Klompenmaker zonder woonplaats.

Strafblad: Vier maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: WILHELMUS JOHANNES VAN DER HEIJDEN

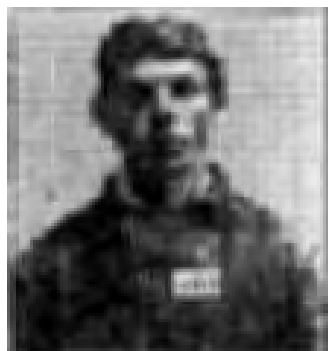
Vonnis: 's-Hertogenbosch, 22 mei 1896, landloperij (dossiernummer 5456).

Personalia: Geboren op 19 juni 1840 te 's-Hertogenbosch, zoon van Johannes Jacobus van der Heijden en Sophia Wilhelmina Govers. Gescheiden van Jacoba Beumer (in de Tolbrugstraat te 's-Hertogenbosch).

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,705 meter.

Beroep en verblijfplaats: Schilder zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende in 1856–1864 als vrijwilliger bij de infanterie te 's-Hertogenbosch, was in 1865–1867 zouaaf en in 1867–

1873 vrijwilliger in het Nederland-Indische leger.

Strafblad: Vijf eerdere veroordelingen wegens landloperij en bedelarij.

Naam: CORNELIS DONATUS HARTOGS

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 23 mei 1896, bedelarij (dossiernummer 2011).

Personalialia: Geboren op 6 augustus 1871 te Oss, zoon van Leonardus Hartogs en Margaretha Anna van Vugt. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,617 meter.

Beroep en verblijfplaats: Ruilebuiten(?) te Oss.

Strafblad: Na afloop van zijn straf moet hij nog een politiestraf ondergaan.

Naam: EGIDIUS SANDERS

Vonnis: 's-Gravenhage, 23 mei 1896, landloperij (dossiernummer 2565).

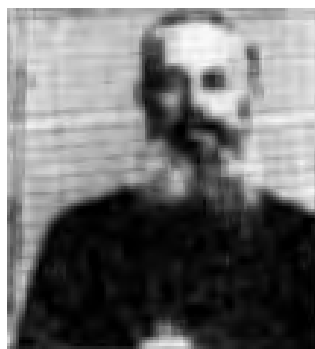
Personalialia: Geboren op 25 november 1841 te Stratum, zoon van Thomas Sanders en Petronella Rooijackers. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,563 meter.

Beroep en verblijfplaats: Blikslager in Frankrijk.

Militaire dienst: Diende in 1859–1879 in het Nederlands-Indische leger bij de infanterie.

Strafblad: Vijf eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: ADRIANUS VAN MEEL

Vonnis: 's-Gravenhage, 23 mei 1896, bedelarij (dossiernummer 7072).

Personalialia: Geboren op 3 september 1845 te Etten-Leur, zoon van Johannes van Meel en Geertruij Kruijf. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,761 meter.

Beroep en verblijfplaats: Ziekenverpleger, laatst te 's-Gravenhage.

Strafblad: Op 12 maart 1896 was hij door de rechtbank in Den Haag voor een jaar verwezen naar een rijkswerkinrichting.

Naam: HENDRIK JOHANNES BLONDÉ

Vonnis: Breda, 26 mei 1896, landloperij (dossiernummer 4470).

Personalia: Geboren op 1 februari 1854 te Reek, zoon van Hendrik Blondé en Theodora Cornelia van der Vrande. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,600 meter. „In lichte graad hardhoorig.”

Beroep en verblijfplaats: Geen.

Militaire dienst: Diende als dienstplichtige in het Nederlands-Indische leger bij de artillerie.

Strafblad: Is een keer eerder veroordeeld wegens landloperij en bedelarij.

Naam: ANDRIES VAN DER PLAS

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 26 mei 1896, landloperij (dossiernummer 4605).

Personalia: Geboren op 25 februari 1851 te Geldrop, zoon van Francis van der Plas en Elisabeth Verkuijlen. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,517 meter. „Zwak gezicht.”

Beroep en verblijfplaats: Werkman zonder woonplaats.

Naam: JACOBUS PIETER VAN DER WEE

Vonnis: Utrecht, 26 mei 1896, bedelarij (dossiernummer 7075).

Personalia: Geboren op 6 maart 1842 te Oosterhout, zoon van Cornelis van der Wee en Cornelia de Hoogh. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,694 meter.

Beroep en verblijfplaats: Smid, laatst te Amsterdam.

Militaire dienst: Diende in 1861–1862 bij de infanterie te Bergen op Zoom.

Strafblad: Acht eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JAN OLFERS

Vonnis: 's-Gravenhage, 28 mei 1896, bedelarij (dossiernummer 2654).

Personalia: Geboren op 17 december 1834 te Breda, zoon van Pieter Olfers en Rozette Allé. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,654 meter.

Beroep en verblijfplaats: Schoenmaker, zonder woonplaats.

Strafblad: Acht eerdere veroordelingen wegens landloperij en bedelarij.

Naam: WILHELMUS HENRICUS BRANCART

Vonnis: 's-Gravenhage, 28 mei 1896, bedelarij (dossiernummer 2906).

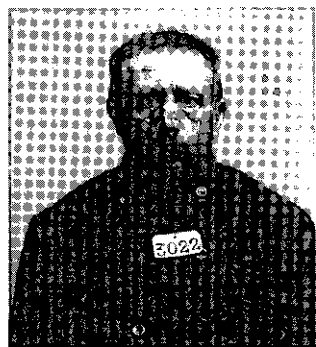
Personalialia: Geboren op 24 augustus 1858 te 's-Hertogenbosch, zoon van Antonius Leonardus Brancart en Maria Barbara Kerstel. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,554 meter.

Beroep en verblijfplaats: Schilder te Rotterdam.

Militaire dienst: Diende als nummerwisselaar bij de infanterie.

Strafblad: „Moet na expiratie van straf nog justitie- en politiestraf ondergaan.”

Naam: HENRICUS JACOBUS VAN DE VEN

Vonnis: Breda, 28 mei 1896, landloperij (dossiernummer 3022).

Personalialia: Geboren op 6 november 1846 te 's-Hertogenbosch, zoon van Peter van de Ven en Joanna Elisabeth Vermeulen. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,563 meter.

Beroep en verblijfplaats: Arbeider te Rotterdam.

Strafblad: Twee eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOSEPHUS VAN ES

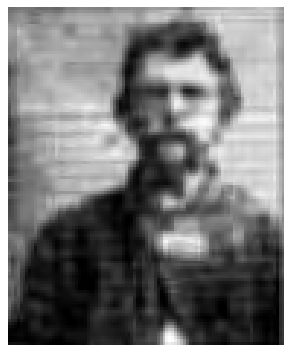
Vonnis: 's-Gravenhage, 28 mei 1896, landloperij (dossiernummer 3048).

Personalialia: Geboren op 4 april 1867 te Tilburg, zoon van Matthijs van Es en Antonia Hamers. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,578 meter. „Pokdalig en zomersproeten in 't gelaat.”

Beroep en verblijfplaats: Arbeider zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende bij de infanterie.

Naam: FRANCISCUS DEKKERS

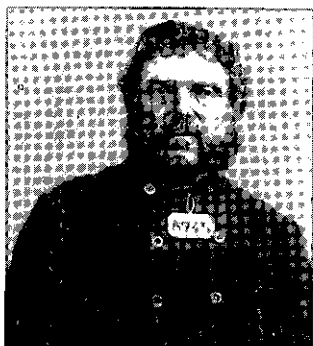
Vonnis: 's-Hertogenbosch, 28 mei 1896, bedelarij (dossiernummer 3094).

Personalialia: Geboren op 18 juli 1844 te Besoijen, zoon van Peter Dekkers en Theodora van Delft. Weduwnaar.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,626 meter. „Ernstig geplooid gelaat.”

Beroep en verblijfplaats: Schoenmaker te Waalwijk.

Militaire dienst: Diende bij de infanterie.

Naam: CORNELUS WILHELMUS BLOMMERS

Vonnis: 's-Gravenhage, 29 mei 1896, bedelarij (dossiernummer 6945).

Personalia: Geboren op 27 februari 1839 te Empel, zoon van Cornelus Blommers en Dina Koolen. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,547 meter.

Beroep en verblijfplaats: Arbeider, laatst te Nuland.

Naam: LEONARDUS VAN DE WYNGAERD

Vonnis: 's-Gravenhage, 30 mei 1896, landloperij (dossiernummer 1953).

Personalia: Geboren op 26 mei 1848 te Tilburg, zoon van Wilhelmus van de Wyngaerd en Johanna Cornelia Spykers. Gehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,694 meter. „Drie horizontale voorhoofdsplooiën.”

Beroep en verblijfplaats: Geen.

Militaire dienst: Diende in 1871–1885 in het Nederlands-Indische leger bij de veldartillerie.

Strafblad: Eenmaal eerder werd hij in een rijkswerkinrichting ‘verpleegd’ wegens landloperij.

Naam: THEODORUS VAN OSCH

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 30 mei 1896, landloperij (dossiernummer 3992).

Personalia: Geboren op 11 oktober 1860 te Megen, zoon van Bernardus van Osch en Isabelle Visschers. Gehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,510 meter. „Hinkende gang, rechter been korter door beenbreuk.”

Beroep en verblijfplaats: Werkman zonder woonplaats.

Oproep: Wij zijn erg nieuwsgierig naar het verdere lot van de opgezonden landlopers en bedelaars. Hoe kwamen zij terecht? Bleven zij aan de zelfkant van de maatschappij of wisten zij te integreren? Wie iets meer weet, van horen zeggen of uit onderzoek, vragen wij dat in te zenden voor plaatsing in *De Brabantse Leeuw*.

Wordt vervolgd

1) Doorgehaald is: zoon van Willem van Dooren en Regina Kuipers.

2) G.J.A. Schampers, *De familie Kuijten* ('s-Hertogenbosch, 1998) 82.

3) C.H.J. van den Brekel, *Kroniek van de geslachten Pijnenburg en Van den Brekel 1290–1990* (2 dln.; Nuenen, 1993) II, 1068.

DE STRIJPSE TAK VAN LOEMEL (VAN LOMMEL)

M.J.H. VAN DOOREMOLEN

Afkortingen

ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
OAA	Oud administratief archief
SRE	Streekarchief Regio Eindhoven

Peter Laureijssen van Loemel zou een zoon zijn geweest van Laurentius, zoon van Elisabeth van Loemel, die te Leuven werd begraven. Zij was een zuster van Jan Huijbrechts van Loemel, beurzenstichter, kanunnik te Mechelen en Antwerpen, overleden te Antwerpen.¹ Elisabeth van Loemel had nageslacht, onder andere te Valkenswaard en Mierlo.²

De Strijpse tak Van Loemel beperkt zich tot enkele generaties, met slechts weinig mannelijke nakomelingen. Enkele Van Loemel's vertrokken naar Aneide, waaruit een nageslacht Van Lommel stamt. Over deze laatste is tijdens het onderzoek door de vermeldingen in de verschillende bronnen verwarring ontstaan, feitelijk de voornaamste reden om deze kleine genealogie uit te werken. Het venijn zit dus in de staart.

1. J. Wijland-van Lommel en C. Schilt, „De herkomst van het Aneidense Geslacht van Lommel”, *Ons Voorgeslacht*, XXVII (1972) 49-55. N.B.: Deze genealogie is zeer onvolledig en met betrekking tot de Strijpse tak grotendeels onjuist.
2. B. Indekau, „Een landdeken van het dekanaat Hilvarenbeek nader geïdentificeerd”, *De Brabantse Leeuw*, XXXV (1986) 53, 54. P. de Bruijn, „Van der Laeck”, *Genealogisch Tijdschrift voor Oost-Brabant*, IX (1994) 152.
3. SRE, Strijp R 501, 12 oktober 1610.
4. SRE, Strijp R 113, extract de dato 16 april 1612, data 16 april 1621, 26 januari 1624, 15 oktober 1627, 19 mei 1628, 21 juni 1628, 22 december 1628.
5. SRE, R 147. 1632. R 386, 15 juli 1632.
6. SRE, Eindhoven R 4, 30 september 1634.
7. SRE, Strijp R 425, f 47, 17 maart 1640 en in margine 1672.

I. PEETER LAUREIJSSSEN (VAN LOMMEL). In het testament van Hendrick Peters en diens vrouw Catharina te Strijp in 1610 worden Peter Laureijs en Dionijs Sanders zijn zwagers genoemd.³ In 1612 beloven Huijbert Janssen en Peeter Laureijs, wonende te Strijp, als momboors van Mechtelt Jacop Lintermans *tot haren behoefte* f 100 te betalen aan Joirden Jan Bierens van Woensel. Over deze obligatie ontstaat een langdurig proces tussen Peeter Laureijs en Jan Bierens, man van Mechtelt Lintermans. Er worden vonnissen uitgesproken in 1621 en 1624, het proces loopt opnieuw in 1627 en 1628⁴ en leidt tot een verzoekschrift voor schepenen van 's-Hertogenbosch in 1632.⁵ In 1622 is Peter Laureijssen borgemeester van Strijp, en in 1634 voert hij een proces tegen Elisabeth weduwe Jan Vrints.⁶ Peter Laureijssen is voor 17 maart 1640 overleden. Op die datum verkopen Jan Peeters, Hendrick Peeters, Jan Henrick Cuijpers (man van Jenneken Peeters), en Daniel Jan Borchouts als mombers van Majken Peeters, kinderen en erfgenamen wijlen Peeter Laureijssen, aan hun broers Laureijs Peeters en Lambert Peeters een deel van het huis en aangelag te Strijp op de Sliffort.⁷

Kinderen:

1. Jan Peeters.

2. Hendrick Peeters.
3. Jenneken Peeters trouwde met Jan Hendrick Cuijpers op de Sliffert. Uit dit huwelijk zijn geboren:
 - a. Hendrick Jans Cuijpers.
 - b. Lambert Jans Cuijpers.
 - c. Hendricxken Jans Cuijpers.
 - d. Catelijn Jans Cuijpers.
4. Maijken Peeters, gehuwd met Gerit Claes. Uit dit huwelijk:
 - a. Jenneke Gerits, gehuwd met Jan Cornelis.
5. Laureijs Peeters, volgt onder II op pagina 90.
6. Lambert Peter Vreijssen, in 1657 schepen te Strijp⁸, komt in 1665–1666 voor op de lijst van het turfgeld aldaar.⁹

II. LAUREIJS PETERS VAN LOMMEL, geboren omstreeks 1583 en woonachtig te Strijp *op den Engelberch*, legt in 1663 als ongeveer 80-jarige samen met Peter Laureijssen, oud omtrent 55 jaar, Laureijs Laureijssen, oud omtrent 45 jaar, allen inwoners van Strijp, een verklaring af. Zij zeggen dat Ariaen Danckers te Valkenswaard in een hogere graad van verwantschap staat tot de beurzenstichter Jan Huybrechts van Loemel dan Mechtelt Sijmons van Loemel, huisvrouw van Hendrick Coenen, konvooimeester te Lommel.¹⁰

Hij trouwde met Merike Jans. Beiden zijn voor 31 december 1676 overleden, als hun kinderen en erfgenamen de scheiding en deling houden.¹¹

Uit dit huwelijk stammen:

1. Peter Laureijssen van Loemel, volgt onder III op pagina 91.
2. Jenneke Laureijsen van Loemel, overleden voor 31 december 1676, trouwde met Marcelis Gijsberts Jansen. Uit hun huwelijk zijn geboren:
 - a. Gijsbert Marcelis bedankt zijn momber(s) op 13 februari 1680.¹²
 - b. Maria Marcelis geeft op 27 december 1667 te Turnhout een procuratie aan Laureijs Laureijssen van Lommel betreffende het sterfhuys van haar ouders.¹³ Zij trouwde met Huijbrecht van Schoonewinckel, wonende te Turnhout. In 1693 krijgt sinjeur Augustijn Neijs uit Turnhout een machtiging van de vier minderjarige kinderen van wijlen Marij Marcelissen (die eerst getrouwd was met Huijbrecht Schoonewinckel en in tweede bed een nakind had bij Jan de Meijer) om grond te Strijp te verkoopen, hen aangekomen van hun moederlijke oom, Gijsbert Marcelissen.¹⁴ Uit het eerste huwelijk stammen drie kinderen.
 - c. Marcelis Marcelissen.

In 1669 wordt er een sterfhuysrekening opgemaakt door de erfgenamen van wijlen Marcelis Gijsberts te Strijp. Dat zijn: Joost Janssen en Peeter Laureijssen, mombers van (personen niet genoemd), Laureijs Laureijssen, procuratie hebbende van Maijken Marcelis, wonende te Antwerpen, en Jan Faessen

8. SRE, Strijp R 501, 28 juli 1657.

9. SRE, OAA Strijp 4, 1665–1666.

10. SRE, Eindhoven N 1217, no. 59, 16 oktober 1663.

11. SRE, Strijp R 427, f 101 (nieuw katern, ongedateerd (akte doorgehaald); f 103, 31 december 1676. N.B.: Daarna nog enkele onderlinge transacties, dezelfde namen.

12. SRE, Strijp R 10, 13 februari 1680.

13. SRE, Strijp R 496, 27 december 1667.

14. SRE, Strijp R 475, 29 januari 1693.

voor zich zelf.¹⁵

3. Laureijs Laureijnsen van Loemel, voor onder IIIbis op p. 101.

4. Catlijn Laureijssen van Loemel¹⁶ stierf tussen 31 december 1676 en 23 september 1679. Zij was gehuwd met Willem Hendrick Geenen, die is overleden voor 10 mei 1675.

Uit dit huwelijk stammen twee kinderen, van wie Hendrick Geenen met name bekend is. Over hen is hun oom Peter Laureijssen in 1675 momber¹⁷, in 1679 alleen over Hendrick.¹⁸

5. Jan Laureijs van Loemel. Waarschijnlijk is dit Jan Laurentius van Lommel, die te Leuven studeerde sinds 13 januari 1637 in de pedagogie Het Varken (*dives*, minderjarig).¹⁹

In 1688 leggen Peter Laureijssen van Lommel, oud 77 jaar, en Peter Huijberts, oud 67 jaar, beiden wonende te Strijp, een verklaring af ter instantie van Jan de Meijer, wonende te Turnhout. Zij zeggen Laurens Peters van Lommel en Meriken Jansse, zijn huisvrouw zaliger, te hebben gekend, in hun leven alhier woonachtig, dat dit echtpaar vijf kinderen heeft gehad, namelijk Peter, Jan, Vreijs, Catelijn en Jenneken Laureijssen van Lommel, dat genoemde Jenneken van Lommel was getrouwd met Marcellis Gijsberts, die samen drie kinderen hadden namelijk Gijsbert, Marcellis en Marij Marcellis, dat Marij Marcellis is getrouwd met Huijbrecht van Schoonwinckel, die samen drie kinderen hebben, namelijk Anna Marij, Cornelis en Huijbrecht van Schoonwinckel, dat voornoemde Laurens Peters van Lommel erfgenaam was van zekere beurs, gesticht door heer Joan van Lommel, in zijn leven pastoor te Lommel, dat deze beurs vanwege de hoge ouderdom van voornoemde Laurens van Lommel door hem is overgegeven aan Adriaen Danckers, wonende te Weerde (Valkenswaard), onder voorwaarde dat deze jaarlijks aan Laurens van Lommel de som van 10 gulden zou geven, op welke beurs tegenwoordig nog studeert Laurens, zoon van wijlen Laureijs Laureijssse van Lommel, en dat die Van Lommel de rechtmatige erfgenamen en nakomelingen zijn van wijlen de voornoemde heer Jan van Lommel, fundateur.²⁰

III. PETER LAUREIJSSSEN VAN LOEMEL, geboren tussen 1608 en 1611²¹, wordt als zoon van Laureijs Peters genoemd in 1653.²²

Op 8 augustus 1680 maakt hij zijn testament: Peter Vreijs, wonende te Strijp, aan zijn kinderen en kindskinderen *stuxgewijze* en aan het dochterken van Jan Zegers, verwekt aan Prijna Peters van Loemel, de goederen hem testateur aangekomen van Hendrick Willems Geenen en aan Gijsbert Marcellis en Maijken Marcellis zijns zusters kinderen, verwekt aan Jenneken Laureijs, en aan de gelijke kinderen van Vreijs Laureijssen, zijns testateurs broeder, en aan Jenneke Peter Vreijssen, zijn dochter. Op 19 juni 1685 doet Peter Vreijs dit testament teniet.²³

In 1691 worden door zijn erfgenamen zijn schulden vereffend, waaronder:²⁴

15. SRE, Strijp R 609, 30 januari 1669.

16. ARAG, Nassause Domeinraad, inv. Hingman 2406 (waarvan een kopie in SRE), f 22.

17. SRE, Strijp R 427, 10 mei 1675: erfdeling Geenen tussen onder andere Matheus Willem Bastiaens en Peter Laureijssen, mombers van de twee onmondige kinderen van wijlen Willem Henrick Gheenen.

18. SRE, Strijp R 472, 23 september 1679: Willem Matheus van den Hurck en Peter Laureijssen, mombers van Henrick onmondige zoon van Willem Hendrick Geenen verwekt aan wijlen Catelijn Laureijssen.

19. H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550-1750* (Tilburg, 1979) 483, no. 3274.

20. SRE, Strijp R 495, 26 april 1688.

21. SRE, Strijp R 495, 26 april 1688: Peter Laureijssen van Loemel te Strijp, oud omtrent 77 jaar.

22. SRE, Strijp R 426, f 182^v, 10 maart 1653: Peter Laureijssen en zijn vader Laureijs Peters, wonende te Strijp, geloven aan Pector Jan Wouters en Jan Claes Gerarts tot behoef van de onmondige kinderen wijlen Servaes Janssen verwekt aan Digna Niclaessen.

23. SRE, Strijp R 501, 8 augustus 1680.

24. SRE, OAA Strijp 80A, 1691.

25. SRE, Strijp R 426, 4 februari 1659.

26. SRE, Strijp R 501.

27. SRE, Strijp R 475, 28 december 1690: Gijsbert Marcelis, momber van de onmondige kinderen wijlen Jan Peters van Loemel bij Neeltjen Ariens, Lambert Willems als man van Jenneke Peters, Grietje Jans met haar momber Jan Dirck de Greeff. Betreft de nagelaten goederen van Peeter Laurens van Lommel te Strijp.

28. SRE, Strijp R 427, 11 februari 1676: Willem Anthonis, man van Lijsken dochter wijlen Willem Lamberts, transporteert aan Lambert Willems, zijn zwager, zijn van zijn schoonvader aangekomen part in een huis etc. in *den Hurck*. In margine 5 mei 1705: Willem Severijns, in huwelijk gehad hebbende Lijsken dochter Willem Lamberts.

29. SRE, OAA Strijp 244 (hoofdgeld 1691–1692): Lambert Willems Severijns, Jenneke de vrouw, Peerijn, Jenneke, Laureijs, Jan en Peeter de kinderen, drie boven de 16, vier onder de 16 jaar.

- 16 januari 1691: de gelijke erfgenamen van Peter Lavreijssse van Loemel betalen achterstallige verponding voor Peter van Loemel (voor 1690) en ook voor Lambert Willems.
- op 30 januari 1691 betalen Gijsbert Marcelis en Lammert Willems vanwege Peter Vreijssen aan Anneken Verbeeck.
- (ongedateerd): Hendrick Jan Borchouts ontvangt f 3:9:0 van Gijsbrecht Maersielis, momber, vanwege de erfgenamen van Peeter Vreijssse.
- (ongedateerd): aan Hendrick Claes is voldaan van de kist met het kruis van de erven Peter Vreijssen.
- 11 februari 1691: door Lambert Willems en Gijsbert Maerselis wordt betaald voor 5 voet rogge, die Peter Vreijssen *ghegoedt* had in 1655.
- 25 februari 1691: Gijsbert Marcelis als momber van de onmondige kinderen van Peter Laureijssen betaalt de dorpslasten.
- 12 februari 1691: aan Korstiaen Korstens voor de erfgenamen van Peeter Vressen voor de gemeentelasten van 1689.
- Nog een rekening, gedateerd 13 februari 1691: *Peter Vreijssen geleverd ses vat roggē.*

Peter Laureijssen van Loemel trouwde met Maijcken Willems van de Boom, die is overleden te Strijp voor 4 februari 1659. Zij was een dochter van Willem Jansen van de Boom en Jenneke Jan Dirck Moescops.

Hun kinderen compareerden in 1659 samen met hun tantes Lijsbeth Willems (gehuwd met Jan Jan Michielsen), Jenneke Willems (gehuwd met Jan Janssen van Bergeijck) als erfgenamen van hun moederlijke grootouders²⁵, die hadden getesteerd rond 1650.²⁶

1. Prijna Peters van van Loemel, gehuwd met Jan Zegers. Uit dit huwelijk is een dochter geboren, mogelijk Grietje.²⁷
2. Jenneke Peters van Loemel, gehuwd met Lambert Willems Lamberts Severijns. Lambert Willems werd in 1676 eigenaar van zijn vaderlijk erfdeel in een huis in *den Hurck* te Strijp.²⁸

Uit dit huwelijk:²⁹

- a. Joanna, gedoopt te Strijp op 1 april 1680.
 - b. Laurentius, gedoopt te Strijp op 14 februari 1682.
 - c. Joannes, gedoopt te Strijp op 20 februari 1686.
 - d. Peerijn.
 - e. Peeter, gedoopt te Strijp op 11 februari 1689.
3. Jan Peters van Loemel, volgt onder IV op pagina 92.
 4. N. Peeters van Loemel.

IV. JAN PETERS VAN LOEMEL. Strijp, 6 januari 1691: *Alsoo alhier binnen de stede Ameijde is comen te overlijden, Jan Peters van Loemel, also in echte hebbende Neeltjen Adriaens, naelaetende tot sijne erffgenaem twee kinderen, noch minderjarig ende alhier beweest wesende, ende alsoo den voorseijde minderjarige kinderen door't overlijden van Peter Vreijssen, haar grootvader tot*

*Strijp, gelegen in de Meijerij van 's Hertogenbosch, eenige goederen sijn aenbestorven, soo verclaeren wij ondergetekende drossaerd, schout en borgemeesteren der stede van Ameijde als opper voochten over de voorszeyde minderjarigen de voorszeyde Neeltjen Adriaens, weduwe van heer Jan Peterssen en moeder van de minderjarigen, te autoriseeren om te reijssen naar Strijp ende aldaer de erfenisse van haar voorschreven kinderen aengecomen te ontfangen, de alreeds gedane vercoopingingen te approbeeren, de coopers in de gecofte goederen te eijgenen en te vestigen volgens costuijmen aldaer gebruikelijck, twelck wij alles voor goed sijn erkennende. Des sal sij Neeltjen Adriaens gehouden blijft van haeren ontfanck aen ons te doen rekeninge en relequa ende deselve alhier ter weescamere te worden overgelevert. Gedaen in Ameijde den XIIIen februarii 1691.*³⁰

Te Strijp wordt op 13 februari 1691 vermeld: Jan Peters van Loemel, in echt hebbende Neeltjen Adriaens, is te Ameide overleden, nalatende twee minderjarige kinderen. Hun grootvader was Peter Vressen, overleden te Strijp en aldaar goederen nalatende.³¹

Jan Peters van Loemel trouwde als Jan Pieters Lombell, jongman van Strijp, op 7 juni 1671 te Ameide (waar hij dan woont) met Neelken Adriaens de Wildt (Neeltje Ariens de Wilt), jongedochter van Nieuwpoort en wonende te Ameide. In Strijp blijkt nergens dat zij tweemaal getrouwd is. In de momboirrekeningen in 1691 te Strijp wordt zij weduwe genoemd van Jan Peters van Loemel.³²

Op 23 december 1690 legt Gijsbert Marcelis te Strijp de momboireed af voor de onmondige kinderen van Jan Peters van Lommel, verwekt bij Neeltjen Ariens.³³

De kinderen uit dit huwelijk werden gereformeerd gedoopt:³⁴

1. Maria, gedoopt te Ameide op 14 december 1671.
2. Aeltje, te Ameide gedoopt op 18 april 1675.
3. Eva, te Ameide gedoopt op 13 mei 1677.

Neeltje de Wilt hertrouwde op 18 april 1679 te Ameide (in tegenwoordigheid van twee ouderlingen) als weduwe van Jan Pieters van Lombell met Pieter Lourentz van Lombell jongman van Strijp. Uit dit huwelijk zijn geboren en gereformeerd gedoopt:

- a. Louwrens, te Ameide gedoopt op 26 december 1679.
- b. Meijsje, gedoopt te Lopik op 23 april 1683.

Mogelijk is Pieter van Lombell dezelfde als Peter, zoon van Laureijs Laureijssen van Loemel, en dan een volle neef van Jan Peters van Loemel. Gezien de diverse akten uit Strijp is het niet duidelijk of Neeltjen Adriaens nu werkelijk tweemaal getrouwd was. Ook treedt Pieter nergens op als voogd of momber van de onmondige kinderen na het overlijden van Jan Peters van Loemel.

IIIbis. LAUREIJS LAUREIJS VAN LOEMEL, geboren omstreeks 1618, procedeert in 1663 tegen Dingen weduwe Servaes Janssen ter zake van *verteringe en verdroncken gelaeghe*³⁵ (hij was dus waarschijnlijk herbergier). In 1664 was hij momber van de nakinderen van

30. SRE, OAA Strijp 80A, 6 januari 1691.

31. SRE, OAA Strijp 80A, 13 februari 1691.

32. SRE, Strijp R 563, onder andere 27 februari 1691: rekeningen door Gijsbert Marcelis, momber van de onmondige kinderen van wijlen Jan Peters van Lommel, verwekt bij Neelken Ariens. Hierin alle betalingen te Strijp en verkoop van de meubelen uit het huis te Strijp. Onder meer werd op 15 januari 1691 het huis verkocht en een weiveld te Gestel. Tot slot compareerde Neeltje Adriaens weduwe Jan Peeters van Lommel en heeft zij *uijt craghte van autorisatie van de weth van Ameijde ontvangen het restant geld*.

33. SRE, Eindhoven R 1935, 23 december 1690.

34. Gegevens verkregen van de heer J. de Pater uit Soest.

35. SRE, Strijp R 6, 26 januari 1663.

36. SRE, Strijp R 426, f 133, 8 november 1651 en 13 november 1651: Jan en Hendrick, broers, zonen van Dirck Janssen Greven en wijlen Maijken Jan Lodewijcx, zijn eerste huisvrouw, en bij zijn tweede huisvrouw Anneke Jans de Schrobber een zoon en een dochter. Belendend onder andere Laureijs Peters. Vermeld op 21 januari 1664: Vreij's Vreij'ssen, momber van Jan en Maijken, nakinderen van wijlen Dirck Janssen Greven bij Anneke Jans de Schrobber.
37. SRE, Strijp R 10, 27 november 1676: Peter Laurensen en Laurens Laurensen (mede voor hun broers en zusters), kinderen van Laurens Laurensen bij Willemken Peters, willen momboirs kiezen. Dit worden Jan Dircks en Lambert Eijssens. Het betreft de deling van de goederen van Frijs Peters te Strijp (zie ook R 427).
38. Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 483, no. 3275.
39. SRE, Eindhoven N 1241, no. 89, 8 november 1692: Peter Tegenbosch, Maijken weduwe Peter Cornelis, Martijn Janssen en Catelijm Bastiaens, allen wonende te Strijp, stellen zich borg voor f 200 voor de heer Laurens van Loemmel, student te Leuven.
40. SRE, Eindhoven N 1241, no. 97, 16 december 1692: Maria Joris, Martijna Tegenbos en Helena Bastiaens, allen wonende te Strijp, gcassisteerd met hun momber Jan Peters Tegenbos, oud-borgemeester van Strijp, beloven aan Laurens van Loemmel, theologant te Leuven, wet-tige zoon van Laurens van Loemmel en Wilhelmina van den Heuvel, f 150.
41. Te Strijp werd op 15 april 1699 Herderina gedoopt, dochter van Antonij Dircks en Petronella van Loemel; doopgetuigen waren Aegidius Willems en Joanna van Loemel.

wijlen Dirck Jansen Greven en Anneke Jans de Schrobber.³⁶ Hij trouwde met Willemken Peters van den Heuvel.³⁷

Uit dit huwelijk zijn geboren:

1. Peter Laurensen van Loemel (Pieter?) treedt in 1676 op als onmondige met zijn broer Laurens Laurensen. Over Peter is in Strijp verder niets te vinden.
2. Laurentius van Loemel, gedoopt te Strijp op 10 oktober 1668, ging in 1688 te Leuven studeren (vrije kunsten aan de pedagogie Het Varken; *pauper*). Later studeerde hij theologie. In 1696 was hij kapelaan te Hilvarenbeek.³⁸
In 1692 stellen zich een aantal personen uit Strijp borg voor Laurens van Loemmel, student te Leuven, *ingeval hij tot armoede zou vervallen*³⁹ en wordt hem geld beschikbaar gesteld.⁴⁰ Waarschijnlijk betrof de een garantie voor de zogenoeten *titulus patrimonium* oftewel de vereiste kapitaalkracht voor een priesterwijding.
3. Maria Laureijs van Loemel trouwde met Marten Franssen. Uit dit huwelijk:
 - a. Francisca, gedoopt te Strijp op 8 april 1680.
 - b. Laurentius, gedoopt te Strijp op 9 mei 1681.
 - c. Franciscus, gedoopt te Strijp op 23 februari 1683.
 - d. Cristina (ook Josijntie), gedoopt te Strijp op 1 april 1686.
 - e. Herderina, gedoopt te Strijp op 29 februari 1688.
 - f. Aegidius, gedoopt te Strijp op 17 november 1690.
 - g. Guilielma, gedoopt te Strijp op 26 november 1693.
 - h. Maria, gedoopt te Strijp op 23 januari 1697.
4. Petronella Laureijnsen van Loemel⁴¹ trouwde met Nicolaes Jansen van Ham en trad als Petronella Vriesen te Eindhoven op 1 januari 1696 in ondertrouw met Antonis Dielis, weduwnaar van Hendrina Dielis. Uit dit huwelijk:
 - a. Joanna, gedoopt te Strijp op 24 april 1685.
 - b. Laurentius, gedoopt te Strijp op 15 november 1686.
 - c. Maria, gedoopt te Strijp op 11 januari 1688.

Uit het tweede huwelijk:

- d. Hendrina, te Strijp gedoopt op 15 april 1699.

Laureijs van Loemel was vermoedelijk ook vader van de volgende vier, die voorkomen als peetouders van kinderen van zijn dochters Maria en Petronella:

5. Theodorus van Loemel.
6. Harderina van Loemel.
7. Joanna van Loemel.
8. Leonardus van Loemel.

DE BROUWER UIT MOERGESTEL

L.F.P.M. DE BROUWER

Afkortingen

GAT Gemeentearchief Tilburg

(Vervolg van p. 12)

X-a. PETER JOOST BROUWERS is te Loon op Zand op 22 november 1725 gedoopt en aldaar overleden op 30 maart 1780. Hij is op 11 juni 1752 te Loon op Zand getrouwd met Adriaantje Stoop. Uit dit huwelijk stammen:

1. Joost Peter Brouwers, gedoopt te Loon op Zand op 5 november 1753, overleden aldaar op 15 mei 1790 en er begraven op 20 mei 1790.
2. Petronella, gedoopt te Loon op Zand op 19 september 1755.
3. Adriana, gedoopt te Loon op Zand op 19 september 1755.
4. Ambrosius Brouwers is gedoopt te Loon op Zand op 25 oktober 1757 en daar overleden op 24 april 1790. Op 29 december 1785 geeft hij een verklaring af voor schepenen van Loon op Zand, dat Hendrik de Haan, soldaat in het regiment van generaal Ardenbroek, dreigende woorden heeft gesproken tegen Pieter Hamers, grenadier. Beiden waren klaarblijkelijk in zijn huis ingekwartierd.⁸⁹

Hij is op 21 april 1782 te Loon op Zand getrouwd met Geertruij Paijmans. Uit dit huwelijk:

- A. Petronella Brouwers, gedoopt te Loon op Zand op 5 september 1783, overleden aldaar op 2 april 1790, begraven aldaar op 6 april 1790.
 - B. Maria is gedoopt te Loon op Zand op 26 januari 1785 en stierf aldaar op 18 april 1786.
 - C. Waltherus, gedoopt te Loon op Zand op 16 januari 1786, overleden aldaar op 1 september 1787.
5. Joanna, gedoopt te Loon op Zand op 29 augustus 1759.
 6. Cornelia, gedoopt te Loon op Zand op 12 september 1761.

X-b. WILLEM JOOST BROUWERS is gedoopt te Loon op Zand op 9 juni 1727 en aldaar overleden op 25 januari 1784 en er begraven op 28 januari 1784. Bij de deling van 1765 kreeg hij de achterste helft van een huis te Kaatsheuvel, een perceel zaailand van een hont grootte en een perceel weide van een kwart hont grootte.⁹⁰

89. GAT, Loon op Zand R 110, f 118v, 29 december 1785.

90. GAT, Loon op Zand R 103, f 83, 19 augustus 1765.

Hij is te Loon op Zand op 20 mei 1759 getrouwd met Pieterneel van Tilborg. Uit dit huwelijk zijn geboren:

1. Cornelia, gedoopt te Loon op Zand op 11 januari 1760, overleden aldaar op 14 januari 1760 en er begraven op 21 januari 1760.
2. Joost Willem Brouwers, volgt onder XI-a op pagina 96.
3. Cornelia, gedoopt te Loon op Zand op 17 december 1762.
4. Cornelius, gedoopt te Loon op Zand op 19 september 1764, overleden aldaar op 2 november 1779.
5. Maria Brouwers, gedoopt te Loon op Zand op 18 juli 1766, kreeg in 1798 een borgbrief voor vestiging te Waspik.⁹¹
6. Petronella, gedoopt te Loon op Zand op 28 januari 1769.
7. Adriana, gedoopt te Loon op Zand op 28 januari 1769.
8. Laurentius, gedoopt te Loon op Zand op 3 februari 1771, overleden aldaar op 21 november 1779.
9. Joanna, gedoopt te Loon op Zand op 23 juli 1774.

XI-a. JOOST WILLEM BROUWERS is gedoopt te Loon op Zand op 21 maart 1761 en kreeg in 1796 een borgbrief voor vestiging te Waspik⁹², waar hij is overleden op 1 mei 1836. Hij is aldaar op 15 mei 1796 getrouwd met Anna Snellens, gedoopt te Waspik. Uit dit huwelijk:

1. Petronella Brouwers, gedoopt te Waspik op 28 juli 1797, overleden aldaar op 31 januari 1822.
2. Dingeman Joost Brouwers werd op 11 december 1798 te Waspik gedoopt. Volgens bijlagen bij de huwelijksakte is hij niet in dienst geweest, omdat hij de enige zoon was. Hij is getrouwd te Waspik op 23 mei 1835 met Pitronella Joannes Snaphaan, dochter van Joannes Snaphaan en Joanna van den Heuvel, gedoopt te Loon op Zand op 31 december 1799. Uit dit huwelijk zijn geboren:
 - A. Judocus, geboren te Waspik op 22 april 1839.
 - B. Johanna, geboren te Waspik op 9 maart 1841.
 - C. Johannes, geboren te Waspik op 26 augustus 1843.
3. Maria Brouwers, gedoopt te Waspik op 31 maart 1801, overleden aldaar op 26 april 1824.
4. Adriana Brouwers, gedoopt te Waspik op 2 november 1802, overleden aldaar op 27 januari 1823.
5. Joanna Brouwers, gedoopt te Waspik op 23 november 1804, overleden aldaar op 17 november 1837.
6. Wilhelma, gedoopt te Waspik op 5 september 1808.

IX-b. GERARD ADRIAAN DE BROUWER, gedoopt te Diessen op 31 mei 1700, overleden te Moergestel op 5 november 1756. Hij pachtte van Albertus Baasten, lasthebber van jonkvrouw Adriana Maria Bernage de Meliskercke te Tilburg en van de weduwe Augustinus van Rijckevorsel te 's-Hertogenbosch, een hoeve, bestaande uit huis, schuur, schop etc. met landerijen voor een termijn van zes jaren. In 1753 verlengt hij dit pachtcontract met nog eens zes

91. GAT, Loon op Zand R 115, f 23^v, 27 maart 1798.

92. GAT, Loon op Zand R 114, f 69, 2 mei 1796.

jaar.⁹³ Hij is in ondertrouw gegaan te Moergestel op 13 maart 1728 en getrouwd aldaar op 29 maart 1728 met Joanna Daniël Bisemans. Te Hilvarenbeek hertrouwde hij in maart 1734 met Petronella Wouter van Gool. Uit dit laatste huwelijk zijn geboren:

1. Jan Gerard de Brouwer, gedoopt te Moergestel op 23 april 1735, overleden aldaar op 20 mei 1777.
2. Wouter Gerard de Brouwer, gedoopt te Moergestel op 4 oktober 1736, overleden aldaar op 29 augustus 1778.
3. Daniël, gedoopt te Moergestel op 19 juni 1738.
4. Maria, gedoopt te Moergestel op 4 augustus 1740, overleden aldaar op 4 maart 1741.
5. Adriaan Gerard de Brouwer werd te Moergestel op 17 maart 1742 gedoopt en kreeg in 1778 een borgbrief voor vestiging te Oisterwijk⁹⁴, waar hij is overleden op 26 maart 1814. Volgens zijn overlijdensakte woonde hij in het gehucht de Logt. Op 27 december 1778 trouwde hij te Oisterwijk met Jennemaria Hendrik Doornmalen. Uit dit huwelijk:
 - A. Een kind is overleden te Oisterwijk op 13 april 1781.
 - B. Maria, gedoopt te Oisterwijk op 6 april 1782.
 - C. Gerardus, gedoopt te Oisterwijk op 11 april 1785.
 - D. Henricus, gedoopt te Oisterwijk op 19 februari 1788.
 - E. Petronella, gedoopt te Oisterwijk op 1 mei 1792.
6. Maria Gerrit de Brouwer (Brouwers), gedoopt te Moergestel op 8 februari 1744, begraven aldaar op 31 maart 1786. Zij trouwde te Oisterwijk op 8 juni 1767 met Jacob Willem Wolfs⁹⁵, die aldaar is gedoopt op 1 december 1732 als zoon van Willem Michiel Wolfs en Jenneke Adriaan Verhulst en stierf te Moergestel op 22 september 1807.
7. Peter Gerard de Brouwer, gedoopt te Moergestel op 7 april 1746. Hij is aldaar op 16 mei 1785 getrouwd met Jacoba Jan Vrans. Uit dit huwelijk:
 - A. Petronilla de Brouwer, gedoopt te Moergestel op 11 maart 1786, overleden aldaar op 18 maart 1837.
 - B. Engelbertus, gedoopt te Moergestel op 1 mei 1788.
 - C. Gerardus, gedoopt te Moergestel op 14 september 1791, overleden te Oisterwijk op 20 juli 1814.
 - D. Elisabeth, gedoopt te Moergestel op 24 februari 1794.
 - E. Maria, gedoopt te Moergestel op 8 oktober 1796.
 - F. Joanna Catharina, gedoopt te Moergestel op 26 februari 1799.
 - G. Maria, gedoopt te Moergestel op 28 december 1800.
8. Johanna Maria Gerard de Brouwer, gedoopt te Moergestel op 19 juli 1749, trouwde aldaar op 4 mei 1777 met Pieter Willem Wolfs⁹⁶, een volle broer van haar zwager Jacob. Hij is te Oisterwijk gedoopt op 5 mei 1735 en werd te Moergestel begraven op 26 november 1783. Zijn weduwe volgde hem op 11 mei 1799 in het graf.

93. GAT, Tilburg N 75, f 296, 3 november 1742. N 86, f 265, 12 december 1753.

94. GAT, Moergestel R 348, f 24, 24 december 1778.

95. P.L. Leget-Kuijlen en J.N. Leget, „Wolfs in Midden-Brabant“, *De Brabantse Leeuw*, XXXIII (1984) 73.

96. Leget-Kuijlen en Leget, „Wolfs in Midden-Brabant“, 74, 75.

VI-b. AERT WOUTERS DE BROUWER kreeg, ook namens zijn broer Jan, bij de erfdeling naar aanleiding van het op handen zijnde tweede huwelijk van zijn vader een derdedeel in de halve stede met de schuur en alle bomen en houtwas die daarop stonden, gelegen aan de Heikant in Moergestel. Zijn vader mocht zijn leven lang de vruchten van twee perenbomen hebben. Later verkochten Aert en Jan dit deel aan hun broer Adriaen.⁹⁷ Na het overlijden van zijn schoonzus Teunissen Jan Luijten trad hij samen met Willem Jan Luijten op als voogd over de onmondige kinderen van zijn broer Adriaen Wouter de Brouwer.⁹⁸ In 1659 leende hij van Cornelis Cornelis Claessen 25 gulden, die hij een jaar later met 30 stuivers rente moest terugbetalen. Volgens een kantlijnakte had hij deze schuld in 1669 voldaan.⁹⁹

Hij is te Moergestel op 27 oktober 1638 getrouwd met Elisabeth Willem Corsten. Uit dit huwelijk:

1. Peter Aerts de Brouwer, gedoopt te Moergestel op 19 januari 1639, werd de vader van:
 - A. Willem Peters de Brouwer. Hij verkocht in 1693 samen met zijn ooms Corstiaan en Jan Aard Wouter de Brouwer een weiveld.¹⁰⁰
2. Corstiaan Aerts de Brouwer, te Moergestel op 1 december 1641 gedoopt. Corstiaan, zijn broer Jan en hun neef Willem Peter Aerdt Wouters de Brouwer, verkochten in 1693 een weiveld van 16 lopenzaad, gelegen te Klein Oisterwijk onder Oisterwijk, aan Dirck Peter van Ostade voor f 40, waarvan f 16 direct werd betaald.¹⁰⁰ Hij is te Oirschot op 18 januari 1671 getrouwd met Marike Jansen van den Heuvel.
3. Joanna, gedoopt te Moergestel op 16 september 1644.
4. Lucia, gedoopt te Moergestel op 18 november 1647.
5. Jan Aerts de Brouwer.¹⁰⁰

VI-c. DIRCK WOUTERS DE BROUWER, overleden te Moergestel op 8 februari 1679. Van hem zijn geen rechtshandelingen bewaard gebleven. Hij is op 28 februari 1644 te Moergestel getrouwd met Maria Gijsberts. Uit dit huwelijk zijn geboren, met een voorbehoud voor Wouter:

1. Petrus, gedoopt te Moergestel op 20 november 1644.
2. Joannes, gedoopt te Moergestel op 25 juli 1646.
3. Petra, gedoopt te Moergestel op 13 februari 1648.
4. Jasperina, gedoopt te Moergestel op 22 december 1649.
5. Wouter Dirck de Brouwer, volgt onder VII-b op pagina 99.

Dirck de Brouwer hertrouwde met Maria Jan Michielsens. Uit dit huwelijk stammen, met een voorbehoud voor de twee eerstgenoemden:

6. Adriana, gedoopt te Oisterwijk op 23 mei 1664.
7. Maria, gedoopt te Oisterwijk op 26 januari 1669.
8. Joannes, gedoopt te Oisterwijk op 9 mei 1673.

97. GAT, Moergestel R 305, f 5, 1640(?); f 130^v, 31 mei 1642.

98. GAT, Moergestel R 306, f 96, 11 februari 1652.

99. GAT, Moergestel R 332 f 78^v, 5 augustus 1659; kantlijnakte van 15 oktober 1669.

100. GAT, Oisterwijk R 402, f 122^v, 1 mei 1693.

VII-b. WOUTER DIRKS DE BROUWER. In de voogdijrekening van zijn onmondige broers en zusters komt een Wouter Dirckx voor. Hij was toen al mondig en ontving geld terug, dat hij had voorgescho-
 teu.¹⁰¹ Hij wordt een keer genoemd bij de belending van een perceel van zijn neven Corstiaen en Jan Aert Wouters de Brouwer.¹⁰² In 1708 verkocht hij een perceeltje groesland van een $\frac{1}{2}$ lopenzaad aan de Heikant te Moergestel aan Nijs Bastiaan Verhaghen.¹⁰³

Hij is in ondertrouw gegaan te Oisterwijk op 13 januari 1674 met Adriaentje Willems. Uit dit huwelijk:

1. Catharina, gedoopt te Oisterwijk op 18 maart 1674.
2. Dirck Wouters de Brouwer, volgt onder VIII-b op pagina 99.
3. Willem, gedoopt te Oisterwijk op 24 maart 1684.
4. Willem Wouters de Brouwer, volgt onder VIII-c.
5. Peter Wouters de Brouwer, volgt onder VIII-d.

VIII-b. DIRCK WOUTERS DE BROUWER is gedoopt te Oisterwijk op 28 november 1679 en overleden te Hilvarenbeek op 29 december 1742. Hij was in eerste echt gehuwd met Claasje Jansen van Drunen. Uit dit huwelijk:

1. Gijsbertus, gedoopt te Oisterwijk op 14 december 1698.
2. Lucia Dirck de Brouwer, overleden te Moergestel op 4 oktober 1756. Zij is daar op 6 juni 1723 getrouwd met Bartholomeus Wouters van de Pol¹⁰⁴, gedoopt te Moergestel op 22 april 1700, overleden aldaar op 16 januari 1756.

Te Oisterwijk hertrouwde Dirck op 3 januari 1705 met Allegonda Adriaan van Opstal. Zij kocht van Arnolda Ingenhoves, weduwe van Adriaan van Iersel, op 9 oktober 1743 een huis, schuur, schop, hof en aanstede, met een akker (*de Leenbogt*), alles tezamen 12 lopenzaad groot, gelegen in Westerwijk onder Hilvarenbeek. Dit bezit was leenroerig aan de Heer van Hilvarenbeek. Tevens kocht zij dan de helft van een turfveld in het Diessenbroek, 4 lopenzaad groot. De koopsom van 100 gulden werd door Allegonda van Opstal op 27 november daaropvolgend voldaan.¹⁰⁵ Het jaar daarop verkocht zij aan Dirk Peeters van Trier een heibodem van 12 lopenzaad te Hilvarenbeek voor 31 gulden.¹⁰⁶ Weer een jaar later deed zij haar van Arnolda Ingenhoves verworven bezit van de hand aan haar zoon Jan en dochter Woutrien voor 150 gulden.¹⁰⁷

Uit dit huwelijk:

3. Cornelis Dirck de Brouwer, volgt onder IX-c op pagina 100.
4. Anna Dirck de Brouwer, gedoopt te Oisterwijk op 15 januari 1707. Zij is getrouwd te Tilburg op 8 juni 1732 met Jan de Beer, gedoopt te Goirle in 1708.
5. Maria Dirck de Brouwer, gedoopt te Oisterwijk op 5 april 1708. Zij is in februari 1733 te Hilvarenbeek getrouwd met Peter Claes Leenderts.
6. Claasken Dirck de Brouwer, gedoopt te Oisterwijk op 12 januari 1710, trouwde te Hilvarenbeek op 21 juli 1732 met Godefridus van Oirschot. Te Tilburg hertrouwde zij op 28 december

101. GAT, Moergestel R 119, 1679–1681.

102. GAT, Oisterwijk R 402, f 122^v, 1 mei 1693.

103. GAT, Moergestel R 310, f 19^v, 3 maart 1708.

104. J.N. Leget, „Een familie Van de Pol. Moergestel, Tilburg, Oirschot“, *De Brabantse Leeuw*, XXVIII (1979) 101, 118.

105. GAT, Hilvarenbeek R 78, f 4, 9 oktober 1743.

106. GAT, Hilvarenbeek R 78, f 68^v, 29 juni 1744.

107. GAT, Hilvarenbeek R 78, f 162^v, 4 september 1745.

1745 met Jan Hulshout.

7. Adrianus, gedoopt te Hilvarenbeek in juli 1711, overleden aldaar op 16 september 1711.
8. Adrianus, gedoopt te Hilvarenbeek in augustus 1712, overleden aldaar op 25 april 1714.
9. Adriana, gedoopt te Hilvarenbeek op 17 mei 1715.
10. Jan Dirck de Brouwer is gedoopt te Oisterwijk op 31 juli 1717. Bij de erfdeling van 1745 verkreeg hij samen met zijn zuster Woutrien een huis, schuur, schop een aangslag en een akker (*de Leenbogt*) en een perceel turfveld in het Diessenbroek, 3 lopen groot.¹⁰⁸ In 1747 transporteerde hij deze goederen aan zijn broer Cornelis, tezamen met een perceel weiland (*Toemaet dries*) van 2 lopen. De koopsom van 160 gulden werd pas in 1765 voldaan.¹⁰⁹

Jan is te Hilvarenbeek op 6 september 1744 getrouwd met Hendrina Hubertus Voskens. Uit dit huwelijk:

- A. Theodorus, gedoopt te Hilvarenbeek op 12 juni 1746.
- B. Joannes, gedoopt te Hilvarenbeek op 6 augustus 1750.
- C. Joanna Maria, gedoopt te Hilvarenbeek op 15 juli 1757.
11. Christina, gedoopt te Hilvarenbeek op 16 december 1720, overleden aldaar op 22 januari 1721.
12. Woutrien Dirk de Brouwer werd te Hilvarenbeek op 18 februari 1724 gedoopt en is overleden te Tilburg op 29 januari 1788. Zij was daar op 11 september 1746 getrouwd met Adriaan de Beer, die is geboren in 1723 en overleden in 1748. Adriaan de Beer verkocht als man van Woutrien in 1746 haar deel in *de Leenbogt*, de *Achterste Dries* en de *Peersweide* aan Cornelis Dirk de Brouwer.¹¹⁰ Woutrien hertrouwde te Tilburg op 22 maart 1750 met Cornelis Schreppers.

IX-c. CORNELIS DIRCK DE BROUWER werd gedoopt te Oisterwijk op 26 september 1705 en is overleden te Hilvarenbeek op 4 december 1759. Hij verwierf in 1746 van zijn zus Woutrien en haar man Adriaan de Beer voor *f* 80 hun erfdeel enkele percelen land.¹¹⁰ Het jaar daarop kocht hij voor *f* 160 het erfdeel van zijn broer Jan.¹¹¹ In 1754 kocht hij van Jan Peter Damen een stuk weiland van een half lopen, gelegen aan de Biest.¹¹² Een jaar later maakten hij en zijn vrouw hun testament.¹¹³

Na het overlijden van Cornelis de Brouwer maakten Deliana van den Heuvel en haar drie zoons Wouter, Huibert en Corstiaan de Brouwer een erfdeling van de goederen van haar man en hun vader. Deliana van den Heuvel viel daarbij ten deel *eerstelijk de kamer van het hujs naast den westenkant, met een vierde part van den hoff naest den noordt westenkant*, gelegen in Westerwijk onder Hilvarenbeek, en nog 4 lopen land, genaamd *de Peersweij*.¹¹⁴

Cornelis de Brouwer is te Hilvarenbeek op 17 augustus 1727 getrouwd met Geertruij Corstiaan Huijbrechts, die aldaar is overleden op 3 november 1736. Uit dit huwelijk zijn geboren:

1. Wouter Cornelis de Brouwer, volgt onder X-c op pagina 102.

108. GAT, Hilvarenbeek R 78, f 162^v, 4 september 1745.

109. GAT, Hilvarenbeek R 79, f 12, 30 november 1747.

110. GAT, Hilvarenbeek R 78, f 224, 5 september 1746.

111. GAT, Hilvarenbeek R 79, f 12, 30 november 1747.

112. GAT, Hilvarenbeek R 80, f 235, 14 mei 1754.

113. GAT, Hilvarenbeek R 179, f 242^v, 2 juni 1755.

114. GAT, Hilvarenbeek R 82, f 83^v, 2 februari 1760.

2. Huijbert Cornelis de Brouwer, volgt onder X-d.
3. Cosmas Cornelis de Brouwer (ook Corstiaan), gedoopt te Hilvarenbeek in februari 1733, overleden aldaar op 28 november 1777. Bij de erfdeling van 4 februari 1760 verkreeg Corstiaan de Brouwer *een huijsinge met de helft van de schuur naast den oostenkant, met de aansteede (...), groot ontrent drie loopense*, gelegen aan de Biest onder Hilvarenbeek, en daarbij ook nog een stuk akkerland van 6 lopen, de helft van een dries en een weiveld van 2 lopen, genaamd 't Voorste Goorvelt.¹¹⁵ Op 5 juni 1760 transporteerde hij een stuk akkerland van 2 lopen, gelegen op de Biest, aan Peter Jacob van Gestel ten behoeve van diens kinderen Jacobus en Michiel van Gestel. Peter van Gestel betaalde daar 50 gulden voor.¹¹⁶ In 1763 transporteerde hij weer een stuk akkerland, 4 lopen groot, ook aan Peter van Gestel, nu voor de som van 85 gulden.¹¹⁷ In 1765 ten slotte transporteerde hij de rest van zijn erfenis aan zijn broer Huibert voor 80 gulden en 5 stuivers.¹¹⁸

Hij is te Hilvarenbeek op 17 oktober 1756 getrouwd met Maria Martens van Thiel. Uit dit huwelijk:

- A. Geertruid de Brouwer, te Hilvarenbeek op 22 november 1758 gedoopt. Zij is getrouwd te Tilburg op 7 september 1777 met Cornelis Brenders, geboren te Goirle in 1741. Zij hertrouwde te Tilburg op 8 mei 1797 met Jan Baptist Peter Bekkers.
- B. Cornelius, gedoopt te Hilvarenbeek op 18 juni 1760.
- C. Martinus, gedoopt te Hilvarenbeek op 22 oktober 1762, overleden aldaar op 19 januari 1763.
- D. Jan de Brouwer is gedoopt te Hilvarenbeek op 31 maart 1764. Hij kreeg in 1787 van de regering van Moergestel een borgbrief voor vestiging te Goirle.¹¹⁹ Te Tilburg ondertrouwde hij op 14 april 1787 en te Goirle trouwde hij met Johanna Adrianus de Brouwer, die rond 1761 is geboren te Moergestel. Zij volgt onder IX-e.
- E. Martinus, gedoopt te Hilvarenbeek op 12 december 1766, overleden aldaar op 23 april 1773.

In tweede echt trouwde Cosmas de Brouwer te Hilvarenbeek op 22 augustus 1773 met Maria Anna Gijsbert Maas. Uit dit huwelijk stamt:

- F. Gijsbertus, gedoopt te Hilvarenbeek op 8 april 1775, overleden aldaar op 27 januari 1778.
4. Evert Cornelis de Brouwer, die is gedoopt te Hilvarenbeek op 17 februari 1735, was doopgetuige bij de doop van zijn halfzuster Gertrudis op 15 mei 1756. Hij is te Hilvarenbeek op 12 mei 1737 getrouwd met Adriaantje van Goorop, die aldaar is overleden op 3 januari 1755.

115. GAT, Hilvarenbeek R 82., f 83^v, 4 februari 1760.

116. GAT, Hilvarenbeek R 82, f 152^v, 5 juni 1760.

117. GAT, Hilvarenbeek R 83, f 180^v, 8 september 1763.

118. GAT, Hilvarenbeek R 84, f 53^v, 8 februari 1765.

119. GAT, Moergestel R 349, f 100^v, 22 maart 1787.

Cornelis de Brouwer hertrouwde te Hilvarenbeek op 1 juni 1755 met Deliana van den Heuvel. Zij werden de ouders van:

5. Geertruy Cornelis de Brouwer, gedoopt te Hilvarenbeek op 15 mei 1756, overleden aldaar op 23 mei 1782. Zij trouwde te Hilvarenbeek op 2 december 1781 met Peter Ulings.
6. Dirk de Brouwer, gedoopt te Hilvarenbeek op 20 april 1758, overleden aldaar op 9 november 1816. Hij is te Hilvarenbeek op 20 januari 1793 getrouwd met Jennemaria Willems.
7. Cornelia, gedoopt te Hilvarenbeek op 18 maart 1760.

X-c. WOUTER CORNELIS DE BROUWER, gedoopt te Hilvarenbeek in augustus 1729, overleden aldaar op 28 september 1781. Hij verkreeg bij de erfdeling van 1760 *een huijs, stal, en schuur (...) met drie vierde part inden hoff (...). Item alle de verdere parcellen, soo landt als weij bij de voorschreven huijsinge gehoorende*, gestaan en gelegen in de Westerwijk onder Hilvarenbeek. Daarbij kreeg hij ook nog een perceel weiland op de Biest, een perceel weiland in de Westerwijk en een perceel weiland, genaamd *het Goirvelt*.¹²⁰ Hij transporteerde in 1764 aan Jan de Brouwer een perceel akkerland (*den Veenweg*) en een weiland (*den Steenvoort*).¹²¹

Wauter de Brouwer trouwde te Hilvarenbeek op 8 juni 1755 met Barbara Lepelaers. Uit dit huwelijk:

1. Jan Wouter de Brouwer, volgt onder XI-h op pagina 102.
2. Cornelis Wouter de Brouwer, volgt onder XI-c.

XI-b. JAN WOUTER DE BROUWER, gedoopt te Hilvarenbeek op 3 september 1757, overleden aldaar op 19 augustus 1818. Hij is te Hilvarenbeek op 14 augustus 1785 getrouwd met Margo Stephanus Willems, die op 9 november 1795 is aldaar overleden. In tweede echt trouwde hij op 7 februari 1796 te Hilvarenbeek met Cornelia van Heerbeek. Zijn derde vrouw werd (Hilvarenbeek, 3 juni 1800) Johanna Paulus Janssen.

Uit het eerste huwelijk zijn geboren:

1. Jacoba, gedoopt te Hilvarenbeek op 3 april 1786.
2. Waltherus, gedoopt te Hilvarenbeek op 2 april 1787, overleden aldaar op 27 april 1787.
3. Waltherus de Brouwer, volgt onder XII-a op pagina 102.
4. Jacoba de Brouwer werd gedoopt te Hilvarenbeek op 16 april 1792 en stierf aldaar op 8 mei 1837. Zij is getrouwd te Hilvarenbeek op 9 januari 1820 met Johannes van Wijk, gedoopt op 12 oktober 1791.
5. Barbara de Brouwer, gedoopt te Hilvarenbeek op 9 juni 1794, overleden aldaar op 20 juli 1856. Zij is getrouwd te Hilvarenbeek op 1 december 1822 met Hendrik van Wijk.

XII-a. WALTHERUS JOANNES DE BROUWER, gedoopt te Hilvarenbeek op 7 oktober 1788, overleden aldaar op 21 februari 1854. Hij was gehuwd met Cornelia Jacoba Mandingers¹²², gedoopt te Hilvarenbeek op 10 juni 1793. Uit dit huwelijk:

1. Johannes, geboren te Hilvarenbeek op 2 januari 1823.

120. GAT, Hilvarenbeek R 82, f 83^v, 4 februari 1760.

121. GAT, Hilvarenbeek R 83, f 225, 3 maart 1764.

122. W.A.C. Mandingers, *Een familie Mandingers uit Stratum* (eigen beheer; Valkenswaard, 1985) 113.

2. Wilhelmus, geboren te Hilvarenbeek op 15 februari 1825.
3. Goyerd de Brouwer is te Hilvarenbeek op 14 april 1828 geboren en overleden te Tilburg op 2 mei 1870. Te Hilvarenbeek trouwde hij op 9 april 1866 met Maria van de Gevel, die daar was geboren op 13 juni 1830. Op 12 mei 1903 is zij te Tilburg overleden.
4. Helena, geboren te Hilvarenbeek op 27 januari 1833.
5. Maria de Brouwer, geboren te Hilvarenbeek op 5 juli 1834, overleden te Tilburg op 5 maart 1897. Zij was gehuwd met Adriaan Maas, die is geboren te Vrijhoeve-Capelle en te Tilburg stierf op 1 juli 1893.
6. Catharina de Brouwer, geboren te Hilvarenbeek op 20 februari 1836, overleden te Tilburg op 19 mei 1871. Daar was zij op 26 april 1866 getrouwd met Johannes van Beek, geboren te Alphen en Riel op 22 oktober 1841, overleden te Tilburg op 1 februari 1900. Hij hertrouwde met Maria Theresia van de Nieuwland, geboren te Weelde op 7 december 1849.
7. Petronella, geboren te Hilvarenbeek op 2 januari 1841. Zij was gehuwd met Adriaan van der Meijs, geboren te Diessen op 1 januari 1841.

Wordt vervolgd

Dodelijke tienerspelletjes

Henrick Marten Peters, 12 of 13 jaar oud, speelde in 1514 te Lage Mierde ten huize van Willem Peelmans¹ *tegen een meysken*, dat van hem wegliep, een achterkamer in. Zij sprong op het bed, gevolgd door Henrick. Hij begon *in genuechten* het meisje te slaan, zonder te weten dat op het bed een kind van een jaar lag, dat onder het speelse geweld bezweek en stierf. De ouders hebben het later de kinderen 'om Gods wil' vergeven, maar de hoogschout van Den Bosch beboette de ravotters met 10 rijns gulden, een in zijn ogen bescheiden bedrag, *midts dien saken onnoesel was*.²

Willem, 13 of 14 jaar oud, speelde in 1516 of 1517 te Haaren met Jacop, *oick zynde een jonck geselleken*, die per abuis door hem werd verwond. Doordat nadien de chirurgijn in gebreke bleef, is hij (*by versuimenissen vanden meester*) daarvan gestorven. Niet de geneesheer werd vervolgd, maar de jonge Willem, die *midts der onnoselheyt ende oic mits zynre armoede* een boete moest betalen van *f 12*.³

Minderjarigen werden evengoed als volwassenen vervolgd voor doodslag. Alleen kinderen tot 8 jaar bleven van strafvervolgung verschoond, tenzij er kwaad opzet in het spel was; dan kregen zij een lichtere straf. Kinderen tussen de 8 jaar en de huwbare leeftijd (14 jaar voor de jongens en 12 jaar voor de meisjes) kregen een strafvermindering als de halszaak 'onnozel' was en het volle pond van de doodstraf in geval van kwaad opzet.⁴

1. Hij was bierbrouwer en herbergier *neven de heerbaen vanden kerc-hoff, lyende naeden Scaepsdyck* (Streekarchief Regio Eindhoven, Hooge en Lage Mierde R 62, f 99^v, 19 maart 1538).
2. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 12996, rekening Kerstmis 1513 - Sint Jan 1514, f IX.
3. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 12996, rekening Sint Jan 1516 - Kerstmis 1517, f XI.
4. *Practyke van civil en criminele saken door I. De Damhoudere. Nu op nieuws van veel groote en grove fouten en mis-slagen gezuiverd en verbeterd: ende uyt het Latijn over-gezet door K. van Nispen* (Tot Rotterdam bij Ioannes Næranus, 1656) 514, 515.

VAN PAS TE CAPELLE EN WASPIK

G.J.M. BLOM

Afkortingen

GAW	Gemeentearchief Waalwijk
RANB	Rijksarchief in Noord-Brabant
SAKO	Streekarchivariaat in de Kring Oosterhout

(*Vervolg van p. 51*)

VI-a. ANTONIJ ARIES VAN PAS⁵⁶, burgemeester van 's-Grevelduin-Capelle in 1755 en 1770, gedoopt te Capelle op 19 januari 1716, lidmaat op belijdenis te Waspik met Pasen 1741, woonde aanvankelijk te Waspik-Boven, maar vertrok rond 1748, na het overlijden van zijn oudtante Adriaantje Jans van Pas, met vrouw en kinderen naar 's-Grevelduin-Capelle. Hij kocht in 1744 van genoemde oudtante het huisje aan de Willem van Gentsvaart, dat hij op 2 april 1798⁵⁷ aan zijn zoon Arie doorverkocht.

Hij testeerde te Waspik voor schepenen op 1 november 1797⁵⁸ en is overleden te Capelle op 26 maart 1800 (en op 2 april daaropvolgend aldaar begraven). Hij huwde te Waspik op 25 februari 1738 met Johanna Cornelis Boezere, geboren rond 1715 te Capelle, lidmaat op belijdenis te Waspik met Pinksteren 1740 en begraven te Capelle op 23 juli 1764. Zij was een dochter van Cornelis Jans Boezere en Dirxke Adriaans van Dongen.

Op 23 maart 1801 werden de overige onroerende goederen van deze echtelieden onder de kinderen verdeeld.⁵⁹ Deze kinderen waren:⁶⁰

1. Janneke, gedoopt te Waspik op 1 januari 1739, is jong overleden.
2. Cornelis, gedoopt te Waspik in augustus 1740, is jong overleden.
3. Arie Antonis van Pas⁶¹ is gedoopt te Waspik op 9 december 1742 en woonde op de Willem van Gentsvaart te Capelle. Aldaar is hij overleden op 2 mei 1809; op 9 mei daaropvolgend werd hij begraven. Hij kocht op 2 april 1798 het huis van zijn vader. Te Capelle trouwde hij op 5 september 1784 met Hendrika Konings⁶², gedoopt te Capelle op 18 mei 1755 als dochter van Maurits Konings en van Hendrika de Bie. Zij is aldaar overleden op 4 juni 1825. Alle goederen vererfden op hun enige dochter:

56. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 73, f 25^v, 17 september 1744; f 101, 28 november 1747.

57. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 78, f 154, 2 april 1798.

58. GAW, Waspik R 54-I, 1 november 1797.

59. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 79, f 3, 23 maart 1801.

60. Er zijn te Waspik op 7 november 1744 en te Capelle op 8 mei 1752, twee op 11 mei 1752, 15 september 1759 en 7 september 1760 overleden kinderen van Antonij aangegeven.

61. SAKO, 's Gravenmoer R 62, 21 februari 1728.

62. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 79, f 30, 1 maart 1803. RANB, *Memories van Successie*, kantoor Waalwijk 4, no. 159 (1825).

63. GAW, Waspik R 66, f 30^v, 25 februari 1767; f 356, 17 februari 1780. R 67, f 106, 8 december 1786; f 201^v, 1 juni 1790. R 68, f 98, 5 juni 1795. R 54-I, 10 april 1790.
64. Dit huwelijk is op 15 februari 1787 te Sprang gesloten.
65. GAW, Waspik R 11, ongef., 1 april 1806: voogdijstelling over de minderjarige dochter van Jan Hagen.
66. GAW, Waspik R 66, f 30^v, 25 februari 1767; f 356, 17 februari 1780. R 67, f 106, 8 december 1786; f 201^v, 1 juni 1790. R 68, f 98, 5 juni 1795. R 54-I, 10 april 1790.
67. GAW, Waspik R 47, f 157^v; 14 januari 1746: Aart is 23 jaar en Jan is 21 jaar oud.
68. GAW, Waspik R 70, 27 februari 1806. R 54-II, 15 mei 1804.
69. GAW, Waspik R 51, 21 december 1769.
70. GAW, Waspik R 54-I, 1 november 1797.

- A. Johanna van Pas, *bouwwrouw*, gedoopt te Capelle op 14 november 1784, is overleden aldaar op 15 oktober 1849. Zij huwde te Capelle op 28 februari 1807 met Aart Aarts van Pas, volgt onder VII-a op pagina 106.
4. Dirkske Antonis van Pas, gedoopt te Waspik op 6 september 1744 is jong overleden.
 5. Dirkske, gedoopt te Waspik op 31 oktober 1745, is jong overleden.
 6. Antonij, gedoopt te Capelle op 25 mei 1749, is jong overleden.
 7. Johanna Antonis van Pas is gedoopt te Capelle 19 september 1751. Zij werd lidmaat te Waspik in mei 1780 en woonde te Waspik (Vrouwkensvaart), waar zij is gestorven op 16 maart 1806. Zij huwde te Capelle op 15 februari 1781 met Adriaan Konings. De huwelijkse voorwaarden werden dezelfde dag opgemaakt te 's Gravenmoer.⁶³ Hij was afkomstig van Hendrik-Luiten-Ambacht en vertrok naar Waspik met attestatie van Raamsdonk op 2 april 1770. In eerste echt trouwde hij aldaar op 25 april 1770 met Maria Buis, gedoopt te Waspik op 7 april 1743 als dochter van Jan Buis en Adriana Schouten, lidmaat op belijdenis aldaar met Pinksteren 1770 en overleden te Waspik op 3 oktober 1770. Hij is waarschijnlijk gedoopt te Raamsdonk op 10 september 1730 als zoon van Jan Konings en Maria van Pas (IV-d) en is overleden na 21 april 1806.
 8. Dirkske Antonis van Pas, gedoopt te Capelle op 29 april 1753, is overleden te Besoijen op 30 augustus 1796 en aldaar op 3 september in de kerk begraven. Zij huwde te Waalwijk op 18 juni 1795 met Jan Hagen, gedoopt te Besoijen op 12 september 1745 en overleden te Sprang op 29 juli 1816, zoon van Willem Hagen en Elisabeth van Baardwijk. Hij hertrouwde aldaar op 2 juni 1800 met Maria van Beusekom, afkomstig van Rotterdam, overleden te Sprang op 18 juli 1808. Zij was weduwe van Cornelis van Os.⁶⁴ Jan en Dirkske hadden een dochter: Johanna Antonia Hagen⁶⁵, gedoopt te Besoijen op 28 augustus 1796 en ongehuwd overleden te Sprang op 11 februari 1824.
 9. Antonij, gedoopt te Capelle op 9 november 1755.

VI-b. AART VAN PAS⁶⁶, geboren te Waspik rond 1723⁶⁷, woonde te Groot-Waspik (1769) en werd aldaar begraven op 14 maart 1798. Hij huwde te Waspik op 24 april 1750 met Mijntje Cornelis Boezere⁶⁸, gedoopt te Capelle op 29 december 1726, lidmaat op belijdenis aldaar met Pinksteren 1748, overleden te Waspik op 23 april 1811. Zij was een dochter van Cornelis Jans Boezere en van Dirxken Adriaens van Dongen. Samen maakten zij, zijnde gegoed onder de 8000 gulden, op 21 december 1769 hun testament voor schepeuen te Waspik.⁶⁹ Mijntje lag toen ziek in het kraambed. Uit de nalatenschap van haar ouders verkreeg zij een half huis aan de Vrouwkensvaart te Waspik.⁷⁰ De wederhelft behoorde toe aan de weduwe van Wouter Peeters Boezere.

De kinderen verdeelden op 6 december 1811 de boedel voor notaris Pieter van der Meer te Waspik. Uit het huwelijk van Aart en Mijntje zijn geboren:

1. Adriaan, gedoopt te Waspik op 14 februari 1751 en als begraven aldaar aangegeven op 13 april 1752.
2. Cornelis Aarts van Pas, landbouwer, gedoopt te Waspik op 29 maart 1752 en aldaar ongehuwd overleden op 14 juni 1830. Bij de erfdeling van zijn ouders verkreeg hij het huis aan de Vrouwkensvaart te Waspik, genummerd 226. Op 29 oktober 1827 testeerde Cornelis van Pas voor notaris Pieter van der Meer en getuigen te Waspik; hij benoemde zijn neef Aart (VIII-a), oudste zoon van broer Aart van Pas (VII-a), bouwman, wonende tot Waspik, tot erfgenaam.⁷¹
3. Adrianus Aarts van Pas, gedoopt te Waspik op 2 september 1753 en als begraven aangegeven aldaar op 29 augustus 1775.
4. Jan, gedoopt te Waspik op 28 september 1755 en als begraven aangegeven aldaar op 19 juni 1760.
5. Dirkske Aarts van Pas⁷², gedoopt te Waspik op 25 september 1757 en aldaar kinderloos overleden op 6 september 1837. Zij huwde te Waspik op 5 mei 1805 met de landbouwer Michiel Schouten.⁷³ Deze fungeerde in 1820 als kerkmeester van de Nederlands-Hervormde gemeente te Waspik, was aldaar gedoopt op 9 december 1764 en stierf er kinderloos op 15 juli 1850. Hij was een zoon van Adriaan Schouten en Adriana van Esch.
6. Aart, gedoopt te Waspik op 7 oktober 1759 en begraven aangegeven aldaar 7 juli 1760.
7. Johannes, gedoopt te Waspik op 19 september 1761 en begraven aangegeven aldaar 1 maart 1764.
8. Janneke, gedoopt te Waspik op 18 september 1763 en begraven aangegeven aldaar 21 september 1764.
9. Janneke Aarts van Pas, gedoopt te Waspik op 16 december 1764, is ongehuwd en kinderloos overleden aldaar op 29 april 1835.⁷⁴
10. Aart Aarts van Pas, volgt onder VII-a op pagina 106.

VII-a. AART AARTS VAN PAS, bouwman, gedoopt te Waspik op 1 februari 1767, lidmaat op belijdenis aldaar met Pinksteren 1790, overleden te Capelle op 10 juni 1834.⁷⁵ Hij huwde te Capelle op 28 februari 1807 met zijn achternicht Johanna van Pas, bouwvrouw, gedoopt aldaar op 14 november 1784 en overleden te Capelle op 15 oktober 1849.⁷⁶ Zij was een dochter van Arie van Pas (VI-a-3) en van Hendrika Konings.

Dit huwelijk is zonder twijfel tot stand gekomen door huwelijks-politiek. Dat in de familie Van Pas huwelijkspolitiek is gevoerd komt het duidelijkst naar voren uit dit huwelijk. Ook bij andere huwelijken kun je dit vermoeden krijgen; zo zijn uit één gezin drie kinderen getrouwd met uit één gezin Boezere geboren kinderen (zie V-a).

71. RANB, Memories van Successie, kantoor Waalwijk 13, no. 184 (1830).

72. GAW, Waspik NN 8676, no. 30, 28 februari 1816.

73. GAW, Waspik NN 8676, no. 29, 28 februari 1816. NN 8680, no. 16, 15 februari 1820.

74. RANB, Memories van Successie, kantoor Waalwijk 25, no. 130 (1835).

75. RANB, Memories van Successie, kantoor Waalwijk 23, no. 97 (1834).

76. RANB, Memories van Successie, kantoor Waalwijk 48, no. 218 (1849).

Johanna was de enige dochter van bovengenoemde ouders, terwijl haar vader de enige zoon was van zijn ouders. Op deze wijze bleven alle door Arie Antonis van Pas (V-a) en Jenneke Koninks nagelaten bezittingen in de familie. De ongehuwde neven en nichten van Aart en Johanna hebben daarnaast al hun goederen bij testament aan hen direct of indirect vermaakt. Het voortbestaan van het geslacht hing op dat moment aan een dun draadje. Aart en Johanna waren immers de enigen die nog voor stamhouders konden zorgen.

Zij vestigden zich aan de Willem van Gentsvaart te Capelle. Het omvangrijke goederenpakket werd verdeeld door de kinderen op 29 april 1851.⁷⁷ De ongehuwde kinderen verkregen bij legaat in het testament van Johanna haar helft in het huis, hof, erf en schuurtje gelegen ten oosten van de Willem van Gentsvaart.⁷⁸

De kinderen van Aart en Johanna waren:

1. Aart Aarts van Pas, volgt onder VIII-a.
2. Arij, gedoopt te Capelle op 20 december 1808 en overleden aldaar op 22 februari 1811.
3. Mijna van Pas, geboren te Capelle op 26 september 1811 en overleden te Vrijhoeve-Capelle op 12 september 1867.⁷⁹ Zij huwde te Capelle op 28 april 1837 met Martinus Oerlemans, bouwman, geboren te Loon op Zand op 15 februari 1801 en overleden te Vrijhoeve-Capelle op 19 december 1882. Hij was een zoon van Nicolaas Oerlemans en van Pieterella de Jong. Hun kinderen zijn:

- A. Pieterella Oerlemans, geboren te Vrijhoeve-Capelle op 28 augustus 1834 en overleden aldaar op 5 mei 1895. Zij huwde te Capelle op 8 april 1869 met Marinus voor de Poorte, landbouwer, geboren te Vrijhoeve-Capelle op 30 november 1845 en overleden te Sprang-Capelle op 11 juli 1931, zoon van Gijsbert voor de Poorte en van Elisabeth de Leeuw. Hieruit stamt nageslacht.
- B. Nicolaas, geboren te Vrijhoeve-Capelle op 11 februari 1841 en overleden aldaar op 21 juni 1841.
- C. Nicolaas Oerlemans, landbouwer, geboren te Vrijhoeve-Capelle op 16 januari 1844 en aldaar ongehuwd overleden op 12 oktober 1864.

4. Hendrika van Pas, geboren te Capelle op 24 januari 1814 en aldaar ongehuwd overleden op 17 april 1865.
5. Arie Anthonie van Pas, volgt onder VIII-b.
6. Cornelis van Pas⁸⁰, landbouwer, is geboren te Capelle op 19 februari 1819 en aldaar ongehuwd overleden op 27 april 1884.⁸¹
7. Johannes, geboren te Capelle op 21 maart 1822 en aldaar ongehuwd overleden op 13 april 1836.⁸²
8. Jenneke van Pas, landbouwster, is geboren te Capelle op 12 augustus 1824 en aldaar ongehuwd overleden op 4 november 1907. Zij was het laatste kind en tevens de laatste die over-

77. GAW, Capelle NN 538, no. 60, 29 april 1851.

78. GAW, Capelle N 536, no. 91, 12 oktober 1849.

79. RANB, Memories van Successie, kantoor Waalwijk 66, no. 149 (1867).

80. SAKO, Waspik R 54-II, 15 mei 1804.

81. RANB, Memories van Successie, kantoor Waalwijk 83, no. 62 (1886).

82. RANB, Memories van Successie, kantoor Waalwijk 27, no. 27 (1836).

83. GAW, Capelle NN, notaris B.A. Middelkoop 1897, no. 26, 16 februari 1897.
84. GAW, Capelle NN, notaris B.A. Middelkoop 1908, no. 5, 9 januari 1908; no. 43, 6 maart 1908; no. 100, 27 mei 1908.

leed. Op 16 februari 1897 maakte zij bij notaris B.A. Middelkoop haar testament op.⁸³ Daarin vermaakte zij diverse goederen, waaronder een huis te Capelle, aan haar neef Aart van Pas Arie Antoniszoon (IX-b). Aan haar andere neven en nichten worden ook enkele percelen vermaakt.⁸⁴

Incest

Maria Tijssen Gerrits uit Ossendrecht zit in april 1726 vast op de Gevangenpoort te 's-Hertogenbosch, evenals haar kinderen bij Gommert Jacobs, geheten Gommert en Dingena. Zij zegt 78 jaar oud te zijn (wat gezien de leeftijden van haar kinderen niet kan) en heeft 28 jaar lang door de meierij gezworven en gebedeld. Erger is, dat zij *haeren eygen soon Gommert Gommerts van jonghs af aengeset heeft om met haar te bouleren en in ontugtighyt te leven*. Dat gebeurde van zijn vijftiende tot zijn twintigste jaar. Als hij taalde naar een andere vrouw of wegliep, werd hij door zijn moeder geslagen. Deze geeft op de verhoorkamer het zwerven toe, maar zegt dat haar Gommert slechts tot zijn vijftiende bij haar sliep, en zonder te boeleren („dat liegt hij”), en dat zij hem alleen sloeg als hij ongehoorzaam was of naar de hoeren wilde. Op de verhoorkamer vertelt Gommert niet te weten waar hij is geboren en dat hij ongeveer 21 jaar oud is. Zijn 30-jarige zus Dingena heeft zijn liefdespel menigmaal in een of andere schuur gadegeslagen. Zij heeft haar moeder nog gewaarschuwd: „*Hoor moeder, het is beter een andermans hoer als sijn eiigen soons hoer als gij bent te wesen.*” Op 9 april 1726 werd moeder Maria veroordeeld om te worden geworgd en opgehangen. Gommert zou worden geworgd en opgehangen voor de relatie met zijn moeder en geblaakt wegens brandstichting, bedelarij en diefstal. Behalve met zijn moeder deed hij het met zijn bijzit Marie Fransen. Overigens maakte Gommert deel uit van een bende, waartoe ook zijn zus Dingena behoorde, van wie drie minnaars konden worden getraceerd. Dingena, die in 1721 al was geeseld en verbannen uit stad en meierij, werd op dezelfde dag als haar moeder veroordeeld tot worgen en blaken wegens ontucht, bedelarij, brandstichting en diefstal in de meierij van Den Bosch en het land van Luik.¹

1. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 102-8. Vgl. R 70-5 en 128-16.

DE DIESSENSE TAK VAN DE FAMILIE SCHILDERS

Boeren, beneficianten en bankiers

L.F.W. ADRIAENSSEN

Afkortingen

GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud administratief archief
RANB	Rijksarchief in Noord-Brabant
SRE	Streekarchief Regio Eindhoven

(Vervolg van p. 60)

554. GAT, Hilvarenbeek R 7, 20 oktober 1688. R 67, f 10, 4 februari 1670; f 127, 9 juni 1671. R 69, f 17^v, 30 januari 1682. R 70, f 250^v, 26 april 1688. R 118, ongef., 19 mei 1691. R 169, f 118, 13 mei 1666. R 170, f 343^v, 22 september 1679. R 172, f 286, 5 november 1689. R 173, f 262, 11 december 1698. R 207, ongef., 9 maart 1680; 14 april 1681; 30 juni 1690; 1 juli 1690; 8 juli 1690. Raad en Rentmeester-Generaal 215, dl. I, f 11. GAH, R 1935, ongef., 22 januari 1667.
555. GAH, N 2728, no. 410, 21 september 1663. N 2758, no. 129, 15 mei 1673. GAT, Hilvarenbeek R 67, f 385, 25 juni 1675. R 169, f 101^v, 7 januari 1666. R 170, f 103^v, 9 maart 1673; f 192^v, 4 mei 1675. R 172, f 73, 20 september 1685. R 207, ongef., 29 januari 1680.
556. H. Lentz, *Fondations de bourses d'étude établies en Belgique. Fondations isolées dites volantes*, dl. II (Bruxelles, 1892) 148.
557. GAT, Hilvarenbeek R 172, f 31^v, 3 april 1685. GAH, N 2732, f 51, 20 maart 1671; f 86, 20 maart 1671. Deling van de nalatenschap van Catharina en Barbara Typoos: R 1628, f 310, 12 mei 1671. Vgl. N 2733, f 15, 26 maart 1675.

Vilquater. THOMAS SCHILDERS⁵⁵⁴ werd op 7 januari 1632 te Hilvarenbeek gedoopt. Te Breda trouwde hij op 28 juli 1657 met Maria van Doren⁵⁵⁵ uit Diessen, dochter van Jan Jans van Doorn en van Anneken Adriaen Sweens. Van haar nichten Catharijn en Barbara Typoos⁵⁵⁶ erfde zij zoveel, dat Thomas als weduwnaar aan renteinkomsten per jaar f 367:11:0 trok.⁵⁵⁷

Catharijn en Barbara waren twee van de zeven kinderen van mr. Jan Typoos en Maria mr. Laureys van Gorop. De broers, een priester en een advocaat, stierven evenals de zusters kinderloos. Jan Typoos kwam uit Diest, liet zich als weduwnaar tot priester wijden en werd officiaal van het bisschoppelijke gerechtshof te 's-Hertogenbosch.

Maria van Gorop was het enige kind van van mr. Laureys Everaerts van Ghorop, die is geboren te Diessen in 1531. Na een rechtenstudie aan de universiteit van Leuven werd hij advocaat, eerst te Hilvarenbeek en vervolgens te 's-Hertogenbosch. Hij trouwde met de Bossche vrouw Lijsbeth Willems van Broeckhoven.

Laureys was een van de negen kinderen uit het huwelijk van Everaert Joirden Schellekens van Gorop († 1553–1555) en Anneken Corstens van Wuestenborch. Drie zonen en twee dochters stierven kinderloos. Van de overigen had Joirden van Gorop, schepen van Diessen, twee kinderen: mr. Jordaen van Gorop en Adriana van Gorop, gehuwd met mr. Bartholomeus de Cort, secretaris van Hilvarenbeek. Marye Everaerts van Gorop trouwde met Cornelis Wouter Peters van den Berch, die zij Evert, Cornelis en Anneken van den Berch schonk (Anneken trouwde met Henrick Mathys Henrick Wyten). Ten slotte was er Aleyt Everaert Joordens Schellekens van Gorop, die trouwde met Adriaen Peter Zweens, schepen van Diessen. Hun enige dochter Anneken trouwde met Jan Jansen van Doerne de jonge. Maria en Adriaen van Doren waren hun kinderen.

558. Het materiaal in dit lemma komt uit mijn nog niet gepubliceerde genealogie-Van Gorp.
559. GAT, Hilvarenbeek R 106, ongef., 2 december 1684.
560. GAT, Hilvarenbeek R 192, ongef., 8 april 1685.
561. GAT, Hilvarenbeek R 106, ongef., 13 april 1685.
562. GAT, OAA Hilvarenbeek 449.
563. GAT, Hilvarenbeek R 110, ongef., 17 december 1652.
564. GAT, Hilvarenbeek R 169, f 113^v, 15 maart 1666.
565. GAT, Hilvarenbeek R 172, f 31^v, 3 april 1685.
566. GAT, Hilvarenbeek R 173, f 83, 8 mei 1694.
567. GAT, Hilvarenbeek R 72, f 32^v, 9 juni 1700.
568. GAT, Hilvarenbeek R 174, f 187, 14 en 15 oktober 1704.
569. GAT, Hilvarenbeek R 71, f 104^v, 14 december 1693. R 169, f 179^v/180, 26 mei 1668. RANB. Handschriftenverzameling 78, ongef., proces tegen Dielis Claessen Bruers.
570. L.F.W. Adriaenssen, „Het leenhof Ten Bogaarde en de hoeve van de Klapstaart. Hoe een belasting teloorwing door herhaalde desintegratie van een boerenbedrijf“, *Tussen paradijs en toekomst. Nieuwsbrief van de heemkundige kring 'Ioannes Goropius Becanus'*, no. 31 (december 1991) 85, 86. GAT, Oisterwijk N 5285, 20 augustus 1689. GAH, R 422, ongef., 13 februari 1693. N 2770, f 396, 10 januari 1668.
571. GAT, Hilvarenbeek R 173, f 173^v, 21 februari 1696.
572. GAT, OAA Hilvarenbeek 692, 1 april 1699–1700.
573. GAT, Hilvarenbeek R 76, f 95, 4 februari 1734. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 203.
574. GAT, Moergestel R 311, f 13, 25 januari 1720.

Maria van Doren erfde een twaalfde part van de nalatenschap van Catharijn en Barhara Typoots.⁵⁵⁸

Thomas Schilders en Maria van Doren testeerden in 1684, de laatste *sittende met een stoel by den viere ende geincommodeert met quade beenen*.⁵⁵⁹ Op 27 februari 1685 werd zij te Hilvarenbeek begraven.⁵⁶⁰ Zes weken later kwam Thomas Schilders huwelijkse voorwaarden⁵⁶¹ overeen met Jenneken Willem Zacharias, met wie hij op 30 april 1685 te Hilvarenbeek in het huwelijk trad. Haar ouders waren Willem Zacharias van Loon (doelende op zijn vermoedelijke woonplaats Hoogeloon) en Catharina Matthijssen.

Thomas Schilders was in 1665 een van de acht kapitalisten van Hilvarenbeek (mensen met een vermogen van f 2000 of meer).⁵⁶² Hij had een behoorlijk rente-inkomen en geneerde zich daarnaast als hierbrouwer, herbergier, tavernier en landeigenaar. In 1652 kocht hij de herberg en brouwerij *de Valck* in de Gelderstraat bij het kerkhof.⁵⁶³ Later kocht hij ook het buurhuis.⁵⁶⁴ Tijdens de 'Franse oorlog' (1672–1679) bracht hij zijn waardepapieren in veiligheid in de kerktoren, maar na afloop miste hij een rentebrief van f 7:10:0.⁵⁶⁵ Bij de grote dorpsbrand van 1694 leed hij aan *de Valck* f 800 schade aan schuur, stal, schop, een deel van het huis, hooi en timmerhout, terwijl de schade aan het tweede huis f 350 ten laste van Schilders bedroeg en f 50 wegens schade aan meubels en gereedschappen ten laste van de huurder, de linnenwever Francis van den Bergh.⁵⁶⁶ Een van beide huizen in de Gelderstraat verkocht hij in 1700.⁵⁶⁷ In het andere huis bleef Thomas bier tappen.⁵⁶⁸ In het Hoog Spul bezat hij een visvrouw⁵⁶⁹ en te Esbeek de Klapstaarthoeve met nog een visvrouw.⁵⁷⁰ In 1693 kocht hij onder Esbeek van Willem van Doorn en Catharina Adriaen Schilders nog een boerderij.⁵⁷¹

Thomas Schilders is te Hilvarenbeek begraven op 23 maart 1714. Zijn kinderen uit het eerste huwelijk overleden op jonge leeftijd:

1. Cornelis, te Hilvarenbeek gedoopt op 13 juni 1658.
2. Jan, te Hilvarenbeek gedoopt op 19 september 1659.
3. Adriaen, te Hilvarenbeek gedoopt op 5 november 1661.

Uit het tweede huwelijk:⁵⁷²

4. Servaes, te Hilvarenbeek gedoopt op 24 mei 1686 en daar overleden op 29 mei 1686.
5. Jan Thomas Schilders, volgt onder VIIIquinquies op p. 111.
6. Cornelia Thomas Schilders is op 12 mei 1690 te Hilvarenbeek gedoopt en trouwde daar op 20 juni 1723 met Aart van Raak⁵⁷³, weduwnaar van Marie Andries Aart Wouters (van den Nieuwenhuysen), zoon van Jan Aerts van Raack en Maria Meyers.
7. Willem Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 6 februari 1693, is aldaar begraven op 28 maart 1714.
8. Servaes Thomas Schilders werd op 1 september 1696 te Hilvarenbeek gedoopt. Hij trouwde te Moergestel op 3 mei 1716 met de vandaar geboortige Jenneken Dirck Jan Jacobs⁵⁷⁴, dochter van Dirck bij Perijntje Peeter Rombouts. Nadat zij op 19 juli

1718 te Moergestel was begraven, hertrouwde Servaes aldaar op 10 september 1719 met Elisabeth van Beurden, met wie hij ging wonen te Moergestel.⁵⁷⁵ Aldaar werd hij begraven op 3 juni 1758, zijn weduwe volgde hem op 2 december 1768. Uit zijn eerste huwelijk had hij de volgende kinderen:

- A. Piternella Servaes Schilders, te Moergestel gedoopt op 20 oktober 1716, aldaar begraven op 14 mei 1774. Zij was op 15 januari 1747 getrouwd met Jan Niclaes de Brouwer, gedoopt te Moergestel op 25 augustus 1717 en daar begraven op 3 januari 1784.

Uit het tweede huwelijk:

- B. Jenneken, te Moergestel gedoopt op 30 juni 1720.
- C. Maria, te Hilvarenbeek gedoopt op 3 (?) november 1723.
- D. Thomas, te Hilvarenbeek gedoopt op 7 maart 1725 en daar begraven op 24 maart 1725.
- E. Jenneken Servaes Schilders is te Moergestel gedoopt op 23 januari 1727 en werd daar begraven op 15 januari 1763. Zij was moeder geworden van twee bastaardkinderen:
 - aa. Anna Cornelia, te Moergestel gedoopt op 8 januari 1748. De vader was Jan van der Aa.
 - bb. Jan, te Moergestel op 25 december 1750 gedoopt. Hij was een zoon van Jan Smout.
- F. Jan, te Moergestel begraven op 19 september 1728.
- G. Zacharias, te Moergestel gedoopt op 8 maart 1730.

Van de volgende is niet zeker of zij uit het eerste dan wel het tweede huwelijk stamt:

- H. Mari Catriena Vaes Schilders werd te Moergestel begraven op 26 juni 1747.
9. Adriaan Thomas Schilders is op 23 november 1700 te Hilvarenbeek Adrianus Henricus gedoopt. Samen met zijn vrouw Maria Hendrick Liebrechts kreeg hij in 1740 een borgbrief in verband met hun vestiging te Westelbeers.⁵⁷⁶ Hieruit stamt:
- A. Jacobmijn Schilders⁵⁷⁷, te Middelbeers gedoopt op 3 september 1742, vestigde zich te Oirschot, waar zij op 16 september 1768 trouwde met Peter Blanckers, zoon van Nicolaas Blanckers en Petronella van den Broeck. Hij stierf te Oirschot op 26 juli 1807.

VIIIquinquies. JAN THOMAS SCHILDERS is op 27 juni 1687 te Hilvarenbeek gedoopt en trouwde daar op 25 februari 1714 met Maria Laureys Melotte. In de archiefstukken trof ik hem slechts eenmaal, namelijk in 1705, toen hij met paard en wagen in legerdienst naar Maastricht was gevaren, maar geen betaling had ontvangen.⁵⁷⁸ Zijn vrouw werd te Hilvarenbeek begraven op 24 april 1728, hijzelf op 31 januari 1741. Op 18 maart 1730 had hij door de predikant van Hilvarenbeek zijn voorgenomen huwelijk met een zekere Eijken

575. GAT, Hilvarenbeek R 175, f 493, 3 mei 1720.

576. GAT, Hilvarenbeek R 177, f 518, 16 maart 1740.

577. GAT, Hilvarenbeek R 129, f 200^v, 7 februari 1765.

578. GAT, Hilvarenbeek R 208, ongef., 4 september 1705.

laten afroepen, maar dat is vermoedelijk niet doorgegaan. De kinderen van Jan en Maria waren:

1. Anna Catharina, te Hilvarenbeek gedoopt op 22 oktober 1714, is vermoedelijk de Anna Schilders, die te Goirle op 2 juli 1736 trouwde met Paulus Jan van Haeren⁵⁷⁹ te Goirle en een jaar later een borgbrief voor vestiging aldaar kreeg.⁵⁸⁰ Zij stierf te Goirle op 22 september 1784. Paulus kwam uit Tilburg, was eerder getrouwd geweest met Elisabeth Pijnenburg, Adriana van Opstal en Maria van Oudenhagen, en stierf te Goirle op 28 december 1772.
2. Adriana, te Hilvarenbeek gedoopt op 3 augustus 1716.
3. Thomas Jan Schilders, volgt onder IXquater op pagina 113.
4. Zacharias Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 25 februari 1721. Hij kreeg in 1746 een borgbrief om te Bergeyk te gaan wonen.⁵⁸¹ Bij Elisabeth van der Aa werd hij vader van:
 - A. Maria, te Bergeyk gedoopt op 6 november 1749.
5. Marten Jan Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 21 september 1723, stierf te Diessen op 12 mei 1756.
6. Jan Janse Schilders, gedoopt te Hilvarenbeek op 20 maart 1726, kreeg in 1728–1729 armensteun.⁵⁸² Vermoedelijk was hij na het overlijden van zijn moeder als houkind uitbesteed op kosten van de Heilige-Geesttafel. Te West- en Middelbeers trouwde hij op 29 februari 1756 met Johanna Maria Hendrik Vos, die daar was gedoopt op 22 mei 1724 en er op 11 september overleed. Inmiddels had Jan van het bestuur van zijn geboortedorp een borgbrief gekregen voor vestiging in de Beerzen.⁵⁸³ Hij was smid van zijn vak. Kinderen uit dit huwelijk werd te West- en Middelbeers begraven op 25 mei 1756 en 3 januari 1758.

In tweede echt trouwde Jan Schilders te Oostelbeers op 15 juni 1770 met Johanna van de Wetering, die daar op 9 juni 1730 was gedoopt met de namen Johanna en Catharina. Hendrik van de Wetering en Elisabeth Steven Vennix waren haar ouders. Op 26 januari 1799 is Jan te Oostelbeers overleden. Zijn nakinderen waren:

- A. Jan Schilders, te Oostelbeers gedoopt op 17 maart 1761, aldaar overleden op 29 januari 1838. Op 28 april 1793 trouwde hij te Oostelbeers met Adriana van Gils (Gilst), die aldaar was geboren en er op 14 juli 1798 is overleden. Hij hertrouwde met Jennemie Snijers.
- B. Joanna Maria Schilders is te Oostelbeers gedoopt op 15 maart 1764 en stierf daar op 29 mei 1834.
- C. Dien Schilders (Hendrina, Gerardina) is gedoopt te Oostelbeers op 30 december 1765 en aldaar overleden op 20 november 1843. Zij was spinster. Te Diessen was zij op 30 mei 1791 getrouwd met Laurens van de Heuvel uit Hilvarenbeek, weduwenaar van Johanna Janssen.
- D. Adriaan Schilders, te Oostelbeers gedoopt op 31 juli

579. C.H.J. van den Brekel. *Kroniek van de geslachten Pijnenburg en Van den Brekel 1290–1990* (2 dln.; Nuenen, 1993) I, 506.

580. GAT, Hilvarenbeek R 177, f 405^v, 11 april 1737.

581. GAT, Hilvarenbeek R 178, f 134^v, 17 februari 1746.

582. GAT, OAA Hilvarenbeek 713.

583. GAT, Hilvarenbeek R 179, f 325^v, 12 augustus 1758.

1768, aldaar overleden op 16 januari 1815.

E. Goyart Schilders, te Oostelbeers gedoopt op 24 januari 1771, was in 1793 getuige bij het huwelijk van zijn broer Jan.

F. Petronella Schilders, spinster, is op 15 december 1773 te Oostelbeers gedoopt en stierf aldaar op 5 januari 1839.

IXquater. THOMAS JAN SCHILDERS⁵⁸⁴, op 11 juni 1718 te Hilvarenbeek gedoopt, was in 1745 knecht van Peter Bosmans, herbergier in *de Clossenborch* in de Koestraat en later in *den Wilden Man* aan de Vrijthof.⁵⁸⁵ Hij trouwde te Hilvarenbeek op 15 mei 1746 met Helena Hendrick Scheyvens, dochter van Hendrick Cornelis Scheyvens en van Adriaentje Sebastiaen Janssen. Te Hilvarenbeek was zij in november 1725 geboren en werd zij begraven op 22 januari 1763. Thomas volgde haar in het graf op 7 januari 1780. Kinderen:

1. Adriaan, op 14 februari 1748 te Hilvarenbeek gedoopt.
2. Jan Thomas Schilders, volgt onder Xter op pagina 113.
3. Hendrick, te Hilvarenbeek gedoopt op 28 november 1754.
4. Adriana, te Hilvarenbeek gedoopt op 30 juli 1757.
5. Cornelia, te Hilvarenbeek gedoopt op 7 januari 1763 en daags daarna begraven.

Xter. JAN THOMAS SCHILDERS⁵⁸⁶ werd op 28 mei 1750 te Hilvarenbeek gedoopt. Sinds maart 1774 was hij knecht bij Adriaan Ketelaars, die een slechte baas was.⁵⁸⁷ Hij kreeg er kennis aan de dienstmeid, Maria Hendriks van den Broeck⁵⁸⁸ uit Goirle, met wie hij op 18 februari 1775 te Hilvarenbeek trouwde. Zij is te Goirle gedoopt op 30 januari 1750 als dochter van Hendrik van den Broeck en Adriana Couwenberg. Te Hilvarenbeek hertrouwde Jan Schilders op 20 januari 1793 met de spinster Maria Francis de Regter⁵⁸⁹ uit Hapert, *verklarende de bruidegom geen goederen te hebben om inventaris te maken*. Op 23 december 1816 is hij te Hilvarenbeek overleden. In het eerste huwelijk werden geboren:

1. Adriaan Jan Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 14 november 1775.
2. Helena, te Hilvarenbeek gedoopt op 30 januari 1778.
3. Hendrik, te Hilvarenbeek op 16 december 1779 gedoopt.
4. Thomas, op 9 januari 1781 te Hilvarenbeek gedoopt.
5. Helena Schilders, spinster, is te Hilvarenbeek gedoopt op 28 januari 1784. Op 3 februari 1851 is zij te Goirle overleden. Zij kreeg twee bastaardkinderen en trouwde op 6 april 1823 met Adrianus Huijbregts uit Goirle, aldaar gedoopt op 5 januari 1796, zoon van Peter Huijbregts en van Huberta Bekkers. De illegitieme kinderen waren:

A. Cornelia Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 5 december 1807. Cornelis van Beeck was haar vader. Zij was dienstmeid, trouwde met de spinder Adriaan van Beurdeu en stierf te Hilvarenbeek op 10 december 1862. Haar

584. GAT, Hilvarenbeek R 181, f 57^v, 13 augustus 1772. R 210, f 52, 1 december 1750: Thomas moest in het huis van de vorster een gevangen vrouw helpen bewaken.

585. GAT, Hilvarenbeek R 209, f 509^v, 15 februari 1745. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 362.

586. GAT, Hilvarenbeek R 181, f 57^v, 13 april 1807.

587. GAT, Hilvarenbeek R 211, f 225^v, 13 juni 1777.

588. GAT, Hilvarenbeek R 211, f 196^v, 16 juni 1775.

589. SRE, Hoogeloon c.a. R 42, f 122, 7 januari 1793.

man, een zoon van Cornelis van Beurden en Helena Smulders, was te Goirle gedoopt op 23 mei 1785 en in eerdere echt getrouwd geweest met Johanna Cornelia Rietbergs. Voor zij trouwde was Cornelia Schilders moeder geworden van een illegitieme zoon:

AA. Simon Schilders is te Hilvarenbeek geboren op 13 maart 1844 en verdiende de kost als schoenmaker en schoolmeester. Op 27 juli 1874 trouwde hij met Maria Catharina Smeulders, naaister, dochter van Theodorus Smeulders en Susanna Uijen. Zij is te Hilvarenbeek geboren op 12 december 1839, werd daar weduwe op 14 februari 1876 en overleed er op 19 oktober 1894. Uit dit huwelijk stamt een zoon en een dochter.

B. Johannes Schilders, houtzager, is op 21 november 1813 te Hilvarenbeek gedoopt en overleed aldaar op 2 januari 1869. Hij trouwde te Goirle op 17 augustus 1843 met Anna Cornelia van Beurden, die aldaar op 25 maart 1819 was geboren uit het huwelijk van Adriaan van Beurden en Johanna Cornelia Rietbergs. Zij kregen vijf kinderen.

6. Hnberta, te Hilvarenbeek gedoopt op 3 september 1787.

Uit het tweede huwelijk:

7. Joanna Maria Schilders, spinster, is te Hilvarenbeek gedoopt op 25 november 1793, trouwde daar op 2 oktober 1836 met Jan van Boxtel en overleed er op 16 mei 1846. Jan, zoon van Jan van Boxtel en Johanna Hendriks, is te Hilvarenbeek gedoopt op 10 januari 1787. Hij was eerder getrouwd geweest met Anna Adriaans en Maria de Kort. Voor zij trouwde, was Joanna Maria bevallen van een illegitieme dochter:

A. Petronella Schilders, spinster, is te Hilvarenbeek geboren op 17 november 1821, trouwde aldaar op 12 oktober 1846 met de timmerman Johannes Heeffen en stierf in haar geboortedorp op 1 april 1851. Haar man was daar op 14 oktober 1814 geboren als zoon van Adriaan Heeffen⁵⁹⁰ en Maria de Grouw.

8. Adriana, te Hilvarenbeek gedoopt op 5 november 1795, aldaar overleden op 13 juli 1798.

9. Thomas Schilders, arbeider, is te Hilvarenbeek gedoopt op 23 augustus 1797 en trouwde te Lage Mierde op 13 februari 1820 met de spinster Elisabeth de Laat, dochter van Willem de Laat en Joanna Swaans. Zij is te Hooge en Lage Mierde gedoopt op 17 september 1791. Haar man stierf als haar weduwnaar te Hilvarenbeek op 17 mei 1869. Zij waren de ouders van:

A. Johannes, te Hilvarenbeek geboren op 10 februari 1821 en aldaar overleden op 10 februari 1830.

B. Maria Ida, geboren te Hilvarenbeek op 14 februari 1825, aldaar overleden op 19 juni 1826.

590. Adriaan, te Hilvarenbeek gedoopt op 24 juni 1783, was een zoon van de Duitse soldaat Johan Georg Hüffer, later vorster van Hilvarenbeek, en van Joanna Aben.

- C. Wilhelmina, geboren te Hilvarenbeek op 6 juni 1827 en daar gestorven op 12 februari 1830.
 - D. Johannes Cornelis Schilders is te Hilvarenbeek geboren op 14 november 1831 en overleed op 27 juli 1900 aldaar. Hij was landbouwer en herbergier geweest aan de Keiweg te Esbeek. Te Lage Mierde trouwde hij op 11 september 1854 met de dienstmeid Wilhelmina Snellaarts, dochter van Johannes Snellaarts en Catharina van Owraa. Zij is geboren te Hooge en Lage Mierde op 1 januari 1824 en stierf te Hilvarenbeek op 26 januari 1856. Uit dit huwelijk zijn acht kinderen geboren, van wie de zoon Adrianus Schilders (1860–1929) vijftien kinderen kreeg.
10. Jan, te Hilvarenbeek op 4 september 1799 gedoopt en daar gestorven op 12 juni 1803.

Wordt vervolgd

Hu wever, hu!

In Oisterwijk werden in de vijftiende eeuw wollen lakens gemaakt, een nijverheid die aan het begin van de zeventiende eeuw ook te Tilburg tot bloei kwam. Toch lijkt er rond 1440 concurrentie te hebben bestaan tussen beide plaatsen, wat misschien kan worden opgemaakt uit twee door de hoogschout van Den Bosch opgelegde veroordelingen.

Danelt Nauwen, zijn kinderen en andere Tilburgers waren naar de Oisterwijkse markt gegaan, maar toen zij naar huis gingen, *ryepen enich van hen: „Hu wever, hu!”* (...) *Doe liepen die wevers van Oesterwyck uyt om te ovelen (kwaad doen) die van Tylborch.* Nadat een of meer Oisterwijkers gewond waren geraakt, zochten de Tilburgers asiel in de kerk van Oisterwijk. Zij werden later gedagvaard, omdat zij met bogen hadden geschoten en met lange messen gehouwen. De hoogschout veroordeelde hen tot een boete van 70 arnoldusgulden.

Wellen Goetkynts was het kerkhof opgevlucht nadat hij in dezelfde melée Ghys Scuermans de spilmaker had doodgeslagen. Hoewel de nabestaanden hem geen doodslag ten laste legden, durfde Wellen niet de straat op te gaan. Na enige bemiddeling kwam hij vrij met een boete van 10 arnoldusgulden.¹

1. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 12992, rekening Kerstmis 1438 – Sint Jan 1439.

PETER VAN OS ONTMASKERD

Het drieluik van Boston

G.C.M. VAN DIJCK

Afkortingen

GAH Gemeentearchief 's-Hertogenbosch

De uitgave van de kroniek van Peter van Os uit het begin van de zestiende eeuw is een welkome en gedegen aanvulling op de geschiedenis van Brabant en van de stad 's-Hertogenbosch in het bijzonder.¹ Hoewel de kroniek op zichzelf vrij saai is, was een uitgave ervan zeer wenselijk.

Enkele jaren geleden werd ook al een klein artikel aan Peter van Os gewijd.² Helaas hebben de bewerkers van de kroniek en de auteur van het artikel het leven en de afkomst van 'hun' schrijver zeer onzorgvuldig en weinig gedegen uitgewerkt. Het zou slechts een half uur tijd hebben gekost om de ouders en verdere familie van Van Os te vinden. Zo is de bewering dat het niet bekend is of Peter van Os te Oss of te 's-Hertogenbosch geboren is al dertig jaar achterhaald. Hij had geen drie, maar vijf kinderen, enzovoorts.

De fiches op het Bossche schepensprotocol in het gemeentearchief van 's-Hertogenbosch, destijds vervaardigd door de onvolprezen F. Smulders, behoeft men slechts door te bladeren op de kaartenbak Oss en onder de naam Van Os en men vindt veel meer dan in de uitgave van de kroniek is vermeld.

Het is onbegrijpelijk dat historici van professie geen gebruik maken van voor de hand liggende bronnen, die bovendien al dertig jaar geleden toegankelijk zijn gemaakt. Daarnaast kon men aanvullende gegevens vinden in gedrukte werken, zoals het werk van A.F.O. van Sasse van Ysselt, en in *De Brabantse Leeuw*. In plaats daarvan werd een achterhaald werk van J. Cunen uit 1932 geciteerd. Archiefonderzoek werd in het geheel niet ondernomen, maar dat mag men ook niet altijd verlangen, omdat dat zeer tijdrovend is.

Terzijde: eveneens een zwak aspect aan de kroniekgave is het slordig citeren van auteurs of van hun aangehaalde werken. Nu terug naar de echte kroniekschrijver.

Peter werd geboren in het gelijknamige dorp Oss, waar zijn ouders op Amstel woonden. Zijn vader was Jan Rutger Jans (Heynen?) van Os en zijn moeder was Oda, dochter van Lambert Lambert Lambert Wynricx die Smyt en van waarschijnlijk Bela Henricx van Acht (zij hertrouwde met Nicolaes Watermael).³

1. A.M. van Lith-Droogleeveer Fortuijn, J.G.M. Sanders en G.A.M. van Synghe (uitg.), *Kroniek van Peter van Os. Geschiedenis van 's-Hertogenbosch en Brabant van Adam tot 1523* ('s-Hertogenbosch, 1997). Hierna geciteerd als *Kroniek van Peter van Os*.
2. J.G.M. Sanders, „Peter van Oss (?–1542)”, in: J. van Oudheusden e.a. (red.), *Brabantse biografieën. Levensbeschrijvingen van bekende en onbekende Noordbrabanders*, dl. I (Amsterdam, 1992) 124–127. Het is jammer dat de hoofdredacteur van deze serie meent publicaties zonder voetnoten te mogen uitgeven.
3. GAH, R 1316, f 476, 15 maart 1532. R 1322, f 362, 17 februari 1535.

Jan was op zijn beurt een zoon van Rutger Jan Rutgers van Os en van Mechtelt N., die voor 1474 hertrouwde met Dirck Andries Jans, die aldus de stiefgrootvader was van Peter van Os. Zijn eigen grootouders heeft Peter niet of nauwelijks gekend. Ook zijn grootouders van vaderskant woonden op Amstel.⁴ Een Jan Rutgers van Os wordt in 1432–1433 vermeld als vader van Gheerborch, getrouwd met Jan Valckenborch van Nijmegen.⁵ Wellicht was hij de overgrootvader van Peter. We kunnen de stamboom aldus uitwerken:

I. RUTGER JAN RUTGERS (HEYNEN) VAN OS, overleden voor 1474, was gehuwd met Mechtelt N., die in tweede echt huwde met Dirck Andries Janss. Zijn eventuele zuster Gheerborch was getrouwd met Jan Valckenborch van Nijmegen. Rutger en Mechtelt woonden op Amstel en hadden twee kinderen:

1. Jan Rutgers, volgt onder II op pagina 117.
2. Corstiaen Rutgers stierf voor 1478⁶ en had twee zonen:
 - A. Lambert Corstiaen Rutgers⁷, vernoemd naar zijn grootvader van moederszijde. Onder zijn nakomelingen was Jenneke Dircks Lambert Corstiaens van Os, gehuwd met de boekdrukker Jan van Dockum.⁸

Een Jan Lambertss van Oss nam deel aan de stadsloterij van 1562.⁹ Een Rutgerus Lamberti Cristiaens van Os was in 1510–1530 deservitor te Oss-Berghem.¹⁰

Deze tak hebben wij verder buiten beschouwing gelaten.

- B. Mr. Rutger Corstiaen Rutgers, die sinds 1500 had gestudeerd aan de universiteit van Leuven.¹¹ Meester Peter van Os was dus niet de enige of eerste academicus in zijn familie.

II. JAN RUTGERS, vermeld in 1481–1486¹² en vermoedelijk identiek aan Jan Rutten, schepen van Oss in 1477¹³, had twee natuurlijke kinderen, die misschien elk een eigen moeder hadden. Zijn wettige vrouw was Oda Lambert Lambert Wynricx die Smyt. In 1482 verkocht zij met haar man een erfcijs aan het altaar van Maria in de Sint-Janskerk te 's-Hertogenbosch.¹⁴

Jan van Os gaf in 1485 zijn zoon Peter een volmacht om hem in gerechte te vervangen krachtens het *ius monendi etc.*¹⁵ Ervan uitgaande dat men als natuurlijke rechtspersoon achttien jaar oud moest zijn, was Peter dus voor 1467 geboren. Vermoedelijk was zijn vader toen al ziek, want na 1486 wordt hij niet meer vermeld.

1. Rutger Jan Rutgers, vader van:
 - A. Jan Rutten Janss had twee zonen, die een lijfrente trokken op de stad Den Bosch:¹⁶
 - AA. Reyner Jan Rutten, geboren in 1525.
 - BB. Rutger Jan Rutten, geboren in 1527. Misschien was hij de vader van Oda Rutgers van Oss, begijn in Den Bosch en buitenlid van de Illustere Lieve-Vrouwebroederschap, waarvoor zij in 1567 haar

4. GAH, R 1244, f 134^v.

5. GAH, R 1203, f 91.

6. GAH, R 1247, f 275.

7. GAH, R 1260, f 145, 24 november 1490. –Leo Adriaenssen.

8. A.F.O. van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepenprotocollen, loopende van 1500–1810* (3 dln.; 's-Hertogenbosch, [191–1914]) III, 424.

9. GAH, Oud archief, C 165.

10. A.J.A. Bijsterveld, *Laverend tussen Kerken wereld. De pastoors in Noord-Brabant 1400–1570* (Nijmegen, 1993), bijlage no. 2687.

11. A. Schillings, *Matricule de l'université de Louvain*, dln. III-X (Bruxelles, 1958–1967) III, 198, no. 188. –Leo Adriaenssen.

12. GAH, R 1251, f 80, 133, 1481–1482. R 1255, f 334, 1485–1486.

13. GAH, Groot Ziekengasthuis 1917, 1 maart 1477. –Leo Adriaenssen.

14. GAH, R 1251, f 133, 7 augustus 1482.

15. GAH, R 1255, f 334.

16. GAH, Oud archief, A 5, 1543–1544.

bijdrage van *ante obitum* betaalde.¹⁷

2. Aleyt Jan Rutgers. De naam van haar moeder is niet bekend. Zij stierf voor 26 november 1495, op welke datum haar erfdeel werd overgedragen aan haar halfbroer Peter.¹⁸

De wettige kinderen van Jan Rutgers waren:

3. Mechtelt Jan Rutgers was getrouwd met Henrick Jacob Sanders en later met Gerart Henrick Gijsberts.¹⁹ Zij had een nadochter Margriet Gijsberts, die wordt vermeld in 1548–1550.⁹
4. Aleyt Jan Rutgers trouwde met Remboldt Kepkens. Evenals enkelen van haar verwanten was zij weldoenster van het dominicanenklooster te 's-Hertogenbosch: op 17 maart 1545 legateerde zij een cijns van 2 carolusgulden uit goederen te Orthen en een van f 1:10:0 uit goederen te Heesch.²⁰ Hun kinderen waren:
 - a. Heer Dirck Kepkens, priester.
 - b. Arnt Rembolt Kepkens.
 - c. Elisabeth Remmen Kepkens, gehuwd met Jan Wouters. Hun dochter Hadewych trouwde met Goessen Lycelen.²¹
5. Peter van Os, volgt onder III op pagina 118.
6. Henrick Jan Rutgers, vermeld in 1474–1475²², was gehuwd met Lijsbeth Peter Loyen.²³ Zij hadden drie dochters te Oss:
 - A. Ida Henrick Jans Rutgers, gehuwd met Jan Lambert Corstiaens van Grave.
 - B. Henricxken Henrick Jan Rutgers.
 - C. Elisabeth Henrick Jan Rutgers, gehuwd met Nicolaes Rombouts.²⁴
7. Lambert Jan Rutgers, vermeld in 1495–1497.¹⁸

III. PETER VAN OS, geboren te Oss voor 1467, studeerde aan een universiteit en wordt voor het eerst met de meesterstitel gezien in 1498.²⁵ Als kind te Oss woonde hij op Amstel en als opgroeiende jongeman heeft hij diverse plunderingen door de Geldersen meegemaakt. Toen hij ongeveer 14 jaar oud was, plunderden de Gelderse troepen onder hertog van Brunswijk in het voorjaar van 1479 Oss.²⁶ Op 18 oktober 1497 gebeurde dat nog eens, maar toen woonde Peter al in Den Bosch.²⁷ In 1512 zouden de Geldersen het nog eens overdoen.²⁸

Het is goed mogelijk dat het gezin van Peter rond 1480, zoals menige andere Ossenaar, is verhuisd naar het veiliger 's-Hertogenbosch. In zijn kroniek geeft hij een voor zijn doen opmerkelijk uitgebreid verslag van de gebeurtenissen van 1479:²⁶ vanuit Grave overvielen de Geldersen rond vastenavond Oss, dat zij grotendeels platbrandden, maar bij zonsopgang waren zij weer teruggetrokken in Grave. Toen de Bosschenaren hoorden dat Oss werd gebrand, trokken zij met klokkenslag uit. Te Oss aangekomen bleken de belagers te zijn vertrokken. Toen werd [uit wraak] Driel verbrand, maar het plunderen door enige Bossche burgers nam zoveel tijd in

17. Archief Illustere Lieve-Vrouwebroederschap, rekening 1544–1545; handschrift 57. GAH, Oud archief, b 67. C 170, f 40.

18. GAH, R 1265, f236^v, 1495–1496.

19. Zie voetnoot 18. GAH, R 1349, ff 352, 494. R 1354, f 40^v, 7 januari 1550.

20. J. Brouwer, *Chronicon conventus Buscoducensis Ordinis Praedicatorum* ('s-Hertogenbosch, 1907). Het is merkwaardig, dat in deze nauwkeurige kroniek de legaten van de andere Van Osssen niet worden vermeld. Wel vinden we in deze kroniek meerdere dominicanen met de naam Van Os.

21. Zie voetnoot 9. GAH, R 1340, f 352: deling van de nalatenschap, waarin onder meer de Kuikse Hoeve te Maren.

22. GAH, R 1244, f 347.

23. GAH, R 1268, f 163.

24. GAH, R 1354, f 40^v, 7 januari 1550. R 1349, ff 352, 494, 1548.

25. GAH, R 1261, f 382vo, 8 oktober 1491.

26. *Kroniek van Peter van Os*, 233.

27. *Kroniek van Peter van Os*, 288.

28. *Kroniek van Peter van Os*, 323.

beslag, dat zij op de terugweg moesten overnachten in Hedel, waar een aantal van hen werd vermoord.

Sinds Peter en zijn ouders te 's-Hertogenbosch woonden, hebben zij de familienaam Van Os aangenomen. Dan kan met recht *Petrus de Os*, die in november 1486 aan de universiteit van Leuven werd ingeschreven²⁹, worden vereenzelvigd met de kroniekschrijver. Dat hij in het universiteitsmatrikel *Trajectensis diocesis* wordt genoemd, kan verwarrend zijn, want Oss en Den Bosch lagen in het bisdom Luik. Maar veel studenten werden aangeduid naar het bisdom waar zij de geestelijke wijdingen hadden ontvangen, in Peters geval dus blijkbaar Utrecht. Menige student ontving de lagere wijdingen om te kunnen profiteren van een altaar of misstichting, die hij als studiebeurs gebruikte.

Peter woonde rond 1494 in Den Bosch, waar hij werkzaam was op de secretarie als klerk.³⁰ Later werd hij ook nog notaris.

In 's-Hertogenbosch leerde hij zijn vrouw kennen, die de dochter van zijn baas was: Henricxken van Langel³¹, dochter van de stadssecretaris Franco van Langel (een buitenechtelijke zoon van Henrick Simons van Langel, priester) en van Heylwich Henricks van der Rullen. Heylwich was de dochter van Henrick van der Rullen en Lysbeth Ansems die Vriese.³² Het huwelijk duurde echter zeer kort, want op 25 december 1500 maakte Henricksken haar testament en enkele dagen later stierf zij.³³ Er is reden om aan te nemen dat zij na de bevalling van haar eerste kind, dat onmiddellijk stierf, ook zelf is overleden.

Peter van Os en Henricxken van Langel hadden die eerste jaren gewoond Achter het Wild Varcken³⁰ en, volgens de bewerkers van de kroniek, tussen 1500 en 1505 in de Oude Hulst. In die jaren kan Henricxken daar niet gewoond hebben, want toen was zij al overleden!³³

In een tweede huwelijk vond Peter meer geluk. Hij trouwde in 1502 of 1503 met Henricxken Jacobs van der Heze, dochter van Jacob Goyarts van der Heze en van Aleyt Henricxss Loenmans.³⁴ Zij wordt soms ook Loenmans genoemd, naar haar moeder.

Het was niet verwonderlijk dat Peter, stadssecretaris sinds 14 september 1498, werd gevraagd lid te worden van Illustere Lieve-Vrouwebroederschap, en wel in 1496–1497. Dat impliceert dat hij ook *clericus conjugatus* was.³⁵ In het wapenboek van de broederschap, dat van veel latere datum is en dus niet altijd betrouwbaar, staat zijn wapen afgebeeld: drie aanziende ossenkoppen, zonder ster.³⁶

In juli 1498 verkocht hij gerechtelijk een huis, verkregen van Henrick Bredebert; kopers waren Jacob Arnts die Greve en Remboldus Egidii Rombouts.³⁷ Peter van Os komt bijna nooit voor als partij in de honderdduizenden akten van het Bossche schepenprotocol, hoewel hij als een vermogende man stierf. Wij zullen nog zien hoe dat komt.

29. Schillings, *Matricule de l'université de Louvain*, III, 22, no. 51. –Leo Adriaenssen.

30. *Kroniek van Peter van Os*. XXII.

31. GAH, R 1250, f 236^v, 27 januari 1481.

32. GAH, R 1259, f 288, 1489–1490.

33. Archief Illustere Lieve-Vrouwebroederschap, rekening 1499–1500. GAH, Groot Ziekengasthuis 3392, 25 december 1500. *Taxandria*, XXXI (1924) 287.

34. GAH, R 1275, f 425, 24 oktober 1506. R 1277, f 61, 16 mei 1508. Zie ook de geboortejaren van de kinderen.

35. Dat wil zeggen dat hij de lagere wijdingen had ontvangen en was gehuwd.

36. Archief Illustere Lieve-Vrouwebroederschap, handschrift 57.

37. GAH, R 1266, f 161.

In 1522–1523 nam hij met zijn vijf kinderen deel aan de stads-loterij.³⁸ Enkele jaren later werd het gezin getroffen door de pest-epidemie en verloren Peter en zijn vrouw twee van de drie dochters in de leeftijd van 18 en 20 jaar oud.

Als secretaris bleef hij werkzaam tot aan zijn dood in 1542. Eerst machtigde hij zijn zoon Jan om zijn zaken waar te nemen; op 13 november 1542 was hij nog gastheer van de broederschap, maar op 2 december kwamen zijn vrienden wederom tezamen, nu voor zijn mis van requiem.³⁹ Hij had al in 1529 zijn *ante obitum*-bijdrage betaald.⁴⁰ Peter van Os is ongeveer 75 jaar oud geworden; zijn tweede vrouw zou tegen de 80 jaar oud worden.

Tijdens zijn leven had hij voor al zijn kinderen lijfrenten afgesloten op de stad Den Bosch, waardoor wij thans in staat zijn hun geboorte- en sterfjaren te traceren.⁴¹ Van na zijn dood zijn er enkele transacties bekend van zijn weduwe, onder meer de benoeming van de executeurs-testamentair: haar zonen mr. Jan en mr. Peter, haar schoonzoon Goessen Jans Pijnappel, Boudewijn van Gerwen, Dirck van Lieshout en Frans Monick.⁴²

Het echtpaar Van Os-Van der Heze had onder meer een eeuwige kaarsenfundatie gesticht in het *Lieff Vrouwenhuysken* op de Geerlingse Brug.⁴³ Verder stichtte Henricxken bij de dominicanen een mis ter intentie van de zielerust van Peter, haar man. Tevens betaalde zij op zijn jaargetijde een halve pot wijn per kloosterling. Daarvoor legateeerde zij 100 carolusguldens.⁴⁴ Op 26 juli 1542 maakte zij bovendien een legaat aan de Illustere Lieve-Vrouwebroederschap.⁴⁵ Aangezien de erfdeling tussen haar kinderen pas plaatsvond op 9 maart 1555 is het te veronderstellen dat zij kort voor die datum is overleden.

De erfdeling laat een groot vermogen zien: in de Hinthamerstraat een huis, hof, erf en brouwgetouw en een *cleyen huysken, wesende een soemer coeken*; twee huizen in de Kerkstraat; land te Hintham, Oss, Oirschot, Esch, Geffen en Berlicum; renten en cijzen, pachten en dergelijke; een rente van 10 gouden andriesguldens op de stad Heusden; goederen in Nuland en Vught. De vele foliozijden tellende lijst laat een vermogen zien van vele duizenden guldens in geld en goederen. Op de stad hadden de erfaters renten van samen f 605 losbaar ofwel f 31 rente per jaar.⁴³

Het graf van het echtpaar zal gelegen hebben in de dominicanenkerk.⁴⁶ Ik vermoed dat de meeste akten die betrekking hebben op het bezit van Peter van Os en zijn vrouw destijds zijn gepasseerd voor de schepenen in de betreffende dorpen en niet te Den Bosch.

De kinderen uit het tweede huwelijk Peter van Os (die overigens hun moederlijke grootouders niet gekend hebben, want die waren al overleden voor 1506⁴⁷) waren:

1. Mr. Jan van Os is geboren in 1505, studeerde sinds 1524 aan de universiteit van Leuven⁴⁸ en werd priester. In 1544–1545 werd hij gezworen lid van de Illustere Lieve-Vrouwebroederschap.

38. GAH, Oud archief, C 165.

39. Archief Illustere Lieve-Vrouwebroederschap, rekening in dato.

40. Archief Illustere Lieve-Vrouwebroederschap, rekening in dato.

41. GAH, Oud archief, Collectie aanwinsten 7857.

42. GAH, R 1337, f 163.

43. GAH, R 1845, f 55, 9 maart 1555.

44. GAH, R 1358, f 385, 28 november 1551.

45. Archief Illustere Lieve-Vrouwebroederschap, rekening 1541–1542, 26 juli 1542.

46. GAH, R 1844, f 371, 25 augustus 1559.

47. GAH, R 1275, f 425.

48. Schillings, *Matricule de l'université de Louvain*, III, 724, no. 100. –Leo Adriaenssen.

Hij overleed in 1560 op 24 december.⁴⁹ Zijn pastorale functies zijn niet bekend. Volgens handschrift 57 van het archief van de broederschap voerde hij als geslachtswaapen drie aanziende ossenkoppen.

2. Aleyt Peters van Os is geboren in 1509 en overleed in 1529–1530.⁵⁰ Ook zij was lid van Illustere Lieve-Vrouwebroederschap; in 1526–1527 betaalde zij haar *ante obitum*.⁵¹
3. Mr. Peter mr. Peters van Os, geboren in 1511, werd eveneens secretaris van de stad, en wel van 1536 tot 1550.⁵² Daarna was hij nog enige jaren schepen. In de meergenoemde broederschap werd hij Zwanenbroeder (hij was dus geen clericus). Zijn overlijden wordt in de broederschapsarchieven vermeld op 28 augustus 1558.⁵³ In het wapenboek wordt zijn wapen weergegeven met de drie aanziende ossenkoppen en een zespuntige ster in het midden.

Peter trouwde met Katharina Jans Belmans, weduwe van Wouter Verdonck. Uit haar eerste huwelijk waren twee kinderen Verdonck: Arnt Wouters Verdonck, priester, en mr. Jan Verdonck.⁵⁴

In een testament van 27 augustus 1557 verklaarde Peter van Os begraven te willen worden in het dominicanenklooster.⁵⁵ Hij was toen inmiddels getrouwd met Heylwich mr. Goessens van der Stegen.⁵⁶ Zij was de dochter van meester Goeswijn van der Stegen en van Anna van Kessel. Op haar beurt hertrouwde zij met mr. Zeger Adriaenssen.

Via zijn tweede huwelijk verkeerde Peter van Os junior in de hoogste kringen van de stad: zijn zwagers behoorden tot de voorouders van de graven Van der Stegen de Put en De Schrieck in België. Zijn schoonzusters waren respectievelijk mater van het Groot Begijnhof te 's-Hertogenbosch en non in het Sint-Catharinaklooster te Breda.⁵⁷

In het dominicanenklooster in Den Bosch woonde in 1540 ook een Peter van Os. Zou hij een broer of neef zijn geweest van onze Peter senior?⁵⁸ Deze kloosterling werd waarschijnlijk in 1512 tot priester gewijd.⁵⁹

Kinderen van Peter de jonge van Os zijn niet bekend.

4. Eefskens mr. Peters van Os, geboren in 1511, overleden in 1529–1530.⁶⁰
5. Oda Peters van Os is geboren in 1516 en trouwde met Goessen Jans Pijnappel. Hij was raad van Den Bosch en stadhouder van de hoogschout.⁶¹ Later trouwde hij met Hillegont van Achelen, die hem drie kinderen schonk.

Het enige kind van Oda, Joostke Pijnappel, trouwde met Godefridus Loeff. Deze president-schepen van Den Bosch stierf op 14 mei 1604. Zijn zoon Jan Loeff van der Sloot stierf in 1623 en was getrouwd geweest met Diericxken mr. Cornelis Otto van Beeck. Zij hadden als kinderen twee dochters, met name Johanna (gehuwd met jonkheer Hoene de Bauweny, later

49. Archief Illustere Lieve-Vrouwebroederschap, rekening 1544–1545. Handschrift 57. GAH, Oud archief, B 67. C 170, f 40.

50. GAH, Oud archief, B 36.

51. Archief Illustere Lieve-Vrouwebroederschap, rekening 1526–1527.

52. *Kroniek van Peter van Os*, XXII.

53. Archief Illustere Lieve-Vrouwebroederschap, handschrift 57.

54. GAH, R 1326, f 26, 15 november 1536.

55. GAH, R 1844, f 371, 25 augustus 1559.

56. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 465.

57. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 465.

58. *Archief voor het aartsbisdom Utrecht*. XXIII (1896) 451.

59. GAH, Oud archief, B 36.

60. GAH, R 1333, f 22^v, 10 november 1621.

61. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, I, 327; II, 210.

met de boekhandelaar Balthasar van der Veenen) en Christina (gehuwd met Frans Thielmans van Sittard), en twee zonen, met name Bartholomeus (gehuwd met Johanna van Dien) en Erasmus (gehuwd met Bertken Willems).⁶²

Ook Oda van Os voerde de aanzienlijke ossenkoppen als wapen, wat blijkt uit een grafzerk in de Sint-Janskerk.⁶³

Voor zover de bekende stadsgeschiedschrijver Peter van Os nageslacht heeft gehad, was dat alleen maar via zijn dochter Oda talrijk.

De aloude vraag of Peter van Os de man is, die afgebeeld zou zijn op een drieluik van Jeroen Bosch te Boston, heeft menige kunsthistoricus beziggehouden. Steeds weer kwam men tot de conclusie dat hij het niet kon zijn. Het wapen zou niet kloppen, de voornamen van de personen kwamen niet overeen met de patroonheiligen en het symbool van de Illustere Lieve-Vrouwebroederschap (de liele) op de kleding van de twee donateurs kon niet op de bewuste personen toegepast worden.

Ik meen deze vragen nu met zekerheid te hebben opgelost.

De man op het binnenluik is mr. Peter van Os met achter hem de heilige Petrus. Hij voert hier niet het wapen-Van Os, maar een wapen-Van Os dat geallieerd is met dat van de familie Wynrix uit Oss, zijnde de familie van zijn moeder. De ossenkop komt voor in zijn eigen wapen, zoals hierboven is aangetoond; het sterretje werd ook gevoerd door zijn zoon Peter.

De helft van het wapen slaat op Van Os, de andere helft op Wynrix. Peter was gezworene van de broederschap, zodat hij *sicut (lilium inter spinas)* als teken droeg. De deling in twee helften van het familiewapen is heraldisch niet geheel correct, want dan zou de schilder beter twee verticale helften hebben kunnen maken: rechts de drie aanzienlijke ossenkoppen met sterretje, links de drielingenbalken.

De vrouw op het binnenluik is Henricxken van Langel. Het wapen-Van Langel is een leeuw (zoals blijkt uit de verzameling schepenzegels op het stadsarchief van Den Bosch), de drie rozetten vormen het wapen-Van der Rullen. De moeder van Henricxken was immers een Van der Rullen (zie boven).

De heilige klopt niet met de voornaam Henricxken, want het is de heilige Catharina. Zo goed als zeker was de heilige Hendrica niet bekend en koost Henricxken daarom voor een voorkeurpatrones, namelijk Catharina. Het kindje aan haar voeten is mijns inziens haar jong- of doodgeboren kind. Zou wellicht deze baby Catharina genoemd zijn of bij leven genoemd worden? Kort na de bevalling stierf ook Henricxken zelf, –rond 1 januari 1500.

De man op het buitenluik is Franco van Langel, stadssecretaris en tevens gezworene tot zijn dood in 1497.⁶⁴ Zijn zonen zijn Wouter, Franco⁶⁵ en Jan, de laatste kloosterling en later prior van Marienkroon te Heusden.⁶⁶ Dat ook hier een andere heilige voorkomt

62. Zie de vorige voetnoot. De boekhandelaar (en uitgever?) Balthasar van der Veen of Van der Veen woonde enkele jaren te 's-Hertogenbosch en in 1643 te Maastricht. Op 8 januari 1632 kocht hij van Jan Huiberts van Balgoyen het huis *de Vierige Wagen van Elias* in de Kerkstraat. Hij was afkomstig van Antwerpen en werd op 16 september 1626 poorter van de stad (C.J.A. van den Oord, *Twee eeuwen Bosch' boekbedrijf. Een onderzoek naar de betekenis van de Bossche boekdrukkers, uitgevers en librariërs voor het regionale socio-culturele leven* (Tilburg, 1984) 276-281).

63. C.F.X. Smits, *De grafzerken in de kathedrale Sint Janskerk van 's-Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch, 1912) 249.

64. *Kroniek van Peter van Os*, XXII.

65. GAH, Oud archief, Collectie Aansteden 7851. R 1268, f 420^v.

66. *Bossche Bijdragen*, VI (1923-1924) 199. De vader van de kinderen Van Langel, Franco, was een buitenechtelijke zoon van de priester Henrick Sijmons van Langel (GAH, R 1250, f 288). In het meergenoemde handschrift 57 van de broederschap is het wapenschild van Franco van Langel niet ingevuld.

Boven: de binnenzijde van de zijpanelen van het schilderij te Boston. Onder: de buitenzijde van de panelen.

dan bij zijn voornaam past, is wederom verklaarbaar: de heilige Franco met zijn symboliek was niet bekend. (Franco komt niet van Franciscus.) Derhalve werd gekozen voor de patroon van de kerk: Sint Jan.

De vrouw op het buitenluik is Heylwich Henricx van der Rullen met haar dochters. Een van hen, aan het schilderij te zien de oudste, met name Lysbeth, was moniale in het Bethaniënklooster te 's-Hertogenbosch.⁶⁷ Haar zusje, dat direct achter haar knielt, is de vrouw van Peter van Os. De andere zusjes zijn niet met name bekend.

De heilige Heilwich is hier vervangen door de heilige Maria Magdalena, wellicht omdat ook hier de beeltenis en symboliek van de Heilwich niet bekend waren, of omdat Maria Magdalena de voorkeur genoot. Interessant hierbij is dat Maria Magdalena de patrones was van het Bethaniënklooster, waarin haar dochter Lysbeth woonde.⁶⁸

De wapens van het echtpaar Van Langel-Van der Rullen zijn niet nog eens geschilderd, omdat zij op het binnenluik voorkomen.

De identificatie van deze personen wordt onderstreept doordat de twee religieuzen in het gezin-Van Langel thans bekend zijn, namelijk de cisterciënzer Jan en een zuster van Bethanië, Lysbeth. Door deze identificatie zijn wij thans in staat het schilderij beter te dateren: we hebben hier te doen met een memorietafereel, waarmee Peter van Os zijn overleden vrouw, zijn doodgeboren of jonggestorven baby en zijn schoonouderlijke familie herdenkt. Aangezien Franco van Langel al stierf in 1496 en Peters vrouw rond 1 januari 1500, moet het schilderij geplaatst worden in 1500.

Mochten heraldici tot het bewijs komen dat het wapen-Wynricx te Oss inderdaad uit drie liggende drielingsbalken bestaat, dan is iedere twijfel onmogelijk. Hopelijk is hiermede de oplossing gegeven van een kunsthistorisch probleem, dat decennialang op zich heeft laten wachten.

67. GAH, R 1250, f 236^v.

68. *Bossche Bouwstenen*, VI, 25.

Vossenjacht te Sprundel

„De heer Johan van Ziepensteijn in qualiteit als ontvanger van deser vrijheijt werd hiermede geordonneert te betalen aen Sijmen van den Broek en Adriaen Adriaensen Cas de somma van drij gulde vijftien stuivers voor het vangen en doden van drij jonge vossen op het bos van Willem Marijnis Joppen tot Sprundel.”¹

1. Streekarchief Zevenbergen, Eetten-
Leur R 1320, 24 mei 1734.

UIT DE COMME

Streekarchief Langs Aa en Dommel

In januari is het streekarchief verhuisd van Vught naar het Rijksarchief in Noord-Brabant in de Citadel te 's-Hertogenbosch aan de Zuid-Willemsvaart 2. Wie is geïnteresseerd in de geschiedenis van Haaren (Esch, Haaren en Helvoirt), Schijndel, Sint-Michielsgestel (Berlicum, Den Dungen en Sint-Michielsgestel) of Vught kan in het vervolg in Den Bosch terecht.

Het streekarchief beheert ook fotocollecties, documentatiecollecties, kranten en tijdschriften met betrekking tot de regio. Ook de waterschappen De Aa en De Dommel zijn bij het streekarchief aangesloten. Voor het raadplegen van die archieven moet echter een afspraak worden gemaakt, omdat ze worden bewaard in het waterschapshuis te Boxtel.

MEDEDELINGEN

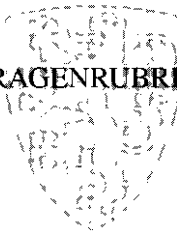
Aanvulling Schenckels (*De Brabantse Leeuw*, XLVI 1997, 160.) Maria, dochter van Joachim Die-ricxsen, kreeg een buitenechtelijk kind van mr. Anthonis, zoon van mr. Dominicus Schenckels, doctor in de medicijnen, genaamd Jan

Schenckels. Zijn vader, Anthonis, trouwde daarna te Mechelen en vertrok naar Holland.

Maria trouwde te 's-Hertogenbosch met Jacob Andries Voss, die voor 1609 overleed. Uit dit huwelijk werd een dochter geboren. Maria hertrouwde met Steven Aelberts. Aangezien zij haar erfenis wilde verdelen tussen haar dochter en haar natuurlijke zoon Jan vroeg en verkreeg zij in 1608 een octrooi van wettiging, waardoor hij in aanmerking kwam voor de erfenis.¹

1) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 653, f 76, mei 1608.

G.C.M. van Dijk, Slotselaan 11,
5328 EP Rossum

VRAGENRUBRIEK

Vragen

Lagarden, Jacobs

Hermanus Lagarden, geboren te Lith op 9 juni 1843, trouwde daar op 2 september 1866 met Hendrica Jacobs uit Oss (daar geboren op 24 september 1836) en hertrouwde te Lith op 29 januari 1901 met Johanna van Grinsven. Wie weet waar en wanneer Hermanus en zijn eerste vrouw zijn overleden? (Hendrica Jacobs stierf vrijwel zeker tussen 1891 en 1901 in Kleef.)

Staal, Groenendaal

Jan Staal, gedoopt te Dussen op 9 maart 1771, stierf te Rotterdam op 28 januari 1841. Zijn vrouw, Cornelia Groenendaal, is

op 11 december 1778 te Sint-Michielsgestel gedoopt en overleed te Amsterdam op 14 april 1832. Wie weet waar en wanneer zij zijn getrouwd?

Timmermans

Christianus Timmermans uit Oss, daar gedoopt op 29 augustus 1799, trouwde te 's-Hertogenbosch op 17 november 1822 met Geertruida van Overbeek, die te Rosmalen was gedoopt op 24 september 1797. Zij stierf als zijn weduwe in Den Bosch op 23 oktober 1867. Gezocht worden plaats en datum van Timmermans' overlijden.

Klomp

Arnoldus Klomp, geboren te Aarle-Rixtel op 5 september 1815, trouwde daar op 28 augustus 1861 met zijn op 11 mei 1828 geboren dorpsgenote Johanna Cornelissen, die als zijn weduwe te Aarle-Rixtel op 15 mei 1877 stierf. Waar en wanneer is Arnoldus Klomp overleden?

Antwoorden

Van Swol (*De Brabantse Leeuw*, 1998/1)

BARENT VAN SWOL uit Breda, geboren rond 1679, vestigde zich te Tilburg, waar hij op 25 november 1708 trouwde met Lucie Peter Adams en op 3 maart 1731 werd begraven. Lucie is te Oisterwijk gedoopt op 28 mei 1688 als dochter van Peter Peter Jansen Adams en Aleijdis Jan Stockermans en werd te Tilburg begraven op 22 oktober 1712. Na haar overlijden werden over haar en Barents kinderen twee voogden aangesteld: Jan Jansen Stockermans en Sander Robberts, neef van Barent van Swol.¹ Een van de kinderen was:

GERTRUDA BARENT VAN SWOL, gedoopt te Oisterwijk op 5 september 1709. Voor de predikant van Tilburg trouwde zij op 4 februari 1731 met Jan Willem van Dijk,

zoon van Willem Marcelis Emmen van Dijck en van Claesken Laurens Huberts. Hij is te Tilburg gedoopt op 9 oktober 1702. Hun kinderen waren:

1. Clasijn van Dijck, te Tilburg gedoopt op 17 december 1731, trouwde aldaar op 24 augustus 1755 met Antonis Cornelis Somers.
2. Lucia van Dijck, te Tilburg gedoopt op 29 maart 1733, trouwde daar op 24 mei 1767 met Peter Nieuwland.
3. Bernard, te Tilburg gedoopt op 5 maart 1735 en op 16 oktober 1746 aldaar begraven.
4. Cornelis van Dijck, te Tilburg gedoopt op 31 maart 1737, trouwde aldaar op 23 november 1760 met Elysabeth Adri-aen Mutsaerts.
5. Maria Catharina, te Tilburg gedoopt op 15 november 1739.

1) Gemeentearchief Tilburg, Tilburg R 610, 19 november 1712.

Van Veldhoven (afl. 1998/1)

Op 5 september 1822 is te Rotterdam overleden Maria Catharina Cecilia van Veldhoven, oud zeven-enzeventig jaren, negen maanden en dertien dagen. Zij was weduwe van Pieter Kaats, geboren te Leende en *hebbende geen beroep geëxerceerd*. Zij was een dochter van wijlen Dirk van Veldhoven en de naam van haar moeder was onbekend. Aldus de aangifte van het overlijden.

Combinatie van deze met andere gegevens levert op dat het hier gaat om Maria Catharina van Veldhoven, gedoopt te Leende op 23 november 1744 als dochter van Dirk van Veldhoven en Maria Franssen (Slegers), van wie een groot voorgeslacht bekend is. Het echtpaar Kaats-Van Veldhoven kreeg twee dochters, van wie

Maria Cornelia huwde met Johannes Franciscus Josephus Verbunt (*marchant de vin* te Tilburg).

G. van Veldhoven,
Biezenmortelsestraat 21,
Biezenmortel (Haaren)

Van de Rijt (*De Brabantse Leeuw*, 1998/1)

Van het echtpaar Adriaan Jacobs van de Rijt en Maria Jacob Deckers werden te Tilburg nog minstens drie kinderen gedoopt:

1. Johannes, gedoopt op 11 september 1718. Doopgetuige was Ida van de Rijt.
2. Gerardus, gedoopt op 16 maart 1720. Doopgetuige: Cornelia Deckers.
3. Nicolaas. Doopgetuige: Cornelia Deckers.

Als Nicolaas van de Rijt in Tilburg op 30 mei 1745 voor de eerste maal trouwt, met Catharina van Gorp, wordt hij geassisteerd door zijn broeder Jacobus van de Rijt.

G. van Rijzingen, Bunnikstraat
18, 5043 BH Tilburg

A.J.J. van den Boom, F.C.J. Wierckx en L.M.Th. van Bragt-Govaarts, *Bergs Kwartierstatenboek* (Bergen op Zoom, 1998).

In deze publicatie van de werkgroep-genealogie van de Geschiedkundige Kring van Stad en Land van Bergen op Zoom hebben zestien auteurs vierentwintig kwartierstaten bijeengebracht. De

eerste kwartieren zijn geboren in 1824 à 1940, alleen Jacob Reigersman (1662–1715) is ouder. Telkens wordt van dit eerste kwartier een korte biografie gegeven, waarna vier generaties voorouders worden behandeld. De bundel sluit af met de artikelen „Familiërelaties” en „Heraldiek en familiekunde”. Het kwartierstatenboek telt 112 bladzijden, kost f 30 en kan worden besteld bij F.C.J. Wierckx, Lindebaan 40, 4611 LX Bergen op Zoom, tel. 0164-248052.

M. Vermeeren, *Poppel toen en nu* (4 dln.; z.pl., 1997). Te bestellen bij de auteur, De Meerkens 10, 2382 Poppel, België.

Marc Vermeeren, sinds jaar en dag actief in de heemkundekring Nicolaus Poppelius van Ravels, Weelde en Poppel, heeft een geschiedenis van Poppel geschreven, dat ook voor genealogen bijzonder interessant kan zijn. In het eerste deel, de eigenlijke dorpsgeschiedenis, zijn al heel wat lijsten opgenomen van inwoners: de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog, de grafschriften in de kerk, de pastoors, onderpastoors, geestelijken, zoeaven en rectors, de molenaars te Rovert (onder Hilvarenbeek en Poppel gelegen), de schoolhoofden en ondermeesters, de burgemeesters en secretarissen, de universitaire studenten, de hoofdmannen, koningen en leden van de schuttersgilden.

Deel twee heet „Literatuur, honnen en bijlagen”, deel drie „Bevolking van Poppel 1340–1880” en deel vier „Plaatsnamen van Poppel periode 1211–1995”. Voor genealogen is deel drie een goudmijn. Alle personen in de dijsboeken van 1340–1633, de volkstellingen van 1754–1834, het notariële protocol van mr. Jan Thijs (1562–

1575) worden opgesomd, alsook alle namen uit het keutergeldboek van 1666 en het zetboek van 1878, de leden van de zes geestelijke broedersschappen (1519, 1671, 1864, 1861, 1871, 1872) en *last but not least* alle dopen (samengevoegd per ouderpaar), huwelijken en begrafenissen uit 1604–1803 en alle huwelijken voor de burgerlijke stand uit 1803–1880.

Tenzij anders vermeld zijn de gebruikte archiefbronnen beperkt tot doop-, trouw- en begraafboeken, burgerlijke stand en bevolkingsregister.

Genealogie

- > Stamreeks Driek van der Steen (± 1550–1997), in: *Achterum*, I (1997) 69.
- > Bijnamen in de familie Van Nistelrooij te Nuland, in: *Spoorzoeker*, X, no. 3/4 (1997) 8-14.
- > Willems te Hoogeloon (1784–1907), in: *De Rosdoek*, no. 84 (december 1997) 6-16.
- > Kwartierstaat van Jacobus Laurentius Cornelis Maria van Steen (1882–1963) uit Oudenbosch, drie generaties groot, in: *Vetus Buscum*, I (1997, no. 11) 9-11.
- > De heren van Deurne (1645–1759), in: *D'n Uytbeyndel*, no. 38 (winter 1997–1998) 13-20.
- > Rath te Veghel, linnen- en damastwevers, later wasserij in de vorige en deze eeuw, in: *Van Vehchele tot Veghel*, XVI (1997, no. 57) 3-36.
- > Joodse families te Sprang en Capelle, vorige en deze eeuw, in: *Bruggeske*, XI (1997, no. 2) 2-36.

- > Huwelijksdispensaties te Sprundel (1870–1874), met genealogische schema's, in: *Onder Baronie en Markiezaat*, jaarboek (1997) 53-61.
- > Kwartierstaat van Willem Paulussen (1919–1997), acht generaties, in: *De drie goddelijke deugden*, no. 6 (december 1997) 44-49.
- > Kwartierstaat van Henri Maes uit Poppel (geboren in 1921), zeven generaties, in: *De drie goddelijke deugden*, no. 6 (december 1997) 49-54.
- > Van Gils te Poppel (1734–1927), in: *De drie goddelijke deugden*, no. 6 (december 1997) 68-75, no. 7 (maart 1998) 106-112.
- > Kwartierstaat van Anna Pluym (1901–1978) uit Ravels, zes generaties, in: *De drie goddelijke deugden*, no. 7 (maart 1998) 85-88.
- > De Leeuw (1852–1924), Verduseen (1826–1862) en Van Wesenbeek (1818–1990), in: *De Vierschaer*, XV (september/december 1997) 180-191.

Biografie

- > Antonie Christiaan Spierings (1851–1914) uit Den Dungen, leerlooier en grootgrutter, in: *Het Griensvenneke*, XXII (1997) 72-76.
- > Adrianus Joannes Maas (1893–1958) uit Tilburg, componist te Roosendaal, in: *De vrijheid van Rosendale*, XVIII, no. 31 (december 1997) 48-51.
- > Leo Op de Beeck (1905–1972) uit Oud-Turnhout, onderwijzer en schrijver, in: *Corsendoncana*, XIV (1997, no. 4) 17-35.
- > Dirk-Jan baron van Heecken van Brandsenburg (1842–1919), burgemeester van Hooge en Lage Zwaluwe, met stamreeks, in: *De Burt*, no. 28 (oktober 1997) 5-30.
- > Petrus Johannis Franciscus Cranen (1899–1983) uit Lieshout, missionaris rond 1930, in: *D'n*

- Effer*, XI (1997) no. 1, 12-18; no. 2, 9-22; no. 3, 8-17.
- > Jacobus Kees alias Kromme Coob uit Budel (1869–1946), kleurrijke figuur, in: *Aa-kroniek* XVI (1997) 285-297.
- > Wilhelmus van den Bergh (1818–1879) uit Huijbergen, de laatste wilhelmiet, in: *Den lechte-trekker*, XVI (1997) 25-28.
- > Gerardus, Joannes en Adrianus Dobbelsesteen (1790–1905), priesters uit Heeswijk, in: *De Wojstap-kroniek*, XVII (1997, no. 4) 14-23.
- > Driekske Strijbosch (1814–1914) uit Aarle-Rixtel, honderdjarige, in: *Het Hagelkruis*, XIV (winter 1997) 14-15.
- > Jan Herrijgers (1901–1989) uit Sprundel, missionaris; met genealogisch overzicht van zijn familie (± 1680–1911), in: *Onder Baronie en Markiezaat*, jaarboek (1997) 5-13.
- > Christiaan van Lommel, bierbrouwer en burgemeester van Sprang in 1839–1849, in: *De Sprange*, XII (1997, no. 3) 15-19.
- > Johannes Gijrath (1816–1900), eerste heel- en vroedmeester van Valkenswaard, in: *Merckenswaard*, jaarboek (1997) 55-71.
- > Dr. Jan Ingenhouz (1730–1799) uit Breda, arts, physicus en bioloog, in: *Engelbrecht van Nassau*, XVI (1997) 217-218.
- > Arjaan Brouwers (1897) uit Nispen, slachter en rietdekker; met genealogisch overzicht, in: *De heerlijkheid Nispen*, jaarboek (1997) 90-103.

Prosopografie

- > Indiëgangers uit Zegge, in: *Den lande van Zegge* (1997).
- > Indiëgangers uit Hooge en Lage Mierde en Hulsel (1945–1951), in: *Steen voor steen*, no. 7 (1997) 5-71.
- > Indiëgangers uit Rosmalen, in: *Rosmalla*, extra nummer, dl. 8 (1997), *Rosmalla*, VII (1997,

no. 4) 45-52.

➤Antwerpse vondelingen te Esbeek (± 1600–1660), in: *Tussen Paradijs en Toekomst*, XVI (1997) 93-97.

➤Klompennmakers te Den Dungen (1810–1889), in: *Het Griensvenneke*, XXII (1997) 88-91.

➤Oorlogsslachtoffers uit Nuland (1940–1945), in: *Spoorzoeker*, X, no. 3/4 (1997) 32-36.

➤Steenfabrikanten te Wouw sinds 1841, in: *De Vierschaer*, XV (1997, no. 3/4).

➤Geërfden van Drunen in 1652, in: *Met Gansen Trou*, XLVII

(1997) 378-386.

➤Patenten voor ambachtslieden, vrije beroepen en handelaars te Capelle (1815–1890), in: *Bruggeske*, XI (1997, no. 2) 42-116.

➤Bakkers in Nispen, in: *De heerlijkheid Nispen*, jaarboek (1997) 12-27.

➤Priesters en broeders uit Nispen (16e-20e eeuw), in: *De heerlijkheid Nispen*, jaarboek (1997) 69-89.

➤De burgemeesters van Valkenswaard (1811–1940), in: *Merckenswaert*, jaarboek (1997) 72-105.

➤Zoeaven uit Breda, in: *Engelbrecht van Nassau*, XVI (1997) 232-242.

➤Bestuurders van Rijsbergen en Zundert (1795–1997), in: *Het Land aan de Breede Aa*, VII (oktober 1997) 38-44.

➤Bergse wezen (1747), in: *De Waterschans*, XXVII (december 1997) 139-142.

➤De clerus van Essen-Kalmthout, in: *De Spijcker*, LIV (1997) 3-131.

➤Emigranten uit Schijf, in: *Swerter Scive* (1997).

Aan dit nummer is meegewerkt door:

M.J.H. van Dooremolen, Zagwijnstraat 8, 5654 KJ Eindhoven

L.F.P.M. de Brouwer, Wilgenlaan 11, 5071 CA Udenhout

G.C.M. van Dijk, Slotselaan 11, 5328 EP Rossum

G.J.M. Blom, Ameliasstraat 10, 4761 AC Zevenbergen

L.F.W. Adriaenssen, Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

J.G.N.M. van der Zanden, Klaverveld 4, 4854 KW Bavel

De Brabantse Leeuw

Het genealogische en heraldische tijdschrift De Brabantse Leeuw wordt al sinds 1952 uitgegeven. In het tijdschrift treft u zowel stamboomafstammingen aan als complete genealogieën, reconstructies of besprekingen van voor een familie belangrijke voorvallen, lijsten van bepaalde beroeps- en bevolkingsgroepen enzovoorts. Behalve genealogische en prosopografische bijdragen bevat het blad ook artikelen op het vlak van de heraldiek, de banistiek, de zegelkunde en incidenteel ook de heemkunde. De Brabantse Leeuw verschijnt jaarlijks in vier afleveringen van elk 64 pagina's. Elke jaargang wordt voorzien van een alfabetisch naamregister.

Registers

Tot de service van De Brabantse Leeuw behoort ook HazaZoek, een verzameling van alle registers van het tijdschrift. Met deze cumulatieve index kan een genealoog zich pijlsnel toegang verschaffen tot de inhoud van alle jaargangen. Elk jaar verschijnt er een aanvulling op diskette. Ook de registers van het Genealogisch Tijdschrift voor Oost-Brabant zijn in HazaZoek opgenomen.

Helpende hand

De Brabantse Leeuw wordt gekenmerkt door artikelen die meer bevatten dan alleen data en beroepen. De hoge kwaliteit van de artikelen resulteert in een grote informatieve waarde. Ook uw genealogie of stamreeks kan een plaats krijgen in De Brabantse Leeuw, zodat deze voor andere onderzoekers en belangstellenden toegankelijk wordt gemaakt. Mogelijk heeft u voldoende materiaal verzameld en geordend, maar schrikt u terug voor het schrijven van een artikel. In dat geval wil de redactie van De Brabantse Leeuw u graag de helpende hand bieden met advies en begeleiding. Schroomt u daarom niet om contact op te nemen met de redactie, als u meent dat u waardevol materiaal bezit dat een publicatie verdient.

Familieboeken

Naast publicatie in het tijdschrift kan De Brabantse Leeuw uw genealogie ook in boekvorm uitgeven, als deel van de reeks Brabantse Stambomen. Ook hierbij wil de redactie u graag met begeleiding en advies ter zijde staan. In de serie Brabantse Stambomen is al een aantal familiegeschiedenissen verschenen. Verschillende andere familieboeken zijn in voorbereiding.

Stichting BRG

Het tijdschrift De Brabantse Leeuw wordt sinds 1995 uitgegeven door de stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening. De stichting BRG geeft historische publicaties uit en verschillende tijdschriften. Verder organiseert de BRG jaarlijks tal van cursussen en lezingen over de Brabantse geschiedenis. Voor genealogen zijn drie cursussen interessant: het Bosch' protocol, genealogie voor beginners en genealogie voor gevorderden. Stamboomonderzoek is vaak een eerste kennismaking met de historie van Brabant. Sommige genealogen ontwikkelen zich tot lokale of regionale geschiedvorsers, tot heemkundigen of archeologen. Ook voor hen hield de stichting BRG lezingen, cursussen en andersoortige ondersteuning.

STICHTING BRABANTSE REGIONALE GESCHIEDBEOEFENING

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

Telefoon: (073) 6146193 / Fax: (073) 6123546

INHOUD

"Lieden zonder eergevoel"	
De Strijpse tak Van Loemel (Van Lommel)	
De Brouwer uit Moergestel	
Van Pas te Capelle en Waspik	
De Diessense tak van de familie Schilders	
Peter van Os ontmaskerd	
Sprokkelingen	
Uit de commie	

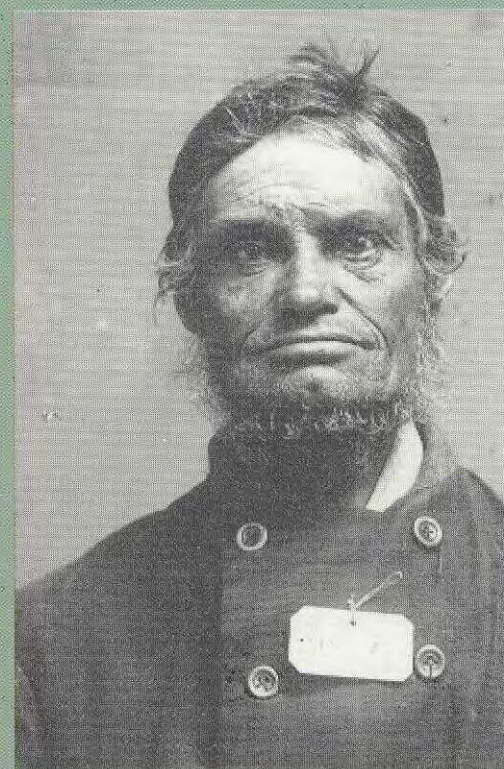
L.F.W. Adriaenssen en J.G.N.M. van der Zanden	65
M.J.H. van Dooremolen	89
L.F.P.M. de Brouwer	95
G.J.M. Blom	104
L.F.W. Adriaenssen	109
G.C.M. van Dijk	116
103, 108, 115, 124	
125	

DE BRABANTSE LEEUW

Mededelingen	125
Vragenrubriek	125
Uit de boekenkist	126
Genealogie en heemkunde	127

DE BRABANTSE LEEUW

TIJDSCHRIFT VOOR GENEALOGIE

De Brabantse Leeuw

Tijdschrift voor genealogie

De Brabantse Leeuw is een uitgave van de
Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening

Redactieadres:

De Brabantse Leeuw

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

Tel.: (073) 6146193 / fax: (073) 6123546

Redactie:

drs L.F.W. Adriaenssen (voorzitter), mr G. Berkelmans, dr ir C.H.J.
van den Brekel, L.F.P.M. de Brouwer, P.G.A.M. Peeters-Veraart en
ir J.G.N.M. van der Zanden

Basis-ontwerp: NIKA Grafische Vormgeving, Vught

Lay-out en opmaak: L.F.W. Adriaenssen, Amsterdam

Druk: Biblo, 's-Hertogenbosch

Abonnementen en losse nummers:

De Brabantse Leeuw verschijnt vier maal per jaar. Prijs losse
nummers: f 12,50. Abonnementen: f 39,50, buitenland f 42,50.
Introductie-abonnementen: f 25,00 voor de lopende jaargang. Beta-
ling abonnementen na toezending van een acceptgiroformulier.
Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan. De berekening
geschiedt per kalenderjaar. Opzeggingen zijn alleen schriftelijk
mogelijk voor 1 december.

Registers:

De registers van alle jaargangen zijn samengebracht in het soft-
warepakket HazaZoek. De prijs van deze cumulatieve index be-
draagt f 40,00. Jaarlijkse aanvullingen zijn te verkrijgen voor f 7,50.

Opgave van abonnementen, bestellen van HazaZoek, losse num-
mers en oude jaargangen:

Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening

t.a.v. Ria de Folter-Sebregts

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

Tel.: (073) 6146193 / fax: (073) 6123546

ISSN 0006-8632

The logo consists of the lowercase letters 'brg' in a bold, stylized, italicized sans-serif font. The letters are black and positioned on the right side of the page.

MEULENDIJK, MEULENDIJKS

'n Peelfamilie

TH.H. MEULENDIJKS

Zegelafdruk van Bartholomeus van Beke (Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Kommanderij van Gemert 10, regist 44, 20 juni 1366).

Afkortingen

ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
GAHM	Gemeentearchief Helmond
RANB	Rijksarchief in Noord-Brabant
SAP	Streekarchief Peelland

De familie Meulendijks stamt van Jan Jans Verbeeck alias Meulendijcx, die rond 1545 overleed. Zijn vader Jan Jans Verbeeck was een zoon van Jan Jans van der Beke, die zelf een zoon was van Jan die Reijn Jans van der Beke. De laatste zou in het begin van de veertiende eeuw zijn geboren.

Jan die Reijn Jans was een zoon van Jan Henrick Willems van der Beke. Met diens grootvader, de omstreeks 1320 geboren Willem van der Beke, begint de stamboom. De identificatie van diens bloedverwanten van dezelfde of oudere generaties is moeilijk. Willem kan zowel identiek zijn geweest aan Willem Jans van de Beke, die met zijn gelijknamige zoon wordt genoemd in een hertogelijk leenboek uit 1374, als aan Willem Goyarts van der Beke. De laatste was wijlen in 1423 en de vader van Willem en Daniel.¹

In elk geval was de familie Van der Beke in de veertiende eeuw duidelijk aanwezig in Deurne. Zo was daar Bartholomeus genaamd Meus van Beke, die in 1371 de hertog van Brabant volgde in de slag van Baeswilre, waar hij sneuvelde. Hij zou een oom kunnen zijn geweest van stamvader Willem.

Een andere Bartholomeus van der Beke was in 1380 en 1418 aan de hertog cijs verschuldigd uit goederen te Deurne, die hij had verkregen van zijn broers Gevert en Henrick.

I. WILLEM VAN DER BEKE is rond 1320 geboren en was in eerste echt gehuwd met Ida. Van hen zijn drie kinderen bekend², terwijl van de anderen niet bekend is wie de moeder was.

1. Henrick Willems van der Beke, volgt onder II op pagina 130.
2. Ermgart Willems van den Beke.
3. Luytgart Willems van der Beke.
4. Jan Coman Willems van der Beke geheten van Loen bezat samen met zijn (half)broer Henrick en (half)zusters Ermgart en Luytgart een cijsgoed te Deurne, dat hun vader in 1380 had bezeten.³ De naam Coman was misschien overgenomen van zijn moeder of een grootmoeder; Willem van der Beke betaalde

1. GAH, R 1193, f 370, 11 mei 1423; f 401^v, 13 juli 1423.

2. ARAB, Rekenkamer 45086, f 30^v.

3. ARAB, Rekenkamer 45086, f 32^v.

in 1340–1347 aan de hertog belasting uit een onderpand te Deurne, dat voorheen had toebehoord aan de erfgenamen van Elisabeth Coman.⁴ In 1385, als hij een Deurnese erfpacht van een halve mud rogge verkoopt die eertijds was geloofd aan Willem van der Beke, wordt hij Jan Coman van Doerne genoemd.⁵

Jan is overleden voor 1424. Hij was gehuwd met Jut Eve-raerts van Doerne⁶, wiens vader was gehuwd met Lijsbeth Claes Schilder.⁷ Hun kinderen⁸ verwierven na het overlijden van Rogier van Doerne een vijfde deel in een erfpacht van 9 mud rogge Helmondse maat uit *die Hove te Loen* te Deurne ter plaatse Loon en uit landerijen te Deurne en Vlierden.⁹

- a. Jutte Jan Comans huwde Dirck natuurlijke zoon Jan Oedensoen van den Kerckhof.
- b. Jan Jans Comans.
- c. Alejdis Jans Comans trouwde met Jan Dierck Couder-naij. Zij erfde (een deel van?) het goed *te Loen*, dat weleer van Gevaert van Doerne was geweest. Later was het van haar en Jans vijf kinderen.¹⁰ Jan kocht in 1429 alle bees-ten en bijen van Engel natuurlijke dochter Aerts van den Ghoer, die zij van haar vader had en die Jan te Liessen namens deze hield.¹¹
- d. Katharina Jans Comans.
- e. Elisabeth Jans Comans, moeder van Willem N.
- f. Marie Jans Coman trouwde met Henrick natuurlijke zoon Jans van der Schaut.¹²

II. HENRIJ WILLEMS VAN DER BEEC was in 1415 schepen van Deurne¹³ en stierf voor 1442. Bekende kinderen:

1. Jan Henrick Willems van der Beke, volgt onder III op pagina 130.
2. Margriet Henricxs van der Beke.¹⁶

III. JAN HENRICK WILLEMS VAN DER BEECK¹⁴ werd ook Jan die Reyn Henrics van der Beke genoemd. Hij is geboren omstreeks 1365 en overleden voor 1446.¹⁵ Hij verkocht aan zijn zuster Margriet een stuk land te Deurne, genaamd *Gheen Beerne* en een erfpacht van 4 mud rogge Helmondse maat uit hetzelfde perceel, te betalen met Maria Lichtmis.¹⁶ Hij huwde met een dochter van Lambert Arnt Lemmens.¹⁷

IV. JAN DIE REIJN DE JONGE JANS VAN DE BEKE¹⁸, ook Jan Verbeeck, was heilige-geestmeester van Deurne in 1472. Als Jan die Reijn zoon wijlen Jan zoon wijlen Henrick Willemsoon van der Beke verkocht hij in 1452 een stuk land geheten *Henrixecker*, gelegen te Deurne ter plaatse genoemd *Vreeckwijck* tussen de erfgoederen van wijlen Peter Molendijkx en van Henric Sdeckers, en het erfgoed van Henric en Goyart zonen wijlen Jans Snabben en Arnt wijlen Goyart Snabben, strekkende van het erfgoed van de erfgenamen van Henric Deckers voornoemd tot op het erfgoed van de kinderen

4. ARAB, Rekenkamer 45038, f 19^v.

5. GAH, R 1177, f 195, daags na Sacramentsdag 1385.

6. GAH, R 1203, f 24^v, 15 december 1423.

7. Jut wordt niet genoemd tus-sen de kinderen van Everaert en Lijsbet door W. Wijnaendts van Resandt, „Vincent van Doerne en zijn voorouders”, *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie*, XLI (1987).

8. GAH, R 1197, f 6, 1425–1426, noemt de dochters met hun echt-genoten. R 1219, f 246. ARAB, Rekenkamer 45087, f 38^v.

9. GAH, R 1196, f 170^v, 30 juni 1427.

10. ARAB, Rekenkamer 45087, f 38^v.

11. GAH, R 1199, f 243, 27 juni 1429.

12. GAH, R 1190, f 202, 1416–1417.

13. SAP, Charterverzameling Deurne, 19 november 1415.

14. GAH, R 1267, f 413^v.

15. GAH, R 1216, f 85.

16. GAHM, Helmond R 219, ff 26 en 26^v.

17. ARAB, Rekenkamer 45088, f 80^v.

18. GAH, R 1211, f 118^v, R 1230, f 253. R 1274, f 254, 13 maart 1504. ARAB, Rekenkamer 45088, f 79^v.

wijlen Peters Pex. Kopers waren de kinderen van wijlen Henrick Sdeckers, met name Steven, Gerit, Jan, Peter en Luijtgart.¹⁹ Hij betaalde aan de hertog van Brabant 1 penning $\frac{1}{2}$ oord cijs uit een onderpand te Deurne, dat voorheen (in 1418) van Katharina Jans Coman van Loen was geweest.²⁰ Voor 1450 betaalde hij 3 penningen 3 oordjes nieuw geld hertogscijs uit een goed te Deurne, dat hij had verworven van zijn vader en deze van de kinderen van Willem van der Beke.²¹

Jan Verbeeck trouwde met Jut Marcelis van Beersdonck, die voor 1456 is overleden. In dat jaar verkocht Jan als weduwnaar met zijn kinderen een erfpacht van 1 mud rogge aan Henrick van Meijl.²²

Zijn kinderen²³ droegen in 1459 of 1460 een erfpacht van 16 lopenzaad rogge Helmondse maat uit een onderpand in de parochie van Deurne over aan Steven van de Beke, de zoon van wijlen Hendrick Deckers.²⁴ Het waren:²⁵

1. Jan Jans van der Beke, volgt onder IV-a op pagina 131.
2. Lambrecht Jans van der Beke, volgt onder IV-b.
3. Marcelis Jans van der Beke. Samen met zijn broer Lambrecht verkocht hij in 1474 of 1475 *den Wijcker*, 9 lopenzaad groot gelegen te Deurne.²⁶
4. Margriet de oude Jans die Reyn²⁷ trouwde met Willem natuurlijke zoon Gevarts van Doerne.²⁸ Deze had zelf een bastaard: Herman Cupenbijnder.²⁹
5. Margriet de jonge Jans die Reyn³⁰ trouwde met Jan die Smijt Henrics Smeeds van Doerne³¹ en overleed voor 1484.³²

IV-a. JAN JANS VERBEECK ALIAS MOELENDYCX³³ was een zoon van Jan Jans Verbeeck (schepen van Deurne in 1504) en van Sophia Jan Sdeckers. Samen met zijn broer Henrick, schoonzus Weijndel (weduwe van zijn oudere broer Jan), zus Thoniskens (gehuwd met Lambert Peters) en zusters Jenneken en Aleijt deelde hij in 1542 de ouderlijke nalatenschap, waaruit hem, Henrick en Weijndel een huis met de helft van de schuur te Vreekwijk onder Deurne en enkele percelen land toevielen.³⁴ Twee jaar later gaven dezelfde zes broers en zusters aan hun moeder Sophia als oude-dagsvoorziening elk een erfpacht van 1 mud rogge uit de tochtgoederen waarvan zij renuncieerde, elk 8 *fl* boter, een hoeveelheid eieren en een voeder turf, terwijl zij gezamenlijk haar de beschikking gaven over *het hoeften tegen den eeren ende een bedde ende eenen stoel, te stellen int huys, ende huer conversatie dair inne te hauden sonder yemants becroen*. Vervolgens deelden de zes de ten erfrecht ontvangen tochtgoederen op dezelfde voet als in 1542. In de boedel was het erfrecht begrepen dat de onmondige Lijncken Lijnckens Verbeeck had in de bezittingen van haar grootouders en waarvoor zij schadeloos werd gesteld met 100 philipsgulden.³⁵

Jan is overleden tussen 1544 en 1546. Hij is de stamvader van het geslacht Meulendijks. Zijn kleinzoon Aert Meulendijcx bezat het goed *Meulendijck* te Vreekwijk.⁴⁸ Bij Hendrixskens, dochter van

19. GAH, R 1223, f 37^v, 29 februari 1452.

20. ARAG, Rekenkamer 45087, f 40.

21. ARAB, Rekenkamer 45089, p. 16.

22. GAH, R 1223, f 37^v, maart 1456.

23. GAH, R 1234, f 173. ARAB, Leenhof van Brabant 199, f 35^v. GAHM, Huisarchief 219, f 26.

24. GAH, R 1230, f 296^v.

25. De zonen: GAH, R 1230, f 296^v.

26. GAH, R 1244, f 97^v.

27. GAH, R 1216, f 85.

28. ARAB, Rekenkamer 45088, f 89.

29. GAH, R 1243, f 104.

30. GAH, R 1217, f 333^v.

31. GAH, R 1216, f 85.

32. GAH, R 1252, f 448^v.

33. SAP, Deurne R 77, ongef., oktober 1554. R 77, f 15^v. R 80, ongef., februari 1569. R 81, ongef., 29 juni 1575. R 82, ongef., januari 1575. R 88, f 13.

34. SAP, Deurne R 74, f 44, 3 maart 1542.

35. SAP, Deurne R 74, 3 maart 1544.

36. SAP, Deurne R 88, f 78, 2 maart 1609 en i.m. 7 augustus 1631.
37. SAP, Deurne R 84, f 84^v, 4 mei 1609.
38. SAP, Deurne R 82, f 88^v, 7 april 1575.
39. SAP, Deurne R 84, f 198, 11 december 1585. Vgl. R 88, f 84^v, 4 mei 1609.
40. SAP, Deurne R 84, f 187, 19 maart 1592.
41. SAP, Deurne R 90, f 183^v, 10 oktober 1622; f 222, 29 augustus 1624.
42. SAP, Deurne R 91, f 108^v, 1 maart 1630.
43. SAP, Deurne R 10, 6 februari 1629.
44. SAP, Deurne R 11, 8 september 1639. R 91, f 151, 21 juli 1631. R 94, f 12 (Jasper Marcellis van IJzeren heeft Aert Meulendijcx voor schelm uitgemaakt). R 103, f 147. R 92, f 20. R 93, f 166. R 97, ff 21 en 60^v.
45. SAP, Deurne R 93, f 166, 26 januari 1646.
46. SAP, Deurne R 59, no. 11, 13 december 1612.
47. SAP, Deurne, R 93, f 166, 26 januari 1646.
48. SAP, Deurne R 101, f 227, 31 december 1657.
49. SAP, Deurne R 97, f 60^v, 7 april 1662.

Jan Smolners bij Luitgarda, was hij vader van:

1. Jan Jan Meulendijcx alias Spanjaerts, volgt onder V-a op pagina 132.
2. Hendrick Jan Meulendijcx, volgt onder V-b.
3. Henricksken Jan Meulendijcx, haar broer Jan en twee van diens schoonzoons verklaarden in 1609 f 50 te hebben ontvangen van Jasper Jacobs van Geijsteren voor het gebruik van een schuur in de Zeilberg, staande op het erf van Jasper.³⁶

V-a. JAN JAN MOLENDICKS ALIAS SPAINGART³⁷ is overleden voor 10 oktober 1622. Hij was molenaar van beroep. Zijn vrouw was Dirxken Arts de Bruijn³⁸, dochter van Art bij Marie Dirck Heesmans. Jan deelde in 1585 met zijn zoon in de erfenis van zijn schoonouders.³⁹ Uit dit huwelijk stamt:

1. Peter Jan Spaenjaerts, volgt onder VI-a op pagina 133.

Jan Meulendiks hertrouwde met Merike Peters van Veldhoven, bij wie hij vader werd van de volgende kinderen⁴⁰, die in 1622 samen met hun oudere halfbroer de vaderlijke nalatenschap in de Zeilberg deelden:⁴¹

2. Jan Jan Meulendijcx, overleden voor 3 februari 1647.
3. Direxken Jans Meulendijcx trouwde in 1604 te Deurne met Hein Golis.
4. Catharina Jan Meulendijcx huwde met Lambert Lamers Verschauwd (Verschout).
5. Hanrixken Jan Meulendijcx⁴² trouwde met Evert Dirx en is overleden voor 10 oktober 1622.
6. Heijlke Jan Meulendijcx, gehuwd met Willem Jansen.

Jan trouwde ten derden male, deze keer met Lijske Jacobs van Geijsteren. Zij werden de ouders van:⁴³

7. Aert Jan Meulendijcx⁴⁴, geboren rond 1592, te Deurne borgemeester in 1634, schepen in 1645 en 1646⁴⁵, is overleden voor 7 april 1662. Hij is in de zomer van 1612 omstreeks de boekweitogst *laet inde avont onder de boemen, seer doncker wesende*, nabij zijn woonhuis door vier mannen mishandeld, *in eenen graiffneder gestoeten, maer nochtans nyet seker weetende wye sulcx (...) soude hebben gedaen*. Hij wist wel dat Michiel Claes Everts, die *een hembde over sijn cleederen aen had, hem seer dapperlijck ende vreeselijck geslagen heeft* en dat Marten Thijss van Bottel en Jan Pauwels Willems daarbij geholpen hebben en *sijn wambuys omgeweynt* hebben.⁴⁶

Aert verkocht in 1646 zijn deel van huizen en landerijen te Liessel⁴⁷ en verhuurde in 1657 het goed *genaemt Meulendijck* te Vreekwijk onder Deurne voor tien jaar.⁴⁸ In 1651 had Jan Hanrickxs Meulendijck aan zijn neef Aert een leenroerig goed te Vreekwijk opgedragen.⁴⁹

Hij had bij Jenneke, die in 1660 de huisvrouw was van Jan Hendrick Stouwen, een bastaard:

A. Dijli Aert Meulendijcx. Zij trouwde met Hendrik Willems. Joost Thunissen en zijn vrouw Feijtjen Aert Evert Smeds legateerden aan Delia het recht om te delen in de erfenis van de vader van de testatrice.⁵⁰

Aert Janssen Meulendijcx trouwde met Catelijnn Jansen, die zijn weduwe was in 1662.⁴⁹ Zij bracht ter wereld:⁵¹

B. Jan Aert Meulendijcx trouwde met Trinneken Burgers. In Jans plaats als erfgenaam van zijn ouders traden in 1694 zijn onmondige kinderen.

C. Helena Aert Meulendijcx, gehuwd met Jasper Lievens.

D. Marij Aert Meulendijcx huwde met Laureijns Andriesen.

E. Jenneke Aert Meulendijcx trouwde met Nelis Eijngels (Engels), die in 1694 haar weduwnaar was.

F. Margriet Aert Meulendijcx huwde met Lambert Antonis van Lieshout. Dit echtpaar was gegoed in Liessel. Hun onmondige kind werd in 1698 bevoogd door Dierck Jan Meulendijcx en Jan Antonis van Lieshout.⁵²

8. Lijsbeth Jans Meulendijcx⁵³, geboren in 1593 te Deurne, trouwde met Jan Peter Faes.

VI-a. PETER JAN MEULENDYCX ALIAS SPAENJAERTS⁵⁴ was in 1638 kerkmeester⁵⁵ en in 1644 schepen in de parochie Vlierden, waar hij gegoed was.⁵⁶ Hij huwde met Merike Marcelis Verbeersdonck.⁵⁷ De kinderen die hun nalatenschap deelden⁵⁸ waren:

1. Marcelis Peter Meulendijcx alias Spaenjaerts, volgt onder VII-a op pagina 133.
2. Derick Peter Spaenjaerts, volgt onder VII-b.
3. Wilbert Peter Meulendijcx, volgt onder VII-c.
4. Jan Peter Meulendijcx, volgt onder VII-d.
5. Heijlke Peter Meulendijcx trouwde met Willem Jan Celen.

VII-a. CEEL PETER MEULENDIJCX ALIAS SPAENJAERTS is te Deurne overleden op 13 december 1660. Daar was hij borgemeester in 1654. Hij huwde met Marij Hendrick Philips⁵⁹, dochter van Hendrick en Eijken IJsbout Cobis. Hun kinderen, die in 1695 deelden⁶⁰, waren:

1. Eijken Ceel Spanjers huwde met Willem Jan Geven.⁶¹
2. Jan Ceel Spanjaerts alias Meulendijcx, volgt onder VIII-a op pagina 134.
3. Hendrick Ceel Spanjaerts alias Meulendijcx, volgt onder VIII-b op pagina 137.
4. Willemke Ceel Spaenjaerts alias Meulendijcx trouwde met Ansum Corsten.

50. SAP, Deurne R 97, f 21, 3 september 1660.

51. SAP, Deurne R 103, f 147, 19 januari 1694.

52. SAP, Deurne R 103, f 219^v, 25 maart 1698.

53. SAP, Deurne R 91, f 151, 21 juli 1631.

54. GAHM, R 253, f 78, 2 maart 1619. Huisarchief 141, no. 11. Deurne R 88, f 93, 31 augustus 1609.

55. SAP, Deurne R 92, f 188, 27 oktober 1638.

56. GAHM, R 215, f 54. Deurne R 90, f 183^v, 10 oktober 1622. R 90, f 117, 31 december 1618.

57. SAP, Deurne R 89, f 7, 10 februari 1611. R 90, f 117, 31 december 1618.

58. SAP, Deurne R 92, f 176.

59. SAP, Deurne R 95, f 33, 27 september 1645.

60. SAP, Deurne R 95, 27 juni 1695. R 97, f 35^v. R 100, f 49. R 100, f 49, 25 september 1676.

61. GAHM, R 276, f 96^v, 30 januari 1680.

Ceel Spanjaerts hertrouwde met Maria Jan Mennen en won bij haar:

5. Jenneke Marcelis Spanjaerts.

VIII-a. JAN MARCELIS MEULENDIJCX huwde met Jenneke Jan Cuijpers, dochter van Jan Jan Cuijpers en Heijlken Anthonis Coolen.⁶² Hij kocht in 1679 uit de nalatenschap van zijn schoonouders een huis, hof en aangelag in het *Kerckeijnt*.⁶³ Uit dit huwelijk stammen:

1. Marcelis Jan Marcelis Meulendijcx, te Deurne begraven op 20 april 1735, trouwde aldaar op 11 november 1703 met Helena Aert Horevoorts, die voor 7 juli 1710 is overleden.

Hieruit stammen:

A. Jan Marcelis Meulendijcx, gedoopt te Deurne op 13 september 1705, huwde te Bakel op 27 september 1753 met Petronella van Busselen. Zij bewoonden een hoeve aan het Kerkeind.⁶⁴

B. Aleijdis, te Deurne gedoopt op 31 december 1706.

C. Petronella, gedoopt te Deurne op 4 mei 1709.

2. Jan Janssen Meulendijcx, volgt onder IX-a op pagina 134.

3. Marij Jans Meulendijcx trouwde op 16 november 1697 te Deurne met Michiel Gielens van de Linden.

IX-a. JAN JAN MARCELIS MEULENDIJCX is overleden te Deurne op 20 februari 1740. Hij was daar op 6 februari 1701 getrouwd met Aelken Willem Smits, geboren te Deurne en overleden voor 7 juli 1710. Hun kinderen waren:⁶⁵

1. Maria Jan Meulendijcx, gedoopt te Deurne op 21 november 1701, trouwde met Francis Roelof van de Kerkhof.

2. Johanna Jan Meulendijcx, gedoopt te Deurne op 2 augustus 1705, huwde aldaar op 16 september 1731 met Daniel Gielens.

Jan Meulendijcx hertrouwde te Deurne op 7 september 1710 met Antonia Janssen van Bommel (Dielis), die stierf voor 2 november 1727. Hij trouwde te Deurne ten derden male op 1 augustus 1728 met Maria Ambrosius Slaats, die de moeder werd van:

3. Johannes Meulendijcx, volgt onder X-a op pagina 134.

4. Arnoldus Jan Meulendijcx, volgt onder X-b op pagina 137.

X-a. JOHANNES JAN MEULENDIJCX, gedoopt te Deurne op 9 oktober 1729, trouwde aldaar op 12 oktober 1755 met Catharina Nielaas van den Boomen, te Deurne gedoopt op 16 augustus 1728 en daar overleden op 17 augustus 1782. Zij was een dochter van Nielaas van den Boomen en van Elisabeth Hurckmans. Uit dit huwelijk stammen:⁶⁶

1. Jan Jan Meulendijks, gedoopt te Deurne op 14 maart 1756, huwde met Willemijn van de Akker.⁶⁷ Zij woonde als weduwe te Amsterdam. De kinderen uit dit huwelijk zijn:

A. Maria Meulendijks.

B. Catharina Meulendijks.

C. Helena Maria Meulendijks.

62. SAP, Deurne R 100, f 49; f 100 (testament schoonmoeder).

63. SAP, Deurne R 100, f 146^v, 8 maart 1679.

64. SAP, Deurne R 109, f 206, 29 november 1766.

65. SAP, Deurne R 100, f 158^v, 27 mei 1679.

66. SAP, Deurne R 151, f 123, 30 mei 1805: erfdeling.

67. SAP, Deurne R 151, f 127, 30 mei 1805.

- D. Petronella Meulendijks.
2. Judoca, gedoopt te Deurne op 4 november 1757.
 3. Maria Jan Meulendijks, gedoopt te Deurne op 22 oktober 1759, aldaar overleden op 29 september 1820, huwde te Deurne op 7 februari 1796 met Jan Hendrik Claessen.
 4. Andreas Jan Meulendijks, gedoopt te Deurne op 29 oktober 1760, overleden aldaar op 2 januari 1817, huwde te Deurne op 29 februari 1792 met Helena van Bommel, te Deurne gedoopt op 27 juli 1762 als dochter van Hendrik Jan van Bommel en Joanna Jan Munsters. Uit dit huwelijk stammen:
 - A. Catharina Meulendijks, te Deurne gedoopt op 14 januari 1793, aldaar overleden op 3 februari 1839, huwde te Deurne op 28 januari 1826 met Godefridus Hurkmans.
 - B. Johanna Maria, te Deurne gedoopt op 9 juli 1795.
 - C. Hendrikus Meulendijks, te Deurne gedoopt op 14 februari 1797 en aldaar overleden op 21 september 1818.
 - D. Johanna Maria Meulendijks werd te Deurne gedoopt op 7 maart 1799 en is aldaar overleden op 14 maart 1818.
 - E. Joannes Meulendijks, landbouwer, is te Deurne gedoopt op 29 mei 1801 en stierf aldaar op 5 januari 1858. Hij huwde te Deurne op 16 februari 1828 met Francisca Geenen, te Bakel gedoopt op 21 augustus 1799 als dochter van Johannes Theodorus Geenen en Anna Maria Franciscus van de Bogaard.
 - F. Johanna Meulendijks, te Deurne gedoopt op 23 april 1803 en aldaar overleden op 8 april 1824.
 5. Arnoldus Meulendijks de oude, gedoopt te Deurne op 27 september 1762, aldaar overleden op 10 juni 1812, huwde te Deurne op 31 januari 1790 met Maria Peter Goorts, te Deurne gedoopt op 18 juli 1761 en daar overleden op 4 juli 1810. Zij was een dochter van Peter Jan Goorts en Maria Adriaan van de Mortel. Uit dit huwelijk stammen:⁶⁸
 - A. Joannes Wilhelmus Meulendijks, te Deurne gedoopt op 26 mei 1790 en te Aalst overleden op 25 september 1856. Hij woonde in 1820 te Veldhoven en was daar *slagter*. Hij huwde er op 24 augustus 1817 met Johanna Verhagen, die is geboren te Strijp rond 1787 en te Aalst overleed op 7 juni 1869. Zij was een dochter van Jan Verhagen en Maria van Vroonhoven.
 - B. Petrus Meulendijks, te Deurne gedoopt op 7 juni 1794 en daar overleden op 5 maart 1875. Hij huwde te Deurne op 4 februari 1826 met Hendrica Hendriks, te Bakel gedoopt op 19 mei 1786 en te Deurne overleden op 15 april 1835. Zij was een dochter van Hendricus Hendriks en Joanna Judocus Noijen.
 - C. Catharina Meulendijks, te Deurne gedoopt op 6 augustus 1796, overleden aldaar op 14 mei 1860, huwde te Deurne op 1 februari 1840 met Petrus Bertrams.

68. SAP, Not. G. van Riet, no. 342, 30 mei 1820.

- D. Adrianus Meulendijks, te Deurne gedoopt op 14 maart 1798 en overleden te Someren op 1 maart 1852. Hij was daar op 23 juni 1825 getrouwd met Helena Smulders, te Someren gedoopt op 29 oktober 1802 en aldaar overleden op 29 juli 1851. Zij was een dochter van Nicolaus Petrus Smulders en Catharina Joannes van de Kerkhof.
- E. Jan Meulendijks, op 25 februari 1800 te Deurne gedoopt met de naam Johannes, en overleden te Asten op 30 juni 1876. Hij trouwde te Someren op 6 maart 1824 als dagloner met Johanna Loijmans, te Someren gedoopt op 9 maart 1794 en te Asten overleden op 22 juni 1829. Theodorus Daniel Looijmans en Maria Verhees waren haar ouders.
- Jan hertrouwde te Asten op 30 juli 1830 met Johanna Slaats, die daar op 31 mei 1792 was gedoopt als dochter van Thomas Slaats en Anna Bijsterveld. Ten derden male trouwde hij te Asten op 30 oktober 1840 met Johanna Maria Klomp, aldaar gedoopt op 17 januari 1785 en overleden voor 30 juni 1876. Zij was een dochter van Petrus Klomp en Petronella Jan Verberne.
6. Sijntje Meulendijks (Judoca, Francina), gedoopt te Deurne op 31 december 1764, stierf daar op 7 juni 1831. Zij trouwde met Francis Evers van de Berkmortel.
 7. Martinus, gedoopt te Deurne op 9 september 1766.
 8. Joanna, gedoopt te Deurne op 3 april 1771.
 9. Elisabeth Meulendijks, gedoopt te Deurne op 25 augustus 1773, huwde daar op 3 februari 1805 met Jan Dirk Martens.
 10. Arnoldus Meulendijks de jonge, gedoopt te Deurne op 24 mei 1776, huwde daar op 11 september 1803 met Maria Johanna van de Sande. Deze dochter van Jan van de Sande en Catharina Willems Clerks is gedoopt te Vlierden op 26 november 1776 en stierf te Deurne op 6 april 1826. Haar weduwnaar overleed te Deurne op 9 april 1845. De kinderen uit dit huwelijk waren:
 - A. Catharina Meulendijks, te Deurne gedoopt op 3 juli 1804, aldaar overleden op 13 januari 1880, huwde te Deurne op 18 mei 1833 met Arnoldus van Hoek.
 - B. Joannes, te Deurne gedoopt op 16 november 1806.
 - C. Catharina, te Deurne gedoopt op 24 januari 1810.
 - D. Francisca Meulendijks is te Deurne geboren op 20 oktober 1814, trouwde daar op 26 februari 1848 met Wilhelmus Manders en stierf er op 28 oktober 1876.
 - E. Johanna Maria Meulendijks is te Deurne geboren op 21 februari 1817 en stierf aldaar op 19 mei 1851. Zij was gehuwd met Petrus van Heugten.
 - F. Elisabeth Meulendijks, te Deurne geboren op 17 september 1819, trouwde aldaar op 23 november 1844 met Hendricus Munsters.
 - G. Martinus Meulendijks, te Deurne geboren op 25 juni 1823

en aldaar overleden op 20 februari 1891. Hij was dienst-knecht en arbeider. Te Deurne trouwde hij op 25 augustus 1855 met Johanna Manders, die daar was geboren op 24 februari 1824 als dochter van Willem Manders en Petronella Munsters.

X-b. ARNOLDUS JAN MEULENDIJCX is te Deurne op 25 april 1731 gedoopt en huwde aldaar op 23 november 1755 met Cornelia Wilhelmina Noijen, te Deurne gedoopt op 27 maart 1731 als dochter van Willem Hendrik Noijen en Helena Jan Golis. Uit dit huwelijk werden de volgende kinderen gedoopt:

1. Johannes Meulendijks, gedoopt te Deurne op 30 december 1756 en overleden aldaar op 31 mei 1838. Hij huwde te Deurne op 20 september 1789 met Elisabeth van Moosdijk.
2. Wilhelmus Meulendijks⁶⁹, gedoopt te Deurne op 27 augustus 1759, aldaar overleden op 6 juni 1802, trouwde te Deurne op 19 mei 1799 met Aldegonda Jan Strijbosch.
3. Henricus Meulendijks, gedoopt te Deurne op 19 februari 1762, overleden aldaar op 30 juli 1832, huwde te Deurne op 27 februari 1791 met Johanna Maria van Loon, die aldaar was gedoopt op 9 februari 1762 en er op 8 december 1806 is overleden. Zij was een dochter van Petrus Andreas van Loon en Petronella Arnold van de Haenakker.⁷⁰

Uit dit huwelijk stammen:

- A. Cornelia Meulendijks, te Deurne gedoopt op 7 januari 1792, aldaar overleden op 13 februari 1857, huwde te Deurne op 12 februari 1818 met Simon van Gogh.
- B. Lucia Meulendijks, te Deurne gedoopt op 22 juli 1793 en er overleden op 6 juli 1849. Hij huwde te Deurne op 12 april 1818 met Hendricus Hoefnagels.
- C. Peter Meulendijks, landbouwer, is te Deurne gedoopt op 29 november 1795 en daar overleden op 5 juni 1863. Hij trouwde te Deurne op 18 februari 1816 met Anna Maria Nooijen, die daar is gedoopt op 5 mei 1795 en er op 20 maart 1819 stierf. Nicolaus Nooijen en Johanna Maria van den Boomen waren haar ouders.

Petrus Meulendijks hertrouwde te Deurne op 18 februari 1827 met Johanna Martens, aldaar gedoopt op 31 mei 1793 als dochter van Joannes Martens en Joanna Maria Mennen.

- D. Arnoldus Meulendijks, dagloner, te Deurne gedoopt op 2 oktober 1797 en daar overleden op 29 juni 1867. Hij huwde te Deurne op 17 februari 1822 met Anna Maria Hikspoors, aldaar gedoopt op 20 september 1797 en er overleden op 26 april 1867. Zij was een dochter van Antonij Hikspoors en van Maria Haesen.

VIII-b. HENDRICK CEEL PETER MEULENDIJCX ALIAS SPANJAERTS⁷¹, geboren omstreeks 1635⁷², was gegoed onder Liessel

69. SAP, Deurne R 115, f 171, 17 januari 1800.

70. SAP, Not. G. van Riet, no. 1084, 13 maart 1833.

71. SAP, Deurne R 98, f 8, 9 juni 1667. R 100, f 49, 25 september 1676. R 103, f 214, 4 december 1697.

72. GAHM, R 272, f 45, 14 augustus 1660.

te Deurne. Hij huwde met Maria Hendricks van de Kerckhoff, dochter van Hendrick Lamberts van de Kerckhoff en van Merike. Uit dit huwelijk stammen:

1. Marcelis Hendricks, volgt onder IX-b.
2. Anna Hendrick Meulendijcks, gedoopt te Bakel op 15 mei 1667 en aldaar begraven op 17 mei 1746. Zij trouwde op 27 april 1698 te Bakel met Marten Reijnders en hertrouwde aldaar op 2 augustus 1704 met Wilbert Hendricx van Asten.
3. Andries Hendricks Meulendijcks, gedoopt te Bakel op 13 april 1671, trouwde te Son en Breugel op 8 februari 1705 met Dingen Willem Vogels, dochter van Willem Wouter Vogels en van Jenneke Cornelis van der Weduwe. Uit dit huwelijk stammen:
 - A. Maria Hendricks Meulendijcks, gedoopt te Son en Breugel op 2 oktober 1707 en daar overleden op 15 juli 1746.
 - B. Wilhelmus, gedoopt te Son en Breugel op 30 maart 1711.

Andreas hertrouwde te Sint-Oedenrode op 12 februari 1719 met Joanna Jans van Kimmenade, waaruit:

- C. Henrica, gedoopt te Son en Breugel op 20 november 1719.
 - D. Andreas, te Son en Breugel gedoopt op 12 maart 1721.
4. Willem Hendricks Meulendijcks is op 30 maart 1678 te Bakel gedoopt en trouwde daar op 13 maart 1701 met Antonia Weerts, te Bakel gedoopt op 17 april 1674 als dochter van Joost Joosten en Ida. Uit dit huwelijk stammen:
 - A. Maria, gedoopt te Bakel op 6 juli 1701.
 - B. Wilhelmina, gedoopt te Bakel op 15 juni 1705.
 - C. Henrica, geboren te Bakel in oktober 1709.
 - D. Johanna, gedoopt te Bakel op 8 maart 1716.
 - E. Johanna, gedoopt te Bakel op 10 januari 1720.

Wordt vervolgd

SNACKEN UIT BRABANTS ZUID- WESTERKWARTIER

A.M. BOSTERS

Afkortingen

AAT	Abdijarchief Tongerlo
GABZ	Gemeentearchief Bergen op Zoom
GAK	Gemeentearchief Kalmthout
RANB	Rijksarchief in Noord-Brabant
RAWB	Regionaal archief West-Brabant
SAA	Stadsarchief Antwerpen

De familie Snacken komt op het einde van de zestiende eeuw voor te Essen en Kalmthout, waar Adriaen Cornelisse Snacken te Wildert een hoeve bezat. Later verspreidde de familie zich naar Huijbergen, Woensdrecht en Zandvliet. De oudere herkomst van de familie is nog onduidelijk. Toch is er een aantal veertiende- en vijftiende-eeuwse gegevens over Snacken te Antwerpen bekend. Mogelijk ligt daar de oudste afstamming van de familie. Bekend is aldaar een Peeter Snacken met zijn kinderen Jan en Gillis, reeds vermeld in 1304. In latere schepenaakten van Antwerpen worden zijn nakomelingen regelmatig genoemd.¹

De aansluiting op die oudere generaties kan vooralsnog niet worden aangetoond.

De familienaam is naar alle waarschijnlijkheid ontstaan uit de voornaam Snackaert en is dus afgeleid van een patroniem.²

Momenteel komt de familie Snacken niet meer in Nederland voor. In België, vooral in de provincie Antwerpen, zullen zeker nog nakomelingen bestaan.

I. ADRIAEN CORNELISSE SNACKEN, geboren omstreeks 1560, kocht in het jaar 1598 van de erfgenamen van Nelleken Aerts, gehuwd met Gabriel Smidts, haar erf te Wildert onder Kalmthout.³ In 1599 verkocht hij aan Peter de Beer de Ketsestede te Wildert.⁴ In rechtsgedingen gedurende de jaren 1599 en 1600 is Adriaen vaak partij.⁵

In het cijnsboek van de abdij te Tongerlo wordt hij vermeld voor het gebruik van percelen land onder Essen en voor de pacht van de lammertiende van Nispen in 1608.⁶ Omstreeks 1610 verkocht hij de Oost- en Venblok te Essen aan Rommen Rommens.⁷ In 1618 wordt hij nog gezien, als hij aan Dionijs Willems van Lommel, prior van het klooster te Huijbergen, bekend een bedrag schuldig te zijn.⁸

Uit zijn eerste huwelijk zijn vier kinderen bekend, die hierna volgen. In 1627 hertrouwde hij blijkens het huwelijkscontract tussen

1. F. Prims. *De geschiedenis van Antwerpen* (Brussel, 1977) II, 168, 169. SAA, Schepenregister 11, ff 144 en 333. Idem 14, f 321. Idem 18, f 251.

2. J.B. van Loon, „Enkele oudere Huybergse familienamen”, *Jaarboek De Ghulden Roos*, XII (1952) 116.

3. GAK, 3B, f 119.

4. GAK, 3C, f 198.

5. GAK, 3C, ff 393, 407, 413.

6. AAT, sectie II-375, ff 198 en 806. Sectie II-5c.

7. GAK, 3F, f 53.

8. GAK, 3H, f 35.

hem en Peerken Janssen.⁹

1. Cornelis Adriaense Snacken, volgt onder II op pagina 140.
2. Adriana Adriaens Snacken trouwde in 1627 te Essen met Johannes Merten Jansen Wesenbeek¹⁰, zoon van Merten Jans Wesenbeek en Barbara Noijs.
3. Cornelia Adriaens Snacken werd te Huijbergen begraven op 26 januari 1655.
4. Anna Adriaen Snacken, gehuwd met Joannes Martens.

II. CORNELIS ADRIAENSE SNACKEN is omstreeks 1595 geboren en wordt vermeld in de rekening van de rentmeester van de abdij te Tongerlo over de jaren 1632 en 1633 als woonachtig te Kalmthout.¹¹ Aan Govaert Govaertssen Buijsen verkocht hij op 31 december 1631 een blok land te Nieuwmoer.¹² Wonend in de parochie van Essen-Kalmthout bekende hij op 18 maart 1651 de som van f 200 schuldig te zijn aan Jan Hectors en f 100 aan Jan Adriaens Vijvers.¹³ In de Wildert kocht hij in 1619 van Jan Mertens de *Swertsbeemt* en in 1651 een stede.¹⁴

Op 10 oktober 1620 trouwde Cornelis te Essen met Maria Geraerts. Hun kinderen waren:

1. Geert Cornelisse Snacken is op 5 september 1621 gedoopt te Nispen-Essen en stierf in 1693. Hij was schepen geweest van Huijbergen.¹⁵ Hij verwierf van zijn broer Adriaen een huis, schuur en stal met grond en boomgaard te Huijbergen, afkomstig uit het nagelaten bezit van de vader van zijn schoonzus, Jan Adriaense Vijvers.¹⁶

Geert stierf kinderloos. Op 29 december 1693 vond de verdeling van de erfgoederen plaats onder zijn familieleden, te weten Adriaen Snacken; Jan Cornelis Schraggen en Maria Adriaens Aertsen, wiens moeder Dimphna Snacken was; de kinderen van Jan Cornelis Snacken; de kinderen van Martinus Cornelisse Snacken. In de nalatenschap bevonden zich diverse percelen land, waaronder een blok genaamd *de Peerdenblok*, de weide *de Ettinge* in de polder van Ossendrecht, groot 400 roeden, en de percelen *den Briel* en *de Veeganck*.¹⁷

Geert Cornelissen Snacken huwde in eerste echt op 30 januari 1646 te Huijbergen met Christina Janssen Vijvers en hertrouwde aldaar op 8 juni 1677 met Maria Gabriels, weduwe van Peeter Peetersen Dielbeek, dochter van Gabriel Peters en van Joanna Dingemans.

2. Adriana, te Nispen-Essen gedoopt op 26 december 1623.
3. Adriaen Cornelisse Snacken is te Nispen-Essen gedoopt op 26 april 1626. Hij bekende in 1657 200 carolusgulden schuldig te zijn aan Jan Blommaers te Bergen op Zoom en verbond daarvoor een blok land van 3 à 4 gemeten te Huijbergen, genaamd *de Zuijdblock*.¹⁸ Van de erfgenamen van wijlen Adriaen Marinussen kocht hij voor f 302 een perceel land, genaamd *het Heylen achtervelt*, alsook *de Kerte ackers*.¹⁹ Van zijn schoonouders Gabriel Peeters en Jenneke Dingemans verkreeg hij

9. GAK, 31, f 270.

10. *Genealogisch Tijdschrift voor Midden- en West-Noord-Brabant*, XIII (1989) 290.

11. AAT, sectie II-353.

12. GAK, 3J, f 78 (eigendommen van vorster Govaert Buijsen).

13. RAWB, Huijbergen R 3, f 84.

14. GAK, 3N, ff 118 en 202.

15. RAWB, Huijbergen R 3, f 72. R 4, f 164.

16. RAWB, Huijbergen R 4, f 115, 8 maart 1679.

17. RAWB, Huijbergen R 5, f 5.

18. RAWB, Huijbergen R 3, f 154, 7 juni 1657.

19. RAWB, Huijbergen R 4, f 111, 8 februari 1679.

het derde deel van hun goederen, waaronder een huis met stal, schuur en percelen land.²⁰ Met Francis Heestermans ruilde hij in 1693 de erven *de Noort* en *de Zuid*.²¹

In eerste echt trouwde Adriaen op 21 april 1654 te Huijbergen met Digna Jansen Vijvers, die omstreeks 1658 kwam te overlijden. Zij was een dochter van Jan Adriaens Vijvers en van Cornelia Hectors. Zijn tweede huwelijk werd op 22 april 1659 te Huijbergen gesloten met Lucia Gabriels, dochter van Gabriel Peeters bij Jenneke Dingemans.

Uit het eerste huwelijk is geboren:

- A. Maria Adriaanse Snacken, geboren omstreeks 1658. Zij trouwde eerst met Jan Cornelisse Schrauwen, bierbrouwer te Sprundel, die te Huijbergen werd vermoord en te Sprundel in de kerk werd begraven op 13 augustus 1694.²² Op 25 februari 1696 hertrouwde zij te Sprundel met Michiel Petersen Smout, die aldaar is overleden op 2 november 1724. Van een van haar kinderen (zij werden te Sprundel gedoopt) was op 1 mei 1694 haar oom Jan Cornelisse Snacken doopgetuige. Op 10 juli 1725 is zij te Sprundel overleden.

Uit het tweede huwelijk:

- B. Dymphna Adriaensen Snacken is op 2 september 1660 te Huijbergen gedoopt. In 1712 verkocht zij als weduwe van Antoni van Bavel een aantal percelen grond.²³ Van Andries Andriessen van Innevelt te Halsteren kocht zij voor f 700 drie percelen land van ca. 17 gemeten, gelegen in de Luijenhoek onder de Poortertij van Bergen op Zoom.

In eerste echt trouwde zij te Huijbergen op 9 juni 1682 met Anthonis Janssen van Bavel²⁴, die op 13 augustus 1702 te Wouw werd begraven. Hij was landbouwer te Moerstraten en schepen en borgemeester aldaar. Jan Adriaens van Bavel en Catharina Anthonis Lanen waren zijn ouders.

Dymphna's tweede man was Laurentius Paradaens²⁵, te Huijbergen gedoopt op 10 maart 1681 als zoon van Aert Laurens Paradaens en Cornelia Jans Hectors.

- C. Joannes, te Huijbergen gedoopt op 21 mei 1662.
- D. Petrus, gedoopt te Huijbergen op 4 oktober 1664.
- E. Cornelius, op 29 april 1666 te Huijbergen gedoopt.
- F. Siardus, te Huijbergen op 15 januari 1668 gedoopt.

- 4. Dymphna Cornelisse Snacken trouwde achtereenvolgens met Cornelis Schraggen en, te Huijbergen op 5 mei 1654, met Adriaen Aertsen.

- 5. Jan Cornelisse Snacken, volgt onder III op pagina 141.

- 6. Martinus Cornelisse Snacken, volgt onder IIIbis.

III. JAN CORNELISSE SNACKEN, geboren omstreeks 1635, was pachter van de *Voorste Hoeve* bij Huijbergen, een van de hoeven van de

20. RAWB, Huijbergen R 4, f 200, 10 maart 1690.

21. RAWB, Huijbergen R 5, f 19, 1 april 1693.

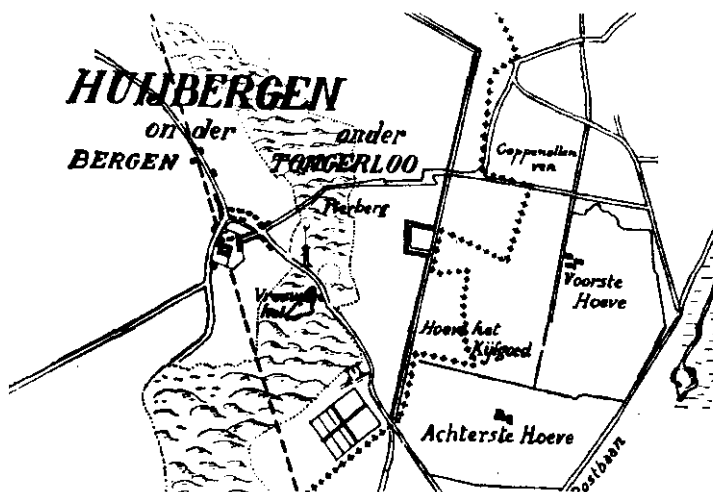
22. Mededeling van Petra Peeters-Veraart.

23. RAWB, Huijbergen R 5, f 265, 23 maart 1712.

24. GABZ, Stadssecretarie 5074, f 204, 24 april 1711.

25. J.B. van Loon, „Huijbergse families. I. Paradaens”, *De Brabantse Leeuw*, XII (1963) 119.

Kaart van Huijbergen met daarop de situering van 'de Voorste Hoeve', die Jan Cornelisse Snacken in pacht had. Fragment van een kaart van G. Meeusen van de heerlijkheid Essen-Kalmthout-Huijbergen (1937).

Jenneken hertrouwde te Huijbergen op 8 februari 1678 met Cornelis Jansen van den Bergh, die de pacht van de Voorste Hove overnam. Hij was gedoopt te Essen op 22 december 1647, hertrouwde op zijn beurt met Joanna Adriaensen Jan Joosten alias Vredenbergh²⁷ en stierf te Huijbergen op 10 maart 1729.

De kinderen uit het huwelijk van Jan Cornelisse Snacken en Jenneken Cabus waren:

1. Johannes, te Huijbergen gedoopt op 8 april 1661, jong gestorven.
2. Digna, gedoopt op 30 april 1662 te Huijbergen en aldaar begraven op 3 januari 1667.
3. Elisabeth Janssen Snacken werd op 30 augustus 1663 te Huijbergen gedoopt en is aldaar begraven op 26 januari 1720. Zij huwde op 5 mei 1688 te Huijbergen met Dingeman Peterse Looyen, die daar op 12 december 1659 was gedoopt als zoon van Peter Looyen en Catharina Gabriëls. Zij hertrouwde op 27 december 1705 te Huijbergen met Peeter Beijjaerts, zoon van Cornelis Beijjaerts. In 1743 werd hun boedelscheiding

26. RAWB, Huijbergen R 5, f 22.

27. Gedoopt te Essen op 3 februari 1674 als dochter van Adriaen Jan Joossen en Petronella Peeters Maes. —Petra Peeters-Veraart.

geregeld.²⁸

4. Dymphna Jansse Snacken.
5. Dingeman Janssen Snacken.
6. Jan Janssen Snacken, volgt onder IV op pagina 143.
7. Maria, te Huijbergen gedoopt op 8 oktober 1671.
8. Cornelia, te Huijbergen gedoopt op 20 september 1673.

IV. JAN JANSSE SNACKEN is op 26 mei 1667 te Huijbergen gedoopt en was schepen van Zuidgeest in de jaren 1703 tot 1745. Hij is ook borgemeester en armmeester geweest. Omdat hij zorgde voor de begrafenis van een vreemde man, die bij Sitters kwam te sterven, werd voor de kosten een verklaring opgesteld in verband met een kwestie, die diende voor het leenhof van Bergen op Zoom.²⁹

Mede namens zijn zuster Dimphna en zijn zwager Dingeman Peeters Looyen verkocht hij het perceel land *den Briel* aan Cornelis Janssen Hectors. Zij hadden het verkregen uit de nalatenschap van hun oom Geert Snacken.³⁰

Voor Jan als weduwnaar van Cornelia Aertse Paridaens werd in 1711 de staat van de inboedel opgesteld in aanwezigheid van Jan Aertse Paridaens en Willem Berentse van Kempen, respectievelijk voogd en toeziende voogd over zijn vijf onmondige kinderen, te weten Maria, 14 jaar, Adriana, 12 jaar, Jan, 7 jaar, Laureijs, 5 jaar, en Cornelia Snacken, 7 weken. Jan Snacken bleef in het volle bezit van de boedel, alsook van 400 roeden land te Huijbergen, onder de belofte zijn kinderen op te voeden en hen als zij 18 jaar oud zouden worden de som van 28 gulden uit te reiken.³¹

Van de kinderen en erfgenamen van Bastiaen Faes en diens weduwe Dingena Adriaanse de Beuckelaer kocht Jan Snacken op 3 april 1728 de hoeve genaamd *Meulenbeke*, bestaande uit een huis met schuur en stal en ca. 32 gemeten grond met zaai- en weilanden.³² Deze hoeve is een bekend goed onder Zuidgeest en Borgvliet en wordt reeds in 1291 genoemd.³³

De hoeve kocht hij voor f 2362. Bij Anthony Cruijf te Bergen op Zoom ging hij hiervoor een geldlening aan van f 2000.³⁴ Zijn erfgenamen, –de voor- en nakinderen en de kleinkinderen–, verkochten in 1749 het goed, bestaande uit een huis, schuur, stallen en ongeveer 33 gemeten landerijen, gelegen in de heerlijkheid van Zuidgeest, voor f 1900 aan Gabriel Cornelissen.³⁵

Jan Jansse Snacken trad twee keer in het huwelijk. De eerste keer trouwde hij te Huijbergen op 15 juni 1694 met Cornelia Paradaens, die daar op 3 februari 1674 was gedoopt als dochter van Aert Laurens Paradaens en Cornelia Jans Hectors. Op 4 juni 1712 hertrouwde hij te Woensdrecht met Cornelia Bastiaens Faes.

De kinderen uit het eerste huwelijk waren:

1. Joannes, te Huijbergen gedoopt op 17 december 1694, is jong gestorven.
2. Een dochter werd op 28 december 1695 te Huijbergen gedoopt.

28. RAWB, Huijbergen R 107.

29. GABZ, Leenhof 452-6.

30. RAWB, Huijbergen R 5, f 11, 9 maart 1695.

31. RAWB, Zuidgeest R 254, f 63, 27 mei 1711.

32. RAWB, Zuidgeest R 250, f 28.

33. W.A. van Ham, „De vijf heerlijkheden”, in: A. Delahaye, W. van Ham en R. Jacobs, *Woensdrecht en Hoogerheide* (Woensdrecht, 1984) 81.

34. RAWB, Zuidgeest R 250, f 32, 21 november 1728.

35. GABZ, N 546, no. 923, 11 januari 1749. RAWB, Zuidgeest R 250, f 94, 11 februari 1749.

3. Maria Janse Snacken is te Huijbergen gedoopt op 29 augustus 1697. Zij trouwde te Bergen op Zoom op 22 april 1725 met Antony Pieters Huijgen, zoon van Peter Anthonissen Huijgens en van Maria Cornelisse Bogaerts. Hij is te Essen gedoopt op 5 augustus 1695.

4. Adriaentje Jansen Snacken, te Huijbergen gedoopt op 8 mei 1699, trouwde met Adriaan Groffen, wijntavernier te Zuidgeest. Deze zoon van Pieter Gabriels Groffen en Lucia Peeters Somers is te Nispen-Essen gedoopt op 7 november 1701.

Toen Adriaentje Snacken ziek te bed lag, werd op 31 januari 1738 haar en Adriaans testament ten gunste van de langstlevende van beiden opgesteld. Kort daarna is zij overleden, want op 17 augustus 1738 hertrouwde Adriaan Pieterse Groffen met Adriana Vinckevangers.³⁶

5. Joannes is op 9 mei 1701 te Huijbergen gedoopt en overleed jong.

6. Cornelius, op 24 maart 1703 te Huijbergen gedoopt, is eveneens op jonge leeftijd overleden.

7. Jan Snacken, volgt onder V op pagina 145.

8. Laureijs Snacken, volgt onder Vbis.

9. Cornelia, te Huijbergen gedoopt op 11 maart 1709, stierf op jonge leeftijd.

10. Cornelia, te Huijbergen op 3 april 1711 gedoopt, jong overleden.

Uit de tweede echt werden geboren:

11. Cornelia Janse Snacken is op 9 december 1712 te Woensdrecht gedoopt en trouwde op 14 april 1733 te Huijbergen met Pieter Groffen, zoon van Pieter Gabriels Groffen en Lucia Peeters Somers. Hij was te Nispen-Essen gedoopt op 3 november 1707. Cornelia ontving in 1735 een borgbrief van Zuidgeest, omdat zij zich te Borgvliet ging vestigen.³⁷

Pieter Groffen overleed in 1748. Na zijn overlijden werd de boedel getaxeerd en de nalatenschap geregeld in aanwezigheid van Adriaan Groffen en Laureijs Snakken, respectievelijk voogd en toeziende voogd over hun kinderen.³⁸

12. Cornelis Snacken, te Huijbergen gedoopt op 20 juni 1714, trouwde te Bergen op Zoom op 8 mei 1743 met Josijna, ook Lucia, Luijckx, dochter van Cornelis Luijcks en van Digna Hermans. Hun kinderen waren:

A. Cornelius, te Bergen op Zoom gedoopt op 4 februari 1744, werd aldaar begraven op 1 juli 1747.

B. Dymphna werd twee dagen na haar broer Cornelius te Bergen op Zoom gedoopt.

C. Cornelia, te Bergen op Zoom gedoopt op 6 februari 1746.

13. Michael, te Huijbergen gedoopt op 21 juli 1716.

14. Pieter Jansse Snacken, gedoopt op 9 november 1718 te Huijbergen, werd op 8 april 1763 te Zuidgeest begraven. Hij was schepen van Woensdrecht. Aldaar en in Zuidgeest, onder

36. RAWB, Zuidgeest R 256, ff 42 en 43.

37. RAWB, Zuidgeest R 256, f 33, 11 oktober 1735.

38. RAWB, Zuidgeest R 257, f 2, 31 december 1748.

andere in de Prins Carelpolder, bezat hij diverse percelen land, waaruit hij cijnsplichtig was aan de raad en rekenkamer van de markies van Bergen op Zoom.³⁹ Aan Merten Jansse Nelen gaf hij in 1760 een stuk land in cijns en erfpacht uit.⁴⁰

Pieter Jansse Snacken was toeziende voogd over het minderjarige kind van Jan Maartens Nelen.⁴¹ Op 9 mei 1763 werd bij wijlen de eerbare heer Pieter Snacken, die te Zuidgeest had gewoond en was overleden, de nalatenschap getaxeerd.⁴² Op verzoek van zijn weduwe werd ten behoeve van de belasting op de collaterale successie getaxeerd. Tot de erfenis behoorde een hoeve met 36 gemeten land onder Woensdrecht.⁴³

Op 21 februari 1751 was Pieter te Woensdrecht getrouwd met Johanna Mevissen van de Moer, die aldaar op 10 oktober 1780 werd begraven. Hun trouw en ondertrouw waren aangegaan voor de schepenbank van Woensdrecht.⁴⁴ Het huwelijk is kinderloos gebleven. Wel had Johanna uit haar eerdere huwelijk met Pieter Aertsen Slooven zeven kinderen.

15. Adrianus, te Huijbergen gedoopt op 4 maart 1721, is jong gestorven.
16. Gerardus, te Huijbergen gedoopt op 20 maart 1723.
17. Adriaan, gedoopt te Huijbergen op 28 januari 1725.
18. Elisabeth Janse Snacken is op 14 januari 1727 te Huijbergen gedoopt en werd te Bergen op Zoom begraven op 3 maart 1795. Aldaar was zij op 2 december 1753 gehuwd met Jan Janssen Nuijts, een vrijgezel uit Huijbergen. Het echtpaar woonde in de Poorterie van Bergen op Zoom.

V. JAN SNACKEN, te Huijbergen gedoopt op 20 januari 1705, overleed voor maart 1747. Zijn weduwe, Anna Maria van Lommel, hertrouwde op 18 maart 1747 te Huijbergen met Floor Severeijns, die omstreeks 1751 overleed. In verband hiermee werd een taxatie van de nagelaten boedel opgesteld.⁴⁵ Laureijs Snacken, zijn broer, was voogd over hun drie nagelaten kinderen.⁴⁶

Jan Snacken was gehuwd geweest met Anna Maria van Lommel, die op 27 juli 1707 te Huijbergen was gedoopt als dochter uit het huwelijk van Hendrick Dircksen van Lommel en Maria Martens Snacken. Hun kinderen waren:

1. Cornelia, te Huijbergen gedoopt op 21 november 1733, jong gestorven.
2. Hendrik Snacken, volgt onder VI op pagina 146.
3. Petronella Snacken is op 1 juli 1737 te Huijbergen gedoopt en trouwde op 18 februari 1759 te Hoogerheide met Johannes Quaaiahaegens, vrijgezel uit Ekeren.⁴⁷ Hij was daar op 23 juni 1737 gedoopt als zoon van Michael Quaijhagens en Catharina Pauwels.
4. Cornelia Janse Snacken, op 11 april 1740 gedoopt te Huijbergen, trouwde te Zandvliet op 5 juni 1764 met Guilielmus Rubbens, die aldaar was gedoopt op 8 januari 1733 en er op 25 januari 1802 overleed. Hij was een zoon van Johannes

39. GABZ, Raad en Rekenkamer 1366 en 1367. Idem 1368, ff 1, 4, 11, 62, 64, 100, 101, 118, 119. Idem 1378, f 6.

40. RAWB, Woensdrecht R 10, f 134, 24 oktober 1760.

41. RAWB, Woensdrecht R 24, f 53, 7 oktober 1761.

42. RAWB, Zuidgeest R 256, f 148.

43. RAWB, Woensdrecht R 25, f 165, 20 november 1780.

44. RAWB, Woensdrecht R 23, f 135.

45. RAWB, Huijbergen R 76, ongef.

46. RAWB, Zuidgeest R 250, f 94, 13 februari 1749.

47. RAWB, Hoogerheide R 137. R 142.

Rubbens en Susanna Theresia de Bakker.

5. Martinus, te Huijbergen gedoopt op 8 april 1743.

6. Maria Elisabeth, gedoopt op 23 december 1745 te Huijbergen.

VI. HENRICUS SNACKEN is te Huijbergen gedoopt op 17 oktober 1734 en werd te Zandvliet begraven op 18 oktober 1787. Hij was bakker van beroep. Ook was hij *schepen in de weth* te Zandvliet, want in die kwaliteit verkocht hij als gemachtigde van Willem Rubbens, zijn zwager, een huis te Hoogerheide.⁴⁸ Na zijn overlijden zette zijn weduwe met een paar van haar kinderen de bakkerszaak voort op het Fort te Zandvliet.⁴⁹

Henricus trouwde te Zandvliet op 11 mei 1760 met Eva Schepers, die op 25 augustus 1738 was gedoopt te Oud Gastel als dochter van Cornelis Schepers en Maria Philipsen. Hun kinderen waren:

1. Joannes Baptist Snacken, gedoopt te Zandvliet op 19 november 1760, bleef ongehuwd en overleed aldaar op 17 april 1820. Hij was timmerman van beroep.

2. Agnes Snacken, te Zandvliet gedoopt op 1 augustus 1762, trouwde daar op 11 augustus 1801 met Jacobus Franciscus Laureijssen. Deze is op 4 december 1760 te Lillo gedoopt en is te Zandvliet overleden op 9 januari 1842. Hij was schoenmaker van zijn stiel.

3. Josephus Snacken, volgt onder VII.

4. Cornelius, te Zandvliet gedoopt op 12 december 1764, aldaar begraven op 23 april 1769.

5. Anna Maria, gedoopt te Zandvliet op 14 juni 1767, begraven aldaar op 30 november 1783.

6. Maria Josepha is op 27 februari 1769 te Zandvliet gedoopt en werd daar begraven op 27 april 1769.

7. Bernardus, te Zandvliet gedoopt op 25 januari 1770, aldaar begraven op 17 februari 1774.

8. Petrus Franciscus, gedoopt te Zandvliet op 29 oktober 1771, begraven aldaar op 1 februari 1772.

9. Petrus Franciscus Snacken, volgt onder VIIbis.

10. Jacoba, te Zandvliet gedoopt op 19 september 1774, aldaar begraven op 24 december 1777.

11. Petrus Antonius, te Zandvliet gedoopt op 10 februari 1776, begraven aldaar op 17 oktober 1778.

12. Anna Isabella Snacken werd op 24 april 1778 te Zandvliet gedoopt en trouwde aldaar op 21 juli 1801 met Petrus Josephus Wuijts, die op 30 mei 1821 te Zandvliet overleed.

Wordt vervolgd

48. RAWB, Hoogerheide R 5, ff 1 en 4, 13 januari 1780.

49. SAA, Historische nota's 116 en 117: V.J. Meeussen, *Santvliet. Gezinsbladen van Aartshertogen tot Napoleon*, no. 10.326.

DE DIESSENSE TAK VAN DE FAMILIE SCHILDERS

Boeren, beneficianten en bankiers

L.F.W. ADRIAENSSEN

Afkortingen

AAT	Abdijarchief Tongerlo
ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel
GAB	Gemeentearchief Breda
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
GAT	Gemeentearchief Tilburg
KAH	Kathedraalarchief 's-Hertogenbosch
OAA	Oud-administratief archief
RANB	Rijksarchief in Noord-Brabant

(Vervolg van p. 115)

§ 4. De adeldomspretenties van de familie Schilders

In 1679 ontdekte Guiliam Antonij, *officier d'armes van syne majesteijt* (wapenkoning of wapenheraut), in de Antwerpse Burchtkerk (de Sint-Walburgiskerk op het Steen) het wapen van Francisco Schilders, dat getimbreerd bleek te zijn, oftewel een verboden schilddekking had. Hij eiste van diens zoon Henrico afdoende bewijs van zijn recht op zo'n wapen met adellijke parafernalia. Henrico Schilders kwam als 'rescribent' in het verweer, waarop de heraldische officier als 'suppliant' bij de Raad van Brabant repliceerde dat hij *en ignoreert niet van dat den rescribent ende quondam synen vader syn coopmans geweest der stadt Antwerpen, alhoewel den rescribent hem alsnu tracht voor een edelman te doen passeren, draegende tot dyen eynde dickwils een rappier aen syn seyde, waerover den suppliant hem oick heeft vermaent, gelyck oick over synen costelycken mantel, wesende d'een ende d'ander tot seer quaet exempel, ende veroirsaeckt groot opspraeck, niet alleenelyck onder den aedel, maer oick onder de cooplieden ende de negotianten, neffens de welcke hy dagelycx is comparerende ter borse als eenen coopman; ende nochtans is vuytstekende buyten alle d'andere door de groote pracht van syn habyt ende het draegen vanden degen.*

De degendracht was behalve aan militairen inderdaad toegestaan aan verschillende ambtenaren, zoals schouten als Servaes en Johan Schilders, maar was beperkt tot hun

dienstperiode. Zelfs in hun vrije tijd was het hen niet toegestaan een rapier te dragen.⁵⁹⁰ De beurshandelaar Henrico Schilders usurpeerde een adellijk prerogatief.

Henrico Schilders eigende zich volgens de wapenheraut bovendien wederrechtelijk het voorrecht van de adel toe bepaalde wapentekens te voeren, met name een helm op het schild, en als een edelman gekleed te gaan. Schilders' reactie daarop bestond uit een bewijsvoering van zijn afkomst en een vertoog waaruit moest blijken dat hij niet zomaar een handelaar was, maar een *assentist*. Dat laatste was essentieel, want om voor een adellijke titel in aanmerking te kunnen komen moest hij aantonen minstens de derde generatie te zijn van een familie die de handen niet vuil maakte met *enige vile ofte mechanicque professie*. Eigenlijk moest hij bewijzen tot de zogeheten verjaringsadel te behoren door aan te tonen gedurende minstens drie generaties in rechte mannelijke lijn openbaar, onbetwist en ononderbroken gebruik te hebben gemaakt van adellijke voorrechten.⁵⁹¹

Hoewel Schilders niet direct gelijk kreeg, streden de wapenherauten een verloren strijd. In de zeventiende eeuw verminderde het uiterlijke onderscheid tussen adel en burgerij en een eeuw later had alleen nog de adellijke aansprektitel juridische waarde.⁵⁹² Daarna verviel de strikte eis dat een edele of geadelde zich niet meer mocht inlaten met handel of nijverheid. Balthazar Moretus, later de schoonvader van Theresia Mathilde Schilders, was in 1696 na zijn adelsverheffing nog verplicht geweest toestemming te vragen om zijn boekdrukkerij voort te zetten. Terwijl Henrico Schilders rond 1680 nog tevergeefs had betoogd dat zijn handelsactiviteiten van rechtstreeks nut en belang waren voor de overheid, brak in de jaren dertig van de achttiende eeuw het inzicht door dat het bedrijven van groothandel als uiterst loffelijk en eerbaar moest worden erkend, ook voor de adel.⁵⁹³

Henrico Schilders probeerde aan te tonen dat zijn voorouders zonder handarbeid of koopmanschap te bedrijven hadden geleefd. Hij legde een genealogisch schema over, dat begon met verschillende Bossche schepenen met in de eerste generatie Gerard (schepen in 1413 en 1422) en Willem Schilders (schepen in 1419), in de tweede Geraert (schepen in 1445 en 1452) en Roelof Schilders (schepen in 1444 en 1448) en in de derde Jan Schilders (schepen in 1481). Jan zou de vader zijn van Servaes Schilders, kwartierschout van Oisterwijk.

Pas met Servaes Schilders, de betovergrootvader van Henrico, wordt het genealogische bewijsmateriaal deugdelijk. Henrico wist niet hoe hij feitelijk van de Bossche

590. L. Duerloo, „'Seer groote ongheregeltheden ... aengaende de titulen.' Evaluatie van de rol en het belang van het heraldisch proces", in: J. Verbesselt e.a., *De adel in het hertogdom Brabant* (Brussel, 1985) 91, 92.

591. Duerloo, „'Seer groote ongheregeltheden'", 90.

592. P. Janssens, „De Zuidnederlandse adel tijdens het Ancien Régime (17e-18e eeuw). Problemen en stand van het onderzoek", *Tijdschrift voor geschiedenis*, XCIII (1980) 451.

593. Janssens, „De Zuidnederlandse adel", 460, 461.

schepenfamilie stamde en fabuleerde deze afkomst langs een omweg zelf bij elkaar. Zijn bewijsmateriaal beperkte zich tot de vermelding van Bossche schepenen met zijn familienaam, die hij heeft kunnen opdiepen uit het werk van Jacob van Oudenhoven over de geschiedenis van stad en meierij van Den Bosch.

Servaes Schilders was kwartierschout van Oisterwijk, evenzo zijn zoon Johan, terwijl diens zoon Adriaen in dienst trad van de koning van Spanje als commissaris van de levensmiddelen en als rentmeester van Lage Zwaluwe. Zo ontstond er een stamboom vol mensen die duidelijk *seer treffelycke ende geene roturiere personen syn geweest*, in tegenstelling tot wat de wapenheraut graag aan het hof zou wijsmaken. Van de drie soorten adel volgens het heraldische plakkaat van 1616 (de oude erf- of bloedadel, de families die generaties lang zonder handenarbeid te verrichten een zekere stand hadden gevoerd en de benoemde adel) viel de familie Schilders duidelijk onder de tweede categorie.

Om een en ander te staven legde Henrico Schilders enkele verklaringen over. Servaes Schilders, priester te Hilvarenbeek, had in 1626 een stokoude schoenmaker laten verklaren dat Johan Schilders was *van vrome, edele geboorte ende geslachte, die oick by eenen ygelycken voor edel man gereputeert ende geacht worde*.⁵⁹⁴ En mr. Jan Molitoris, pastoor van Rijshergen en eveneens rond de 85 jaar oud, voegde daar aan toe dat Schilders was *een seer oude familie, die altyt geëstimeert is geweest voor eedel ende inde voorleden tyden meestendeel syn geweest officieren ende regeerders der gemeynte, waerinne sy hun seer loffelyck ende heerlyck hebben gequeten*. Hij kon dat staven met twee documenten: een stuk van 1431 uit het archief van de abdij van Berne en een stuk van 1460 van de benedictijnen van de Sint-Jacob te Luik.

Mr. Jan Molitoris⁵⁹⁵ (geboren in 1542) was overigens een even partijdige getuige als Servaes Schilders, want zijn grootmoeder was een Schilders. Cornelis Jan Lauwreijns Vrancken geheten die Molder en Anneken Henrick Wouter Willems waren zijn ouders⁵⁹⁶, Henrick Wouter Snellen en Jenneken Aernt Schilders zijn grootouders.⁵⁹⁷

Nog een laatste misverstand wilde Henrico Schilders uit de weg ruimen. Hij was koopman en beurshandelaar, maar dat mocht absoluut niet worden gezien als een veile professie. Volgens hem waren er twee soorten kooplui: enerzijds ordinaire winkeliers en anderzijds negocianten die slechts handelden in wissels met de koning (*assentisten*), die daarmee het land grote diensten bewezen. Iedereen die hem kende, wist *dat hy van dese tweede soorte van negotianten*

594. Koninklijke Bibliotheek Brussel, hs. II-6540, p. 166, 16 maart 1626.
595. GAB, R 451, f 61^v, i.m. 30 maart 1621. R 476, f 98, i.m. 15 mei 1619. GAT, Hilvarenbeek R 29, f LI^v, i.m. 12 november 1620. R 45, f 333^v, 15 maart 1627. G.C.A. Juten, *De parochiën in het bisdom Breda*, dl. II (Bergen op Zoom, 1935) 197. A. Hallema, „De Prinsen van Oranje en de Bredase kapittelgoederen (1608–1638)”, *Jaarboek van de Geschied- en oudheidkundige kring van stad en land van Breda 'De Oranjeboom'*, VIII (1955) 91.
596. GAT, Hilvarenbeek R 25, f 9^v, 12 februari 1550. R 28, f 3^v, 31 december 1568. R 29, f LI^v, 19 september 1573; CIX, 20 oktober 1575; f CXXXVII^v, 7 februari 1576; f 187^v, 19 september 1576. R 30, f 4, 12 december 1576.
597. GAT, Hilvarenbeek R 26, f XXVI^v, 17 maart 1561; f V^v, 2 januari 1562.

is, die welcke men assentisten ende negotianten bancquiers noemt. Alleen als de koning hem retourgoederen zond, was hij wel genoopt die te 'verventen', iets wat zelfs de beste en voornaamste assentisten van het land overkwam. Op een andere manier kon je niet met de koning zaken doen. De staven zilver, wol en andere koopwaren uit Spanje moest hij dus wel verkopen, aan winkeliers. Kortom: Henrico was absoluut geen koopman of gewone 'roturier' (burgerman).

Uiteindelijk werd in 1732 Henrico's zoon Francisco Schilders in de ridderstand verheven.

Of de Hilvarenbeekse bierbrouwer Thomas Schilders (1632–1714) echt adelspretenties heeft gehad, is moeilijk meer na te gaan. Hij was een achterkleinzoon van de landdeken Servaes Schilders, die een zoon was van de gelijknamige kwartierschout. Slechts eenmaal wordt hij gezien met de (beschermde) titel jonker, namelijk in april 1684, als hij voor schepenen van Hilvarenbeek compareert: *joncker ende heere van synen leenhove ten Bogaerde ende hoeve genaempt de Clapstert*.⁵⁹⁸ Thomas was eigenaar van de Klapstaarthoeve, die van het leengoed Ten Bogaarde afhing en was overgeërfd van zijn overgrootvader, de landdeken. In 1684, enkele dagen voor hij zich te Hilvarenbeek jonker had genoemd, had hij namens de leenheer het goed Ten Bogaarde verheven voor de Raad van Brabant.⁵⁹⁹

Als Thomas pretenties al had, dan moest hij aan verschillende voorwaarden voldoen. Hoewel hij in 1665 met een vermogen van f 2500 een van de acht kapitalisten was van Hilvarenbeek⁶⁰⁰ (dat zijn mensen met een vermogen van f 2000 of meer) en daarna nog minstens f 5880 erfde van twee achternichten, is het de vraag of hij van f 524 (dat is de rente tegen de penning 16 uit een kapitaal van f 8380) zou kunnen leven zonder te werken en bovendien een adellijke staat ophouden. Bovendien kon hij onmogelijk bewijzen dat zijn *naaste* voorvaderen, te beginnen met de schoenmaker die zijn vader was geweest, zonder handarbeid of handelsnegotie hadden geleefd.

Jonker Thomas Schilders heeft zijn gewaande adeldomstaats sociaal, economisch noch juridisch kunnen realiseren, maar is er daarentegen met de landbouwcrisis op achteruit gesukkeld. Van hem stammen keuterboertjes en knechten.

§ 5. De tiende van Hilvarenbeek en zijn eigenaars

De familie Schilders bezat gedurende een aantal generaties een deel van de tiende van Hilvarenbeek. Hun deel werd de riddertiende genoemd, welke naam is afgeleid van ridder Geerling Cnode van den Bossche en zijn zoon, de in 1344

598. GAT, Hilvarenbeek R 207, ongef., 20 april 1684.

599. L.F.W. Adriaenssen, „Het leenhof Ten Bogaarde en de hoeve van de Klapstaart. Hoe een belasting telooring door herhaalde desintegratie van een boerenbedrijf”, *Tussen paradijs en toekomst. Nieuwsbrief van de heemkundige kring 'Ioannes Goropius Becanus'*, no 31 (december 1991) 85-90.

600. GAT, OAA Hilvarenbeek 449.

overleden ridder Willem van den Bossche, heer van Erp van Moergestel. Zij waren eigenaars geweest van de oude Beekse tienden.⁶⁰¹

Willem van den Bossche⁶⁰² stichtte het Bossche clarissenklooster. Hij was gehuwd met Lijsbeth van Boxtel, maar bleef kinderloos. In zijn testament van 1335 bepaalde hij dat de van zijn voorouders de Codelingen gekomen goederen moesten worden verdeeld in gelijke porties tussen

- Geerling Cnode alias Goede Geerling,
- de kinderen van wijlen heer Dirck Rover en diens broer wijlen Edmond Rover,
- de kinderen van ridder Jan Cock van Ynen (Hyngen) en
- Jan van Tuyl, beneficiant van de kerk van Wanssem.

Legaten gingen onder anderen naar Jan de Rover en zijn broers.

I. ARNT DE ROVER⁶⁰³, ridder, schepen van Den Bosch in 1349, 1353, 1355, 1371 en 1378⁶⁰⁴, erfde van Willem van den Bosch de tiende van Hilvarenbeek en wordt als eigenaar vermeld in het leenboek van hertog Jan III van Brabant.⁶⁰⁵ Hij was een zoon van ridder Dierck de Roever, hoogschout van Den Bosch in 1315–1328, en van Jutta de Cock van Weerdenburch. Dierck en zijn broer ridder Edmond de Roever (schepen van Den Bosch in 1320–1328), die door Willem van den Bosch testamentair als zijn erfgenamen waren aangewezen, waren zonen van ridder Aert de Roever, schepen van Den Bosch in 1277–1297.

Arnt Rover trouwde met Catharina van Berlaer, dochter van Lodewijk Berthout gezegd van Berlaer, heer van Helmond en Keerbergen, en van Johanna van Dinter. In tweede echt trouwde hij met Maria Gerits van Leyenberg.

De tiende van Hilvarenbeek viel na het overlijden van Arnt Rover (1384) in drie delen uiteen. In het hertogelijke leenboek van 1440 worden als leenhouders Willem van den Rode, Aert van Vorsselare en het kapittel van Hilvarenbeek genoemd, elk voor een deel.⁶⁰⁶ Aert van Vorsselare had zijn deel in 1406 of 1407 verworven van zijn vader Jan bastaard Gerarts van Vorselaar en Willem van Roede had zijn part verworven van zijn grootmoeder Aleyt Rover (Sroevers), dochter van Arnt Rover uit zijn eerste huwelijk (zij volgt onder II op pagina 153.)

Hoewel de leenboeken anders suggereren waren de drie parten niet even groot. Het kapittel en Jan van Vorselaar bezaten elk een derdedeel, maar Aleyt Sroevers en haar nakomelingen bezaten slechts een kwart. Het resterende twaalfdedeel duikt pas op in 1469, als de Bossche koopman en schepen Arnt Stamelaert Henricx van Uden het nalaat aan de tafel van de Heilige Geest te Hilvarenbeek. Arnt had in 1442

601. GAH, R 1182, f 29.

602. M. Spierings, „Heer Willem van den Bosch, ridder“, *De kleine Meijerij* XXVIII (1977).

603. KAH, Kerkfabriek, oorkonde de dato 11 januari 1376.

604. B.C.M. Jacobs, *Justitie en politie in 's-Hertogenbosch voor 1629. De bestuursorganisatie van een Brabantse stad* (Assen, 1986) 258–260. Peter van Os geeft iets andere data, namelijk niet 1349 en wel 1383, terwijl hij in 1355 ridder Jan die Roever als schepen geeft (A.M. van Lith-Droogleeve Fortuijn, J.G.M. Sanders en G.A.M. Van Syngel (uitg.), *Kroniek van Peter van Os. Geschiedenis van 's-Hertogenbosch en Brabant van Adam tot 1523* ('s-Hertogenbosch, 1997) 79, 80, 98, 100, 101. Voor 1383 geeft Jacobs ridder Dierck Rover als schepen.

605. L. Galesloot, *Le livre des feudataires de Jean III, duc de Brabant* (Bruxelles, 1865), 54.

606. ARAB, Leenhof van Brabant 9, f CIIII.

607. Vgl. L.F.W. Adriaenssen, „De memorie van 1706. De dreigende ondergang van Hilvarenbeek halverwege de crisiseeuw 1650–1750”, in: *Hilvarenbeek duizend jaar. Bijdragen tot een symposium over de geschiedenis der Brabantse dorpen* (Hilvarenbeek, 1988) 96, 97.
608. KAH, map 33/34.
609. L.H.C. Schutjes, *Geschiedenis van het bisdom 's Hertogenbosch* (5 dln; Sint-Michielsgestel, 1870–1876) IV, 606.
610. GAH, R 1178, f 38^v, 23 mei 1388. R 1179, p. 80, *datum in crastino Laurentii* 1391. R 1192, f 300, 1 juli 1421.
611. GAH, Tafel van de Heilige Geest, oorkonde 779, 1 juli 1376. R 1179, p. 213, *Sint Agnes* 1391; p. 613, *datum in vigilia Symonis et Jude* 1393. R 1182, f 343, 6 januari 1401. R 1213, f 215^v, 20 mei 1443. RANB, Mariënkroon en Mariënhage 88, f 51^v, 8 augustus 1389; 369, 8 juni 1385.
612. GAH, Tafel van de Heilige Geest, oorkonde 809, 24 augustus 1377.
613. ARAB, Rekenkamer 17144.
614. GAH, R 1196, f 18, 14 december 1426.
615. GAH, R1209, f 92, 5 juni 1439.
616. GAH, Tafel van de Heilige Geest, oorkonde 961, 19 mei 1385.
617. KAH, Kerkfabriek 176, 6 februari 1389.
618. GAH, R 1177, ff 251, 258, 332. R 1178, ff 22^v, 308^v. R 1180, f 527. R 1181, f 55. R 1202, f 114, z.d. (5 à 12 juni 1432). Vgl. R 1196, f 157^v, 21 juli 1427. R 1204, f 30^v, 8 januari 1434.
619. H.P.H. Jansen, *Landbouwpacht in Brabant in de veertiende en vijftiende eeuw* (Assen, 1955) 117.
620. GAH, Tafel van de Heilige Geest, oorkonde 1224, 14 mei 1397. R 1205, f 224^v, 4 augustus 1435.
621. GAH, Tafel van de Heilige Geest, oorkonden 1788, 14 maart 1430; 1864 en 1865, 16 mei 1433; 1905, 17 oktober 1435; 1906, 21 oktober 1435; 1916, 1 september 1436. Vgl. R 1205, f 224^v, 4 augustus 1435.

van Willem Bruystens van Langelaer een ander deel van de tiende gekocht.⁶⁰⁷

Een memorie *aengaende den X^{de} van Beeck* van rond 1500 zegt duidelijk dat de riddertiende was verdeeld in twee delen. De helft was nog in particuliere handen en had de naam riddertiende aangenomen. Van de rest was een kwart van de cantor en bezaten de heilige-geesttafel van Hilvarenbeek en de kerkfabriek van de Sint-Janskerk te 's-Hertogenbosch elk een achtste deel.⁶⁰⁸

Deze verhoudingen wijken af van wat in de leenboeken is geregistreerd. Om het nog ingewikkelder te maken waren de onderhoudslasten van kerk en toren van Hilvarenbeek weer anders verdeeld: de proost, de kapitteldeken met de plebaan en het kapittel van Hilvarenbeek moesten elk 20% opbrengen, de eigenaars van de riddertiende eveneens 20%, de cantor van Hilvarenbeek 10% en de Sint-Jansfabriek en de Beekse armentafel elk 5%.⁶⁰⁹ De dekanale tienden, waarvan ook de plebaan profiteerde, waren echter de nieuwe tienden. Er werd dan ook veel geruziet tussen de eigenaars van de tienden over hun bijdragen aan het kerkonderhoud.

II. ALEYT DE ROVER⁶¹⁰ (Sroevers), het enige kind van ridder Arnt, trouwde met Willem van Langhelaer zoon Willems van Langhelaer Wouters van den Wael⁶¹¹, wiens weduwe zij was in 1421. Van haar vader kreeg zij als bruidsschat de tiende van Zeelst.⁶¹² Na het overlijden van haar vader verhiel zij in 1384 of 1385 in een kwart van de tiende van Hilvarenbeek.⁶¹³ Daaruit verkocht zij in 1426 een lijfrente.⁶¹⁴ Bovendien belastte zij de tiende en 26 morgen land te Lithoijen met een erfcijns van 50 Beierse gulden.⁶¹⁵

Van haar vader Arnt die Roever erfde zij bovendien een zesde deel van een huis⁶¹⁶ en de helft van een huis aan de Markt te 's-Hertogenbosch. Het laatste werd beschreven als voorste stenen huis en erf, geheten *die nuwe zael*, grenzend aan *die aude koeken* van wijlen Arnt die Rover, en een stenen huis geheten *ghevel* naast het voorste huis en de 'oude keuken'⁶¹⁷; zij en haar man gaven in 1386 of 1387 hun deel, –te weten de helft van het stenen huis *die aude koeken* aan de kant van de Kolperstraat naast de voorzaal en de helft van de stenen gevel en van een oude stadsmuur tussen *die aude koeken* en het stenen achterhuis–, voor 20 £ paaiments in erfcijns aan Willem van Ghyessen.⁶¹⁸ Te Oisterwijk erfde Aleyt van haar vader de windmolen ter Nedervonderen.⁶¹⁹

Aleyt is in 1436 overleden. Uit haar huwelijk met Willem van Langelaer zijn vier kinderen⁶²⁰ geboren, aan wie zij in 1433 het vruchtgebruik had gegeven in de helft van een erfcijns van £ 200 op de heerlijkheid Helmond. Als bijpand van deze cijns was *die guede van Langelaer* te Budel verbonden.⁶²¹ Behalve dit goed erfden Willems kinderen

622. GAH, R 1226, f 445^v, 29 januari 1446.
623. AAT, sectie II-336, f 191^v. Sectie II-337, f CC^v, 1463. GAH, R 1193, f 411^v, 2 augustus 1423. R 1194, f 193, 7 juni 1424.
624. GAH, R 1203, f 191, 14 mei 1433; f 259, 14 mei 1433 (met hun oom Jan van den Rode). R 1205, f 224^v, 4 augustus 1435. R 1210, f 168, 24 februari 1440; f 263^v, 8 juli 1440.
625. GAT, OAA Hilvarenbeek 14. GAH, R 1210, f 300^v, 24 februari 1440.
626. GAH, R 1206, f 150, 5 januari 1436. R 1207, f 51, 15 februari 1437; f 201^v, 28 juni 1437. R 1208, f 197^v, 6 februari 1438. R 1210, f 96^v, 30 juli 1440. R 1215, f 188^v, 24 april 1445. R 1217, f 253^v, 30 november 1446. R 1220, f 170, 29 november 1449; f 191, 8 januari 1450.
627. GAH, R 1192, f 499^v, 16 mei 1422. R 1194, f 193, 7 juni 1424. R 1196, f 218, 18 december 1426. R 1209, f 21, 18 december 1438.
628. ARAB, Leenhof van Brabant 9, f CIIII.
629. GAH, R 1209, f 92, 5 juni 1439.
630. KAH, Kerkfabriek 1559, 7 september 1441.
631. KAH, Kerkfabriek 1560, 6 juli 1442.
632. GAT, OAA Hilvarenbeek 14 (copie van het leenverhef van eenachtste van de tiende de dato 13 maart 1440). GAH, R 1211, f 28^v, 14 januari 1441. RANB, Collectie Cuypers van Velthoven 3281, pp. 101, 105, 106, 111.
633. ARAB, Rekenkamer 20781, f 498, 2 september 1445. f 552, 26 april 1447; f 562, 26 oktober 1447.
634. ARAB, Rekenkamer 20781, f 495, 2 september 1445. J.E. Jansen, *Turnhout in het verleden het heden* (2 dln.: Turnhout, 1905) II, 163.
635. GAH, R 1224, f 248^v, 8 mei 1454.
636. GAH, R 1226, ff 425, 465, 3 januari 1456.
637. GAIL, R 1204, f 274^v, 30 juli 1434. R 1212, f 280, 14 april 1442.
638. GAH, R 1204, f 274^v, 30 juli 1434. R 1209, f 21, 18 december 1438.
639. GAH, R 1212, f 49^v, 11 april 1442; f 280, 14 april 1442.
640. GAH, R 1189, f 27^v, 23 november 1414.
641. Jansen, *Turnhout in het verleden het heden*, II, 163.
642. GAH, R 1198, f 2, 10 juli 1428.
643. GAH, R 1204, f 274^v, 30 juli 1434.
644. GAH, R 1212, f 49^v, 11 april 1442.
645. GAT, Oisterwijk R 143, f 7, 6 januari 1418; f 26, *des donredaghs post Visitacionis* 1419. GAH, R 1185, f 255^v, 3 januari 1408.
646. GAH, R 1185, f 255^v, *tercia post circumcisonis* 1408.

ook een hoeve te Vroenhoven onder Budel.⁶²² Het goed van Langelaar vererfde in twee gelijke delen naar de dochters Sophia en Margriet, terwijl zoon Aernt het vruchtgebruik kreeg.

1. Jonkvrouw Sophie Willems van Langelaer trouwde met Laureyns van den Rode.⁶²³ Aan hun kinderen⁶²⁴ lieten zij onder meer een deel van de tiende van Hilvarenbeek, een kwart van die van Luyksgestel⁶²⁵ en de helft van het goed van Langelaar te Budel.⁶²⁶

a. Willem Laureyns van den Roede geheten van Langelaar⁶²⁷ hield blijkens het hertogelijke leenboek van 1440 een derde deel van de tiende van Hilvarenbeek⁶²⁸, mede in naam van zijn broers en zusters.⁶²⁹ In 1441 beloofde hij aan de hertog van Brabant manschap en trouw voor de door zijn grootmoeder Aleyt de Rover geërfde erfcijns van 50 gouden Beierse gulden op de *helft van een kwart* van de Hilvarenbeekse tiende en 26 morgen land te Lithoijen.⁶³⁰ Een jaar later verkocht hij het cijsinkomen aan Jan Sporkille.⁶³¹

In 1441 verkocht Willem zijn achtste deel van de tiende aan de Bossche kanunnik heer Ghijsel Back⁶³², die er later zijn stichting van de cantorij van Hilvarenbeek mee doteerde.

Willem mag waarschijnlijk worden vereenzelvigd met de man die in 1435–1444 schout was van Turnhout en sinds 1447 hoogschout was van Zandhoven⁶³³ en tevoren schout en rentmeester was geweest van Turnhout.⁶³⁴ In 1456 was hij onderseneschalk van Brabant; aan de inwoners van Budel, waar hij was gegoed⁶³⁵, leende hij in dat jaar verschillende sommen geld.⁶³⁶

b. Ghysbert Laurens van den Rode.⁶³⁷

c. Arnt Laureyns van den Rode.⁶³⁸

d. Laureyns Laureyns van den Rode⁶³⁹ of zijn vader was in 1414 kwartierschout van Kempenland⁶⁴⁰ en in 1421–1434 schout van Turnhout.⁶⁴¹ Hij verkocht in 1428 aan zijn broers en zusters zijn deel in de Nedervonderse molen te Oisterwijk.⁶⁴²

e. Lodewyck Laureyns van den Rode.

f. Lysbeth Laureyns van den Rode⁶⁴³, gehuwd met Herman Jans van Ouden.

g. Jenneken Laureyns van den Rode werd non in het klooster *Rozendael*.⁶⁴⁴

2. Jonkvrouw Margriet Willems van Langelaar trouwde met Bruysten Bruystens van Oosterwyck⁶⁴⁵, die in 1408 werd geëmancipeerd door zijn vader Bruysten Janss van Oosterwyck.⁶⁴⁶ Hij was schout van Ois-

647. GAH, R 1189, f 27^v, 23 november 1414. R 1195, f 50^v, 20 augustus 1425. In ARAB, Rekenkamer 12993, rekening 4 maart - 24 juni 1404, f 8^v, heet Bruysten Bruystens van Hoesden schout van Oisterwijk.
648. GAH, R 1200, f 156^v, 26 november 1429.
649. GAH, R 1205, f 153^v, 5 maart 1435. R 1206, ff 80 en 80^v, 28 april 1436. R 1207, f 11^v, 7 november 1436; f 117, 19 augustus 1437; f 158^v, 15 februari 1437. R 1209, f 219^v, 5 mei 1439. R 1215, f 8, 22 oktober 1444; f 119, 24 juli 1445.
650. GAT, Oisterwijk R 143, los bij f 97, daags na Sint Matthias, z.j.
651. GAT, Oisterwijk R 145, f 10^v, z.d. (10 maart 1426); vgl. f 11.
652. GAH, R 1209, f 47, 19 februari 1440. R 1210, f 47, 3 *post Oculi* 1440. R 1211, f 82, 28 juni 1441.
653. GAH, R 1205, f 162^v, 22 maart 1435; f 214^v, 8 juli 1435. R 1206, f 6^v, 19 oktober 1464. R 1215, f 265^v, 10 juli 1445. GAT, Oisterwijk R 150, f 40, 17 december 1436.
654. GAT, OAA Hilvarenbeek 14. ARAB, Rekenkamer 17146, 5 oktober 1436. GAH, R 1209, f 21, 18 december 1438. f 92, 5 juni 1439. R 1211, f 28^v, 14 januari 1441. R 1219, f 333^v, 26 november 1448.
655. KAH, Kerkfabriek 1784, 6 oktober 1442. ARAB, Rekenkamer 17146, 6 oktober 1442.
656. KAH, Kerkfabriek 662, 27 januari 1464. RANB, Raad van Brabant 1322, f CCII, 24 april 1469.
657. RANB, Raad van Brabant 1322, f CCIV, 29 mei 1469.
658. GAH, R 1194, f 236^v, 27 september 1424. R 1205, f 214^v, 8 juli 1435.
659. GAH, R 1200, f 127, 11 augustus 1430; f 178, 13 januari 1430. R 1204, f 274^v, 30 juli 1434. R 1211, f 9, 4 november 1440. R 1215, f 265^v, 10 juli 1445.
660. GAH, R 1199, f 270, 16 december 1428.
661. GAH, R 1195, f 236^v, 8 januari 1425.
662. GAH, R 1202, f 148, 13 september 1432; f 56^v, 20 maart 1433.

terwijk.⁶⁴⁷ Margriet erfde de windmolen ter Neder-vonderen⁶⁴⁸, een deel van de riddertiende van Hilvarenbeek en de helft van het goed van Langelaar te Budel. De Langelaarse bezittingen werden langzamerhand verkocht.⁶⁴⁹

Rond 1420 gaf Bruysten aan Aleyt Jan Bruystens een erfpacht van 90 mud rogge per jaar uit de helft van deze molen, uit een hoeve te Udenhout en uit het goed *Havixsdonc* te Oisterwijk, geërfd van zijn ouders Bruysten en Aleyt.⁶⁵⁰ Aan zijn broer Jan, persoon van Retie, die optrad namens de proost van het norbertijnenklooster te Tongerlo, bekende hij in 1426 72 Franse kronen en aan achterstallige rente 8 mud rogge schuldig te zijn; de akte werd echter niet gepasseerd.⁶⁵¹ Kinderen:⁶⁵²

- a. Willem Bruystens van Langelaer⁶⁵³ werd in 1436 verheven in een kwart (sic!) van de tiende van Hilvarenbeek en in 26 morgen land te Lithoijen, geërfd van zijn grootmoeder Alit Sroevers.⁶⁵⁴

In 1442 verkocht hij de helft van het kwart van de tiende aan Arnt Stamelaert Henricx van Uden.⁶⁵⁵ Dit achtste deel vermaakte Arnt in 1464 aan de kerkfabriek van de Sint-Jan te 's-Hertogenbosch op voorwaarde dat het na zijn dood zou worden aanvaard en dat het nooit zou worden verkocht of vervreemd; in 1469, na zijn dood volgde het leenverhef.⁶⁵⁶

Arnt Stamelaert verwierf van een van de erfgenamen van Aleyt de Rover nog een twaalfde deel in de tiende, dat hij bij testament schonk aan de heilige-geesttafel van Hilvarenbeek.⁶⁵⁷

- b. Aleyt Bruysten Bruystens⁶⁵⁸, gehuwd met Wouter Goyarts die Bye⁶⁵⁹ te Goirle, zoon van Goyart Wouters die Bye bij Agnes natuurlijke dochter Jans van den Dijck. Zij vader emancipeerde hem in 1428⁶⁶⁰; zijn vrouw was drie jaar eerder geëmancipeerd.⁶⁶¹ Toen hij in 1433 een huis, erf en hof te Goirle aan *Abbichoven* en de helft van de akker *Bolant* verkocht (het jaar daarvoor door hem gekocht van Jan bastaard heer Jan Willemss), zagen Willem van Langelaer en Laureyns van Rode af van hun recht van naasting.⁶⁶²

Hij bezat het hertogelijke leengoed Ter Vloed te Goirle, dat in 1437 bestond uit 10 bunder land, de 20 bunder grote beemd *die Vloet*, de 3 bunder grote weide *die Donc* en 36 bunder heideland te Hilvarenbeek. de beemd *die Vloet*, dan nog maar 18 bunder groot en gelegen tussen de Molendijk

663. GAH, R 1207, f 10. R 1214, f 197^v, 16 juli 1444.
664. GAH, R 1194, f 315, 27 september 1424. R 1195, f 236^v, 8 januari 1425.
665. GAH, R 1216, f 352, 23 juli 1446.
666. GAT, Oisterwijk R 47^v, zondag na Maria Ontvangenis 1432.
667. GAH, R 1204, f 280, 14 april 1434. R 1206, f 6^v, 19 oktober 1464. R 1215, f 11, 10 december 1444.
668. GAH, R 1217, f 457, 9 september 1447. R 1220, f 252^v, 5 september 1440. R 1223, f 104, 3 augustus 1453.
669. Van Lith-Droogleeveer-Fortuijn e.a., *Kroniek van Peter van Os*, 180, 204, 259.
670. GAH, R 1212, f 74, 25 augustus 1442. R 1217, f 226^v, 5 september 1447; f 457, 15 april 1447. R 1219, f 69, 6 juni 1449.
671. GAH, R 1206, f 273^v, 28 mei 1436. R 1213, f 289^v, 16 mei 1443. R 1219, f 54^v, 4 april 1449. R 1221, f 303^v, 30 juli 1451.
672. GAH, R 1224, f 41^v, 16 februari 1454.
673. GAH, Groot Ziekengasthuis 2778, genealogie-Monicx.
674. GAH, Groot Ziekengasthuis 3405, 15 oktober 1500.
675. Archief Lieve-Vrouwebroederschap 's-Hertogenbosch 52, rekening 1426–1427, f 96^v. GAH, R 1183, f 164^v, *datum 3 post Petri et Pauli* 1403.
676. GAH, R 1200, f 74.
677. Hij was een zoon van Bertout Janss Back van Tilborch bij Lijsbeth ridder Gerits van der Aa. In 1403 was hij als Gerit van der Aa geëmancipeerd door zijn vader (GAH, R 1183, f 17, 1 januari 1403. R 1200, f 229^v, 25 april 1430). Het vermoeden van Th.A. Boeree, *De kroniek van het geslacht Backx (Bax, Bacc, Baxx en Baks). Een episode uit den strijd tegen Spanje (Wageningen, 1943)* 499, is daarmee gelogenstraft.
678. GAH, R 1425, f 195, 31 mei 1425.
679. GAH, R 1200, f 213^v, 14 maart 1430.
680. GAH, R 1204, f 248, 18 december 1433.
681. GAH, R 1227, f 429^v, 10 juli 1457.
682. GAH, R 1230, f 310^v, 7 mei 1460.
683. GAH, R 1231, f 253, 21 november 1460.

en het water genaamd *die Langhe Voirt*, verkocht hij in 1444.⁶⁶³

- c. Kathelijn Bruysten Bruystens⁶⁶⁴ werd de huisvrouw van Gerit van Leyenberch Jans.⁶⁶⁵ Samen met haar broer Willem en zusters Aleyt en Mechtelt verkocht zij in 1432 het goed *die Havixdonck* te Oisterwijk.⁶⁶⁶
- d. Jonkvrouw Mechtelt Bruystens van Oesterwijk⁶⁶⁷ trouwde met Henric Monic Jacobs⁶⁶⁸, in 1456, 1472 en 1484 schepen van Den Bosch.⁶⁶⁹ Haar deel in de Langelaarse nalatenschap te Budel werd door een Bossche priester uitgewonnen en Monic kocht het in 1447 terug.⁶⁷⁰

Henrick was hij een zoon van Jacob Martens Monicx (schepen van Den Bosch in 1415), erfgenaam van diens herberg *inden Engel* aan de Markt aldaar⁶⁷¹, die hij verkocht in 1454⁶⁷², en vader van:⁶⁷³

- a. Marten Monicx, priester.
- b. Jacop Monicx, priester te Tilburg, kapelaan van het altaar van Sint Dingen en Barbara aldaar. In zijn testament liet hij aan het Groot Ziekengasthuis te 's-Hertogenbosch de helft na in een hoeve te Helvoirt, die hij had geërfd van zijn oom Jan Monic Jacobs, de Bossche schepen die op 5 april 1479 was overleden.⁶⁷⁴

3. Aernt Rover Willems van Langelaer⁶⁷⁵ bezat in 1430 het vruchtgebruik van het goed van Langelaar te Budel.⁶⁷⁶ Zijn weduwe, de Bossche poorteres Mechtelt Willems Zoetart, inmiddels hertrouwd met Gerit Bertouts Back⁶⁷⁷, verpachtte het in 1425 aan haar zwager Geryt van Langelaer met de verplichting om er na afloop van het contract 80 'keurschappen' achter te laten.⁶⁷⁸ In 1430 werd de pacht voor zes jaar overgenomen door Wouter Goyarts die Bye (zie hiervoor) en Jan van den Rode, die telkens 45 Franse kronen moesten betalen en 40 keurschappen achterlaten.⁶⁷⁹ Wouter de Bye en zijn zwager Gerit van Leyenberch verkochten in 1433 al het eikenhout op de hoeve.⁶⁸⁰
4. Geryt Willems van Langelaer, koster van Budel⁶⁷⁸, trouwde met Marie, die in 1457 zijn weduwe was. Willem van Doernen was haar bastaardzoon.⁶⁸¹ Geryt had behalve een bastaard twee wettige kinderen:
 - A. Peter natuurlijke zoon Geryts van Langelaer. Hij verkocht in 1460 de *Selyënbeemd* op Langelaar onder Budel.⁶⁸²
 - B. Peter Geryts van Langelaer⁶⁸³, wiens weduwe Ermgart hertrouwde met Henrick van Domme-

684. GAH, R 1230, f 272^v, 15 november 1459.
685. GAH, R 1211, f 65, 22 april 1441.

686. GAH, R 1223, f 301, 26 maart 1452.

687. GAH, R 1208, f 197, 6 februari 1438.

688. GAH, R 1223, f 331, 9 augustus 1453.

689. GAH, R 1212, f 102^v, 19 december 1441.

690. J. Ernälsteen, „Jan de bastaard van Vorse-
laar”, *Oudheid en Kunst*, XXVIII (1937)
109 e.v.

691. P.J. Goetschalckx, „Vorsseelaar en
Hoogstraten”, *Bijdragen tot de geschie-
denis bijzonderlijk van het aloude her-
togdom Brabant*, I (1902) 233. A. Uyt-
tebrouck, *Le gouvernement du duché de
Brabant au bas moyen âge (1355–1430)*,
2 dln. (Bruxelles, 1975), I, 228–230, 272,
274, 335, 337; dl II, 604, 669, 680, 687,
725, 742, 743.

692. ARAB, Rekenkamer 45038, f 97^v. Reken-
kamer 45078, pp. 12, 13. Vgl. noot 695
en GAH, R 1179, p. 667, *datum quinta
post octavas Pasche* 1393.

693. ARAB, Rekenkamer 45072, pp. 12, 21.

694. GAH, R 1185, f 36^v, *sexta post Oculi*
1407.

695. GAH, R 1190, f 395, 21 april 1417.

696. RANB, Collectie Cuypers van Velthoven
2041.

697. GAH, R 1196, ff 201^v, 6 juni 1427; f 214,
3 juli 1427.

698. KAH, Kerkfabriek 216, 19 november
1394; 239, 16 juni 1401; 1212, 16 juni
1401. GAH, R 1195, f 146^v, 27 september
1425; f 151^v, 30 januari 1425. R 1197,
f 173, 26 september 1426. R 1202, f 102,
12 mei 1432. Oud archief, B 1 sub lijf-
renten, *op Pasen en op meydach*. B 2
sub lijfrenten, *op Bamis en op Alreheili-
gen dach*. B 3 sub lijfrenten, z.d. B 4 sub
lijfrenten, *op Baemis en op Alreheiligen
dach*. B 5 sub lijfrenten, *op Paesschen*
en *op meijdach*. B 6 sub lijfrenten, *op
Paesschen*. Groot Ziekengasthuis 2778,
stamboom-Monick. Zegel Monic: Idem
1865, 7 augustus 1419. R 1192, f 432,
27 november 1421.

699. GAH, R 1193, f 384^v, 1 juni 1423.

len.⁶⁸⁴ Samen met zijn broer Gerit verkocht hij in
1441 een beemd op Langelaar aan de Langelaar-
sedijk.⁶⁸⁵

C. Gerit Geritss van Langelaer⁶⁸⁶ kocht in 1438 van
zijn neef Laureyns Laureyns van den Rode de
kamp *den Ruebcamp* de de aangrenzende hof-
stad⁶⁸⁷, die afkomstig was uit het goed van Lan-
gelaar; hij bezat bezat deze *Langelaersche hostat*
aan de Langelaarsedijk nog in 1453.⁶⁸⁸ In 1441
kocht hij de *Gerart Jans soen wyer* in de Budelse
gemeint.⁶⁸⁹

ø

Onduidelijk is hoe na het overlijden van ridder Arnt die
Roever in 1384 of 1385 het kapittel van Hilvarenbeek en
Jan van Vorselaar elk een derde van de tiende verwierven.

I. JAN BASTAARD VAN VORSELAAR⁶⁹⁰ is naar schatting rond
1325 geboren en stierf voor 1408. In 1406 of 1407 immers
verhief zijn zoon Arnt eenderde van de van hem geërfde
tiende van Hilvarenbeek.⁷¹⁵

Zijn vader was ridder Gerart van Vorselaar⁶⁹¹ († 1380),
heer van Vorselaar, Hoogstraten en Retie, raadsheer van her-
tugin Johanna, erfcastelein van Geldenaken en seneschalk
van Brabant tijdens de Brabantse successie-oorlog tegen
Vlaanderen (1356–1357). Gerart was gegoed te Hilvaren-
beek, waar hij had geërfd of gekocht van (de erfgenamen
van) Gerit van Esgehe.⁶⁹²

Jan van Vorselaar had meer bezittingen te Hilvarenbeek.
Zo betaalde hij in 1380 cijnzen uit van Aert van Beke ver-
worven goed, onder meer *de bonis Loeke* (uit het latere
goed en slotje Groenendaal).⁶⁹³ In 1407 is sprake van een
erfpacht 7 mud rogge Beekse maat, die Wouter Zoenken
betaalde aan Jan van Vorselaar en zijn zoon Arnt uit een
huis en hof, gewoonlijk genaamd *Gruenendael*.⁶⁹⁴

Bij een onbekende echtgenote had Jan een wettige zoon
en bij Heylwich van den Doerne⁶⁹⁵ twee onwettige doch-
ters:

1. Arnt zoon Jan bastarts van Vorsseelaar, volgt onder II
op pagina 158.
2. Beatrix Jans van Vorsseelaar bezat in 1380 een erfcijns
van 3 zester rogge en 3 zester gerst uit een hoeve te
Meersel bij Hoogstraten.⁶⁹⁶
3. Jonkvrouw Lijsbeth Jans van Vorselaar⁶⁹⁷ was in 1417
gehuwd met Geryt Marten Monic⁶⁹⁸ die nog leefde in
1423.⁶⁹⁹ Deze kocht in 1394, 1404 en 1405 ten behoeve
van zijn moeder Aleyd weduwe Marten Monicx ver-
schillende percelen land te Helvoirt en Haaren en in

700. GAH, Groot Ziekengasthuis 2060, 30 september 1396. Idem 2697, 13 maart 1404. Idem 2776, 15 oktober 1405. Idem 2778, 3 september 1394 (twee akten).
701. GAH, Groot Ziekengasthuis 2697, 7 januari 1402.
702. Van Lith-Droogleever-Fortuijn e.a., *De kroniek van Peter van Os*, 129.
703. GAH, R 1190, ff 8 en 8^v, 1 oktober 1414; vgl. f 395, 21 april 1418.
704. GAHR 1198, f 202^v, 15 april 1428.
705. GAH, R 1194, f 40^v, 16 oktober 1423. R 1197, f 203^v, 19 juli 1426. Tafel van de Heilige Geest, oorkonde 1576, 26 februari 1416.
706. GAH, R 1185, f 217, 6 oktober 1407.
707. GAH, R 1204, f 193, 12 april 1434.
708. GAH, R 1198, f 24^v, 24 januari 1428.
709. GAH, R 1198, f 202^v, 15 december 1427.
710. GAH, R 1202, f 263, 10 mei 1443. R 1207, f 14^v, 15 november 1436.
711. GAH, R 1213, f 63^v, 7 maart 1443.
712. Van Lith-Droogleever-Fortuijn e.a., *De kroniek van Peter van Os*, 111, 119, 126, 129, 130, 137, 140, 142, 153, 155, 162. Zijn schepenzegel is gehecht aan akten in GAH, Groot Ziekengasthuis 89, 19 maart 1431; 1866, 10 juli 1431; 1902, 17 januari 1449; 2031, 13 mei 1449; 2133, 20 januari 1431; 2557, 5 juni 1423; 2602, 14 februari 1442; 3094, 18 april 1438; 3222, 31 oktober 1395.
713. Archief Lieve-Vrouwebroederschap 's-Hertogenbosch 52, rekening 1426–1427, f 189.
714. GAH, R 1185, f 36^v, *quinta post Oculi* 1407.
715. ARAB, Rekenkamer 17145, rekening van 1 december 1406 – 22 februari 1407.
716. ARAB, Leenhof van Brabant 9, f CIII. RANB, Raad van Brabant 1322, f CIII.

1396 twee erfpachten.⁷⁰⁰ Voor zichzelf kocht hij in 1402 land te Haaren.⁷⁰¹ In 1418 was hij schepen van 's-Hertogenbosch.⁷⁰²

Samen met Geryt trok Lijsbeth van Vorselaer in 1416 een pacht uit *Tguet ten Broeck* te Hilvarenbeek, die zij had geërfd van haar vader.⁷⁰³ In 1428, toen zij een pacht van 11 lopen uit de Hilvarenbeekse *Voeracker* verkocht⁷⁰⁴, was zij de huisvrouw van Dierck die Lu.⁷⁰⁵ Hij werd in 1407 samen met zijn broers Jan en Marcelis geëmancipeerd door hun vader Dierck die Lu⁷⁰⁶, die hen en de andere kinderen een windmolen naliet aan de Vughterdijk buiten de stadspoort, richting Vlijmen.⁷⁰⁷ Hun moeder was jonkvrouw Hadewijch.⁷⁰⁸

In 1427 verkochten Lijsbeth en haar man Dierck een erfpacht van 11 lopenzaad rogge, gaande uit *die Voertacker* aan de Voort onder Hilvarenbeek en weleer geloofd aan Jan van Vorselaer.⁷⁰⁹

Dierck die Lu kocht in 1432 een erf aan de Oude Hulst, zonder de opstallen, en verwierf in 1436 het belendende huis.⁷¹⁰ In 1443 kocht hij nog twee kamers met de dakdrup op de Oude Hulst te 's-Hertogenbosch.⁷¹¹

Dierck die Lu was in 1395, 1405, 1415, 1418 (samen met Geryt Monic, eerste man van zijn vrouw), 1422, 1426, 1430, 1437, 1441 en 1448 schepen van Den Bosch.⁷¹²

De Lieve-Vrouwebroederschap verhuurde in 1426–1427 *Dircs Luwen wijf ter bruyelocht, doen sij haer dochter bestade, II tortisen*.⁷¹³

II. ARNT ZOON JAN BASTARTS VAN VORSSELERE⁷¹⁴ hetaalde eind 1406 of begin 1407 5 kronen voor het leenverhef van de tiende van Hilvarenbeek aan de hertog van Brabant.⁷¹⁵ Aangezien verschillende kinderen van zijn zonen Jan en Dierick te Leuven woonden, was dat wellicht ook zijn woonplaats.

Zijn bekende kinderen zijn:

1. Jan Aernts van Vorsselaer, volgt onder III hierna.
2. Dierick Aernts van Vorsselaer, volgt onder IIIbis op pagina 159.

III. JAN AERNTS VAN VORSSELAER erfde van zijn vader eenderde van de Hilvarenbeekse tiende. Hij was de vader van:

1. Arnt Janss van Vorsselaer trok uit zijn derde deel van de Hilvarenbeekse tiende jaarlijks 50 of 60 mud rogge volgens het ene bericht en 40 of 42 mud volgens het andere, waarvan hij er 8 betaalde aan zijn broers en zusters. Hij bezat ook de kleine tiende, die jaarlijks ongeveer 4 klinkaards opbracht.⁷¹⁶ Dat zijn zuster Kathelyn

717. A. van Hove, *Actes ou procès-verbaux des séances tenues par le conseil de l'université de Louvain*, dl. II (Bruxelles, 1917) 70 (13 maart 1447).
718. ARAB, Rekenkamer 17147, 2 juli 1453.
719. ARAB, Rekenkamer 17147, 15 juni 1455. RANB, Collectie Cuypers van Velthoven 3281, p. 266.
720. L. Galesloot, *Inventaire des archives de la cour féodale de Brabant* (2 dln.; Bruxelles, 1870-1884) I, 151 (15 juni 1455).
721. E. van Even, *Louvain dans le passé & dans le présent. Formation de la ville – événements mémorables – territoire – topographie – institutions – monuments – œuvres d'art* (Louvain, 1895) 540.
722. Van Hove, *Actes ou procès-verbaux* 221 (9 februari 1451). E. Reusens, „Promotions de la faculté des arts de l'université de Louvain, 1428-1797”, *Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de la Belgique*, IV (1867) 27, 35 (no 22). Denifle, „Rotulus” ou liste de professeurs et de suppôts de l'Université de Louvain demandant des bénéfices au Saint-Siège en 1449”, *Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de la Belgique*, XXVI (1896) 315.
723. ARAB, Rekenkamer 17147, 18 november 1461; 2 december 1464.
724. RANB, Raad van Brabant 1322, f CCV, 20 oktober 1473.
725. RANB, Raad van Brabant 1322, f CIII^v. ARAB, Rekenkamer 17147, 1 april 1459. Leenhof van Brabant 15, f CCXXXIIbis, 20 januari 1495.
726. GAT, Hilvarenbeek R 26, f XX^v, 26 februari 1560.

na zijn dood in 1453 in de tiende werd verheven, is een aanwijzing dat hij kinderloos is overleden. Mogelijk was hij een religieus, hij was althans verbonden aan de universiteit van Leuven.⁷¹⁷

2. Kathelyn Jans van Voirsseleer verhief na het overlijden van haar broer haar deel van de tiende van Hilvarenbeek in juli 1453.⁷¹⁸ Zij was begijn te Leuven. Aan haar nicht Lysbeth Diercxss van Vosselare gaf zij in 1455 onder zekere voorwaarden de Hilvarenbeekse tiende⁷¹⁹, en tegelijkertijd schonk zij haar neef Cornelis van Halderbraken van Vosselaere een perceel weiland.⁷²⁰ In de Leuvense begijnhofkerk is zij op 25 februari 1458 begraven.⁷²¹
3. Een dochter trouwde met N. van Halderbraken. Hun zoon mr. Cornelis Halderbraec van Vosselaere⁷²² ging tegen 1440 studeren aan de universiteit van Leuven en was in 1449 baccalaureus in de decretaliën. Zijn tante Kathelyn van Voirsseleer gaf hem in 1455 4 bunder weiland.⁷²⁰

IIIbis. DIERCK VAN VORSSELAER, geboren omstreeks 1380, had negen kinderen:

1. Lysbeth van Vosselaer, volgt onder IV op pagina 160.
2. Jan Diercxss van Vosselare verkocht zijn recht op 6 mud rogge uit de tiende aan zijn zus Lysbeth, maar erfde in 1464 van zijn broer Cornelis 1 mud uit diens aandeel.⁷²³ Daarna verwierf hij nog een mud, want hij verkocht in 1473 2 mud erfrente uit de tiende aan de priester Dirck Heykens.⁷²⁴
3. Geert Diercxss van Vosselaer vermaakte kort voor 1496 zijn aandeel van 7 mud rogge in de tiende aan Jozyn Tswitten en haar man, *nae mynre aflivicheyt, ende nyet eer*.⁷²⁵ In 1560 verkochten Thomas Aert Maes Snyders en zijn vrouw Peterken Adriaen Piecx een erfpacht van 1 mud rogge, spruitende *vuyt ende vanden pacht van Vosselaer tot Esbeeck*, die achtereenvolgens Jan van den Dyck, Mathys Peter Andriess, diens zoon Peter Mathys van den Laeren en Aerdt Wouter Aert Heyligen weleer plachten te betalen uit de *Langenacker* te Esbeeck onder Hilvarenbeek en welke pacht Melchior de Waele en zijn vrouw Mary Henricx van Vosselaer voor zichzelf en mede namens alle andere erfgenamen van Geert van Vosselaer had verkocht aan Jan Henrick Claes Diercx [van Spreuwel], inclusief alle rechten die genoemde Geert, mr. Marten die Wit en hun voorzaten daarvan gehad hebben.⁷²⁶
4. Lauwreyns Diercxss van Vosselaer droeg terstond na het overlijden van zijn nicht Kathelyn van Voirsseleer het geërfde deel in de tiende over aan zijn zus

727. ARAB, Rekenkamer 17147, 1 april 1459.

728. ARAB, Rekenkamer 17147, 15 mei 1460; 2 december 1464.

729. ARAB, Rekenkamer 17148, 6 november 1467. Rekenkamer 20782, 20 februari 1469.

730. GAT, Hilvarenbeek R 26, f XX^v, 26 februari 1560.

731. ARAB, Rekenkamer 17147, 15 mei 1460; 13 mei 1464; 2 december 1464.

732. ARAB, Rekenkamer 17147, 18 november 1461.

733. ARAB, Rekenkamer 17147, 9 april 1459; 13 mei 1464.

734. Zie over de heer van Walhain: C.J.F. Sloomans, *Jan metten lippen, zijn familie en zijn land. Een geschiedenis der Bergen-op-Zoomsche heeren van Glymes* (Rotterdam, 1943) 9.

735. ARAB, Rekenkamer 17147, 5 mei 1460; 13 mei 1464.

736. RANB, Raad van Brabant 1322, f CCV, 12 november 1496; 27 oktober 1499.

737. ARAB, Rekenkamer 17147, 15 juni 1455. Galesloot, *Inventaire des archives*, 1, 151 (15 juni 1455).

738. GAH, R 1242, f 32^v, 29 januari 1473. GAT, Hilvarenbeek R 26, f XX^v, 26 februari 1560.

739. ARAB, Rekenkamer 45076, f CCCVII^v. Rekenkamer 45079, f CVI.

Lysbeth.⁷²⁷

5. Henrick Diercs van Vorselaer erfde van zijn nicht Kathelyn 6 mud en van zijn broer Cornelis 2 mud rogge inkomsten uit de Hilvarenbeekse tiende.⁷²⁸ Van deze 8 mud verkocht hij er in 1467 6 aan Hanrick van der Keelen en zijn vrouw Kathelina Esselens.⁷²⁹ Van Henrick is een dochter bekend:

A. Mary Henricks van Vosselaer en haar man Melchior de Waele verkochten namens zichzelf en de mede-erfgenamen van Geraert van Vosselaer een pacht uit *den Langenecker* te Esbeek onder Hilvarenbeek. In 1560 losten de gelders van die pacht 1 mud rogge, spruitende *vuyt ende vanden pacht van Vosselaer tot Esbeek*.⁷³⁰

6. Cornelys Diericxs van Vosselaer is in 1464 kinderloos overleden.⁷³¹

7. Willem Dircxs van Vosselaer was in 1561 geproteste kloosterling bij de predikheren te Leuven. Hij stond toen zijn inkomsten in de tiende af aan zijn zus Lysbeth.⁷³²

8. Marie Diericss van Vosselaer trouwde met mr. Willem Vredericx. Van haar nicht Kathelyn en haar broer Cornelis erfde zij in totaal 7 mud rogge uit de tiende van Hilvarenbeek.⁷³³

9. Margriet Diercxs van Vosselaer trouwde met ridder Anthony de Glymes, bastaardzoon van heer Anthony de Glymes, heer van Walhain.⁷³⁴ Zij verwierf 7 mud rogge inkomsten uit de tiende van Hilvarenbeek.⁷³⁵ Haar zoon Philippe de Walhain werd in 1496 verheven in 6 mud daarvan, die hij in 1499 verkocht aan mr. Merten die Witte.⁷³⁶

IV. LYSBETH DIERCXS VAN VORSSELAER werd in 1455 heleend met eenderde van de tiende van Hilvarenbeek. Zij had deze gekregen van haar nicht Kathelyn Jans van Vorselaer, die er het vruchtgebruik van behield en bedong dat na haar overlijden Lysbeths acht broers en zusters elk 6 mud rogge per jaar uit de tiende zouden trekken.⁷³⁷

Lysbeth en haar man mr. Merten die Witte⁷³⁸ kochten de mede-erfgenamen uit hun aandelen in het derdedeel van de Hilvarenbeekse tiende, dat Vorselaarse riddertiende was gaan heten. Zij overleed in 1503. Meester Merten had nog meer bezittingen te Hilvarenbeek, ten minste een wouwer met recht van visserij.⁷³⁹ Hij stierf in 1513.

De dochter uit dit huwelijk, joffrouw Jozyen Tswitten, volgt onder V op pagina 160.

V. JOZYN MR. MERTENS SWITTEN werd in 1495, 1503 en 1513 verheven in de van haar oom Geert van Vosselaer

740. RANB, Raad van Brabant 1322, f CCIII, 2 september 1503; f CCIII^v; f CCV, 9 april 1513. ARAB, Leenhof van Brabant 15, ff CCXXXIIbis en CCXXXIV^v.
741. RANB, Raad van Brabant 1322, f CCIII^v, 8 oktober 1501; 1 februari 1537.
742. ARAB, Rekenkamer 17155, 11 maart 1533.
743. GAH, R 1355, f 204, 14 juni 1551. GAT, Hilvarenbeek R 25, f 127^v, 10 december 1551.
744. RANB, Raad van Brabant 1322, f CCIII^v, 14 januari 1551.
745. J.G. Gijsberti Hodenpijl van Hodenpijl, „Extracten uit de crimineele ordonnancien van Holland”, *De Navorscher*, XLIV (1900) 322.
746. Met zijn nageslacht besproken in *De Brabantse Leeuw* XLIII (1997) afl. 3 en 4 en XLVII (1998) afl. 1 en 2.

1. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 12992, rekening Kerstmis 1434 - Sint Jan 1435, sub 's-Hertogenbosch. Zie ook „Dodelijke ticnerspelletjes”, *De Brabantse Leeuw*, XLVII (1998) 103.

en haar ouders geërfde Vorselaarse tiende te Hilvarenbeek, waarvan de opbrengst in 1495 werd geschat op 60 à 62 mud rogge en die was belast met 6 mud aan Henrick van der Kelen, 7 mud aan de erfgenamen van Margriet van Vorselaer en 2 mud aan de erfgenamen van heer Dierck van Heycken.⁷⁴⁰ Zij belaste de tiende met een erfrente van 20 mud rogge Bossche maat, die werd gelost in 1537.⁷⁴¹

Jozyn Tzwitten was gehuwd met mr. Cornelis van Dorp, heer van Dorp, zoon van ridder Cornelis van Dorp. Deze overleed in 1508. Jozyn, die is gestorven in 1525, liet een dochter na, die volgt onder VI op pagina 161.

VI. MARIE VAN DORP trouwde met mr. Jan van Huyquesloot en liet in 1533 aan hun beide dochters elk een helft in de Vorselaarse tiende na.⁷⁴²

1. Elizabeth mr. Jans van Huyquesloot⁷⁴³ en haar man Joachim Gysselincx verkochten hun zesde deel aan Marie en Jan Schilders, in wier handen de riddertiende van Vorselaar weer verenigd werd.⁷⁴⁴ Joachim was in 1560 collecteur van de imposten van Waspik.⁷⁴⁵
2. Marie mr. Jans van Huyquesloot trouwde met Jan Servaes Schilders⁷⁴⁶ en Daniaen van Nerven.

In de volgende aflevering worden de oudste generaties van de familie Schilders (1300–1500) besproken.

Nog een gevaarlijk kinderspelletje

Het gebeurde te Vught in 1435. Henric van den Nuenhuys *was enen jonc knechtken ende ginc spoelen met enen cleynen boeghe. (...) Ende doen spyen hy syne boege* (spande hij zijn boog) en schoot hij pardoes en per abuis zijn speelkameraad, Geryt Symons, in het hoofd. Het was maar een kleine wond, maar toch overleed de jongen daaraan. *Die vrienden ende die magen sagen aen dat onnosel toe quam ende lieten dat sy gene recht voirderen en wouden.* De schout van Den Bosch legde een boete op van 31 stuivers en 8 penningen.¹

DE BROUWER UIT MOERGESTEL

L.F.P.M. DE BROUWER

Afkortingen

GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud-administratief archief
RANB	Rijksarchief in Noord-Brabant

(Vervolg van p. 103)

XI-c. CORNELIS WOUTER DE BROUWER, gedoopt te Hilvarenbeek op 9 november 1760, overleden aldaar op 6 augustus 1836. Te Hilvarenbeek trouwde hij op 2 december 1781 met Petronella Jan de Brouwer, gedoopt te Diessen op 27 augustus 1753, overleden aldaar op 23 november 1840. Hun kinderen waren:

1. Joannes Cornelis de Brouwer, gedoopt te Hilvarenbeek op 9 september 1783, overleden aldaar op 5 december 1829. Hij was er op 1 januari 1809 getrouwd met Helena Wilhelmus Willems. Uit dit huwelijk zijn geboren:
 - A. Wilhelma de Brouwer is gedoopt te Hilvarenbeek op 12 oktober 1809 en trouwde te Oosterhout op 9 mei 1838 met Johannes Cornelis de Vos, zoon van Jacobus de Vos en Veronica de Groof. Hij was te Putte gedoopt op 10 oktober 1807.
 - B. Barbara Helena de Brouwer, geboren te Hilvarenbeek op 21 maart 1812, trouwde te Oosterhout op 28 april 1842 met Adriaan Aerts, die daar op 15 oktober 1811 was geboren als zoon van Johannes Aerts en Helena Kimmena.
2. Petronilla, gedoopt te Hilvarenbeek op 2 november 1783, overleden aldaar op 4 november 1788.
3. Hendrik Cornelis de Brouwer, gedoopt te Hilvarenbeek op 21 november 1785, overleden aldaar op 23 januari 1845, is te Hilvarenbeek getrouwd op 19 april 1807 met Maria Catharina Hendrik Huijbrechts. Zij werden de ouders van:
 - A. Henricus, gedoopt te Hilvarenbeek op 9 december 1807, overleden aldaar op 22 december 1807.
 - B. Henricus, gedoopt te Hilvarenbeek op 30 september 1808, overleden aldaar op 4 november 1808.
 - C. Cornelius, gedoopt te Hilvarenbeek op 5 september 1809, overleden aldaar op 7 november 1809.

- D. Joanna Cornelia, gedoopt te Hilvarenbeek op 27 oktober 1810, overleden aldaar op 28 februari 1812.
- E. Johannes, geboren te Hilvarenbeek op 12 maart 1816, overleden aldaar op 14 maart 1816.
- F. Johanna, geboren te Hilvarenbeek op 2 maart 1819, overleden aldaar op 19 april 1819.
- G. Johanna, geboren te Hilvarenbeek op 12 juni 1820, overleden aldaar op 26 juli 1821.

Hendrik hertrouwde met Cornelia Scheepens, bij wie hij vader werd van:

- H. Maria Catharina de Brouwer, geboren te Hilvarenbeek op 14 maart 1822, overleden aldaar op 28 februari 1888. Zij trouwde te Hilvarenbeek op 19 april 1852 met Waltherus van Vucht, gedoopt te Moergestel op 4 juli 1794. In tweede echt trouwde zij te Hilvarenbeek op 7 mei 1870 met Albertus Hoeks, geboren te Hapert op 13 maart 1814.
- I. Michiel de Brouwer, geboren te Hilvarenbeek op 3 juni 1824, overleden aldaar op 19 april 1882. Te Hapert huwde hij op 14 januari 1867 met Clasiena van den Broek, geboren te Hilvarenbeek op 18 augustus 1828.
- J. Johanna, geboren te Hilvarenbeek op 17 februari 1827.
- K. Johanna Maria de Brouwer, te Hilvarenbeek geboren op 5 juli 1828, overleden te Tilburg op 19 maart 1908. Zij was gehuwd met Hendrikus Jacobs, gedoopt te Hoogeloop op 13 december 1810, overleden te Tilburg op 6 juni 1896.
- L. Helena, geboren te Hilvarenbeek op 22 juni 1831.
- M. Johanna de Brouwer is te Hilvarenbeek op 22 december 1834 geboren en stierf daar op 20 mei 1891. Zij is getrouwd te Hilvarenbeek op 7 januari 1861 met Christiaan van Dal, aldaar geboren op 7 mei 1818.
- N. Petronella de Brouwer, te Hilvarenbeek op 24 april 1840 geboren, overleden te Tilburg op 8 maart 1899, is te Hilvarenbeek op 21 mei 1864 getrouwd met Adriaan van der Meijs, geboren te Diessen op 30 september 1837.
- 4. Gertrudis, gedoopt te Hilvarenbeek op 28 maart 1786, overleden aldaar op 31 oktober 1786.
- 5. Barbara, gedoopt te Hilvarenbeek op 30 juli 1787, overleden aldaar op 28 februari 1791.
- 6. Gerardus Cornelis de Brouwer is gedoopt te Hilvarenbeek op 21 december 1788 en overleden aldaar op 7 augustus 1849. Hij trouwde te Hilvarenbeek op 27 maart 1815 met Maria Scheepens, die daar was gedoopt op 30 juni 1787. Uit dit huwelijk zijn de volgende kinderen geboren:
 - A. Johanna Maria de Brouwer, geboren te Hilvarenbeek op 16 januari 1818, overleden aldaar op 7 januari 1864. Zij is te Hilvarenbeek op 8 april 1842 getrouwd met Adriaan Timmermans.
 - B. Jan de Brouwer, geboren te Hilvarenbeek op 23 sep-

tember 1820, overleden aldaar op 3 februari 1881. Hij trouwde te Hilvarenbeek op 9 juli 1849 met Johanna Maria van Dal, aldaar geboren op 14 november 1822. In tweede echt trouwde hij te Hilvarenbeek op 17 januari 1854 met Petronella Bruurs, aldaar geboren op 17 april 1832. Zij stierf te Tilburg op 3 februari 1901.

C. Michiel de Brouwer, geboren te Hilvarenbeek op 24 juli 1829, overleden aldaar op 12 oktober 1859. Te Hilvarenbeek trouwde hij op 29 augustus 1859 met Anna Catharina Schellekens.

D. Johanna Maria de Brouwer, geboren te Hilvarenbeek op 2 november 1833, trouwde daar op 22 april 1861 met Adriaan Noyens, geboren te Hilvarenbeek op 10 oktober 1820.

7. Wauterus, gedoopt te Hilvarenbeek op 30 november 1791, overleden aldaar op 4 oktober 1794.
8. Joannes, gedoopt te Hilvarenbeek op 24 juni 1795, overleden aldaar op 18 maart 1797.
9. Barbara, gedoopt te Hilvarenbeek op 3 februari 1797, overleden aldaar op 21 februari 1797.
10. Joanna Maria, gedoopt te Hilvarenbeek op 8 december 1797, overleden aldaar op 2 januari 1798.

X-d. HUIJBERT CORNELIS DE BROUWER is te Hilvarenbeek geboren in mei 1731 en stierf aldaar op 20 december 1806. Bij de erfdeling van 1760 viel hem de tweede kavel ten deel. Dit omvatte de volgende goederen: *dhelft in de schuur naast den westenkant met den paerdestal, als mede den hoff agter de kamer en den gehele hoff agter de schuur*, gelegen op de Biest. Daarbij $\frac{1}{2}$ lopenzaad hof in de aanstede, 1 lopenzaad land geheten *t reepke*, 5 lopenzaad land geheten *den Uijlacker*, de *Korte Voren* en de *Lange Voren*, nogmaals 2 lopenzaad land, de helft van de *Taaten dries* en 4 lopenzaad weiland en heide.¹²³

In 1761 verkocht hij aan Andries van der Meijs twee aan elkaar gelegen percelen van 4 lopenzaad, gelegen op de Biest, voor de som van 80 gulden. Andries van der Meijs transporteerde voor f40 aan Huijbert de helft van een heiveld van 2 lopenzaad, gelegen in Esbeek.¹²⁴ Drie jaar later transporteerde hij aan Jan de Brouwer een huis met de helft van de schuur en een aanzienlijk deel van de landerijen die hij in 1760 had verkregen uit de erfenis van zijn vader.¹²⁵ In 1765 verkreeg hij van zijn broer Corstiaan diens deel in de erfdeling van 1760.¹²⁶

Huijbert de Brouwer trouwde te Hilvarenbeek op 11 april 1757 met Caterien Gosewien Backers. Uit dit huwelijk zijn geboren:

1. Joanna de Brouwer is te Hilvarenbeek op 1 november 1759 gedoopt en trouwde te Diessen op 25 september 1797 voor de kerk met Adriaan Arnoldus Haamers.
2. Gertrudis Hubertus de Brouwer is gedoopt te Hilvarenbeek op 20 januari 1762 en werd daar begraven op 24 oktober 1794.

123. GAT, Hilvarenbeek R 82, f 83^ve.v., 4 februari 1760.

124. GAT, Hilvarenbeek R 82, f 221-222^v, 6 maart 1761.

125. GAT, Hilvarenbeek R 83, f 225, 3 maart 1764.

126. GAT, Hilvarenbeek R 84, f 225, 8 februari 1765.

Zij liet na:¹²⁷

- een kwart in een huis en stal met ongeveer 8 lopenzaad zaailand en groes daarbij, gelegen op de Biest. Haar deel is getaxeerd op f 50.
- een kwart in een perceel van ongeveer 2 lopenzaad op de Biest, getaxeerd op f 12:10:0.
- een kwart in de helft van *Adriaan Tauts dries*, ongeveer 32 roeden groot, getaxeerd voor dit deel op f 15.

De lasten op deze goederen bedroegen f 1:8:14.

3. Cornelius Hubertus de Brouwer, volgt onder XI-d op bladzijde 165.
4. Cornelis Hubertus de Brouwer, volgt onder XI-e op bladzijde 167.

Op 6 april 1770 hertrouwde Huijbert te Hilvarenbeek met Jacomijn Laurens Smulders. Hun kinderen waren:

5. Henricus, gedoopt te Hilvarenbeek op 10 februari 1771, overleden aldaar op 8 juni 1773.
6. Petronella, gedoopt te Hilvarenbeek op 13 februari 1773, overleden aldaar op 15 februari 1773.

XI-d. CORNELIUS HUBERTUS DE BROUWER, werd te Hilvarenbeek op 21 augustus 1764 gedoopt en is overleden te Waalwijk op 9 mei 1813. Daar had hij gewoond met zijn wettige vrouw Petronella van der Pluijm, die er is overleden op 20 januari 1827. Uit dit huwelijk zijn de volgende kinderen geboren:

1. Hubertus de Brouwer is gedoopt te Waalwijk op 10 maart 1791 en trouwde daar op 15 september 1824 met Elizabeth van Blerk, gedoopt te Waalwijk op 26 oktober 1795. Uit dit huwelijk stammen:
 - A. Cornelis, geboren te Waalwijk op 25 november 1824.
 - B. Nicolaas, geboren te Waalwijk op 12 augustus 1826.
 - C. Pieterella, geboren te Waalwijk op 15 juli 1829.
 - D. Marcelus Jacobus, geboren te Waalwijk op 5 mei 1832.
 - E. Hubertus Adrianus, geboren te Waalwijk op 13 januari 1836.
2. Antonius de Brouwer werd gedoopt te Waalwijk op 13 juli 1792. Hij trouwde te Loon op Zand op 25 mei 1818 met Johanna Berckenkamp, aldaar gedoopt op 31 juli 1793. Kinderen uit dit huwelijk:
 - A. Cornelis, geboren te Waalwijk op 25 februari 1819.
 - B. Anna Maria de Brouwer, te Waalwijk geboren op 25 maart 1821, overleden aldaar op 17 april 1866. Zij was gehuwd met Francis Obbens.
 - C. Antonius Franciscus de Brouwer, geboren te Waalwijk op 1 februari 1823, trouwde daar op 12 mei 1853 met Catharina Pijnenborg uit Elshout.
 - D. Wilhelmus Josephus, geboren te Waalwijk op 14 april 1825.

127. GAT, Hilvarenbeek R 204, f 197,
11 november 1797.

- E. Maria Elizabeth, geboren te Waalwijk op 27 maart 1828.
 - F. Josephus de Brouwer is te Waalwijk geboren op 6 oktober 1829 en stierf te Loon op Zand op 22 januari 1881. Hij was gehuwd met Johanna Maria van Eeten.
 - G. Johanna Gertruda de Brouwer, te Waalwijk geboren op 11 maart 1832, overleden te Loon op Zand op 26 januari 1868. Zij was gehuwd met Jacobus van Boxtel.
 - H. Johannes Baptista de Brouwer, geboren te Waalwijk op 26 mei 1834 trouwde te Oudheusden op 5 juli 1860 met Cornelia Cretier, geboren te Elshout op 14 maart 1833, overleden te Tilburg op 8 juni 1890. Te Tilburg hertrouwde hij op 18 augustus 1897 met Grietje den Herder, geboren te Vlissingen op 5 januari 1837.
3. Henricus de Brouwer, gedoopt te Waalwijk op 9 september 1793, overleden aldaar op 9 juni 1857. Hij is te Waalwijk op 21 juli 1814 getrouwd met Maria Gerard Hendriks, gedoopt te Waalwijk op 22 juni 1794. Uit dit huwelijk:
- A. Cornelia de Brouwer, geboren te Waalwijk op 14 mei 1815 en daar overleden op 9 september 1856.
 - B. Petronella, geboren te Waalwijk op 23 augustus 1816, overleden aldaar op 3 mei 1828.
 - C. Cornelis, geboren te Waalwijk op 16 augustus 1818, overleden aldaar op 14 januari 1826.
 - D. Gerardus de Brouwer, geboren te Waalwijk op 22 maart 1821, overleden te Drunen op 25 januari 1896. Te Waalwijk trouwde hij op 22 mei 1845 met Cornelia de Gouw, geboren te Nieuwkuijk op 11 december 1821.
 - E. Woutherus de Brouwer, te Waalwijk geboren op 21 september 1822 en overleden aldaar op 12 maart 1884. Hij is te Waalwijk getrouwd op 18 februari 1848 met Maria Vermeer, geboren te Besoijen op 7 oktober 1814.
 - F. Maria Anna de Brouwer, te Waalwijk op 30 december 1824 geboren, overleden aldaar op 17 december 1894, was gehuwd met achtereenvolgens Sebastiaan van der Staak en Jacobus Johannes Staal.
 - G. Cornelia Josepha de Brouwer, geboren te Waalwijk op 7 februari 1827, overleden aldaar op 25 november 1857. Zij bleef ongehuwd.
 - H. Petrus Franciscus, geboren te Waalwijk op 17 augustus 1829, overleden aldaar op 4 november 1835.
 - I. Cornelis Adrianus, geboren te Waalwijk op 17 augustus 1829, overleden aldaar op 9 december 1839.
 - J. Joannes, geboren te Waalwijk op 29 april 1832.
 - K. Antonius Franciscus de Brouwer, geboren te Waalwijk op 12 januari 1834, trouwde daar op 1 mei 1862 met Maria van der Gelt, geboren te Waalwijk.
 - L. Maria Elisabeth, geboren te Waalwijk op 14 februari 1839, overleden aldaar op 9 mei 1854.

4. Arnoldus, geboren te Waalwijk in 1795.
5. Christiaan de Brouwer is te Waalwijk op 19 maart 1796 gedoopt en trouwde aldaar op 30 juni 1838 met Johanna Hermina Wagemakers, gedoopt te Meerkerk (Z.H.) op 6 september 1806.
6. Maria Catharina de Brouwer is te Waalwijk gedoopt op 23 september 1797 en stierf daar op 11 februari 1861. Zij was gehuwd geweest met Hermanus Johannes van Asten, die haar vier dagen overleefde (Waalwijk).
7. Adriana, te Waalwijk gedoopt op 10 oktober 1799.
8. Geertruda de Brouwer, geboren te Waalwijk op 11 november 1800, overleden te Tilburg op 14 februari 1860. Zij was gehuwd met Gerardus van Blerk, gedoopt te Waalwijk op 2 november 1791, overleden te Tilburg op 19 november 1863.
9. Johanna Catharina de Brouwer werd gedoopt te Waalwijk op 12 oktober 1805 en is overleden te Tilburg op 14 februari 1848. Zij is te Tilburg op 7 januari 1832 met getrouwd Johannes van Heijst, zoon van Francis van Heijst en van Johanna Christina van Leep, gedoopt te Tilburg op 12 april 1807, overleden te 's-Gravenhage op 30 maart 1897. Naar deze gemeente was hij op 21 juni 1862 vertrokken.

XI-e. CORNELIS HUBERTUS DE BROUWER, gedoopt te Hilvarenbeek op 19 januari 1768, overleden te Waalwijk op 9 december 1842. Hij was gehuwd geweest met Amelia van Baardwijk en had bij haar de volgende kinderen gemaakt:

1. Gerardus Cornelis de Brouwer is gedoopt te Waalwijk op 23 augustus 1802 en stierf aldaar op 22 september 1885. Te Waalwijk is hij op 18 oktober 1832 getrouwd met Anna Maria de Wit, die daar was gedoopt op 13 oktober 1809. Hun kinderen waren:
 - A. Amelia, geboren te Waalwijk op 30 januari 1834.
 - B. Adriana, geboren te Waalwijk op 22 augustus 1835, overleden aldaar op 3 september 1835.
 - C. Adriana, geboren te Waalwijk op 29 juli 1836, overleden aldaar op 14 december 1855.
 - D. Peter, geboren te Waalwijk op 19 november 1838, overleden aldaar op 28 november 1838.
 - E. Petronella, geboren te Waalwijk op 6 december 1839, overleden aldaar op 9 december 1839.
 - F. Maria, tweelingzuster van de vorige, werd eveneens niet ouder dan drie dagen.
 - G. Petronella, geboren te Waalwijk op 22 december 1841, overleden aldaar op 4 juni 1850.
 - H. Cornelis, geboren te Waalwijk op 23 mei 1846, overleden aldaar op 7 januari 1861.
2. Petronella de Brouwer is te Waalwijk geboren in 1806 en stierf daar op 7 augustus 1838. Zij was gehuwd met Antonie de Wit.

3. Johannes de Brouwer werd gedoopt te Waalwijk op 4 december 1809 en trouwde aldaar op 20 augustus 1842 met Antoinetta Kleijzen uit Tilburg, waar zij was geboren op 1 november 1811. Zij kregen vier kinderen:
 - A. Cornelis, geboren te Waalwijk op 10 november 1843, overleden aldaar op 11 december 1843.
 - B. Cornelis, geboren te Waalwijk op 31 maart 1845, overleden aldaar op 30 januari 1856.
 - C. Pieter, geboren te Waalwijk op 1 maart 1848, overleden aldaar op 25 december 1852.
 - D. Johannes Hendrikus, geboren te Waalwijk op 19 september 1852, overleden aldaar op 22 oktober 1852.
4. Johanna de Brouwer stierf te Waalwijk op 6 februari 1847. Zij was gehuwd met Wouter Pullens.
5. Maria stierf te Waalwijk op 27 maart 1849.

VIII-c. WILLEM WOUTERS DE BROUWER werd te Oisterwijk op 22 november 1688 gedoopt en is overleden aldaar op 21 maart 1760. Hij pachtte op 4 juli 1719 voor schepenen van Boxtel het gras van twee stukken grasland van heer Arent van Duijnen, gelegen in de Bisschopse velden en de Smalbroeken, beiden gelegen onder Oirschot.¹²⁸

Hij is op 2 mei 1717 te Hilvarenbeek getrouwd met Erica Hendricx Oudtheusden, die te Oisterwijk stierf op 30 juni 1736. Zij was de moeder geworden van:

1. Joannes, gedoopt te Oisterwijk op 3 februari 1718.
2. Henrica, gedoopt te Oisterwijk op 19 september 1719.
3. Adriana, te Oisterwijk gedoopt op 20 september 1721.
4. Gertrudis, gedoopt te Oisterwijk op 27 augustus 1723.
5. Maria, gedoopt te Oisterwijk op 21 maart 1726.
6. Jan Willems de Brouwer is te Oisterwijk gedoopt op 13 februari 1731. Bij een onbekende vrouw kreeg hij een wettig kind:
 - A. N., overleden te Moergestel op 8 december 1760.

VIII-d. PETER WOUTERS DE BROUWER liet in 1704, geassisteerd door zijn vrouw, zijn recht van naarderschap gelden op een perceel hooiland, gelegen Over 't Water te Moergestel.¹²⁹ Wederom geassisteerd door zijn vrouw verkocht hij zijn zevende deel in een aanstede met huis, schuur etc. en daartoe behorende landerijen gelegen *Over d'Water* te Moergestel. Dit deel was hem aangekomen bij het overlijden van Willem Peters van Roij, een broer van zijn schoonmoeder.¹³⁰ Wanneer in 1707 het kohier van het hoofdgeld wordt opgemaakt, komt Peter de Brouwer daarin voor met zijn vrouw en kinderen Jan, Michiel en Cornelia op de armenlijst; zij waren vrijgesteld van betaling.¹³¹

Peter de Brouwer is te Moergestel op 20 mei 1696 getrouwd met Maria Corstiaen Jan Anthonissen, dochter van Corstiaen Jan Anthonissen en Margriet Peter Jans van Roij. Uit hun huwelijk

128. GAT, Moergestel R 125, ca. 1723–1724.

129. GAT, Moergestel R 309, f 371^v, 24 maart 1704.

130. GAT, Moergestel R 310, f 137, 7 januari 1716.

131. GAT, OAA Moergestel 236, f 16, 1707.

sproten verschillende kinderen voort:

1. Wilhelma, gedoopt te Oisterwijk op 7 maart 1697, overleden aldaar op 3 april 1697.
2. Christianus, gedoopt te Moergestel op 29 maart 1698, overleden aldaar op 25 april 1698.
3. Cornelia, gedoopt te Moergestel op 1 juni 1699.
4. Joannes, gedoopt te Moergestel op 25 oktober 1702.
5. Margaretha, gedoopt te Moergestel op 21 november 1705, overleden aldaar op 8 januari 1706.
6. Michiel Peters de Brouwer, volgt onder IX-d op pagina 169.
7. Catharina, gedoopt te Moergestel op 8 maart 1710.
8. Maria Peters de Brouwer, gedoopt te Moergestel op 9 december 1711, trouwde aldaar op 26 oktober 1749 met Jan van de Laak.
9. Adriaan Peter de Brouwer, volgt onder IX-e op pagina 171.

IX-d. MICHIEL PETER DE BROUWER, gedoopt te Moergestel op 13 december 1706, overleden aldaar op 20 oktober 1781. Met zijn vrouw kreeg hij in 1755 een borgbrief voor vestiging te Hilvarenbeek.¹³²

Op 9 februari 1744 trouwde hij te Moergestel met Anna Gerrit Vromans. Uit hun huwelijk stammen:

1. Anna Maria, gedoopt te Moergestel op 23 februari 1745, overleden aldaar op 13 maart 1745.
2. Petrus de Brouwer werd op 9 april 1747 gedoopt te Moergestel en stierf aldaar op 23 juli 1827.
3. Anna Maria de Brouwer is te Moergestel gedoopt op 2 september 1749. Op 5 juli 1786 kreeg zij een borgbrief voor vestiging te Hilvarenbeek¹³³, waar zij twee dagen later ondertrouwde met Jacob Hendrik Hakkens; het huwelijk werd op 23 juli daaraanvolgende voltrokken.
4. Gerardina, gedoopt te Moergestel op 20 januari 1752.
5. Gerardus de Brouwer, volgt onder X-e op pagina 169.

X-e. GERARDUS MICHIEL DE BROUWER werd gedoopt te Moergestel op 25 juli 1753 en stierf aldaar op 8 maart 1810. In 1781 kreeg hij een borgbrief voor vestiging te Diessen.¹³⁴ In dat jaar trouwde hij op 15 april te Hilvarenbeek met Petronella Versteijnen. Uit dit huwelijk zijn geboren:¹³⁵

1. Anna Maria de Brouwer, gedoopt te Moergestel op 24 maart 1788, overleden aldaar op 27 september 1874. Te Diessen was zij op 23 oktober 1814 getrouwd met Adriaan Paridaens.
2. Cornelis de Brouwer, volgt onder XI-f op pagina 169.

XI-f. CORNELIS GERARDUS DE BROUWER, gedoopt te Moergestel op 25 december 1789, overleden aldaar op 28 augustus 1830. Hij is getrouwd te Moergestel op 23 april 1820 met Wilhelmina van Elderen, gedoopt te Diessen op 6 mei 1791. Zij kregen vier kinderen:

1. Johanna, geboren te Oisterwijk op 16 juni 1821.

132. GAT, Moergestel R 344, f 54, 10 februari 1755.

133. GAT, Moergestel R 349, f 80^v.

134. GAT, Moergestel R 348, f 76, 27 maart 1781.

135. Kinderen stierven te Moergestel op 20 augustus 1792, 27 september 1794 en 5 januari 1795.

2. Gerardus de Brouwer, landbouwer, is te Moergestel geboren op 30 april 1823 en stierf te Oisterwijk op 7 mei 1896. Hij was gehuwd met Anna Maria van de Loo, geboren te Udenhout op 19 december 1832.

Uit dit huwelijk zijn zeven of acht kinderen geboren:

- A. Cornelis de Brouwer, arbeider, sjouwer en voorslager, is geboren te Haaren op 26 juli 1855 en trouwde te Oisterwijk op 30 april 1890 met de dienstmeid Johanna Freijssen, dochter van Hendrik Freijssen en van Adriana Nouwens. Zij is te Oisterwijk geboren op 26 januari 1861 en stierf te Tilburg op 12 juli 1929.
 - B. Anna Maria de Brouwer is op 5 september 1856 te Haaren geboren. Zij was dienstbode, toen zij op 4 november 1891 te Tilburg trouwde met Martinus Arens, verver en fabriekswerker, geboren te Hilvarenbeek op 29 augustus 1852. Hij was een zoon van Jacobus Arens en Gijsberdina Schellekens. Anna Maria is op 14 januari 1915 te Tilburg overleden.
 - C. Wilhelmina de Brouwer, geboren te Haaren op 15 september 1862, was toen zij op 1 mei 1889 te Oisterwijk met Johannes Franciscus van Keulen trouwde dienstmeid. Haar man was schoenmaker. Hij is op 9 december 1866 te Oisterwijk geboren als zoon van Theodorus van Keulen en Wilhelmina Massuger.
 - D. Norbertus de Brouwer stierf te Berkel-Enschot op 27 september 1884, ongeveer 20 jaar oud.
 - E. Francijna de Brouwer is op 1 februari 1866 geboren te Haaren. Zij was dienstmeid, toen zij te Oisterwijk op 9 augustus 1899 trouwde met de smid Jan Spieringhs. Deze is op 8 augustus 1866 te Hilvarenbeek geboren als natuurlijke zoon van de naaister Maria Elisabeth Spieringhs.
 - F. [waarschijnlijk:] Johanna de Brouwer, geboren te Haaren op 23 december 1869, trouwde op 27 juli 1894 met Franciscus van Summeren, arbeider, geboren te Boxtel op 26 februari 1869 en te Tilburg overleden op 29 mei 1929. Aldaar hertrouwde zij op 29 mei 1929 met de woltenstoffenwever Alphonsus Maria van de Wouw, die te Tilburg is geboren op 9 oktober 1867 en er op 17 mei 1930 overleed.
 - G. Jacoba de Brouwer, geboren te Haaren op 5 november 1873, trouwde te Oisterwijk op 5 februari 1895 met Petrus van de Loo, landbouwer, geboren te Moergestel op 11 juni 1870, zoon van de arbeider Gerardus van de Loo en van Nicolazina van de Waeter.
 - H. Adriaan is rond 1873 geboren en stierf te Oisterwijk op 10 maart 1888.
3. Agnes, geboren te Moergestel op 12 oktober 1825, overleden

aldaar op 4 december 1836.

4. Petrus de Brouwer, dagloner en arbeider, is te Moergestel geboren op 7 september 1827 en stierf te Oisterwijk op 14 januari 1902. Bij Anna Catharina Dekkers, dagloonster, verwekte hij:
 - A. Wilhelmus, te Oisterwijk geboren op 12 februari 1861, overleden aldaar op 27 maart 1861.
 - B. Hendrikus de Brouwer, spoorwegwachter, is op 19 januari 1862 te Oisterwijk geboren en stierf te Tilburg op 26 juli 1930. Te Oisterwijk was hij op 12 februari 1888 gehuwd met Mechelina van Summeren, dochter van de landbouwers Johannes van Summeren en Hendrika van den ... Zij is te Boxtel geboren op 2 april 1861.
 - C. Wilhelmina de Brouwer is geboren te Oisterwijk op 17 maart 1866 en trouwde daar op 20 augustus 1890 met Petrus van Stralen, schoenmaker, geboren te Boxtel op 26 oktober 1864, zoon van Adriaen van Stralen en van Maria Vervoort. Hij werd oom Verstralen genoemd.
 - D. Martinus de Brouwer, geboren te Oisterwijk op 11 mei 1868, trouwde daar op 11 september 1895 met Cornelia Maria Fabrie, geboren te Berkel-Enschot op 12 maart 1874 als dochter van Johannes Cornelis Fabrie, arbeider, en Adriana van de Pol.

IX-e. ADRIAAN PETER DE BROUWER is gedoopt te Moergestel op 18 mei 1717, vestigde zich te Hilvarenbeek in 1755¹³⁶ en stierf te Moergestel op 11 november 1786. Hij is aldaar op 21 september 1749 getrouwd met Elisabeth Henricus Driessen, die de moeder werd van zijn kinderen:

1. Maria de Brouwer, gedoopt te Moergestel op 10 juli 1750, overleden aldaar op 2 september 1820. In 1777 had zij een borgbrief voor vestiging te Oisterwijk gekregen.¹³⁷
2. Wilhelmus, gedoopt te Moergestel op 10 juli 1752.
3. Adriana de Brouwer¹³⁸, gedoopt te Hilvarenbeek op 8 februari 1755, overleden te Tilburg op 15 januari 1800. Te Tilburg trouwde zij op 7 november 1779 met Hendrik van den Heuvel, die daar was geboren in 1750.
4. Petronella de Brouwer is gedoopt te Moergestel op 7 april 1760, vestigde zich in 1784 te Goirle¹³⁹ en stierf te Tilburg op 31 oktober 1813. Daar was zij op 9 mei 1784 getrouwd met Jan van der Aa, die is geboren te Hooge Mierde in 1757 en te Tilburg stierf op 9 augustus 1811.
5. Maria Catharina de Brouwer¹⁴⁰, gedoopt te Moergestel op 16 december 1763, vestigde zich in 1784 te Baardwijk¹⁴¹, waar zij is overleden op 25 december 1835. Te Baardwijk trouwde zij op 7 augustus 1785 met Godefridus Boelen, die daar is gedoopt op 9 maart 1759 en er op 22 februari 1789 kwam te overlijden.

136. GAT, Moergestel R 344, f 52, 3 februari 1755.

137. GAT, Moergestel R 347, f 159^v, 3 april 1777.

138. GAT, Moergestel R 348, f 41^v, 21 oktober 1779: borgbrief van Moergestel naar Tilburg.

139. GAT, Moergestel R 348, f 181, 21 april 1784.

140. Onjuist bij: M. van Loon, „Kwartierstaat van Marius van Loon”, *Genealogisch Tijdschrift voor Midden- en West-Noord-Brabant*, V (1981) 89.

141. GAT, Moergestel R 349, f 53, 27 oktober 1784.

6. Henrica de Brouwer, gedoopt te Moergestel op 20 februari 1767, overleden aldaar op 19 januari 1822. Zij was gehuwd met Peter Jansen Moonen.
7. Cornelia, gedoopt te Moergestel op 10 juli 1771.
8. Joanna, gedoopt te Hilvarenbeek op 29 september 1777.

Adriaan de Brouwer hertrouwde met Maria van de Ven. Hun kinderen waren:

9. Maria de Brouwer, gedoopt te Moergestel op 23 januari 1774, overleden aldaar op 23 juni 1846. Zij is getrouwd te Moergestel op 30 maart 1814 met Cornelis de Bekker.
10. Cornelia de Brouwer, gedoopt te Moergestel op 19 april 1775, overleden aldaar op 29 december 1846. Zij was gehuwd met Antonij Beekmans.
11. Joannes, gedoopt te Moergestel op 17 januari 1778.
12. Adrianus de Brouwer werd gedoopt te Moergestel op 10 maart 1780 en is overleden te Oisterwijk op 9 mei 1815. Daar was hij op 2 februari 1815 getrouwd met Maria Cornelia van Heeswijk, dochter van Andries van Heeswijk en van Elizabeth de Jong, gedoopt te Oisterwijk op 2 februari 1778.

V-b. AERT JAN CORNELIS GOIJAEKTS DE BROUWER, geboren te Moergestel rond 1585, overleden aldaar tussen 19 juli 1642 en 18 juni 1643. Toen zijn broer Hendrick zijn kindsdeel, aangekomen van hun moeder bij de deling van 1605, verkocht aan Jan Cornelis Verachter, maakte Aert gebruik van zijn recht op naarderschap om dat bezit in de familie te houden.¹⁴² Bij de deling in 1614 kreeg hij een huis met 3 lopenzaad land, genoemd *de Looterspeech*, nog 4 lopenzaad land en de helft in *de Looterspeechse weide*.¹⁴³ Op 25 maart 1614 beleende hij 1 lopenzaad land in de Looterspeechse akker aan Henrick Diercx Adriaens voor de tijd van een jaar en op 4 april 1615 loste hij zijn schuld af. Op dezelfde dag in 1614 droeg hij een beemd, aangekomen van zijn vrouw en gelegen op de Hild in Moergestel, over aan Daniel Jans de Bresser en Bartholomeeus Jan Meeuss, alsook een aan de Looterspeech gelegen stuk erf met een bussel koren erop aan Gerard Jan Martens de Witte.¹⁴⁴

Na deze verkopen ging Aert zijn bezit uitbreiden door de helft van de Looterspeechse weide die hij nog niet bezat van de andere erfgenamen te kopen. Voorts verwierf hij 1 zesterzaad land in de *Inslach* van zijn zwager Jan Adriaen Jans den Dekker. De eerste aankoop deed hij samen met zijn zwager Peter Coenraets van de Staeck.¹⁴⁵ Ten slotte kocht hij van zijn broer Adriaen een stuk akkerland van 2 lopenzaad en een dries van 1 lopenzaad en 2 roeden.¹⁴⁶ Deze dries verkocht hij in 1631 aan zijn broer Wouter, na het overlijden van diens vrouw Peterke Dircx van den Hout, ten behoeve van de kinderen uit dat huwelijk.¹⁴⁷

Bij de erfdeling na het overlijden van zijn vader kreeg Aert samen met zijn broer Adriaen en zijn zwagers Servaes Henrick Hoofman en Jan Adriaens de Dekker de *Stevensacker*, vier vijfde

142. GAT, Moergestel R 302, f 196, 29 maart 1613; kantlijnakte van 27 januari 1614.

143. GAT, Moergestel R 302, f 213, 20 februari 1614; f 217^v, 8 maart 1614.

144. GAT, Moergestel R 302, f 219^v, 25 maart 1614; met kantlijnakte van 4 april 1615.

145. GAT, Moergestel R 302, f 244, 4 april 1615; f 303^v, 7 juli 1617. R 303, f 8^y, 28 februari 1619.

146. GAT, Moergestel R 303, f 177^v, 5 februari 1627.

147. GAT, Moergestel R 304, f 42, 19 maart 1631.

gedeelte van de *Wouter Lambert Nijs bunder* in het *Catersche Broeck* en de akker in de *Inslach*.¹⁴⁸

In 1637 trad hij samen met Steven Anthonis Stevens op als voogd over de onmondige kinderen van Peter Coenraets van de Staeck en zijn zuster Catharina bij de verkoop van akkerland gelegen in de *Hoevel* in Moergestel aan Aert Albert Appels. Bij dezelfde gelegenheid verkocht hij met de andere bezitters de Stevenswei aan de kinderen van Peter Coenraets van de Staeck.¹⁴⁹ In 1640 en 1642 was hij samen met Henrick Dierix van Hout actief als voogd over de onmondige kinderen van zijn broer Wouter bij de erfdeling die toen tussen die kinderen plaatsvond.¹⁵⁰

Zijn laatste door de Moergestelse schepenen vastgelegde daad was de aankoop van de *Wijntkens beemt* in Moergestel van de erfgenamen van Gerit Pauwels Philips.¹⁵¹ Uit een akte uit 1643 blijkt dat Aert dan inmiddels is overleden.¹⁵²

Aert Jan Cornelis Gooijaerts is in de kerk van te Oisterwijk op 25 februari 1612 getrouwd met Marij Adriaen Jan Aelberts, dochter van Adriaen Jan Aelberts en van Marij Gerard Pauwels. Hun kinderen waren:

1. Adam Aerts de Brouwer, volgt onder VI-d op pagina 173.
2. Willemken Aerts de Brouwer was gehuwd met Wouter Adriaens van der Achter. Na het overlijden van haar man verkocht zij haar erfdeel door middel van een openbare verkoop, daarbij geassisteerd door haar broer Adam en haar zwager Adriaen Adriaens van der Achter. Zij verkocht voor f 1350 aan haar zwager Cornelis Adriaens van der Achter de *Wijntkens acker*, de *Gijs*, de *Hooge acker* en de *Wijntkens beemt*, alle gelegen te Moergestel, en de *Oosterwijcxen beemt*, gelegen over de hei in Oisterwijk bij de 'bandbrugge' bij de Oosterwijkse dijk. Voor haar deel van het *Heijveldeken*, dat zij samen met haar broer Adam verkocht, ontving zij nog eens f 167:10:0.¹⁵³

In 1676 tekende zij een schuldbekentenis ten gunste van Willem Cornelis van de Wiel, die in 1695 werd verkocht aan Jan Wassenberg, secretaris van Moergestel.¹⁵⁴

VI-d. ADAM AERTS DE BROUWER, geboren te Moergestel rond 1620¹⁵⁵, overleden aldaar op 29 januari 1681. Hij trad voor het eerst op in 1643, kort na het overlijden van zijn vader, toen hij zijn moeder assisteerde bij de verkoop van een stuk akkerland in de *Inslach*, dat Aert Jans de Brouwer tijdens zijn leven had beloofd aan Anthonis Jan Anthonis Roosen. De kooppenningen waren al voldaan.¹⁵⁶

In 1647 besteedden de regeerders van Moergestel het transport van troepen vanuit Hilvarenbeek aan. Adam de Brouwer dong ook mee.¹⁵⁷ Samen met zijn zwager Wouter Adriaens van der Achter kocht hij in datzelfde jaar een derde deel van een beemd, gelegen aan de Heikant in Moergestel; verkoper was Dionijs Jansen, man van Anneke Gerit Pauwels Philipsen.¹⁵⁸ Te Spoor-donk onder Oirschot bezat hij *den Leenmans beemt*.¹⁵⁹

148. GAT, Moergestel R 304, f 215^v, 12 maart 1637.

149. GAT, Moergestel R 304, f 225^v, juni (?) 1637.

150. GAT, Moergestel R 305, f 5, 1640(?); f 119, 21 maart 1642; f 130^v, 31 mei 1642.

151. GAT, Moergestel R 305, f 135, 19 juli 1642.

152. GAT, Moergestel R 305, f 176, 18 juni 1643.

153. GAT, Moergestel R 307, f 107, maart 1662; de definitieve verkoop vond plaats op 10 maart 1662.

154. GAT, Moergestel R 334, f 65^v, 8 juni 1695. Hierin is sprake van de genoemde schuldbekentenis voor schepenen van Moergestel gepasseerd op 6 juli 1676.

155. In de hierna genoemde akte staat dat Adam ongeveer 23 jaar oud is.

156. GAT, Moergestel R 305, f 176, 18 juni 1643.

157. GAT, OAA Moergestel 292, 19 maart 1647.

158. GAT, Moergestel R 305, f 308, 21 augustus 1647.

159. RANB, Raad en Rentmeester-Generaal 129, f 41 sub Spoor-donk. -Leo Adriaenssen.

Op Sint Maarten 1659 beloofde hij aan Cornelis Janssen van de Wiel om de komende vier jaren, telkens op dezelfde dag, 2 gulden en 15 stuivers rente te betalen voor een geleende som van 50 gulden. Op de laatste dag, in 1663, zou hij ook de 50 gulden terugbetalen. Dat laatste gebeurde echter pas in 1670.¹⁶⁰

In 1662 assisteerde hij zijn zuster Willemken bij de verkoop van diverse grondstukken na het overlijden van haar man. Bij de verkoop legde Handrick Handrick van Elderen beslag op de Stevensacker voor 200 gulden. Hij droeg de koop later over aan Adam Aerts de Brouwer. Bij dezelfde verkoop werd ook het deel van het *Heijveldeken* (bestaande uit een dries en een weiveld) van Willemken en Adam verkocht. Adam ontving daarvoor 100 gulden.¹⁶¹ Om de Stevensakker te kunnen betalen moest hij nog eens 100 gulden lenen. Ditmaal deed hij dat bij Willem Cornelis Jan van de Wiel. Deze schuld werd uiteindelijk in 1715 voldaan aan Catharina van Overbeeck, de weduwe van Willem van de Wiel, na diverse betalingen door zijn zonen.¹⁶²

Bij de verkoop van meubelen door Hendrikske weduwe van Peeter Ariaens Witlox, haar mondige kinderen en de voogden van haar onmondige kinderen kocht Adam Aerts de Brouwer twee kussens voor 6 stuivers.¹⁶³ Hij was samen Jan Fredrick Beijsmans voogd over de onmondige kinderen van zijn neef Dirk Wouters de Brouwer. Bij een openbare verkoping van de goederen van deze kinderen kocht hij zelf het vruchtgebruik van drie driezen en een perceel hooi. *Hij pachtte land en de driezen voor de tijd van twee jaar en hij kocht een eg en vlas.* Na zijn overlijden sloot zijn vrouw de voogdijrekening namens hem.¹⁶⁴

Adam was gehuwd met Quirina Huijbrechts, die te Moergestel op 30 augustus 1695 kwam te overlijden. Uit dit huwelijk:

1. Arnolda, gedoopt te Moergestel op 21 oktober 1648.
2. Cornelis Adams de Brouwer is gedoopt te Moergestel op 21 oktober 1653 en trouwde te Boxtel op 25 juni 1684 met Maria Goijaerts.
3. Aert Adams de Brouwer, volgt onder VII-c.
4. Joannes, gedoopt te Oisterwijk op 11 oktober 1658.
5. Huybert Adams de Brouwer, volgt onder VII-d.
6. Jacob Adams de Brouwer, gedoopt te Moergestel op 1 mei 1669, overleden na 26 maart 1709. Op die datum betaalde hij een som van 18 gulden af aan de door zijn vader gesloten lening van Willem Cornelis Jans van de Wiel.¹⁶⁵

Wordt vervolgd

160. GAT, Moergestel R 332, f 79, 11 november 1659; met een kantlijnakte van 2 juli 1670.

161. GAT, Moergestel R 307, f 107, maart 1662.

162. GAT, Moergestel R 333, f 11^v, 30 juni 1663; met een kantlijnakte van 23 maart 1715.

163. GAT, Moergestel R 358, f 43^v.

164. GAT, Moergestel R 119, 1679-1681: voogdijrekening van de onmondige kinderen van Dirk Wouters de Brouwer.

165. GAT, Moergestel R 333, f 11^v, 30 juni 1663.

HET BROUWERSGESLACHT SNIEDERS TE DOMMELEN

A. VAN MOOLENBROEK EN M.W.C.J.N. VAN MOOLENBROEK-VOGELS

Afkortingen

GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
OAA	Oud-administratief archief
SRE	Streekarchief Regio Eindhoven

De bakermat van de familie Snieders ligt, in tegenstelling tot hetgeen tot nu toe werd beweerd, in het dorp Dommelen, sinds 1 mei 1934 deelgemeente van Valkenswaard. Dit kon worden aangetoond aan de hand van de doop-, trouw- en begraafregisters van Dommelen, waarvan de dopen en huwelijken beginnen in 1641 (met een hiaat van 1649 tot 1661). De schepenprotocollen van Dommelen zijn van 1635 af bewaard gebleven.

Doel van het onderzoek was het beschrijven van de ontstaansgeschiedenis van de Dommelse bierbrouwerij.¹ Derhalve is de stamboom van het geslacht Snieders slechts uitgewerkt voorzover het dit doel ondersteunde. Ongetwijfeld zijn er in de archieven nog meer details te vinden.

Voor de verklaring van de betekenis van de familienaam zijn er drie opties, te weten lakensnijder of kleermaker, haarsnijder of barbier en castreerder. Gelet op het beroep van landbouwer, dat van generatie op generatie werd uitgeoefend, lijkt in dit geval de castrator (van varkens, paarden en stieren) het meest voor de hand te liggen.

I. PAUWELS GOJAERTS zal rond 1600 zijn geboren. Hij was in 1645 en 1661 borgemeester van Dommelen en is na 20 juni 1661 overleden. Van hem zijn drie kinderen bekend:

1. Goyaert Pauwels, volgt onder II op pagina 175.
2. Heylken Pauwels Goyaerts, gehuwd met Jan Henrickx Coolen.
3. Martijne Pauwels Goyaerts, gehuwd met Henrick Willems.

II. GOYAERT PAUWELS, geboren rond 1630, was in 1670 kerkmeester van Dommelen, waar hij is begraven op 31 oktober 1680. Hij trouwde met de herbergierster Agneesken Hendricx Wittens, die is overleden na 10 december 1699. Zij had *openbaere herberghe* gehouden.² Naar alle waarschijnlijkheid werd in deze herberg ook al bier gebrouwen om aan de gasten te kunnen voldoen; in de archiefstukken werd daarvoor evenwel geen bewijs aangetroffen.

1. Dit artikel is samengesteld op basis van Ad van Moolenbroek, „De geschiedenis van de Dommelsche Bierbrouwerij. Nieuw licht op het land der Sniedersen”, en Myriam van Moolenbroek-Vogels, „Leven in de brouwerij. Een schets van het industrialisatieproces van de Dommelsche Bierbrouwer”, beide verschenen in *Merckenswaert*, jaarboek 1994.

2. SRE, Dommelen R 11, f 71, 9 februari 1688.

In 1702 werd Dommelen geplunderd door Franse soldaten, waarbij *ook twee brouwketels en een brandewijn off distilleerketel uijtgebroocken en weggenoomen* werden.³

Van de zeven kinderen van Goyaert en Agneesken werden er vier volwassen. Zij deelden in 1703 de nalatenschap van hun ouders:⁴

1. Hendrick Goyaert Pauwels werd op 13 december 1657 te Dommelen gedoopt en overleed tussen 8 april 1695 en 27 oktober 1703.
2. Cathalijn Goyaert Pauwels werd op 7 augustus 1659 te Dommelen gedoopt en trouwde aldaar op 7 januari 1690 met Peter Alberts van Kiersop, zoon van Albert Michiels van Keersop en van Maria. Hij is te Dommelen gedoopt op 13 december 1658 en stierf daar op 6 september 1695.
3. Laureyns Goijaerts werd op 13 augustus 1662 te Dommelen gedoopt. Daar had hij in 1715 en 1716 een plaats in de schepenbank en was hij burgemeester in 1703. Op 21 december 1719 is hij te Dommelen begraven. Op 27 december 1687 was hij aldaar getrouwd met Anna Martens, die hem de volgende kinderen baarde:
 - A. Elisabeth, te Dommelen gedoopt op 22 december 1688.
 - B. Catharina, te Dommelen gedoopt op 20 september 1690.
 - C. Goyaert Laureyns Goyaerts, te Dommelen gedoopt op 14 september 1692, was daar in 1723 en 1732 burgemeester en in 1732 collecteur van 's lands belastingen.
 - D. Joanna Maria Laureyns Goyaerts is te Dommelen gedoopt op 15 april 1699 en trouwde aldaar op 28 september 1727 met Jan Costers uit Riethoven.
 - E. Maria Agnes, te Dommelen gedoopt op 16 juni 1701.
4. Elsbena, te Dommelen gedoopt op 23 november 1664.
5. Paulus Goijaerts alias Snijders⁵ werd te Dommelen gedoopt op 13 juli 1667 en stierf na 28 juni 1729, toen hij als Paulus Snijders een kind van zijn broer Jacop ten doop hief. Hij was in 1714, 1723 en 1724 schepen van Dommelen, in 1708 en 1718 burgemeester en in 1700 armmeester. Op 30 september 1690 trouwde hij te Dommelen met Jenneken Hendrick Pauwels en op 25 juli 1699 hertrouwde hij aldaar met Jenneken Goijaerts.

De kinderen uit het eerste huwelijk waren:

- A. Godefridus, te Dommelen gedoopt op 24 augustus 1691.
- B. Joanna, te Dommelen gedoopt op 13 april 1693 en daar begraven op 11 maart 1698.
- C. Bartholomeus, te Dommelen gedoopt op 17 april 1695.
- D. Catharina, te Dommelen gedoopt op 5 januari 1697, is waarschijnlijk geen vier jaar oud geworden.

Uit het tweede huwelijk werden geboren:

- E. Joannes, te Dommelen gedoopt op 22 mei 1700.
- F. Martinus, te Dommelen gedoopt op 26 maart 1702.
- G. Joanna Maria Pauwels Goijaerts is te Dommelen gedoopt op 15 juli 1704 en trouwde daar op 1 november 1739

3. SRE, OAA Valkenswaard Q23.

4. SRE, Dommelen R 11, f 185^v, 27 oktober 1703.

5. SRE, Dommelen R 12, f 148^v, 12 januari 1719.

met Francis Hendrick Herttroijs. Hij is te Valkenswaard gedoopt als zoon van Hendrick Adriaen Herttroijs en Henrica Sleuwens.

6. Jacob Goijaerts, volgt onder III op pagina 177.

7. Maria, te Dommelen gedoopt op 8 april 1674.

III. JACOB GOJAERTS is op 14 februari 1670 te Dommelen gedoopt. In 1703 erfde hij van zijn ouders een *woonhuijs, schuijre, brouwerije, hoff ende aengelagh* in zijn geboortedorp.⁴ Behalve bierbrouwer was hij landbouwer.

Op 3 april 1707 is hij te Dommelen begraven. Daar was hij op 4 januari 1698 getrouwd met Jenneken Deenen. Zij werden de ouders van:

1. Jan Jacop Snieders, volgt onder IV op pagina 177.

2. Joanna Maria, te Dommelen gedoopt op 23 augustus 1700.

3. Christina Jacob Goijaerts is te Dommelen op 19 augustus 1702 gedoopt en stierf daar op 19 april 1733.

4. Goyaart Jacob Goyaarts alias Snijders, te Dommelen gedoopt op 25 februari 1705, aldaar overleden op 16 januari 1731.

5. Jacobus werd te Dommelen gedoopt op 14 mei 1707 en vernoemd naar zijn kort tevoren overleden vader.

IV. JAN SNEIJERS (Snijders, Sneders, Snieders) werd op 22 januari 1699 te Dommelen gedoopt en trad in de voetsporen van zijn vader als landbouwer en bierbrouwer. Hij was schepen van Dommelen in 1748 en 1766, borgemeester in 1760 en collecteur van 's lands gemene middelen in 1731, 1741, 1753 en 1760. In 1735 schoot hij zich koning van het Sint-Martinusgilde van het Heilig Sacrament te Dommelen.

Van zijn oom Poulus Goyaerts kocht hij in 1728 een huis *gelegen aan den Bergh tot Dommelen*.⁶ Begin 1729 verkochten Jan en zijn vrouw *seeker oud vervallen huis en hof omme daer van te maken het*

6. SRE, Dommelen R 12, f 148^v, 12 januari 1719.

*gemeente school hujs, ten eijnde bij den schoolmeester en coster alhier bewoont te werden.*⁷

Op 3 december 1724 trouwde hij met Marieken Adriaen Verbeeck (Verbeke), dochter van Adriaen Sijmons Verbeeck en van Elisabeth Willems Vermeulen. Zij is te Dommelen gedoopt op 5 juli 1699 en stierf voor 21 maart 1772, evenals haar man. Marieken was zeer betrokken bij het wel en wee van de brouwerij. Zo daagde zij in 1738 Jacobus Matteijssen, tapper en herbergier te Geenhoven onder Valkenswaard, voor het schepengerecht aldaar wegens een schuld van f 20:13:0 voor geleverd bier.⁸

Met de brouwerij lijkt het goed te gaan, al moet er op een gegeven moment wel een vergunning aangevraagd worden. Het brouwen van bier ten platten lande was in de meierij van Den Bosch immers aan een toelating van overheidswegen gebonden. Jan Snieders richtte zich in 1757 tot de Raad van State der Verenigde Nederlanden met het verzoek om een *acte van admissie of octroij tot het verder exerceren van sijne sonder octroij gederigeerde bierbrouwerije*. De edelmogende heren stonden zijn bede welwillend toe, mits hij zich verplichtte *in het exerceren der brouwning precieselijk te agtervolgen de ordonnantie van den 10^e augustus 1716 op de brouwerije ten platten lande*. Bovendien moest hij zich laten registreren bij de secretarie van de gemeente Dommelen, de ontvanger van de belastingen van het kwartier van Kempenland en de schout van 's-Hertogenbosch.⁹

De kinderen uit dit huwelijk zijn:

1. Adrianus, te Dommelen gedoopt op 2 september 1725.
2. Jacobus Snieders, volgt onder V.
3. Elisabeth, te Dommelen gedoopt op 28 juni 1729.
4. Joanna, tweelingzus van de vorige.
5. Symon, te Dommelen gedoopt op 8 juli 1730 en aldaar begraven op 4 juli 1741.
6. Hubertus Snieders, bierbrouwer, is te Dommelen gedoopt op 4 november 1732 en stierf aldaar op 25 juni 1815.
7. Jan Snieders, volgt onder Vbis.
8. Wilhelmus, te Dommelen gedoopt op 13 oktober 1737 en aldaar overleden op 30 oktober 1737.
9. Godefridus Snieders, bierbrouwer, is te Dommelen gedoopt op 2 mei 1739 en vestigde zich in 1772 te Eindhoven¹⁰, waar hij van 1787 tot 1791 schepen was.

Hij was gehuwd met Theresia Bogaers uit Riethoven, dochter van Theodorus Bogaers en van Aldegonda Smits. Theresia liet op 19 juli 1806 voogden aanstellen over hun onmondige kinderen Johannes en Maria Josepha. Godefridus was namelijk krankzinnig geworden en bevond zich *uijt dien hoofden op autorisatie en decreet van den gerechte alhier in verzeeking*. Twee maanden tevoren was toestemming verleend om Godefridus ergens in de Republiek op te sluiten in een klooster of dolhuis. Zonder toestemming van de magistraat van Eindhoven

7. SRE, Dommelen R 13, f 11.

8. SRE, Valkenswaard, R 24/29 (inv. Smit).

9. SRE, Dommelen R 2, f 104.

10. SRE, Dommelen R 20, f 13^v.

11. GAH, R 1916, 13 mei 1806. SRE,
Dommelen R 20, f 18^v.

ven mochten zijn bezittingen niet worden vervreemd.¹¹ Theresia Bogaers, zijn vrouw, werd op 8 oktober 1806 te Eindhoven begraven.

De kinderen van Godefridus en Theresia waren:

- A. Johannes Maria, te Eindhoven gedoopt op 8 december 1786.
- B. Maria Josepha Snieders is op 11 augustus 1788 te Eindhoven gedoopt, trouwde aldaar op 24 mei 1807 met Hendrikus Josephus Antonius Pijpers en stierf er op 13 mei 1846. Haar man, een zoon van Jacobus Pijpers en Anna Elisabeth van Straetum, is op 31 maart 1768 te Eindhoven gedoopt en stierf daar op 25 oktober 1828.
Hun dochter Theresia Mechtilda Pijpers (1811–1883) trouwde met Jan Renier Snieders.
- C. Antonius Hubertus is te Eindhoven gedoopt op 4 april 1790 en stierf vermoedelijk voor 19 juli 1806.

Wordt vervolgd

Dood paard

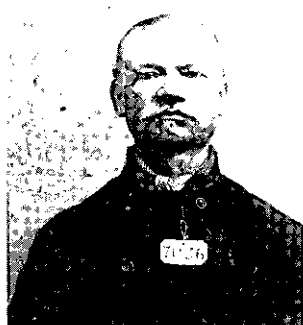
Willem Jacobsse Crinssen procedeerde in 1617 voor schepenen van Vorende tegen Jan Daemen Bossche. Zij kwamen tot overeenstemming: *den aenleggere contenteert tot betaelinghe van twelff ponden grooten Vlemsch ter saecken van schade, bij de aenleggere geleeden, dan den verwerdere sijn peert over een hecken heeft gejaecht. Ende alsoo op het hecken is gequest geweest, datter aff gestoerven is.*¹

1. Gemeentearchief Rucphen, Vorende R 3, f 4, 17 november 1617.

“LIEDEN ZONDER EERGEVOEL”

Brabantse landlopers rond de vorige eeuwwisseling

L.F.W. ADRIAENSSEN EN J.G.N.M. VAN DER ZANDEN

Naam: MARTINUS TERRUWE

(Vervolg van p. 88)

Vonnis: Utrecht, 30 mei 1896, landloperij (dossiernummer 7036).

Personalia: Geboren op 19 mei 1853 te Breda, zoon van Johannes Terruwe en Jannegien Meulenbroek. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,572 meter. „Ontevreden.”

Beroep en verblijfplaats: Sigarenmaker zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende in 1873–1890 als vrijwilliger in het Nederlands-Indisch leger bij de infanterie te Meester Cornelis.

Strafblad: Twee eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij. De rechtbank van Utrecht veroordeelde hem op 24 februari 1896 tot een jaar en een maand opsluiting.

Naam: WILLEM FREDERIK TIELENS

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 1 juni 1896, landloperij (dossiernummer 3129).

Personalia: Geboren op 26 november 1848 te Vught, zoon van Cornelis Anthonius Tielens en Rose Marie Schwan. Weduwnaar.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,596 meter.

Beroep en verblijfplaats: Sjuuwerman zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende bij de infanterie.

Strafblad: Een maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: ALBERTUS KUIPERS

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 1 juni 1896, landloperij (dossiernummer 3276).

Personalia: Geboren op 4 augustus 1826 te Rosmalen, zoon van Antonie Kuipers en Maria van Lee. Weduwnaar.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,607 meter. „Vervelling onder de huid.”

Beroep en verblijfplaats: Schipper te 's-Hertogenbosch.

Strafblad: Drie eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: MARTINUS KORTHOUT

Vonnis: Breda, 4 juni 1896, bedelarij (dossiernummer 2807).

Personalia: Geboren op 18 juni 1837 te Oisterwijk, zoon van Theodorus Korthout en Elizabeth Sebegs. Gehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,634 meter.

Beroep en verblijfplaats: Arbeider te Tilburg.

Militaire dienst: Diende in 1859–1870 in het West-Indisch leger bij de infanterie.

Naam: MATTHIJS DE BONT

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 8 juni 1896, landloperij (dossiernummer 3413).

Personalia: Geboren op 9 oktober 1841 te Capelle, zoon van Johannes de Bont en Johanna van Hasselt. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,693 meter. „Gerimpeld gelaat.”

Beroep en verblijfplaats: Arbeider zonder woonplaats.

Strafblad: Op 25 september 1866 was hij door het gerechtshof van Noord-Brabant wegens aanranding van de eerbaarheid veroordeeld tot een jaar celstraf, op 22 april 1869 door hetzelfde hof wegens diefstal tot vijf jaar tuchthuisstraf, op 24 april 1875 door het gerechtshof in Zuid-Holland wegens diefstal tot zeven jaar tuchthuis, op 27 juni 1882 door de rechtbank in Den Bosch tot drie maanden gevangenisstraf met last tot opzending naar een bedelaarsgesticht, op 22 februari 1883 door het gerechtshof in Den Bosch wegens landlopen en diefstal tot vijf jaar tuchthuis, waar hij werkte als wever. Wegens goed gedrag werd hij op 22 februari 1888 uit de strafgevangenis te Leeuwarden ontslagen en naar het rijksgesticht te Ommerschans gestuurd.⁴

Naam: FRANCISCUS PETRUS KOEVOETS

Vonnis: Utrecht, 9 juni 1896, landloperij (dossiernummer 4886).

Personalia: Geboren op 7 februari 1860 te Steenberg, zoon van Cornelis Koevoets en Maria Smits. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,499 meter.

Beroep en verblijfplaats: Geen.

Strafblad: Twee eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: THEODORUS VAN STOKKOM

Vonnis: 's-Gravenhage, 10 juni 1896, bedelarij (dossiernummer 1728).

Personalialia: Geboren op 3 november 1839 te Vlijmen, zoon van Gerardus van Stokkom en Johanna Gertrudis Claassen. Weduwnaar.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,597 meter.

Beroep en verblijfplaats: Timmerman te 's-Gravenhage.

Militaire dienst: Diende in 1862–1863 bij de infanterie te Bergen op Zoom.

Strafblad: Een eerdere veroordeling wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOHANNES PASSCHIER

Vonnis: Utrecht, 11 juni 1896, landloperij (dossiernummer 1647).

Personalialia: Geboren op 12 oktober 1859 te 's Gravenmoer, zoon van Jan Passchier en Immetje Plug. Gehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,659 meter.

Beroep en verblijfplaats: Bakker te Rotterdam.

Naam: FRANCISCUS KOKS

Vonnis: 's-Gravenhage, 11 juni 1896, landloperij (dossiernummer 4900).

Personalialia: Geboren op 16 oktober 1836 te Breda, zoon van Pieter Koks en Antonia van den Muijsenbergh. Weduwnaar.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,609 meter.

Beroep en verblijfplaats: Sigarenmaker zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende bij de infanterie.

Naam: NICOLAAS CORNELIS LEENHOUDERS

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 15 juni 1896, landloperij en bedelarij (dossiernummer 3562).

Personalialia: Geboren op 18 maart 1854 te Tilburg, zoon van Cornelis Leenhouders en Petronella Donders. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,621 meter. „Pokdalig.”

Beroep en verblijfplaats: Wever zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende in het Nederlands-Oost-Indisch leger bij de infanterie.

Strafblad: Twee maal eerder veroordeeld voor bedelarij en landloperij.

Naam: LUCAS JOHANNES PETRUS KROESE

Vonnis: 's-Gravenhage, 15 juni 1896, landloperij (dossiernummer 6993).

Personalia: Geboren op 5 november 1834 te Breda, zoon van Matheus Kroese en Engelina van Gastel. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,570 meter.

Beroep en verblijfplaats: Varensgezel te Assen.

Militaire dienst: Diende in 1852–1876 als vrijwilliger bij de marine te Hellevoetsluis.

Strafblad: Twee eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: HENDRIK WILLEMS, eigenlijk Michael Frans Rozestraten

Vonnis: Den Haag, 16 juni 1896, landloperij (dossiernummer 2204).

Personalia: Geboren op 19 oktober 1865 te Breda, zoon van Anthonie Rozestraten en Anna Maria Hamann. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,744 meter.

Beroep en verblijfplaats: Metselaar, laatst te Düsseldorf.

Militaire dienst: Diende bij de huzaren. Hij moest de militaire dienst verlaten zonder paspoort van goed gedrag.

Strafblad: De rechtbank van Amsterdam veroordeelde hem op 19 mei 1891 tot een jaar gevang wegens oplichting, welk vonnis op 23 juni 1891 werd bekrachtigd bij arrest van het hof te Amsterdam.

Naam: JOHANNES FERDINANDUS COPPENRATH

Vonnis: 's-Gravenhage, 16 juni 1896, landloperij (dossiernummer 2208).

Personalia: Geboren op 20 augustus 1830 te Oosterhout, zoon van Johannes Franciscus Coppenrath en Adriana van den Berg. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,745 meter. „Uitstekende jukbeenderen.”

Beroep en verblijfplaats: Zonder beroep te Rotterdam.

Militaire dienst: Diende als dienstplichtige bij marine.

Strafblad: Wegens landloperij was hij reeds eerder ‘verpleegd’ in een rijkswerkinrichting,

Naam: ADRIANUS VAN OVERBEEK

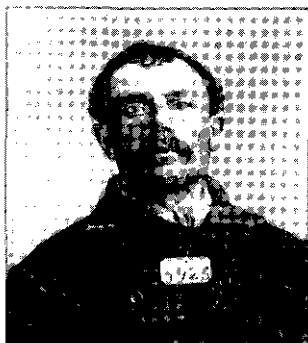
Vonnis: 's-Hertogenbosch, 16 juni 1896, bedelarij (dossiernummer 2829).

Personalia: Geboren op 4 juni 1842 te Heusden, zoon van Johannis Cornelis van Overbeek en Geertruida Dielis. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,668 meter.

Beroep en verblijfplaats: Metselaar te Kaatsheuvel (Loon op Zand).

Strafblad: Een maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: MARINUS JOSEPHUS STIENEN

Vonnis: 's-Gravenhage, 16 juni 1896, landloperij (dossiernummer 4923).

Personalia: Geboren op 6 juni 1865 te 's-Hertogenbosch, zoon van Petrus Joannes Stienen en Anna Antonia Kling. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,629 meter. „Kale plekken op het hoofd, een kuiltje in de kin.”

Beroep en verblijfplaats: Sjouwer zonder woonplaats.

Strafblad: Drie maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOHANNES NICOLAAS RITS

Vonnis: 's-Gravenhage, 16 juni 1896, landloperij (dossiernummer 5903).

Personalia: Geboren op 15 oktober 1849 te Breda, zoon van Jan Rits en Cornelia Bloemscheen. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,603 meter.

Beroep en verblijfplaats: Smid te 's-Gravenhage.

Militaire dienst: Diende in 1874–1880 als vrijwilliger op de constructiewinkel te Delft.

Strafblad: Drie eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: CHRISTIAAN WUIJTS

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 17 juni 1896, landloperij (dossiernummer 3538).

Personalia: Geboren op 19 januari 1859 te Luyksgestel, werkman, zoon van Johannes Wuijts en Johanna Elisabeth Hendriks. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,601 meter.

Beroep en verblijfplaats: Werkman zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende bij de cavalerie.

Strafblad: Vier eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: MICHAEL JOSEPHUS VAN ESCH

Vonnis: Utrecht, 19 juni 1896, landloperij (dossiernummer 1787).

Personalia: Geboren op 19 mei 1856 te 's-Hertogenbosch, zoon van Johannes van Esch en Maria Janssen. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,686 meter.

Beroep en verblijfplaats: Zeilmaker te Rolde.

Militaire dienst: Diende in 1870–1881 als huzaar te 's-Hertogenbosch.

Strafblad: Is zeven maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: CORNELIS VAN BREUGEL

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 19 juni 1896, bedelarij (dossiernummer 3563).

Personalia: Geboren op 26 november 1845 te Werkendam, zoon van Frans van Breugel en Adriana den Hollander. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,484 meter. „Mager geplooid gelaat, bijziende, scheelziende.”

Beroep en verblijfplaats: Touwslager zonder woonplaats.

Militaire dienst: Hij was infanterist.

Strafblad: Is twee maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: ADRIANUS VAN EDM

Vonnis: Utrecht, 22 juni 1896, landloperij (dossiernummer 1983).

Personalia: Geboren op 24 december 1848 te Breda, zoon van Jacobus van Edom en Johanna Krieger. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,508 meter.

Beroep en verblijfplaats: Schoenmaker te Willemstad.

Strafblad: Op 30 mei 1894 was hij door de kantonrechter te Zierikzee veroordeeld tot politiestraf.

Naam: HENDRIKUS VAN DER STEEN

Vonnis: Utrecht, 22 juni 1896, landloperij (dossiernummer 1989).

Personalia: Geboren op 21 september 1848 te Vught, zoon van Hendrikus van der Steen en Geertruij Tabbers. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,740 meter.

Beroep en verblijfplaats: Metselaar te Lunteren.

Strafblad: Vier maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: CLEMENS SIDLER

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 22 juni 1896, landloperij (dossiernummer 1992).

Personalia: Geboren op 25 november 1852 te Vught, zoon van Johan Sidler en Wilhelmina van Dortmund. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,657 meter.

Beroep en verblijfplaats: Timmerman te Vught.

Strafblad: Een eerdere veroordeling wegens landloperij en bedelarij.

Naam: PETRUS VAN DER VOORT

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 22 juni 1896, landloperij (dossiernummer 3604).

Personalia: Geboren op 14 augustus 1872 te Woensel, zoon van Carolus van der Voort en Helena van Stiphout. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,609 meter. „Koppig karakter. Wil bijna niet spreken.”

Beroep en verblijfplaats: Landbouwersknecht zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende bij de infanterie.

Naam: JOHANNES HENRICUS VAN DOREN

Vonnis: Breda, 22 juni 1896, landloperij (dossiernummer 6024).

Personalia: Geboren op 20 september 1852 te Tilburg, zoon van Adriaan van Doren en Maria Catharina Stokkermans. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,774 meter.

Beroep en verblijfplaats: Metselaar zonder woonplaats.

Strafblad: Is zes maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij. Bovendien veroordeelde de rechtbank te 's-Hertogenbosch hem in 1872 tot zes maanden gevangenisstraf wegens mishandeling en in 1876 tot een maand voor eenzelfde vergrijp.

Naam: GERARDUS VAN LOON

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 22 juni 1896, landloperij (dossiernummer 6126).

Personalia: Geboren op 5 februari 1852 te Zevenbergen, zoon van Mathijs van Loon en Geertrui Pepermans. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,700 meter.

Beroep en verblijfplaats: Arbeider zonder woonplaats, voorheen te Zevenbergen.

Militaire dienst: Diende als vrijwilliger bij de huzaren te 's-Hertogenbosch (1875–1882) en bij de cavalerie in Nederlands-Oost-Indië (1882–1892).

Strafblad: Een maal eerder veroordeeld wegens bedelarij.

Naam: JACOBUS JOHANNES VAN BERKEL

Vonnis: Utrecht, 22 juni 1896, landloperij (dossiernummer 6435).

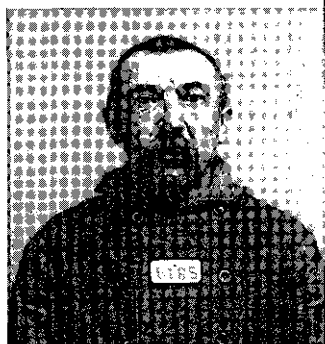
Personalia: Geboren op 18 december 1864 te 's-Hertogenbosch, zoon van Wilhelmus van Berkel en Antonetta van den Berk. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,675 meter.

Beroep en verblijfplaats: Letterzetter, laatst te Nijmegen.

Militaire dienst: Diende als dienstplichtige bij infanterie.

Strafblad: Hij was al eens eerder veroordeeld wegens landloperij.

Naam: WILHELMUS VAN DER LOO

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 22 juni 1896, landloperij (dossiernummer 6785).

Personalialia: Geboren op 24 januari 1856 te Geldrop, zoon van Hendrik van der Loo en Hendrika Neervens. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,634 meter.

Beroep en verblijfplaats: Timmerman zonder woonplaats.

Strafblad: Een maal eerder veroordeeld wegens landloperij.

Naam: ANTONIUS LEIJTE

Vonnis: Breda, 22 juni 1896, landloperij (dossiernummer 6806).

Personalialia: Geboren op 19 mei 1869 te Engelen, zoon van Jan Leijte en Elisabeth van Baardwijk. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,643 meter.

Beroep en verblijfplaats: Timmerman zonder woonplaats.

Strafblad: Een maal eerder wegens bedelarij en landloperij veroordeeld.

Naam: CORNELIS TANGE, bijgenaamd de Rooije

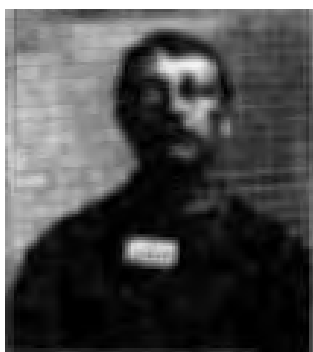
Vonnis: Breda, 22 juni 1896, landloperij (dossiernummer 7015).

Personalialia: Geboren op 2 augustus 1873 te Bergen op Zoom, zoon van Piet Tange en Geertruida Hagenaer. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,660 meter.

Beroep en verblijfplaats: Koopman zonder woonplaats.

Strafblad: Een eerdere veroordeling wegens landloperij.

Naam: MICHEL JACOBUS VERDUIN

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 23 juni 1896, landloperij (dossiernummer 3707).

Personalialia: Geboren op 17 oktober 1861 te Bergen op Zoom, zoon van Cornelis Verduin en Johanna van Tiggelen. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,546 meter.

Beroep en verblijfplaats: Schoenmaker zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende bij de infanterie.

Strafblad: Zes eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOHANNES DE JAGER

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 23 juni 1896, landloperij (dossiernummer 3711).

Personalia: Geboren op 14 september 1855 te Lage Zwaluwe, zoon van Yntze de Jager en Maria Mouthaan. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,722 meter. „Geplooid gelaat, brutaal uitzicht.”

Beroep en verblijfplaats: Werkman zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende in het Oost-Indische leger bij de infanterie.

Strafblad: Vier maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOHANNES CORNELIS SMULDERS

Vonnis: 's-Gravenhage, 23 juni 1896, landloperij (dossierno. 5256).

Personalia: Geboren op 13 november 1842 te Breda, zoon van Petrus Smulders en Catharina Wilhelmina Smits. Gehuwd met Johanna Wilhelmina van de Eerde.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,861 meter. „Dik onder oogen.”

Beroep en verblijfplaats: Suikerwerker te Rotterdam.

Militaire dienst: Diende in 1861–1862 bij de veldartillerie te Amersfoort.

Strafblad: Een maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: ADRIANUS JOANNES VAN DAASDONK

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 24 juni 1896, landloperij (dossiernummer 3783).

Personalia: Geboren op 21 september 1856 te Breda, zoon van Antonius van Daasdonk en Cornelia Timmermans. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,704 meter.

Beroep en verblijfplaats: Timmerman zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende als artillerist in het Nederlands-Oost-Indisch leger.

Strafblad: Was een maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: WILLEM BOETSKENS

Vonnis: Zutphen, 25 juni 1896, bedelarij (dossiernummer 3824).

Personalia: Geboren op 25 mei 1848 te Helmond, zoon van Willem Boetskens en Catharina Meeuws. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,673 meter.

Beroep en verblijfplaats: Schoenmaker zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende als dienstplichtige in het Nederlands-Indisch leger bij de infanterie.

Strafblad: Op 6 december 1878 was hij door de krijgsraad te velde te Kota Radja wegens poging tot moord veroordeeld tot tien jaar tuchthuisstraf. Hij genoot zes maanden 'afslag' (strafvermindering) en werd op 3 april 1888 ontslagen uit de strafgevangenis te Leeu-

Naam: WILHELMUS VERHOEVEN

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 26 juni 1896, landloperij (dossiernummer 4016a).

Personalia: Geboren op 14 maart 1840 te Etten-Leur, zoon van Elias Verhoeven en Johanna Speel. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,674 meter. „Geplooid en smal gelaat.”

Beroep en verblijfplaats: Arbeider zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende in het Nederlands-Oost-Indische leger bij de cavalerie.

Strafblad: Zes eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: WOUTERUS JOHANNES DE RUIJTER

Vonnis: Utrecht, 28 juni 1896, landloperij (dossiernummer 6399).

Personalia: Geboren op 4 december 1867 te Waalwijk, zoon van Godefridus Johannes de Ruijter en Henrica Pullen. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,749 meter.

Beroep en verblijfplaats: Leerlooier te Rotterdam.

Strafblad: Twee maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: PETRUS VERMUNT

Vonnis: Utrecht, 30 juni 1896, landloperij (dossiernummer 4084).

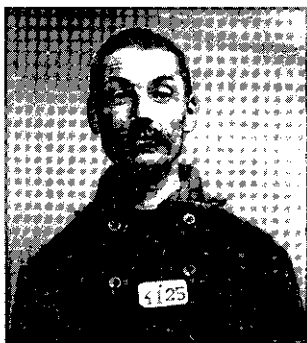
Personalia: Geboren op 14 april 1853 te Oudenbosch. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,562 meter. „Gelaat bedekt met zomersproeten. Licht gebogen rug.”

Beroep en verblijfplaats: Geen.

Militaire dienst: Diende bij de infanterie.

Strafblad: Twee maal eerder wegens bedelarij en landloperij veroordeeld.

Naam: JACOBUS ADRIANUS GENT

Vonnis: Breda, 1 juli 1896, landloperij (dossiernummer 4125).

Personalia: Geboren op 30 april 1859 te 's-Hertogenbosch, zoon van Martinus Gent en Cornelia Sibens. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,625 meter.

Beroep en verblijfplaats: Opperman te Bergen op Zoom.

Militaire dienst: Diende bij de infanterie.

Naam: MARTINUS QUEENE

Vonnis: Breda, 3 juli 1896, landloperij (dossiernummer 6930).

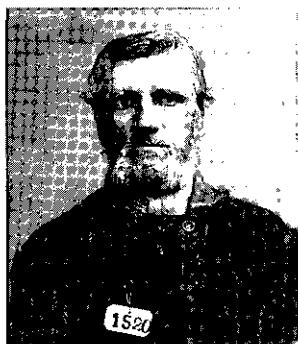
Personalia: Geboren op 18 februari 1855 te Boxtel, zoon van Bernardus Queene en Antonetta Wagenberg. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,633 meter.

Beroep en verblijfplaats: Arbeider te Tilburg.

Militaire dienst: Diende in 1876–1877 bij de huzaren.

Strafblad: Eerder was hij wegens verduistering door de rechtbank van Breda veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf.

Naam: JACOB DE BUIJSER

Vonnis: Utrecht, 6 juli 1896, landloperij (dossiernummer 1520).

Personalia: Geboren op 12 mei 1838 te Oosterhout, zoon van Baltes de Buijser en Baaltje van Sjoert. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,680 meter.

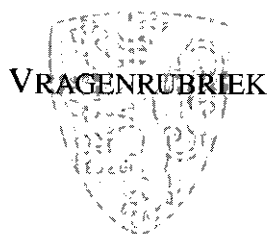
Beroep en verblijfplaats: Zonder beroep te Amsterdam.

Strafblad: Drie maal eerder veroordeeld wegens landloperij en bedelarij.

Wordt vervolgd

4) Ministerie van Justitie, *Geheim register van ontslagen gevangenen*, VII (1888) 8, no. 788.

5) *Geheim register*, VII (1888) 27, no. 820.

Vragen

Bastaarden

Het celibaatsgebod werd voor 1600 niet erg zorvuldig nageleefd. Het was niet ongebruikelijk dat een pastorie werd bewoond door een zielzorger met vrouw en kinderen. Maar ook kloosterlingen gingen seksuele relaties aan. Gezocht worden kinderen van priesters, nonnen en andere religieuzen.

G.C.M. van Dijk, Slotselaan 11,
5328 EP Rossum

Vaderschapsacties, vondelingen, zuigelingenmoorden

Onwettige kinderen werden vaak door hun vader niet erkend. De moeder kon dan het huwelijk met een andere vrouw ophouden of een vaderschapsactie beginnen. Hielp dat niet, dan moest zij op eigen krachten en kosten de bastaard opvoeden. Weigerde zij dat, dan kon zij het kind te vondeling leggen, er andere andere ouders voor 'kopen' of het direct na de geboorte doden. Ik zoek voorbeelden van zulke (door de vader of de moeder) ongewenste kinderen.

L.F.W. Adriaenssen
Van der Hoopstraat 85-3
1051 VD Amsterdam

Loman

Geertruij Cornelia Loman, katholiek gedoopt te Utrecht op 6 maart 1755 als dochter van Antonie Loman, die daar op 15 september

1753 was gehuwd met Johanna van Grimmelinkhuijzen. Wie weet waar de ouders geboren zijn? Ik kon hen in Utrecht niet vinden. Geertruij hertrouwde te Amsterdam in 1787 met Johannes Bernardus Stuns, die voor zover de akte van ondertrouw leesbaar is omstreeks 1754 is geboren te Berg Steinfort (D.). Wie weet meer over hen?

De Zwart

Johannes Wilhelmus Nederveen is in Den Bosch gedoopt op 23 april 1781 en daar overleden op 15 december 1835. Hij trouwde te 's-Hertogenbosch achtereenvolgens met Maria Petronella de Zwart (overleden op 21 mei 1805) en Maria Elisabeth Leeuw (1783-1870). Wie kent de ouders van de eerste vrouw?

Teurlinckx

Peter Teurlinckx trouwde te Tilburg op 15 maart 1739 met Maria Catharina van Dijk. Gezocht wordt informatie over Peter.

Schulten

Christiaan de Bois uit Gouda was gehuwd met de in 1763 geboren Sophia Schulten, die op 21 februari 1838 zou zijn overleden te Breda, aldus een vooroorlogse genealogie-Van Vlijmen. De overlijdensdatum is echter onvindbaar. Wie weet meer over Sophia?

Antwoorden

Van Swol (*De Brabantse Leeuw*, 1998/1)

BARENT VAN SWOL en Lucy Peeter Adams waren de ouders van:

1. Gertrudis, te Oisterwijk gedoopt op 5 september 1709.
2. Petrus, te Tilburg gedoopt op 11 augustus 1711.

Barent hertrouwde te Tilburg op 5 december 1712 met Gertrudis Jan van Leysenbergh, die de moeder werd van zijn kinderen:

4. Gerardus Bernard, te Tilburg gedoopt op 27 augustus 1713.

5. Joanna, te Tilburg gedoopt op 26 september 1719.

GERRIT VAN SWOL, vrijgezel uit Grave, *ruyter* onder generaal-majoor Wibbenin, trouwde te Breda op 3 december 1679 met Gertrudis Hagelbergh.

BERENDT VAN SWOL, weduwnaar, hertrouwde te Grave op 22 januari 1645 met Metje Bramingh. Een van hun kinderen was:

1. Gerhardus, te Grave gedoopt op 20 februari 1650.

P.L. Leget-Kuijlen,
Dr. Hermanslaan 36, 5348 JK Oss

Tenzij anders vermeld zijn de gebruikte archiefbronnen beperkt tot doop-, trouw- en begraafboeken, burgerlijke stand en bevolkingsregister.

Biografie

> Abraham den Engelse (1768-1818), burgemeester van Klundert, in: *De Overdracht*, XIV (1998, no. 1), 19-32.

> Alphons Bouwman, NSB-burgemeester van Budel (1894-1968), in: *Aa-kroniek*, XVII (1998) 40-61.

> Petrus Johannis Franciscus Cranen (1899-1983) uit Lieshout, missionaris rond 1930, in: *D'n Effer*, XII (1998) no 4, 27-33; no. 6, 20-30.

> Pieter Buerman (1659-1743), tavernier en tollenaar uit Nispen, in: *De Spijcker*, LV (1998) 59-77.
> Antonie Christiaan Spierings

(1851–1914) uit Den Dungen, leerlooier en grootgrutter, in: *Het Griensvenneke*, XXIII (1998) 18-21.

Prosopografie

- Vreemdelingen te Oost-, West- en Middelbeers in 1830–1834, in: *De Berse*, VIII (1998) no. 1, 1-5.
- Pastoors van Oostelbeers sinds 1877, in: *De Berse*, VIII (1998) no. 1, 12-14.
- Kotschoolleerlingen te Rolduc uit het land van Cuijk, 1843–1942, in: *Merlet*, XXXIV (1988, no. 1) 15-18.
- Jaargetijden te Schijndel, zestiende eeuw, in: *Heemkunde Blad* VIII (1998, no. 1) 2-11.
- Slachtoffers van de Franse raid op Reusel in 688, in: *De Schééper*, IX (maart 1998) 31-32.
- De clerus van Essen-Kalmthout, in: *De Spijcker*, LV (1998) 174.
- Bevolking van Nuland in 1810, in: *Sporen. Een bloemlezing uit tien jaar Spoorzoeker* (Nuland, 1997) 61-70.
- Veldwachters van Nuland, 1794–1940, in: *Sporen. Een bloemlezing uit tien jaar Spoorzoeker* (Nuland, 1997) 95-126.

Genealogie

- Van der Heijden te Dinther, Vorstenbosch en Uden (1779 e.v.), in: *De Wojstap-kroniek*, XVIII (1998, no. 1) 14-22.

➤ De heren van Deurne (1759–1988), in: *D'n Uytbeyndel*, no. 39 (voorjaar 1998) 13-20.

➤ De Vries te Schijndel (1856–1936), in: *Heemkunde Blad*, VIII (1998, no. 1) 12-18.

➤ Brzowski te Son en Breugel, 1919 e.v., in: *Heem Son en Breugel*, (1998, no. 1) 11-20.

➤ Verhoeven te Berlicum (1695–1991), in: *Achterum*, II (1998, no. 1) 18-21.

➤ Joodse Udenaren afstammende van Abraham Zanenberg, in: *Sprokkelingen*, XII (februari 1998) 4-10.

➤ De grafzerk van Heijlwich van Raassen, vrouw van Wouter de Jegher (1614), in: *Heemschild*, XXXII (1998, no. 1) 10-14.

MEDEDELINGEN

Genealogische dag

Het rijksarchief te 's-Hertogenbosch organiseert op 19 september 1998 de derde genealogische dag. Iedere stamboomonderzoeker is welkom. Er zijn talloze stands met informatie over archiefbron-

nen, bidprentjes, databestanden en publicaties. Het thema van dit jaar is belastingen. Belastingarchieven vormen belangrijke bronnen voor genealogisch onderzoek.

Voor inlichtingen: Rijksarchief in Noord-Brabant, tel. 073-6818500.

Aanvulling Van Os

In de vorige aflevering werd het vermoeden uitgesproken dat de door Jeroen Bosch geportretteerde Bossche stadssecretaris Peter van Os wegens de oorlogsomstandigheden Oss had verlaten (op p. 118).

In het hoofdstuk over de oorlogslasten op het platteland van de stadsrekening van 1507–1508 komt een post voor, die dat bevestigt: „Item meesteren Peteren van Oss, van dat hy met zynen bruederen croonden, dat huer vaders huys, by tyde die Hertoige van Zassen Oss stercken woude, tot gemeyn proffijte, ontwee, gegraven ende zeer gebroken was, hem by den Gedeputeerden vander Meyerien dair voer toegevueght ende betaelt 12 Rins. gul.”¹

1) R.A. van Zuijlen, *Inventaris der archieven van de stad 's-Hertogenbosch, chronologisch opgemaakt en de voornaamste gebeurtenissen bevattende. (Stadsrekeningen van het jaar 1399–1800)* (2 stukken; 's-Hertogenbosch, 1863–1866) I, 172, 173.

Aan dit nummer is meegewerkt door:

A.M. Bosters, Koningin Julianalaan 339, 2273 JJ Voorburg

L.F.P.M. de Brouwer, Wilgenlaan 11, 5071 CA Udenhout

A. van Moolenbroek en M.W.C.J.N. van Moolenbroek-Vogels, Feliciadal 6, 5551 BX Valkenswaard

L.F.W. Adriaenssen, Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

J.G.N.M. van der Zanden, Klaverveld 4, 4854 KW Bavel

De Brabantse Leeuw

Het genealogische en heraldische tijdschrift De Brabantse Leeuw wordt al sinds 1952 uitgegeven. In het tijdschrift treft u zowel stamboomafstammingen aan als complete genealogieën, reconstructies of besprekingen van voor een familie belangrijke voorvallen, lijsten van bepaalde beroeps- en bevolkingsgroepen enzovoorts. Behalve genealogische en prosopografische bijdragen bevat het blad ook artikelen op het vlak van de heraldiek, de banistiek, de zegelkunde en incidenteel ook de heemkunde. De Brabantse Leeuw verschijnt jaarlijks in vier afleveringen van elk 64 pagina's. Elke jaargang wordt voorzien van een alfabetisch naamregister.

Registers

Tot de service van De Brabantse Leeuw behoort ook HazaZoek, een verzameling van alle registers van het tijdschrift. Met deze cumulatieve index kan een genealoog zich pijlsnel toegang verschaffen tot de inhoud van alle jaargangen. Elk jaar verschijnt er een aanvulling op diskette. Ook de registers van het Genealogisch Tijdschrift voor Oost-Brabant zijn in HazaZoek opgenomen.

Helpende hand

De Brabantse Leeuw wordt gekenmerkt door artikelen die meer bevatten dan alleen data en beroepen. De hoge kwaliteit van de artikelen resulteert in een grote informatieve waarde. Ook uw genealogie of stamreeks kan een plaats krijgen in De Brabantse Leeuw, zodat deze voor andere onderzoekers en belangstellenden toegankelijk wordt gemaakt. Mogelijk heeft u voldoende materiaal verzameld en geordend, maar schrikt u terug voor het schrijven van een artikel. In dat geval wil de redactie van De Brabantse Leeuw u graag de helpende hand bieden met advies en begeleiding. Schroomt u daarom niet om contact op te nemen met de redactie, als u meent dat u waardevol materiaal bezit dat een publicatie verdient.

Familieboeken

Naast publicatie in het tijdschrift kan De Brabantse Leeuw uw genealogie ook in boekvorm uitgeven, als deel van de reeks Brabantse Stambomen. Ook hierbij wil de redactie u graag met begeleiding en advies ter zijde staan. In de serie Brabantse Stambomen is al een aantal familiegeschiedenissen verschenen. Verschillende andere familieboeken zijn in voorbereiding.

Stichting BRG

Het tijdschrift De Brabantse Leeuw wordt sinds 1995 uitgegeven door de stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening. De stichting BRG geeft historische publicaties uit en verschillende tijdschriften. Verder organiseert de BRG jaarlijks tal van cursussen en lezingen over de Brabantse geschiedenis. Voor genealogen zijn drie cursussen interessant: het Bosch' protocol, genealogie voor beginners en genealogie voor gevorderden. Stamboomonderzoek is vaak een eerste kennismaking met de historie van Brabant. Sommige genealogen ontwikkelen zich tot lokale of regionale geschiedvorsers, tot heemkundigen of archeologen. Ook voor hen biedt de stichting BRG lezingen, cursussen en andersoortige ondersteuning.

STICHTING BRABANTSE REGIONALE GESCHIEDBEOEFENING

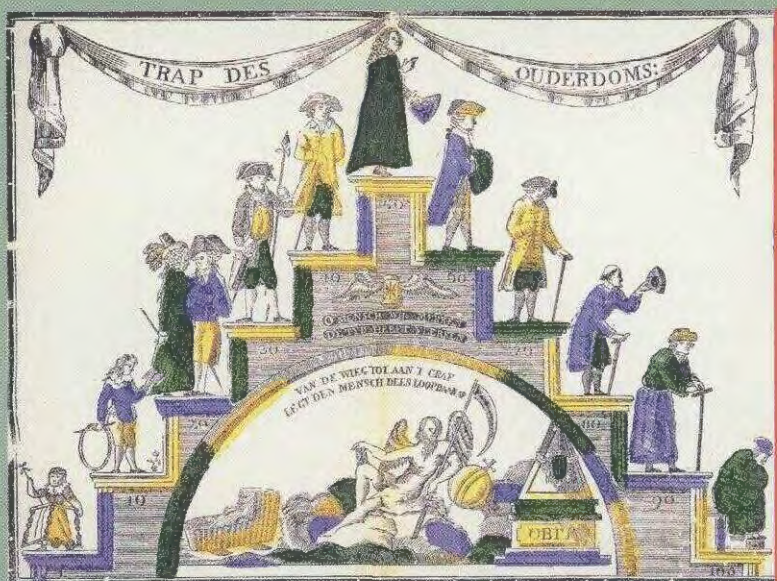
Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

Telefoon: (073) 6146193 / Fax: (073) 6123546

INHOUD

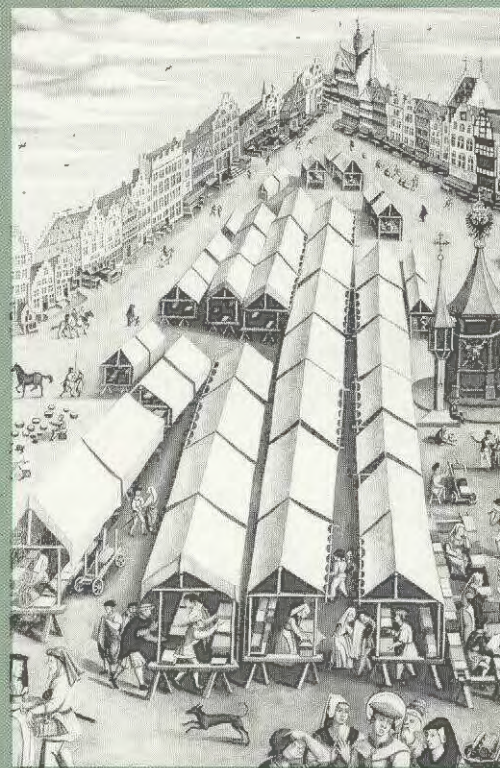
Meulendijk, Meulendijks	Th.H. Meulendijks 129
Snacken uit Brabants Zuid-Westerkwartier	A.M. Bosters 139
De Diessense tak van de familie Schilders	L.F.W. Adriaenssen 147
De Brouwer uit Moergestel	L.F.P.M. de Brouwer 162
Het brouwersgeslacht Snieders te Dommelen	A. van Moolenbroek en M.W.C.J.N. van Moolenbroek-Vogels 175
"Lieden zonder eergevoel"	L.F.W. Adriaenssen en J.G.N.M. van der Zanden 180
Sprokkelingen	161, 179

Th.H. Meulendijks	129
A.M. Bosters	139
L.F.W. Adriaenssen	147
L.F.P.M. de Brouwer	162
A. van Moolenbroek en M.W.C.J.N. van Moolenbroek-Vogels	175
L.F.W. Adriaenssen en J.G.N.M. van der Zanden	180
161, 179	

Vragenrubriek	191
Genealogie en heemkunde	191
Mededelingen	192

DE BRABANTSE LEEUW

TIJDSCHRIFT VOOR GENEALOGIE

HET BROUWERSGESLACHT SNIEDERS TE DOMMELEN

A. VAN MOOLENBROEK EN M.W.C.J.N. VAN MOOLENBROEK-VOGELS

Afkortingen

SRE Streekarchief Regio Eindhoven

(Vervolg van p. 179)

V. JACOBUS JANS SNIEDERS werd op 14 augustus 1727 gedoopt te Dommelen, waar hij bleef wonen als bierbrouwer. Bovendien was hij landbouwer, wat blijkt uit de schade van f 39:5:0 die hij leed aan de zware hagelslag van zondag 30 juli 1797.¹² In 1768, 1778 en 1794 was hij burgemeester en in 1768 collecteur van 's lands belastingen. Zijn ondertrouwakte, maar ook andere stukken ondertekende hij als *Jacobus Snijders*.

Te Valkenswaard trouwde hij op 21 februari 1723 met de 29-jarige Pitronella Janse Sleuwens, die daar was gedoopt op 17 januari 1744 als dochter van Jan Pauwels Sleuwens en Adriana Weijmans. Toen zij te Dommelen in 5 september 1814 overleed, werd zij geboekstaafd als landbouweresse. Op 24 oktober 1796 had zij met haar man een mutueel testament gemaakt.¹³

Bij Jacobus woonde zijn broer Hubertus Snieders¹⁴ in, die een celibatair leven leidde. Hij wist niet alleen hoe hij bier moest brouwen, maar ook hoe het werd gedronken. Toen het te gortig werd, wendden Jacobus en zijn vrouw zich tot schepenen van Dommelen, aan wie zij meldden dat Hubertus, dan 50 jaar oud, zich *sedert eenige tijd, en nu daeglijx sijn teenemael heeft overgegeven tot den drank en sat suipen, met verquistigh van al zijn geld, vloekende en sweerende op eene godlasterende wijze*. Hij dreigde te verongelukken, verdrinken of verstikken en zich te ruïneren door zijn hele hebben en houden er door te jagen. Samen met de andere broers, Jan en Goijaert Snieders, vroegen zij om 'confinement' (opsluiting) tot beternis zou intreden en curatele van de losbol. Het schepencollege stemde in met de opsluiting voor een jaar in een *bequaem en stil huys*.¹⁵

Enkele jaren later machtigde Hubertus Snieders, dan woonachtig te Achel in het land van Luik, zijn drie broers om naar eigen goeddunken een deel van zijn bezittingen te verkopen. De Dommelse goederen, waaronder *een huys, schuur, stallinge, hof en aangelah met een kleyn huysje daar bij staande, samen groot omtrent*

12. SRE, Dommelen R 21, f 122^v.

13. SRE, Dommelen R 21, f 108^v.

14. Zie de vorige aflevering, p. 178.

15. SAE, Dommelen R 5B, 27 augustus 1785 (inv. Smit).

de thien lopense, werden in 1794 door Jacobus, Jan en Goijaert Snieders gekocht.¹⁶ Nog enkele jaren later, op 16 juli 1796, gaven de drie gebroeders aan Hubertus, dan woonachtig te Schaft, een jaarlijkse toelage van f 200.

De kinderen uit dit huwelijk zijn:

1. Joannes Josephus Snieders, bierbrouwer, is te Dommelen gedoopt op 11 maart 1778 en stierf aldaar op 24 oktober 1842.
2. Adriaen Snieders, volgt onder VI op pagina 194.
3. Maria, te Dommelen gedoopt op 20 juni 1783.

VI. ADRIAEN SNIEDERS, bierbrouwer en landbouwer, is te Dommelen gedoopt op 1 november 1781 en stierf aldaar op 31 mei 1853. Te Borkel en Schaft was hij op 23 juni 1816 getrouwd met Gertrujda Elisabeth Cox, dochter van Gerardus Cox en Maria Anna Smets. Zij is op 2 juni 1788 gedoopt te Schaft en stierf te Dommelen op 17 september 1833.

Uit dit huwelijk zijn geboren:

1. Jacobus Snieders, bierbrouwer, is te Dommelen geboren op 24 juli 1820 en overleed aldaar op 17 november 1854. In 1836 werd hij broeder van het Sint-Martinusgilde van het Heilig Sacrament in zijn woonplaats.
2. Joannes Gerardus Snieders is op 16 november 1821 geboren te Dommelen, werd in 1856 broeder van het Martinusgilde aldaar en is er overleden op 3 mei 1886.
3. Petronella Francisca, te Dommelen geboren op 29 juli 1823, aldaar overleden op 9 augustus 1823.
4. Petrus Josephus Snieders, volgt onder VII op pagina 194.
5. Maria Anna Cornelia Snieders werd op 15 december 1826 te Dommelen geboren en trouwde daar op 7 juli 1855 met de wasbleker Jasper van de Ven. Deze is geboren te Aalst op 10 juni 1831. Johannes van de Ven en Johanna Verhoeven waren zijn ouders.
6. Petronella Cornelia Snieders, op 26 februari 1828 te Dommelen geboren, trouwde aldaar op 25 mei 1868 met Cornelis Ooms. Deze slachter is op 22 september 1837 geboren te Oisterwijk als zoon van Peter Ooms, slachter te Tilburg, en van Johanna Lucia Helena Paijmans.
7. Maria Sophia, te Dommelen gedoopt op 14 april 1829, aldaar overleden op 17 maart 1830.

VII. PETRUS JOSEPHUS SNIEDERS, op 31 oktober 1824 geboren te Dommelen, werd door Petrus Norbertus Panken, geschiedschrijver en schoolmeester uit Westerhoven, beschreven als een man met „een buitengewone zware ligchaamsgestalte”; hij „oefende zijne zaken en bedrijf op een uiterst drukke en aanzienlijke wijze uit.”¹⁷ In 1855 werd hij lid van het Sint-Martinusgilde van het Heilig Sacrament te Dommelen en in 1881 werd hij wegens overtreding van de wet op de hondsdelheid veroordeeld tot een boete van f 1 of

16. SAE, Dommelen, R 15, f 14.

17. Dagboek van Petrus Norbertus Panken, p. 1333.

een dag gevangenisstraf, plus de gerechtskosten en inbeslagname van zijn hond.¹⁸

Hij was evenals zijn vader, grootvader, overgrootvader en betovergrootvader bierbrouwer en landbouwer. De bierbrouwerij kreeg in zijn tijd de naam Oranjeboom Bierbrouwerij, genoemd naar het café van die naam dat Snieders aan huis hield. Bovendien trok hij inkomsten uit zijn ossen. De *Meijerijsche Courant* van 7 september 1881 meldde: „Uit den gunstig bekenden stal van den heer P.J. Snieders te Dommelen werd heden morgen een 3-jarigen vetten os herwaarts gebracht, wiens gewicht op ongeveer 600 kilo wordt geschat. Dit pracht-exemplaar is aangekocht door den heer L. Wijnbergen, slagter alhier, wiens hal a.s. Donderdag met dit kollossale dier zal prijken. Bovenstaand bewijst wel dat de Heer Snieders zijn gunstig bekenden naam als vetmester met trots handhaaft, ook dat de Heer L. Wijnbergen er op uit is zijnen klanten puik vleesch te verschaffen.”

Op 15 november 1862 trouwde hij te Oerle met Wilhelmina Heeren, die daar was geboren op 20 mei 1835 als dochter van Willem Heeren en Maria Cornelia van Hout en op 24 augustus 1889 te Dommelen kwam te overlijden. Haar man was haar op 4 september 1882 voorgegaan.

Hun kinderen waren:

1. Adriaan Snieders¹⁹ (Adrianus Cornelius), geboren te Dommelen op 31 maart 1865, vestigde zich als bierbrouwer te Stratum. Te Valkenswaard trouwde hij op 27 mei 1893 met Francisca Catharina Willems, dochter van Jan Franciscus Willems, slager, en van Anna Maria Schoone. Zij is geboren te Bergeyk op 5 december 1871.

Haar vier kinderen waren:

- A. Wilhelmina Anna Maria, op 13 december 1894 geboren te Stratum.
 - B. Petrus Jozephus Franciscus, op 5 november 1896 geboren te Stratum.
 - C. Anna Maria Jozephina, geboren te Stratum op 22 februari 1899.
 - D. Maria Petronella Francisca, op 27 december 1900 geboren te Stratum.
2. Geertruda Maria Cornelia Snieders, geboren te Dommelen op 25 maart 1867, trouwde daar op 30 april 1892 met Petrus Franciscus Coppens en kwam er te overlijden op 24 april 1937. Haar man, landbouwer, zoon van Petrus Jozephus Coppens en Jacoba Hoevenaars, is te Dommelen geboren op 19 december 1854 en daar overleden op 22 juli 1921.
 3. Willem Snieders (Wilhelmus Cornelius), geboren te Dommelen op 14 augustus 1869 en aldaar overleden op 12 februari 1945. Hij was bierbrouwer en vaandrig (1893) van het Sint-Martinusgilde van het heilig Sacrament te Dommelen.

18. *Meijerijsche Courant*, 27 april 1881.

19. Hij werd in 1882 broeder van het Sint-Martinusgilde van het Heilig Sacrament te Dommelen.

In 1884 zette hij de mechanisatie van de brouwerij in met het plaatsen van een *handmoutmolen*, bestaande uit een *maalbak*, die op *zolder* van het gebouw geplaatst wordt en twee *ijzeren walsen* die met de hand door draaien in beweging gebracht worden, aldus de *hinderwetvergunning*.²⁰ Vervolgens verrees er in 1896 een nieuwbouwinrichting met *eene stokerij* met twee *ovens*, twee *bier- en waterketels*, elk met een inhoud van ± 66 hectoliter, *eene roerkuip* met een inhoud van ± 31 hectoliter, aangedreven door een *petroleummotor* van 7 effectieve paardenkrachten.²⁰ In 1900 werd een *stoommachine* geïnstalleerd van wel 12 paardenkrachten, een *stoomketel* met een *verhittingsoppervlak* van 18 m^2 en een *stokerij* met een oven en een 14 meter hoge *schoorsteen*.²⁰ De productiecapaciteit was daarmee gegroeid tot 20 hectoliter per maand. Elektromotoren met 10, 4 en $3\frac{1}{2}$ PK volgden in 1921.²⁰

Na een rechterlijke uitspraak uit 1931 werd de naam De Oranjeboom toegekend aan de brouwerij te Breda. Het bedrijf van Snieders bleef bekend als Dommelsche Bierbrouwerij.

Op 1 oktober 1894 trouwde Willem te Dommelen met Adriana Maria Willems, dochter van de molenaar Lambertus Willems en Maria Elizabeth Keunen, die daar was geboren op 12 januari 1873 en er overleed op 12 juli 1955.

Kinderen nit dit huwelijk:

- A. Wilhelmina Maria Cornelia Snieders, geboren te Dommelen op 19 juli 1895, trouwde met Michiel Renier Henri Marie Maes, te Stramproy geboren op 2 oktober 1892, bierbrouwer aldaar en kerkmeester van de Sint-Willibrordparochie, te Stramproy overleden op 13 december 1959. Zijn weduwe stierf te Tilburg op 21 november 1968 ten gevolge van een verkeersongeval.
- B. Elisabeth Maria Cornelia, op 19 augustus 1896 geboren te Dommelen, aldaar overleden op 17 oktober 1896.

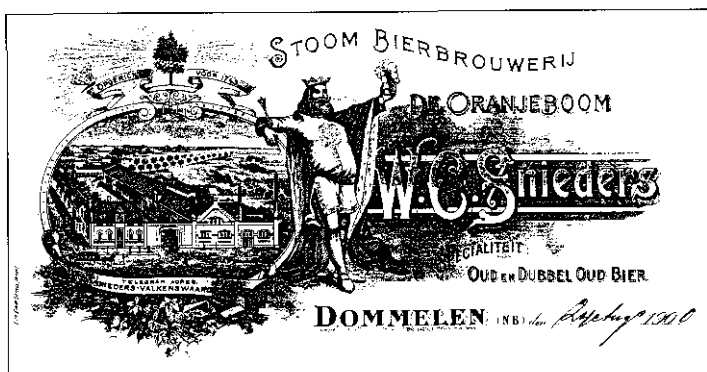

Briefhoofd uit 1869.

20. SRE, Hinderwet- en bouwvergunningen.

- C. Augusta Bernarda Maria Snieders, te Dommelen geboren op 1 oktober 1897, trouwde aldaar op 6 september 1927 met Jacobus Theodorus Hoekx, tandarts te Helmond, zoon van Peter Hoekx en van Aldegonda Maria Maas. Hij is geboren te Valkenswaard op 15 september 1895 en stierf te Dommelen op 31 maart 1956. Zijn weduwe overleed op 29 september 1889 te Bilthoven en werd te Dommelen begraven.
- D. Levenloos geboren kind: Dommelen, 20 januari 1900.

Briefhoofd uit 1900.

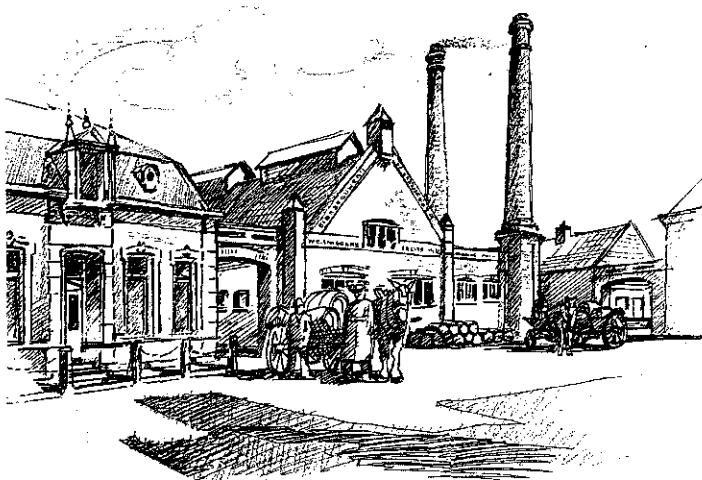

- E. Joseph Snieders (Josephus Petrus Mathias) is te Dommelen geboren op 24 februari 1901 en was bierbrouwer; hij had de zakelijke leiding van de N.V. Dommelsche Bierbrouwerij. Hij was beschermheer van het Martinusgilde en werd geridderd in de Orde van Oranje-Nassau en de Orde van Sint-Silvester. Op 6 januari 1982 is hij te Eindhoven overleden.

Op 3 mei 1930 was hij te Weert getrouwd met Maria Helena Cornelia Mathea Meewis, die daar is geboren op 13 april 1907 als dochter van Joannes Henricus Franciscus Meewis en Helena Cornelia Kneepkens. Uit haar huwelijk waren drie kinderen geboren, van wie de oudste zoon, Wilhelmus Cornelius Maria Snieders, commissaris werd van de Dommelsche Bierbrouwerij en de dochter trouwde met J.A.M. Swinkels van Bavaria-bier.

- F. Elisabeth Maria Theresia Snieders, geboren te Dommelen op 27 juli 1902, trouwde daar op 8 september 1930 met Nicolaas Jacobus Franciscus Maria Konings, geboren te Roosendaal op 30 augustus 1891, huisarts, ridder in de ordes van de heilige Gregorius de Grote en Oranje-Nassau, lid van het kerkbestuur van de Sint-Jan, lid van de Erewacht van het heilig Sacrament en van het Maria-legioen, zoon van Petrus Cornelius Maria Konings en Johanna den Ronden. Hij stierf te Roosendaal op 20 mei 1961.
- G. Anna Maria Petronella Snieders, geboren te Dommelen

De brouwerij in 1916 door Gerard van Zwieten.

- len op 5 oktober 1903, trouwde met Theodorus Timmermans, handelaar in textiel, geboren te Maaseik op 17 februari 1899. Hij was officier in de Orde van Leopold II, ridder in de Kroonorde en in de Leopoldsorde en drager van het Burgerlijk Kruis eerste klasse. Op 16 oktober 1973 is hij te Maaseik overleden.
- H. Lambertus Johannes Maria Snieders, geboren te Dommelen op 22 mei 1905, werd huisarts te Reusel en stierf te Eindhoven op 16 februari 1984. Hij trouwde te Bladel en Netersel op 9 november 1939 met Catharina Maria Vincentia Cox, dochter van Franciscus Johannes Cornelis Cox, notaris te Bladel, en van Jacoba Wilhelmina van Dijk, geboren te Eindhoven op 19 juli 1918. Zij kregen zes kinderen.
- I. Johannes Bernardus Maria Snieders, bierbrouwer, is te Dommelen geboren op 22 oktober 1906 en daar overleden op 25 januari 1987. Te Venlo trouwde hij op 25 februari 1935 met Agnes Martina Hubertina Bartels, die daar was geboren op 12 maart 1911 en is gestorven te Valkenswaard op 10 december 1989. Zij was een dochter van Hubertus Caspar Joseph Bartels en Hendrica Agnes Anastasia Winters en werd de moeder van negen kinderen.

- J. Wilhelmus Alphonsus Maria Snieders, tandarts, geboren te Dommelen op 4 december 1907, overleden te Oosterhout op 23 juli 1989. Te Bladel en Netersel trouwde hij op 31 december 1952 met Theodora Anna Josepha Cox, volle zus van zijn schoonzus en zwager, geboren te Eindhoven op 24 april 1925. Drie kinderen werden in dit huwelijk geboren.
- K. Maria Anna Hendrica Snieders, geboren te Dommelen op 23 maart 1909, trouwde met Cornelis Johannes van

Hengstum, notaris, geboren te Woerden op 16 juni 1902 en te Bussum overleden op 19 maart 1980.

- L. Augustinus Bernardus Josephus Snieders is te Dommelen geboren op 26 juli 1910 en was student te Rolduc, toen hij op 15 april 1926 bezweek aan een verkeersongeval tussen Riethoven en Eersel.
- M. Frans Snieders (Franciscus Augustinus Wilhelmus) is geboren te Dommelen op 4 oktober 1911. Hij was de vierde uit het gezin die trouwde met een kind van het echtpaar Cox-Van Dijk: Maria Geertruda Francisca, geboren te Eindhoven op 30 oktober 1919 en overleden te Dommelen op 24 februari 1982. Van zijn vader kreeg Frans de technische leiding over de bierbrouwerij. Hij werd de vader van zeven kinderen.
- N. Alida Alphonsa Augusta, op 18 januari 1913 te Dommelen geboren en daar overleden op 2 juli 1913.
- O. Alida Alphonsa Josephina Snieders, geboren te Dommelen op 13 januari 1915, trouwde te Valkenswaard op 20 mei 1946 met Frans Cox, huisarts, geboren te Eindhoven op 8 mei 1916, volle broer van haar schoonzus. Hij stierf te Roosendaal op 4 juni 1990.

Vbis. JAN SNIEDERS werd op 25 april 1734 te Dommelen gedoopt en leefde nog in 1802. Van zijn ouders erfde hij een huis aan de Groenstraat te Dommelen en een aantal percelen land.²¹ Te Bergeyk trouwde hij op 12 januari 1772 met Johanna Maria Bogaers uit Riethoven, dochter van Theodorus Bogaers en van Aldegonda Smits. In dat jaar vestigden zij zich te Riethoven.²²

Hun kinderen waren:

- 1. Jan Theodorus Snieders, volgt onder Vbis op pagina 200.
- 2. Maria Theresia Snieders is omstreeks 1775 geboren te Riethoven en trouwde te Bergeyk op 15 oktober 1797 met Hendrik de Leijer uit Boxtel, die even oud was als zij.
- 3. Jacobus Snieders is op 11 juni 1779 te Riethoven gedoopt en werd bierbrouwer en landbouwer. Op 13 juli 1806 trouwde hij te Bergeyk met de landbouwster Wilhelmina Smulders, geboren te Waalre rond 1780, dochter van Thomas Smulders en Gertruda Roijers, overleden te Riethoven op 28 april 1813.

In tweede echt trouwde Jacobus op 4 februari 1815 te Riethoven met Dimphna Kusters, landbouwster, dochter van Theodorus Kusters en van Wilhelmina Rademakers. Zij is te Riethoven gedoopt op 3 juli 1788 en werd de moeder van de hiernavolgende kinderen. Jacobus Snieders stierf te Riethoven op 25 september 1847.

- A. Theodorus, te Riethoven geboren op 7 maart 1817.
- B. Bartholomeus Snieders, landbouwer, is geboren te Riethoven op 6 november 1818 en stierf daar op 25 oktober 1847.
- C. Jacobus, te Riethoven geboren op 31 januari 1821.

21. SRE, Dommelen R 20, f 14, 21 maart 1772.

22. SAE, Dommelen R 20, f 18^v, 16 april 1772.

- D. Wilhelmina Snieders, te Riethoven geboren op 5 februari 1823, trouwde aldaar op 18 november 1854 met Philippus Wouters en stierf er op 10 februari 1875. Haar man, *dienstknecht toen hij trouwde, was op 31 december 1828 geboren te Hoogeloon uit het huwelijk van de landbouwers Andries Wouters en Anna Maria Beerens.*
- E. Maria Theresia Snieders, op 25 oktober 1824 geboren te Riethoven, trouwde daar op 27 mei 1859 met de wever Cornelis Peeters, zoon van Franciscus Peeters en van Maria Schippers. Hij is te Veldhoven geboren op 23 augustus 1822.
- F. Jan Francis Snieders, landbouwer, is op 29 november 1827 geboren te Riethoven en stierf aldaar op 24 december 1842.

Vibis. JAN THEODORUS SNIEDERS is te Riethoven gedoopt op 29 oktober 1772 en vestigde zich als bierbrouwer en landbouwer te Bladel, waar hij op 10 augustus 1806 trouwde met Johanna Maria Helselmans, dochter van Reinier Helselmans en van Lucia Lombarts. Zij is te Bladel gedoopt op 5 februari 1783. Daar stierf J.Th. Snieders op 16 februari 1842. Hij had met zijn gezin gewoond aan de Markt in het door zijn vrouw geërfd woonhuis annex logement, bierbrouwerij en hoeve Den Rooden Leeuw.²³

Kinderen:²⁴

1. Antoon Snieders, geboren te Bladel op 13 februari 1809 en daar overleden op 10 juni 1849, erfde de bierbrouwerij en het landbouwbedrijf van zijn ouders.²⁵ In 1848 schoot hij zich koning van het kruisbooggilde. Op zijn koningsschild is een hopmand met twee gaffels afgebeeld.²⁶
2. Johannes Renier stierf 2 jaar oud te Bladel op 22 juni 1812.
3. Renier, te Bladel geboren op 20 augustus 1811 en daar gestorven op 15 december 1811.
4. Jan Renier Snieders²⁷ is geboren te Bladel op 21 november 1812 en stierf te Turnhout op 9 april 1888. Hij volgde onderwijs te Roermond en Eindhoven en behaalde aan de universiteit van Leuven de academische graad van doctor in de geneeskunde en trouwde te Eindhoven op 5 mei 1841 met Theresia Mechtilda Pijpers, dochter van Hendrikus Josephus Antonius Pijpers en Maria Josepha Snieders.²⁸ Zij is te Eindhoven geboren op 24 juni 1811 en stierf te Turnhout op 27 maart 1883.

Jan Renier onderscheidde zich als volksschrijver en als ijveraar voor de volksgezondheid als arts en wetsdokter. Hij bekleedde functies bij de gezondheidszorg voor de armen van het bureel van weldadigheid, de gezondheidsdienst van de gevangenis, het ziekengasthuis, het Heilig-Grafgesticht, het godshuis van grijsaards en bij de wezenzorg.

Hij was voorzitter van het Davidsfonds en was als realistische romanschrijver over het Kempense volksleven conservatief. Na 1870 keerde hij zich als uitgesproken rooms-katholiek

23. J. Persyn, „Snideriana”, *Verlagen en mededeelingen der Koninklijke Vlaamsche Academie voor taal- en letterkunde* (1925) 9, 10.

24. Th. Ign. Welvaarts, *Geschiedenis van Bladel en Netersel naar de archieven van Postel's abdij* (Eindhoven, 1890) 115-118.

25. J.W.M. Peijnenburg, *Geschiedenis van Bladel & Levensbeschrijving van August Snieders* (1962) 23, 24.

26. Welvaarts, *Geschiedenis van Bladel en Netersel*, 75.

27. Welvaarts, *Geschiedenis van Bladel en Netersel*, 115.

28. Zie de vorige aflevering, p. 179.

Jan Renier Snieders.

tegen het liberalisme. In 1887 werd hij vereerd met een benoeming tot eredoctor in de wijsbegeerte en letteren aan de universiteit van Leuven.

Sinds 1930 prijkt er een aan hem gewijd monument op het Patersplein te Turnhout.

5. Joseph Snieders²⁹, geboren te Bladel op 21 juni 1815, was burgemeester en secretaris van zijn geboortedorp van 1852 tot 1878 en in 1871–1878 tevens lid van de Provinciale Staten van Noord-Brabant. Hij is op 22 juli 1878 te Bladel overleden.
6. Lodewijk Theodorus Snieders, op 10 november 1817 geboren te Bladel, overleden aldaar op 13 december 1876. Hij was musicus en kreeg vooral bekendheid als oprichter van de fanfare L'Union in 1843.
7. Francis, geboren te Bladel op 20 maart 1821 en daar overleden op 10 juli 1821.
8. Frans Cornelis Snieders is te Bladel geboren op 27 juli 1822 en aldaar overleden op 10 april 1886. Hij volgde zijn broer op als burgemeester van Bladel, wat hij bleef tot zijn dood. Als laatste van zijn familie had hij Den Rooden Leeuw bewoond.
9. Augustinus Renier Snieders is op 8 mei 1825 te Bladel geboren, trouwde te Antwerpen op 21 oktober 1865 met Henrica Maria Kets en stierf te Borgerhout op 19 november 1904. Zijn vrouw, een dochter van de klerk Jacobus Carolus Kets en van Maria Francesca Hanog, is op 22 januari 1845 te Antwerpen geboren en stierf daar op 29 november 1902.

August Snieders maakte naam als letterkundige. Hij was hoofdredacteur van *Het Handelsblad van Antwerpen*, een dagblad dat spraakmakend was in de Vlaamse rooms-katholieke pers en spreekbuis was van de Vlaamse beweging. Daarvan was ook August een voorvechter. Hij was bevriend met Hendrik Conscience, de schrijver die in Vlaanderen bekend staat als de man die zijn volk leerde lezen. Het is dan ook niet toevallig dat in een van de toegangen tot het Henri Conscienceplein te Antwerpen tegen de zijmuur van de stadsbibliotheek een bronzen plaquette is aangebracht met de beeltenis van August Snieders.³⁰

Hij werd zowel kerkelijk als wereldlijk vele malen onderscheiden. Zo kreeg hij in 1870 van paus Pius IX de onderscheiding van ridder in de orde van Gregorius de Grote en in 1877 werd hij door de koning van België tot ridder in de Leopoldsorde geslagen. Aan de universiteit van Leuven werd hij in 1884 doctor honoris causa en in 1886 *membre associé* van de Koninklijke Academie van België. In 1887 werd hij genaturaliseerd met vrijstelling van het registratierecht, „à raison des services éminents rendus à l'État par ses oeuvres littéraires”. Door koningin Sophie der Nederlanden werd hij benoemd tot ridder der Eikenkroon.

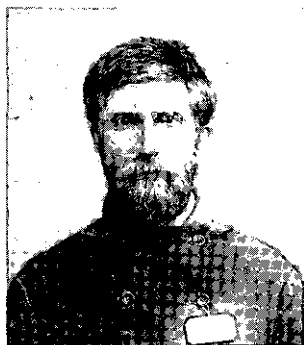
29. Welvaarts, *Geschiedenis van Bladel en Netersel*, 115-117.

30. *Gedenkboek Eeuwfeest Dr. August Snieders, 1825-1925*, 109-125.

“LIEDEN ZONDER EERGEVOEL”

Brabantse landlopers rond de vorige eeuwwisseling

L.F.W. ADRIAËNSSSEN EN J.G.N.M. VAN DER ZANDEN

Naam: LEONARDUS KAMERBEEK

(Vervolg van p.190)

Vonnis: Utrecht, 6 juli 1896, landloperij (dossiernummer 6224).

Personalia: Geboren op 26 februari 1853 te Breda, zoon van Adrianus Kamerbeek en Maria Veraart. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,748 meter.

Beroep en verblijfplaats: Smid te Leiden.

Militaire dienst: Diende in 1870–1877 als vrijwilliger bij de huzaren.

Strafblad: Vier maal eerder werd hij wegens bedelarij en landloperij tot opzending veroordeeld.

Naam: JOSEPHUS CORNELIS VAN BIJNEN

Vonnis: 's-Gravenhage, 6 juli 1896, landloperij (dossiernummer 4146).

Personalia: Geboren op 3 juni 1854 te Luyksgestel, zoon van Gerardus Antonius van Bijnen en Josephina Huberdina Lammers. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,758 meter.

Beroep en verblijfplaats: Schrijver, zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende bij de infanterie in het Nederlands-Indisch leger. Heeft een gagementsakte van f 215.

Strafblad: Is drie maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOHANNES BERGÉ

Vonnis: 's-Gravenhage, 6 juli 1896, landloperij (dossiernummer 4147).

Personalia: Geboren op 21 oktober 1845 te Breda, zoon van Jean Georges Jacques Bergé en Antonia de Zwart. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,615 meter.

Beroep en verblijfplaats: Boekbinder, zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende als dienstplichtige in het Nederlands-Indisch leger bij de infanterie.

Strafblad: Hij is twee maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: FRANCISCUS DE BIE

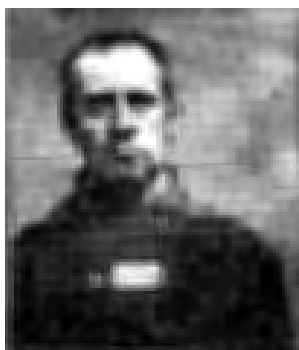
Vonnis: 's-Hertogenbosch, 7 juli 1896, bedelarij (dossiernummer 2236).

Personalia: Geboren op 22 juni 1858 te Berghem, zoon van Wilhelmus de Bie en Hendrika Heijs. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,571 meter.

Beroep en verblijfplaats: Zonder beroep te Oss.

Strafblad: Werd een maal eerder veroordeeld wegens landloperij. Volgens eigen verklaring heeft hij zes weken in de gevangenis gezeten „voor het bemachtigen van wild, zonder daartoe vergunning te hebben.”

Naam: PETRUS DE GRAAF

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 7 juli 1896, landloperij (dossiernummer 4179).

Personalia: Geboren op 8 februari 1848 te Bergen op Zoom, zoon van Dirk Jan de Graaf en Maggalina Voets. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,620 meter. „Rechter been iets korter, waardoor hinkende gang.”

Beroep en verblijfplaats: Werkman, zonder woonplaats.

Militaire dienst: Hij was infanterist.

Strafblad: Twee maal eerder veroordeeld voor landloperij en bedelarij.

Naam: ADRIANUS VALKS

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 7 juli 1896, landloperij (dossiernummer 4181).

Personalia: Geboren op 16 februari 1863 te Zeelst, zoon van Christiaan Valks en Adriana Schellekens. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,724 meter.

Beroep en verblijfplaats: Wever zonder woonplaats.

Strafblad: Een eerdere veroordeling wegens bedelarij en landloperij.

Naam: FRANCISCUS SCHOUTEN

Vonnis: 's-Gravenhage, 7 jnli 1896, landloperij (dossiernummer 4190).

Personalia: Geboren op 18 maart 1851 te Waspik, zoon van Sebastianus Schouten en Maria Anna de Jong. Weduwnaar.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,584 meter.

Beroep en verblijfplaats: Varensgezel zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende in het Nederlands-Oost-Indische leger bij de infanterie. Heeft een gagementsakte van f 200.

Strafblad: Een eerdere veroordeling wegens bedelarij en landloperij.

Naam: THOMAS VAN STEENVELT

Vonnis: Utrecht, 7 juli 1896, landloperij (dossiernummer 6253).

Personalia: Geboren op 18 maart 1833 te Huisseling, zoon van Cornelia van Steenvelt. Gehuwd met Cornelia Elberts (te Zeist).

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,701 meter.

Beroep en verblijfplaats: Werkman te Utrecht.

Militaire dienst: Diende in 1852–1860 als vrijwilliger bij de dragonders.

Strafblad: Een maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOHANNES CORNELIS VAN DER SANDE

Vonnis: Rotterdam, 9 juli 1896, bedelarij (dossiernummer 2078).

Personalia: Geboren op 17 oktober 1838 te Breda, zoon van Johannes van der Sande en Maria Catharina Hurks. Weduwnaar.

Beroep en verblijfplaats: Metselaar te Enschede.

Militaire dienst: Diende in 1869–1870 als vrijwilliger bij de infanterie te Woerden.

Strafblad: Wegens een vechtpartij werd hij veroordeeld tot een maand celstraf. Deze of een andere politiestraf moet hij uitzitten nadat hij uit de rijkswerkinrichting wordt ontslagen.

Naam: BERNARDUS JOSEPHUS BEEKMAN

Vonnis: 's-Gravenhage, 9 juli 1896, landloperij (dossiernummer 2124).

Personalia: Geboren op 29 april 1850 te 's-Hertogenbosch, zoon van Adam Beekman en Maria Dorothea Silkot. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,627 meter. „Heeft vroeger ringen in de ooren gedragen.”

Beroep en verblijfplaats: Zonder heroep te 's-Hertogenbosch.

Militaire dienst: Diende als dienstplichtige bij infanterie.

Strafblad: Een maal eerder was hij veroordeeld wegens landloperij.

Naam: CORNELIS VAN DER ZANDEN

Vonnis: Utrecht, 10 juli 1896, landloperij (dossiernummer 7333).

Personalia: Geboren op 17 september 1845 te Huijbergen, zoon van Adriana van der Zanden. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,641 meter.

Beroep en verblijfplaats: Polderwerker te Breukelen.

Militaire dienst: Diende in 1868–1869 bij de infanterie te Bergen op Zoom.

Strafblad: Een eerdere veroordeling wegens bedelarij en landloperij.

Naam: CORNELIS JOHANNES VAN DEN AKKER

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 11 juli 1896, landloperij (dossiernummer 1044).

Personalia: Geboren op 24 juli 1841 te 's-Hertogenbosch, zoon van Anna Sijgers van den Akker en Barbara de Falck. Weduwnaar.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,767 meter.

Beroep en verblijfplaats: Geen.

Militaire dienst: Diende in 1860–1877 bij de huzaren, legerplaats Leiden.

Strafblad: Was eerder veroordeeld wegens landloperij.

Naam: JOHANNES KOOLEN

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 13 juli 1896, landloperij (dossiernummer 1046).

Personalia: Geboren op 10 oktober 1869 te Boxtel, zoon van Adrianus Koolen en Geertruida Pijnenburg. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,690 meter.

Beroep en verblijfplaats: Leerlooier te 's-Hertogenbosch.

Strafblad: Volgens eigen verklaring kreeg hij ooit vijftien dagen celstraf wegens vechten.

Naam: WILHELMUS JOHANNES VAN LIESHOUT

Vonnis: 's-Gravenhage, 13 juli 1896, bedelarij (dossiernummer 1071a).

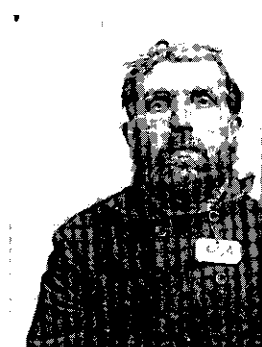
Personalia: Geboren op 26 maart 1833 te Eindhoven, zoon van Albertus van Lieshout en Johanna Maria Verhoeven. Gehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,671 meter.

Beroep en verblijfplaats: Geen.

Militaire dienst: Diende in 1860–1866 in het Nederlands-Indische leger bij de veldartillerie.

Strafblad: Vijf eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: ARNOLDUS JOANNES ANSELMUS VAN GHERT

Vonnis: Breda, 13 juli 1896, landloperij (dossiernummer 1994).

Personalia: Geboren op 21 april 1851 te Steenberg, zoon van Franciscus van Ghert en Adriana Domens. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,694 meter. „Klem op de tong bij het spreken.”

Beroep en verblijfplaats: Smid te Drunen.

Militaire dienst: Diende in 1871–1872 bij de infanterie te Vlissingen.

Strafblad: Twee eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOHANNES CORNELIS DE LAET

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 13 juli 1896, landloperij (dossiernummer 5995).

Personalia: Geboren op 7 mei 1859 te Ossendrecht, zoon van Joseph de Laet en Elisabeth Kil. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,737 meter.

Beroep en verblijfplaats: Polderwerker te Ossendrecht.

Militaire dienst: Diende in 1882–1886 als vrijwilliger in het West-Indische leger bij de infanterie.

Strafblad: Vier eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOANNES HUBERTUS MARTINUS Vlieg

Vonnis: 's-Gravenhage, 13 juli 1896, landloperij (dossiernummer 6012).

Personalia: Geboren op 22 april 1839 te 's-Hertogenbosch, zoon van Aalt Vlieg en Joanna Maria Theresia Schutgens. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,692 meter.

Beroep en verblijfplaats: Slager te Amsterdam.

Militaire dienst: Diende in 1866–1871 bij veldartillerie te Amersfoort.

Strafblad: Drie eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: MARTINUS VAN DER MEERENDONK

Vonnis: Utrecht, 14 juli 1896, landloperij (dossiernummer 4950).

Personalia: Geboren op 10 december 1861 te Sint-Michielsgestel, zoon van Martinus van der Meerendonk en Johanna Maria van Bers. Gehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,697 meter.

Beroep en verblijfplaats: Geen.

Militaire dienst: Diende bij de marechaussee.

Naam: FRANCISCUS MARTINUS VAN DER VEEN

Vonnis: Den Bosch, 15 juli 1896, landloperij (dossiernr. 2280).

Personalia: Geboren op 22 maart 1866 te Breda, zoon van Jan van der Veen en Johanna Jongbloed. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,606 meter.

Beroep en verblijfplaats: Zonder beroep te Breda.

Militaire dienst: Diende in 1887–1894 als vrijwilliger in het Nederlands-Indische leger bij de infanterie. Kreeg een vrijstelling.

Strafblad: Het kantongerecht van Breda veroordeelde hem wegens dronkenschap op 28 februari 1896 en 13 maart 1896 telkens tot f 1 boete subsidiair een dag hechtenis en op 27 maart 1896 tot f 3 subsidiair twee dagen.

Naam: ANTONIUS VAN DEN ELZEN

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 15 juli 1896, landloperij (dossiernummer 2296).

Personalia: Geboren op 30 januari 1830 te Oss, zoon van Jan van den Elzen en Antonet Ivens. Weduwnaar.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,646 meter. „Sterk uitstekende jukbeenderen.”

Beroep en verblijfplaats: Arbeider te Oss.

Militaire dienst: Diende als dienstplichtige bij infanterie.

Naam: HENDRIKUS DIEPHENBACH

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 16 juli 1896, landloperij (dossiernummer 4981).

Personalia: Geboren op 12 mei 1849 te Breda, zoon van Johannes Diephenbach en Dimphna Dees. Gescheiden.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,690 meter. „Zomersproeten in het gelaat en lichaam en erg pokdalig.”

Beroep en verblijfplaats: Letterzetter zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende als infanterist in het Nederlands-Oost-Indisch leger.

Naam: LEONARDUS DE LOOS

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 18 juli 1896, landloperij (dossiernummer 1778).

Personalia: Geboren op 12 april 1838 te Loon op Zand, zoon van Hendrik de Loos en Antonia van Dongen. Gehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,587 meter. „Horizontale voorhoofdriempels, verticale idem op den neuswortel, sterk uitkomende nasaalplooien.”

Beroep en verblijfplaats: Zonder beroep te Waalwijk.

Naam: FRANCISCUS JOHANNES PENNINGES

Vonnis: 's-Gravenhage, 20 juli 1896, landloperij (dossiernummer 5612).

Personalia: Geboren op 15 november 1842 te Besoijen, zoon van Adriaan Pennings en Hendrika van Kleef. Weduwnaar van Johanna van der Sande (overleden te Waalwijk).

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,682 meter.

Beroep en verblijfplaats: Schoenmaker te Rotterdam.

Militaire dienst: Diende in 1862–1865 bij de dragonders.

Strafblad: Twee maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: THEODORUS DESSENS

Vonnis: Breda, 21 juli 1896, landloperij (dossiernummer 5877).

Personalia: Geboren op 30 november 1838 te Besoijen, zoon van Theodorus Dessens en Catharina de Vries. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,813 meter. „Streng uiterlijk.”

Beroep en verblijfplaats: Schoenmaker te Amsterdam.

Militaire dienst: Diende in 1857–1863 als vrijwilliger bij de dragonders te 's-Gravenhage. De krijgsraad te Arnhem veroordeelde hem in 1862 wegens desertie tot twee maanden detentie.

Strafblad: Reeds zeven maal was hij tevoren wegens bedelarij en landloperij veroordeeld.

Naam: JOHANNES LEHMLER

Vonnis: 's-Gravenhage, 25 juli 1896, landloperij (dossiernummer 4992).

Personalia: Geboren op 13 mei 1864 te 's-Hertogenbosch, zoon van Jacob Lehmler en Joanna Govers. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,640 meter.

Beroep en verblijfplaats: Sjouwer zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende bij de infanterie.

Strafblad: Twee eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: ALBERTUS VERHOEVEN

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 27 juli 1896, landloperij (dossiernummer 1196).

Personalia: Geboren op 21 september 1840 te Boxtel, zoon van Johannes Verhoeven en Elisabeth van Riet. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,720 meter.

Beroep en verblijfplaats: Metselaar te Zwolle.

Militaire dienst: Diende in 1860–1861 bij de infanterie te Vlissingen.

Strafblad: Zeven eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JACOBUS CORNELIS GLOUDEMANS

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 27 juli 1896, landloperij (dossiernummer 3011).

Personalia: Geboren op 21 januari 1864 te 's-Hertogenbosch, zoon van Johannes GlouDEMANS en Digna Johanna van Dee. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,729 meter.

Beroep en verblijfplaats: Kleermaker zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende bij de vestingartillerie.

Naam: JOHANNES ANTONIUS HULSKEN⁶

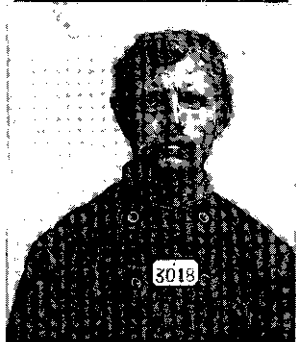
Vonnis: Utrecht, 27 juli 1896, landloperij (dossiernummer 4995).

Personalia: Geboren op 17 december 1855 te Boxmeer. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,604 meter. „Scheelziende.”

Beroep en verblijfplaats: Geen.

Militaire dienst: Diende bij de infanterie.

Naam: HERMANUS FAASSEN

Vonnis: 's-Gravenhage, 28 juli 1896, landloperij (dossiernummer 3018).

Personalia: Geboren op 9 november 1865 te Ginneken en Bavel, zoon van Antonius Faassen en Johanna Madlener. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,714 meter.

Beroep en verblijfplaats: Arbeider zonder woonplaats.

Militaire dienst: Diende bij de infanterie.

Naam: JOANNES FRANCISCUS VAN HASSELT

Vonnis: Utrecht, 29 juli 1896, landloperij (dossiernummer 2322).

Personalia: Geboren op 4 maart 1840 te 's-Hertogenbosch, zoon van Henricus van Hasselt en Lamberta Meuwise. Weduwnaar.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,636 meter.

Beroep en verblijfplaats: Schilder te Oss.

Strafblad: Twee eerdere veroordelingen wegens landloperij en bedelarij.

Naam: GERARDUS VERSPEEK

Vonnis: Breda, 30 juli 1896, landloperij (dossiernummer 3026).

Personalia: Geboren op 3 oktober 1837 te 's-Hertogenbosch, zoon van Wilhelmus Verspeek en Petronella Uinings. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,535 meter. „Vooruitstekende borstkas. Gebocheld.”

Beroep en verblijfplaats: Passementwerker te 's-Hertogenbosch.

Strafblad: Vier eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: CHRISTIAAN VAN DER HAMMEN

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 31 juli 1896, landloperij (dossiernummer 1928).

Personalia: Geboren op 8 februari 1825 te Waalwijk, zoon van Barent van der Hammen en Johanna in het Veld. Weduwnaar.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,517 meter.

Beroep en verblijfplaats: Zonder beroep te 's-Hertogenbosch.

Strafblad: Hij is drie maal eerder veroordeeld wegens landloperij en bedelarij en werd door de kantonrechter van Den Bosch op 19 september 1894 veroordeeld tot een politiestraf.

Naam: CHRISTIAAN ALPHONSE WOLF

Vonnis: Utrecht, 31 juli 1896, landloperij (dossiernummer 3043).

Personalia: Geboren op 11 april 1854 te Geertruidenberg, zoon van Christiaan Wolf en Adriana Bogaerts. Gehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,702 meter.

Beroep en verblijfplaats: Geen.

Militaire dienst: Diende bij de huzaren. De krijgsraad in Den Haag veroordeelde hem wegens insubordinatie tot een jaar celstraf en verklaarde hem vervallen van de militaire dienst.

Strafblad: Twee eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: HENDRIK ALPHONS OOMENS

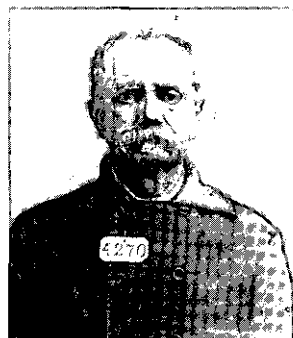
Vonnis: 's-Hertogenbosch, 1 augustus 1896, landloperij (dossiernummer 4237).

Personalia: Geboren op 28 maart 1860 te Breda, zoon van Dionisius Oomens en Johanna Cornelia Jansen. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,573 meter. „Pokdalig.”

Beroep en verblijfplaats: Weaver zonder woonplaats.

Strafblad: Zes eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Naam: STEPHANUS KIVITS

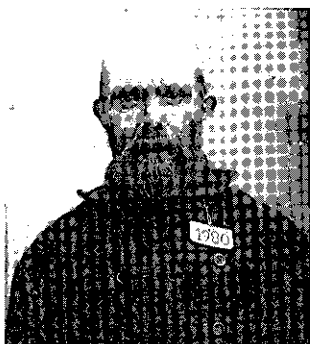
Vonnis: Zutphen, 4 augustus 1896, bedelarij (dossiernr. 4270).

Personalia: Geboren op 9 februari 1840 te 's-Hertogenbosch, zoon van Stephanus Kivits en Louisa van de Wiel. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,683 meter. „Geplooid ge-laet.”

Beroep en verblijfplaats: Goudsmid zonder woonplaats.

Strafblad: Vier maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: MARTINUS NETTEN

Vonnis: Den Haag, 5 augustus 1896, bedelarij (dossier 1980).

Personalia: Geboren op 15 juli 1844 te Sprang, zoon van Jan Netten en Dorothea Willemina Wartmann (?). Weduwnaar.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,671 meter. „Kaalhoofdig, drie verticale plooien op den neuswortel.”

Beroep en verblijfplaats: Schoenmaker te Rotterdam.

Militaire dienst: Diende in 1864–1876 bij de infanterie in het Nederlands-Indische leger.

Strafblad: Vier eerdere veroordelingen wegens bedelen en landlopen. Hij zegt eens drie maanden celstraf te hebben ondergaan wegens vechten.

Naam: PIETER EEUWIJK

Vonnis: 's-Gravenhage, 5 augustus 1896, landloperij (dossiernummer 5908).

Personalia: Geboren op 30 maart 1834 te Sleeuwijk, zoon van Bastiaan Eeuwijk en Maria van Dulst. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,621 meter. „Zware onderlip.”

Beroep en verblijfplaats: Sjouwer te Amsterdam.

Militaire dienst: Diende in 1862–1876 als vrijwilliger in het Nederlands-Indische leger.

Strafblad: Vijf maal eerder werd hij veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: THEODORUS MARINUS GREVEN

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 6 augustus 1896, landloperij (dossier-nummer 6115).

Personalia: Geboren op 9 juli 1846 te Gemert, zoon van Johannes Ambrosius Greven en Geertruida Jagers. Gehuwd met Wilhelmina Litjes te Nijmegen.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,627 meter.

Beroep en verblijfplaats: Goudsmid te Utrecht.

Naam: BERNARDUS VAN DINTHER

Vonnis: Utrecht, 6 augustus 1896, landloperij (dossiernummer 6828).

Personalia: Geboren op 8 januari 1845 te Oss, zoon van Theodorus van Dinther en Johanna van Buren. Ongehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,788 meter. „Zwaar gerimpeld.”

Beroep en verblijfplaats: Metselaar zonder woonplaats. Hij heeft een Duitse werkpas.

Naam: LAURENTIUS VAN DRIEL

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 6 augustus 1896, landloperij (dossier-nummer 7087).

Personalia: Geboren op 15 januari 1845 te Oss, zoon van Hendricus van Driel en Helena Wittenberg. Gehuwd met Anthonia Timmermans.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,632 meter.

Beroep en verblijfplaats: Arbeider te Oss.

Militaire dienst: Diende in 1868–1870 als huzaar te Roermond.

Strafblad: Een maal eerder was hij veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: JOHANNES CORNELIS PULSEN

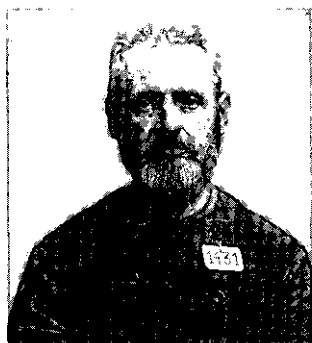
Vonnis: Utrecht, 6 augustus 1896, landloperij (dossier-nummer 7124).

Personalia: Geboren op 2 augustus 1834 te Woensdrecht, zoon van Johannes Pulsen en Barbara Veldhoven. Weduwnaar van Elizabeth Vlietbrink (overleden te Zaandam).

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,643 meter. „Zenuwtrekken in het aangezicht.”

Beroep en verblijfplaats: Arbeider te Amsterdam.

Strafblad: Een maal eerder veroordeeld wegens bedelarij en landloperij.

Naam: FRANCISCUS HUBERTUS VAN DE MEERENDONK

Vonnis: 's-Hertogenbosch, 7 augustus 1896, landloperij (dossier-nummer 1431).

Personalia: Geboren op 27 maart 1852 te 's-Hertogenbosch, zoon van Johannes Antonius van de Meerendonk en Maria Anna de Vischer. Gehuwd.

Lengte en bijzondere kenmerken: 1,700 meter.

Beroep en verblijfplaats: Zonder beroep te 's-Hertogenbosch.

Strafblad: Twee eerdere veroordelingen wegens bedelarij en landloperij.

Wordt vervolgd

6) R. van Drie, „Gevangen voorouders. Onderzoek in negentiende-eeuwse gevangenisarchieven”, *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie*, XLV (1991) 237

Jan van Bokhoven

Lezers over de landlopers

De 'landloper' Jan van Bokhoven¹ was gehuwd met Petronella Smulders. Het gezin vertrok op 7 maart 1903 naar Strijp, waar Petronella op 2 mei 1876 was geboren. Jan voerde te Strijp mijns inziens een ordentelijk leven. In de periode van 18 juli 1903 tot 3 februari 1911 werden zes kinderen geboren.

Helaas kende het gezin ook verdriet en sloeg de kindersterfte ook bij het pas getrouwde paar toe. Op 27 augustus 1904 stierf het zoon-tje Johannes, dat op 30 mei 1904 was geboren en dus twee maanden oud was geworden; op 11 april 1911 stierf wederom een Johannes, eveneens twee maanden oud.

In de diverse akten wordt als beroep van Jan wever opgegeven. Hij stierf op 2 maart 1929, dus 62 jaar oud, als echtgenoot van Petronella Smulders, die hem dus overleefde. Toen hij stierf was hij geen wever, maar petroleumventer.

A.J. Bodemeijer, Noordende 36, 5701 SR Helmond

8

Willem Honings

Antonius Waltherus van Gool was een zoon van de bakker Johannes Baptist van Gool en van Maria Catharina Ooninks. Hij kwam uit Teteringen, waar hij op 29 mei 1843 's avonds om half twaalf is geboren in het huis Kerkeind wijk C nr. 3. Van maart 1860 tot maart 1869 woonde en werkte hij als smidsknecht bij Marijnus van Hooft in Zevenbergen. In deze periode werd bij Moerdijk over het Hollandsch Diep de spoorbrug gebouwd, die tot in de wijde omtrek werk verschafte aan de lokale smeden.

Anna van Rijen werd geboren in Etten op 12 oktober 1855 als dochter van de kleermaker Adriaan Jan van Reijen en Maria van der Reijden. Zij en Anthonius van Gool trouwden in Etten op 20 oktober 1874. Op 5 november 1874 kwamen zij naar Breda, waar zij zich vestigden op adres Boschpoort D 304. Hier werden vier kinderen geboren:

1. Johannes Antonius, op 13 februari 1875. Op 22 maart 1878 werd hij uitgeschreven van Breda naar Teteringen, waar hij opgroeide bij zijn grootouders.
2. Adrianus Petrus, op 21 juli 1876.
3. Georgius Leonardus, op 8 september 1877.
4. Maria Petronella, op 13 februari 1879.

Na enkele jaren verblijf in Breda begon Antonius een smederij in Raamsdonk. Op 6 april 1880 werd het gezin, zonder de oudste zoon, uitgeschreven naar Raamsdonk. Daar werden nog geboren:

5. Pieter Cornelis, op 16 september 1880. Hij stierf op 22 oktober 1881.
6. Adriana Huberdina, op 28 december 1881 om 2.30 uur op adres Wijk D 41.

1. Zie deze jaargang op p. 76.

7. Pieter Cornelis, op 25 januari 1881, om 0.30 uur op adres Wijk D 41.
8. Hendrikus Cornelis, op 20 april 1884 om 16.00 uur op adres Wijk D 41.
9. Cornelis Petrus, op 1 november 1885 om 21.00 uur op adres Wijk D 41.
10. Antonie Wilhelmus, op 2 juli 1887 om 21.30 uur op adres Wijk D 46.
11. Dymphna Petronella, op 3 februari 1889 op adres Wijk D 47. Zij overleed te Tilburg op 28 juli 1890.
12. Antonia Petronella, op 1 mei 1890 om 5.30 uur, op adres Wijk D 47. Zij overleed in Breda op 28 juli 1891.

Antonius Waltherus van Gool overleed op 11 april 1890 om 10.00 uur. Voor de tweede keer had hij een zware longontsteking opgelopen tijdens bluswerkzaamheden als lid van de vrijwillige brandweer.

Anna zette de 'smids-affaire' voort. Zij had een goede knecht, Wilhelmus Honings² uit Den Bosch. Hoe goed die knecht was, blijkt uit de huwelijksakte te Raamsdonk op 8 mei 1891: *...Wilhelmus Honings, 29 jaar, geboren te Vlijmen, smid, zoon van Gerardus Honings en Cornelia van Son te 's-Hertogenbosch, met Anna van Reijen, 35 jaar, weduwe van Antonius Wilhelmus van Gool...*

Het smidsvuur werd na dit huwelijk echter spoedig gedoofd, want de hele familie vertrok uit Raamsdonk en vestigde zich per 31 juli 1891 in Breda aan de Fellenoordstraat B 820. Het bestond volgens het bevolkingsregister uit Wilhelmus Honings, Anna van Reijen en de kinderen Adrianus, Georgius, Maria, Adriana, Pieter, Hendrikus, Cornelis en Antonie.

Nauwelijks bekomen van de verhuizing kwam er al gezinsuitbreiding, en wel met Cornelia Honings, geboren op 1 september 1891 om 17.00 uur. Lang bleef men niet in Breda wonen, want begin juni 1892 vertrok het hele gezin naar Vught. Tijdens deze verhuizing overleed de jongste dochter Cornelia op 11 juni in Vught.

Over de periode in Vught is niets bekend. In de relatie tussen Anna van Reijen en Wilhelmus Honings moet iets zijn voorgevallen dat Anna doet besluiten Vught te verlaten met haar acht kinderen. Zij vestigden zich op 16 januari 1893 weer in Breda, in het huis aan de Boschstraat A 614, Willem Honings in Vught achterlatend. Anna was van hem intussen nog wel in verwachting geraakt. Het kind werd geboren op 14 augustus 1893 om 9.00 uur en Franciscus genaamd. De aangifte geschiedde door de stadsvroedvrouw Arnolda E.C. den Hartogh, *zijnde de vader afwezig*. Franciscus leefde niet lang en stierf op 31 oktober 1893.

Anna's kinderen zouden later deze periode omschrijven als een van grote armoede.

2. Zie deze jaargang op p. 84.

Wilhelmus Honings werd op 5 februari 1896 in het bevolkingsregister van Vught afgeschreven naar de rijkswerkinrichting in Veenhuizen. Vier maanden later, op 20 mei 1896, werd hij in Den Haag veroordeeld wegens landloperij. Daarvoor was hij al drie maal eerder wegens landlopen en bedelen naar een rijkswerkinrichting gestuurd. Op 13 juni 1900 overleed hij in een ziekenhuis in Leiden. Daarmee kwam een einde aan het leven van een man wiens vader, samen met zijn twee broers Cornelis en Josephus Honings, op 13 september 1851 werd opgenomen in de gevangenis De Krententuin te Hoorn. Het gepleegde delict was wederspansnigheid en de straf was *5 jaar en eerloos*.

De stiefkinderen van Willem Honings leerden een vak en verlieten daarvoor de een na de ander het huis. Adrianus ging op 20 augustus 1893 naar Rotterdam, Fijenoordstraat 118, om te werken bij bakker Weerdesteijn.

George trad in de voetsporen van zijn vader en leerde het smidsvak bij diverse smeden in de omgeving. Op 30 november 1893 ging hij naar Rucphen en met Kerstmis kwam hij weer thuis. Een jaar later, op 12 december 1894, ging hij naar Oosterhout. Daarna kwam hij terecht bij de firma Molenschot aan de Teteringsedijk in Breda, waar weegwerktuigen werden gemaakt. Uiteindelijk vertrok hij naar Rotterdam en begon hij een eigen bedrijfje in weegwerktuigen.

Pieter ging op 18 december 1899 naar bakker W. Havermans aan de Lange Weg te Teteringen. Van 23 augustus 1901 tot en met 30 juni 1905 woonde hij als bakkersknecht te Ginneken op adres A 263. Daarna vertrok ook hij naar Rotterdam.

Op 1 januari 1900 woonde Anna van Reijen met haar overgebleven vijf kinderen op het adres Korte Boschstraat 4a. Zij verdiende de kost als werkster en pensionhoudster. Later verhuisde zij naar het bovenhuis in de Boschstraat 90a.

Dochter Adriana ging op 10 juni 1903 naar Rotterdam, naar haar broer Adrianus op het adres Siondwardsstraat 47. Hendrikus vertrok op 29 juni 1905 naar hetzelfde adres te Rotterdam; hij was suikerbakker. Antonie was in 1905 ook in Rotterdam, maar slechts drie maanden. Op 15 juni 1907 vertrok hij naar Oost en West Souburg. Maria ging op 2 mei 1907 naar Rotterdam.

De weduwe Anna van Reijen werd op 26 juni 1912 uitgeschreven naar Teteringen, samen met onder anderen een van haar pensiongasten. Daar nam zij haar intrek in het herenhuis met de naam Huize Marie José, eigendom van haar broer Petrus (oom Piet); in dit huis was tot voor kort het restaurant Withof gevestigd.

Oom Piet, stationschef in Valkenswaard en later douane-inspecteur in Venlo, was twee jaar daarvoor weduwnaar geworden van Catharina Cornelia Gilson uit Valkenswaard, enige erfgename uit een bemiddelde koopmansfamilie.

Lang bleef Anna daar niet wonen, zij vertrok op 22 november 1915

met haar dochter Adriana naar Venlo. Het huis werd verhuurd aan de paters SVD, die er een missiehuis startten. Antonie was hen op 19 april van dat jaar al voorgegaan naar Venlo. Twee jaar later, op 22 juni 1917, vestigde de familie zich definitief te Valkenswaard op het adres Luikerweg 2. Daar woonden dan Anna van Reijen, haar kinderen Maria, Adriana en Antonie, en haar broer Piet.

Piet van Reijen overleed op 19 oktober 1930, Antonie stierf op 19 december 1936 en zijn moeder Anna van Reijen op 19 september 1940. Zij en haar kinderen hebben nooit iets losgelaten over haar tweede huwelijk en de gevolgen daarvan voor het gezin.

P.C.J. van Gool
Heuveloordweg 13, 6862 HJ Oosterbeek

Oproep: De auteurs van dit artikel zijn nog steeds benieuwd naar het verdere wedervaren van de opgezonden landlopers en bedelaars. Hoe is het met hen afgelopen? Keerden zij weer terug in de maatschappij of bleef hun bestaan marginaal? Heeft u inlichtingen, van horen zeggen of uit onderzoek, stuur het dan in voor plaatsing in *De Brabantse Leeuw*.

Bloedbad in Peelland

Het gebeurde in 1432, ergens in Peelland, ten huize van Willem Aelberts. Op een kwade dag kwamen Gherit Willems met zijn vader en zijn broers bij hem langs. Zij sloegen Willems zoon dood. En passant verwondden zij diens moeder dodelijk. Intussen was Willem met zijn zonen Gherit, Aelbert en Willem tegen de aanvallers in het geweer gekomen, *ende doe mosten sy hoer lyf verweren ende sloghen Gherit Willems voirsscreven doot*.

Justitie greep natuurlijk in. De overlevenden van huize Aelberts hadden al met hun belagers *onder een ghezwoent* (zich onderling verzoend), wat de hoogschout van Den Bosch onder voorbehoud aanvaardbaar achtte. Die verzoening plus de verzachtende omstandigheid dat de verdedigers uit lijfsbehoud hadden gehandeld leidde tot een veroordeling tot 30 blauwe kronen. Omdat de daders arm waren, werd de boete verlaagd tot 5 gulden.¹

1. Algemeen Rijksarchief Brussel.
Rekenkamer 12992, rekening Sint
Jan - Kerstmis 1432, sub Peelland.

SNACKEN UIT BRABANTS ZUID-WESTERKWARTIER

A.M. BOSTERS

Afkortingen

GABZ	Gemeentearchief Bergen op Zoom
RAWB	Regionaal archief West-Brabant

(Vervolg van p. 146)

VII. JOSEPHUS SNACKEN is op 9 mei 1764 gedoopt te Zandvliet en stierf aldaar op 1 februari 1810. Hij was bakker van beroep. Op 12 september 1797 huwde hij te Zandvliet met Anna Cornelia Schroeijers, die aldaar is gedoopt op 3 februari 1771 en er op 14 februari 1822 overleed. Zij was een dochter van Cornelius Schroeijers.

Hun kinderen waren:

1. Eva Snacken, gedoopt te Zandvliet op 6 augustus 1798, is aldaar op 30 november 1826 getrouwd met Josephus Wijlants en stierf er op 22 mei 1840. Haar man was op 24 december 1801 te Zandvliet gedoopt als zoon van Guilielmus Weijlants en Anna Catharina Pluijm. Op 27 november 1867 is hij in zijn geboortedorp overleden.
2. Johannes Henricus Snacken, gedoopt te Zandvliet op 11 februari 1800, overleed aldaar op 7 februari 1849. Hij was gehuwd met Maria Catharina van Gorp, bij wie hij een dochter had:
 - A. Anna Josepha Snacken is op 26 februari 1871 geboren te Berendrecht en trouwde daar op 23 oktober 1873 met Joannes Franciscus Thomas, schipper te Antwerpen, geboren te Zandvliet op 30 juli 1837, zoon van Matheus Thomas en van Isabella van Doren.
3. Johannes Jacobus Snacken, arbeider, is gedoopt op 23 september 1801 te Zandvliet en daar overleden op 30 januari 1858. Bij zijn wettige vrouw Isabella Averens had hij de volgende kinderen:
 - A. Anna Cornelia, geboren op 6 augustus 1833 te Zandvliet.
 - B. Petrus Johannes, geboren op 29 januari 1835 te Zandvliet.
 - C. Ludovicus, geboren op 5 juni 1842 te Zandvliet.
4. Maria Josepha Snacken, gedoopt op 22 juli 1803 te Zandvliet, trouwde daar op 27 september 1831 met Matheus Michielsens, die op 3 september 1803 was gedoopt te Ossendrecht. Hij was een zoon van Petrus Michielsens en van Lucia Musters.

5. Martinus, gedoopt te Zandvliet op 17 juli 1805 en daar begraven op 25 oktober 1807.
6. Joanna Catharina Snacken, gedoopt te Zandvliet op 18 november 1807, overleden te Ossendrecht op 14 februari 1841. Daar was zij op 4 november 1837 getrouwd met Petrus Johannes Henderickx, gedoopt te Zandvliet op 18 juni 1807, overleden te Ossendrecht op 27 oktober 1881. Hij was arbeider en zijn ouders beetten Cornelis Henderickx en Anna Maria Marcus. Hun kleinzoon Cornelis Henderickx, geboren op 19 november 1871 te Ossendrecht, werd later nog Kiske Snakke genoemd, een benaming die was afgeleid van de naam van zijn grootmoeder.⁵⁰
7. Cornelia Ludovica, te Zandvliet gedoopt op 10 oktober 1810, aldaar overleden op 24 december 1810.

VIIbis. PETRUS FRANCISCUS SNACKEN werd op 28 maart 1773 gedoopt te Zandvliet, waar hij op 4 juni 1856 overleed. Hij trad op 14 januari 1806 te Zandvliet in het huwelijk met Maria Elisabeth de Ridder, gedoopt te Merksplas op 5 september 1776 en overleden te Zandvliet op 21 september 1847.

De kinderen uit dit huwelijk waren:

1. Eva, gedoopt op 7 juli 1806 te Zandvliet, begraven aldaar op 18 juli 1806.
2. Maria Theresia Snacken, gedoopt te Zandvliet op 29 juli 1809, overleden aldaar op 7 maart 1851. Zij trouwde op 1 februari 1842 te Zandvliet met Johannes Baptist van der Stee, die aldaar op 21 juni 1863 kwam te overlijden. Hij was een zoon van Jacobus van der Stee en van Joanna Colette Noteleirs.
3. Joanna Catharina Snacken, te Zandvliet geboren op 8 februari 1812, trouwde daar op 6 mei 1845 met Adrianus Somers, die is geboren te Berendrecht op 18 september 1814.
4. Cornelis Snacken, volgt onder VIII op pagina 218.
5. Carolus Eduardus, te Zandvliet geboren op 13 augustus 1818, overleden aldaar op 4 december 1819.
6. Henricus Jacobus Snacken, volgt onder VIIIbis op pagina 219.

VIII. CORNELIUS SNACKEN, geboren te Zandvliet op 7 januari 1816, was aanvankelijk bakker van beroep, doch werd later gemeentesecretaris van Lillo. Daar is hij overleden in het jaar 1871.

Op 16 januari 1839 trouwde hij te Zandvliet met Theresia Petronella Schroeijers⁵¹, dochter van Jacobus Schroeijers ('de roem van Zandvliet') en van Maria Theresia Masen. Zij is te Zandvliet geboren op 25 januari 1820 en overleed te Lillo op 7 juli 1887.

Hun kinderen waren:

1. Petrus Franciscus, geboren te Zandvliet op 18 juni 1839.
2. Jacobus Ludovicus Snacken, op 5 december 1840 te Zandvliet geboren, was banketbakker en herbergier van beroep. Uit zijn huwelijk met Joanna Catharina Wenschen werden geboren:

50. J.C.A.M. Bervaes, „Kiske Snakke. Zijn herkomst en zijn nakomelingen”, *Tijding* (periodiek van de heemkundekring Zuiderkwartier), april 1989, 53-59.

51. F. Bosch en V. Bulens, „Het Brechtse geslacht Van Coudenberghe (Derkinderen-Aerts-Masen)”, *Vlaamse Stam*, XX (1984) 331.

- A. Alexander Cornelius Martinus, te Lillo op 6 maart 1866 geboren.
 - B. Celina Maria Theresia, geboren te Lillo op 15 december 1867.
 - C. Julia Joanna, geboren te Lillo op 20 december 1871.
 - D. Constantinus Guilielmus Victor, te Lillo op 21 maart 1874 geboren.
 - E. Ludovica Maria Laurentia, van wie de geboortedatum en -plaats onbekend zijn.
 - F. Petrus Victor, geboren te Lillo op 5 augustus 1878.
 - G. Florentia Emiliana Josephina, geboren te Lillo op 8 november 1879.
 - H. Leon Alexander, geboren te Lillo op 12 april 1882.
 - I. Edmundus Julianus Victor, geboren te Lillo op 7 februari 1889.
3. Franciscus Alexander Snacken, geboren te Lillo op 26 juli 1842, was gemeentesecretaris en postontvanger aldaar. Hij trouwde op 20 januari 1877 te Lillo met Maria Flora Melania Spruijt, geboren te Hoboken op 1 februari 1850, dochter van Benedictus Spruijt en van Susanna Theresia Gijzen.
- Hun kinderen waren:
- A. Gustavus Benedictus Theresia, geboren te Lillo op 29 oktober 1877.
 - B. Renetius Victor Henricus, geboren te Lillo op 18 november 1878.
 - C. Louis Victor Alphons, geboren te Lillo op 25 januari 1880.
 - D. Margaretha Francisca Polidor, te Lillo geboren op 16 februari 1883.
- 4. Constantinus Joannes, te Lillo geboren op 4 augustus 1844.
 - 5. Joanna Francisca Henrica, te Lillo geboren op 18 maart 1846.
 - 6. Hubertus Carolus Jacobus, geboren te Lillo op 7 november 1846.
 - 7. Maria Wilhelmina, geboren te Lillo op 13 november 1850.
 - 8. Isabella Adriana Mathilda Snacken is op 22 mei 1852 te Lillo geboren en trouwde aldaar op 14 maart 1876 met Jan Victor Post, gemeenteraadslid te Lillo, geboren aldaar op 23 februari 1848 en er overleden op 28 mei 1890. Hij was een zoon van Gerardus Joannes Post en Joanna Cornelia Verkert.
 - 9. Laurentius Josephus Joannes, geboren te Lillo op 21 november 1854.
 - 10. Carolina Ludovica Aloisa Barbara Snacken is op 31 oktober 1856 te Lillo geboren en trouwde op 20 februari 1884 aldaar met de schoolmeester Jacobus Kuijpers, geboren te Zandvliet op 1 september 1858 als zoon van Maria Kuijpers.
 - 11. Florentina Henrica Julia, geboren te Lillo op 25 augustus 1858.

VIIIbis. HENDRIK JACOBUS SNACKEN is te Zandvliet geboren op

5 december 1820. Hij was gedurende vijftig jaar gemeentesecretaris van zijn geboortedorp. Bij Maria Elisabeth van Beiringen uit Kalmbout was hij vader van:

1. Petrus Alphonsus, geboren te Zandvliet op 9 mei 1851 en daar overleden op 29 mei 1853.
2. Constantinus Cornelis Gustavus Snacken, geboren te Zandvliet op 21 juli 1852, was schrijver (klerk) van beroep en ook secretaris van de gemeente Berendrecht. Te Zandvliet huwde hij op 25 april 1878 met Maria Josepha Schroeijsers, aldaar geboren op 5 februari 1852, dochter van Petrus Joannes Schroeijsers en van Isabella Cornelia Janssen.

De kinderen uit hun huwelijk zijn:

- A. Henricus Jacobus, geboren te Lillo op 9 maart 1879.
 - B. Maria Elisabeth, geboren te Lillo op 14 mei 1880.
 - C. Julius Franciscus, geboren te Berendrecht op 29 maart 1882.
 - D. Eugenia Isabella, geboren te Berendrecht op 9 juli 1883.
 - E. Ludovicus Marie, te Berendrecht geboren op 24 februari 1885.
 - F. Maria Ludovica, te Berendrecht geboren op 20 februari 1888.
 - G. Auguste Lodewijk, geboren te Berendrecht op 26 september 1889.
 - H. Alphonsus Julianus, op 23 november 1890 geboren te Berendrecht.
3. Maria Elisabeth Joanna Snacken is op 7 maart 1854 te Zandvliet geboren en trouwde aldaar op 21 januari 1882 met August Leopold Johannes Franciscus de Coninck, geboren te Antwerpen op 2 februari 1855, zoon van Johannes Franciscus de Coninck en van Elisabeth de Winter.
 4. Julia Maria, te Zandvliet geboren op 11 augustus 1855.
 5. Joanna Maria Mathildis, te Zandvliet geboren op 16 januari 1857.
 6. Henrica Ludovica, geboren te Zandvliet op 21 maart 1858.
 7. Florentia Eulalia Theresia, te Zandvliet geboren op 2 maart 1860.
 8. Joanna Theresia Snacken, tweelingzuster van de vorige, is te Zandvliet op 14 november 1892 getrouwd met Franciscus Johannes Bullens, geboren te Antwerpen op 2 juni 1861, zoon van Antonius Bullens en van Maria Johanna Ludovica Goossens.
 9. Anna Isabella, geboren te Zandvliet op 11 maart 1863.
 10. Maria Louise, geboren te Zandvliet op 14 april 1864, aldaar overleden op 10 januari 1867.

Vbis. LAUREIJS SNACKEN⁵², gedoopt te Huijbergen op 15 november 1706, overleed te Zuidgeest op 27 juni 1767. Hij woonde in Zuidgeest, een heerlijkheid onder Woensdrecht, die kerkelijk onder Bergen op Zoom viel. Gedurende de jaren 1745 tot 1767 was hij

52. RAWB, Zuidgeest R 256, f 134, 4 september 1758.

schepen van Zuidgeest. Ook is hij horgemeester geweest van die heerlijkheid.⁵³

Als landman te Zuidgeest kocht hij in 1736 van de erfgenamen van Cornelis Maghielsen voor f 2550 een hoeve, bestaande uit een huis, schuur en schaapskooi met 50 à 60 gemeten land, bossen en weiden, alsook diverse percelen land te Zuidgeest. Hiervoor leende hij bij Antonie Cruijt de som van f 2000, welk kapitaal in 1759 was afgelost.⁵⁴

Aan Pieter Nuijts verkocht hij een perceel land en weide te Zuidgeest, genaamd *den Polder*.⁵⁵ Van Gabriel Willemsen te Borgvliet kocht hij in 1740 een perceel zaaigrond.⁵⁶ Van Cornelis van Bommel kocht hij volgens opgestelde verkoopcondities een perceel zaailand van 9 gemeten onder Woensdrecht in de Prins Carelpolder.⁵⁷

Laureijs Snacken verklaarde in 1748 f 500 schuldig te zijn aan Hendrik van Swieten, pruikenmaker te Bergen op Zoom, onder verband van 20 gemeten weiland en slikken, genaamd *Valenspunt*, en 400 à 500 roeden land, genaamd *de Meetjes*.⁵⁸

In 1756 verklaarde Snacken dat hij met Antony Boenders, touwslager te Bergen op Zoom, in 1748, toen de stad nog door de Fransen werd belegerd, tot een akkoord was gekomen om diens hoeve te bewonen en gebruiken zonder daarvoor over de jaren 1748 en 1749 pacht of huurpenningen te moeten betalen.⁵⁹ Hij had vele percelen land in de Zuidgeest in cijnsdrecht van de rekenkamer van de heer van Bergen op Zoom.⁶⁰

Toen zijn echtgenote Magdalena de Bruijn in augustus 1763 ziekelijk te bed lag, maakten Laureijs Snacken en zij hun testament op de langstlevende. Tevens werd bepaald dat Laureijs' bezit ook zou toevallen aan zijn kinderen uit zijn eerste huwelijk. Tot hun voogd werd Adriaan Dirken Eskens en Bastiaan Verdult aangesteld.⁶¹

Vier jaar later werd de staat en inventaris van de door Laureijs nagelaten goederen opgemaakt. Daartoe behoorde een hoeve, bestaande uit een huis, schuur en schaapskooi met 50 à 60 gemeten land, bossen en weiden, alsook 400 à 500 roeden weiland, genaamd *de Meetjes* te Zuidgeest.⁶²

Het is interessant om te zien in welke leefomgeving Laureijs Snacken vertoefde. Zijn boedel bevatte de volgende zaken, zowel huisraad als landbouwgerei:

Eerstelijk in de keuken voor de schoorsteen:

Ses gelijke borden, het schoorsteenkleed, het schouwgereedschap in den aard, als een blaaspijp, een hangijser, tang, schop, rooster, een swarte ijsere pot, een vuurijser en een staande plaat. Een rek met dertien borden, schotels en dek-sels, soo klein als groot. Een tinne schotel en een tinne komme, een tinne trekpote, wat gelijker thee goed, een aarde schotel, twee pollepeels, een koperen pannetje, een schuimspaan, drie ijsere potten, een parthij potten en pannen, twee

53. RAWB, Zuidgeest R 251, f 14, 23 december 1756.

54. RAWB, Zuidgeest R 250, f 57, 29 februari 1736; f 60, 1 maart 1736.

55. RAWB, Zuidgeest R 250, f 61, 31 januari 1737.

56. RAWB, Zuidgeest R 250, f 71, 31 maart 1740.

57. RAWB, Woensdrecht R 9, f 66, 13 november 1744.

58. RAWB, Zuidgeest R 250, f 91, 17 december 1748.

59. GABZ, N 553, no. 1332, 5 februari 1756.

60. GABZ, Raad en Rekenkamer 1366 en 1367.

61. RAWB, Zuidgeest R 258, F 1, 10 augustus 1763.

62. RAWB, Zuidgeest R 258, f 12, 8 juli 1767.

koffijketels, een roerijser, een theerekje, een lepelrek met 10 tinne lepels, een koper bakje, een lamp en comfoor, twee tinne kannen, een tinne pot, een houtte rek met negenentwintig gelijer borden en schootels, so groot als klijn. Een lantern, een ijseren treft, een kern met de toebehoorde, twee blekke lampen, drie tafels, een sorgstoel, twee houtte banken, een bed met sijn tobehoren, twee gordijnen en een rabbat voor de bedstede.

In de camer:

Een spiegeltje met een swarte leest, een theerekje met twee dozijn theegoed, so porceleine als andere. Twee lepelrekken met twaalf borden ijder. Een kopere ketel, een marumiet, drie marktkorfen inde glase spinde. Tinne schotels en borden, twee tinne bekers, een tinne trekpot, een tinne kandelaaar, een tinne boterbns, een tinne soutvat, een tinne peperbus, een worsthoorn, vijf bierglasen, soo klijn als groot. Onder de spinde twee vetpotten met vet, een bakje met meel, twee leege potten en een deel rommelarije. Voor de schoorsteen een koperen koffijketel, vier gelijer schotels, vijf dito borden, twee bedden en tobehoren, twee paar gordijnen en twee rabbatte voor de bedstede. Een saag, een kopere pannetje, een rakelijser, een broodschop, een houtte rek, 7 gelijer schotels, 9 dito borden, een kast daarop een koffijmole, een strijkijser. In de kast agt manshembden, dertien lakens. In een bijsonder vast staand kastje 62 ellen ongesneede lijnwaand, omtrent 5 ellen gesponne garc aan de solder, een klijn kistje.

Op het kelderkamertje:

Twee bedden en twee deekens, een gordijn, een parthij touwen, schoppe en rommelarije.

Op de solder:

Een parthij koorn, een parthije haver, een dito boekwijt, drij seeven, een meukesmant, een spinnewiel, vijf leege sakken, twee pikken, drij haken, twee houten schoppen en een parthij rommelarij.

Naast de schoorsteen in de keuken:

Vier seijden spek, vijf hammen.

In de kelder:

Een boterteil, een mant, seven melktobbetjes, een roomton.

In de stal:

Agt melkkoeijen, vier veerssen, een kist, twee vlasseijsen, een palingscheer, een parthije pikken en hakken, een baktrog, twee varkens in het kot, eenige plaaten op de schelft.

Op de werf:

Twee hoogkarren, twee aardkarren, een kruijwagen, eenige bakken en tobben en tonnen, vijf emmers, eenige haanen en hoenders, eenig mist en een stroijhoop.

In het wagenhuijs:

Eenig bos turf, twee ploegen, twee eegden, een parthij nieuwe

planken, een deel quaathout, een pot, een slee, twee hoijboomen, twee seijsen.

In de schuur:

Drie paarden met haar getuijg, een parthije nieuwe dorsvloerdeelen, een haverkist, een windmolen, een snijbak, een ladder, eenige rieken, vorken en rommelarij.

Agter de schuur op de werf:

Een mustermijtje, een hoop vlaggen.

Vrugten te velde:

Omtrent 10 gemeente, soo tarwe, garst, haver als bonen in de Prins Carelpolder, omtrent 15 gemeente koorn te velde onder de Zuidgeest, omtrent een gemet haver, omtrent vier gemeente boekweijd, omtrent 100 roeden blauw en grouwerwtten, omtrent een gemet speurri, omtrent seven gemeenten hoijgras, drie parthijtjes aardappels, voorts de thuijnvrugten als platte bonen, snijboonen etc.

Zijn kinderen en erfgenamen verkochten aan Jacobus Verdult te Borgvliet de hoeve met diverse percelen land, waaronder *de Polder, de Meetjens* en *den Wolfshoeck* voor de som van f 2200. Aan Adrian Dirken Eskens verkochten zij voor f 2350 het weiland *Valenspunt*.⁶³

Voor notaris Pieter van de Geep werd in 1768 een insinuatie gepasseerd in verband met de erfgoederen van Maria van der Veke, die eerst weduwe was geweest van Jan Cornelisse en later echtgenote van Laureijs Snacken. Haar dochters Janna en Maria Cornelisse hadden hun aandeel in genoemde erfgoederen gekregen.⁶⁴

Laureijs Snacken huwde twee keer. In eerste echt trouwde hij op 18 april 1735 te Woensdrecht met Maria van der Veeke, weduwe van Jan Cornelisse. Tijdens de bruiloft, die op 24 april werd gevierd ten huize van de herbergier Jan Franken in Borgvliet, vond een steekpartij plaats met als dader Jacobus Bové.⁶⁵

In tweede echt trouwde Laureijs met Magdalena de Bruijn. Zijn kinderen werden geboren in het eerste buwelijk:

1. Cornelia Laureijs Snacken werd te Woensdrecht gedoopt op 7 augustus 1736. Te Zuidgeest trouwde zij op 24 juli 1768 met Christiaan Herremans, gedoopt te Kalmthout op 12 september 1738, zoon van Jan Herremans en van Maria Kerstens. Hij was eerder getrouwd geweest met Pieterella van Keijschot.⁶⁶
2. Barbara Laureijs Snacken is te Woensdrecht op 5 december 1738 gedoopt en werd begraven te Bergen op Zoom op 23 december 1796. Zij was op 2 augustus 1767 te Woensdrecht gehuwd met Arnoldus Nijssen⁷⁰, die op 20 februari 1815 te Bergen op Zoom overleed.
3. Anna Laureijs Snacken, te Woensdrecht gedoopt op 17 september 1741, trouwde met Bastiaan Verdult uit Zandvliet en stierf te Woensdrecht op 25 november 1817.
4. Willem Snacken, volgt onder VIbis op pagina 224.

63. RAWB, Zuidgeest R 251, f 93.

64. GABZ, N 922, no. 5, 15 maart 1768.

65. F.C.J. Wierckx, „De hoveniersfamilie Franken te Bergen op Zoom”, *De Brabantse Leeuw*, XXXIX (1990) 36.

66. RAWB, Zuidgeest R 258, f 23.

Woensdrecht. Tekening van Andries Schoemaker, circa 1750 (Brabant-collectie KUB).

Vibis. WILLEM SNACKEN, landman, werd op 30 oktober 1745 te Woensdrecht gedoopt. Hij wordt in de legger op de cijzen van Zuidgeest vermeld als gebruiker van 13 gemeten en 280 roeden land, afkomstig van Jan Boogaerts.⁶⁷ In 1770 had hij verschillende kavels grond in gebruik te Woensdrecht en in de Prins Carelpolder.⁶⁸ Van Pieter de Jongh, landman onder Woensdrecht, kocht hij voor f 275 een weide onder Hoogerheide van 1 gemet en 119 roeden.⁶⁹

Aan Magdalena van Mechelen, weduwe van Adriaan Looyen, verkocht landman Snacken voor f 3300 11 gemeten land te Zuidgeest, waarop een hoeve met schuur, wagenhuis en bakkeet. Dit bezit had hij in 1768 verkregen, toen zijn voogd Adriaan Dirk Eskens het namens hem kocht van zijn zwager Arnoldus Nijssen.⁷⁰ Eveneens aan Magdalena verkocht hij in 1776 een hoeve met huis, schuur en betimmering, genaamd *de Lange Teen*, met meer dan 47 gemeten zaai- en weiland en wilderd te Woensdrecht, alsook nog 11 gemeten onder Zuidgeest, alles voor het bedrag van f 3300.⁷¹

In verband met het overlijden van zijn kind uit het eerste huwelijk, namelijk Maria Catharina Snacken, werden de bezittingen van wijlen zijn huisvrouw Cornelia Herremans getaxeerd. Daartoe behoorde een perceel zaailand en wilderd ter waarde van f 450, alsook een hoeve en 30 gemeten land.⁷² In 1781–1786 verkocht hij land onder Ossendrecht en Hoogerheide.⁷³

Op 21 juni 1769 maakten Willem Snacken en zijn vrouw Cornelia Hermans hun testament ten gunste van de langstlevende van hen beiden.⁷⁴ Ook met zijn tweede vrouw, Adriana Somers, testeerde hij, namelijk op 14 september 1778.⁷⁵

Zijn eerste huwelijk sloot hij te Woensdrecht op 7 augustus 1768 met Cornelia Her(re)mans uit Kalmthout. Adriana Somers, zijn tweede vrouw, was op 30 oktober 1740 gedoopt te Nispen-Essen als dochter van Martinus Jansen Somers en Helena Cornelissen Slo-

67. GABZ, Raad en Rekenkamer 1367, f 15.

68. GABZ, Raad en Rekenkamer 1379, f 1.

69. RAWB, Hoogerheide R 4, f 143, 30 augustus 1776.

70. RAWB, Zuidgeest R 113, ongef., 7 september 1768; f 149, 30 april 1776.

71. RAWB, Zuidgeest R 12, f 117, 31 mei 1776.

72. RAWB, Zuidgeest R 258, f 33, 22 oktober 1771. Woensdrecht R 28, f 124, 1 april 1775.

73. RAWB, Hoogerheide R 5, ff 44, 45, 48, 101.

74. RAWB, Woensdrecht R 24, f 94.

75. RAWB, Ossendrecht R 49.

ven. Voor de derde keer huwde hij met Catharina Steijns (Augustijns) uit Ekeren.

Uit het eerste huwelijk stammen:

1. Anna, te Woensdrecht gedoopt op 15 januari 1769.
2. Maria Catharina, te Woensdrecht gedoopt op 5 juni 1769, begraven te Zuidgeest op 29 juni 1771.

Uit het tweede huwelijk:

3. Laurentius, te Woensdrecht gedoopt op 2 juni 1770, overleed jong.
4. Laurentius Snacken is op 29 augustus 1772 te Woensdrecht gedoopt en overleed op 29 mei 1804 te Bergen op Zoom aan de galkoorts. Wonend te Bergen op Zoom stelde hij in 1799 een aantal voorwaarden op, aan de hand waarvan een partij eiken stuiken aan de zuidzijde van de gaven van Bergen op Zoom konden worden verkocht.⁷⁶

Op 6 augustus 1796 trouwde hij te Bergen op Zoom met Pieterella van Steen, dochter van Cornelis van Steen en van Geertruide van Huijzen. Zij is wasvrouw geweest, werd te Wouw gedoopt op 4 november 1763 gedoopt en stierf te Bergen op Zoom op 6 oktober 1833. Haar kinderen waren:

- A. Laurentia Snacken, te Bergen op Zoom gedoopt op 26 juni 1797, trouwde aldaar op 18 november 1826 met Joannes Arnoldus van Straelen, gedoopt te Breda op 1 december 1798 als zoon van Arnoldus van Straelen en van Dimphna Boomaers. Hij was goudsmid.
- B. Cornelis Joannes, op 15 februari 1800 gedoopt te Bergen op Zoom.
- C. Adriana Dymphna, te Bergen op Zoom gedoopt op 11 juni 1801 en aldaar aan de stuipjes overleden op 3 april 1802.
5. Martinus Snacken is te Woensdrecht gedoopt op 28 oktober 1774 en stierf te Bergen op Zoom ten gevolge van roodvonk.

De kinderen uit het derde bed waren:

6. Maria Elisabeth, te Woensdrecht gedoopt op 13 juni 1780.
7. Johanna Catharina Snacken is op 14 juni 1782 te Hoogerheide gedoopt en trouwde met Joseph Chapet. Zij stierf te Bergen op Zoom op 7 februari 1833.
8. Cornelis, te Woensdrecht gedoopt op 4 augustus 1784.
9. Augustinus, te Bergen op Zoom gedoopt op 31 mei 1787.
10. Sebastianus, te Bergen op Zoom gedoopt op 19 maart 1790.
11. Anna, gedoopt te Bergen op Zoom op 26 februari 1794.
12. Antonius Snacken is op 12 mei 1798 te Bergen op Zoom gedoopt, was timmerman van zijn stiel en stierf in zijn geboortestad op 27 juli 1829. Uit zijn huwelijk met Maria van Terheijden zijn geboren:

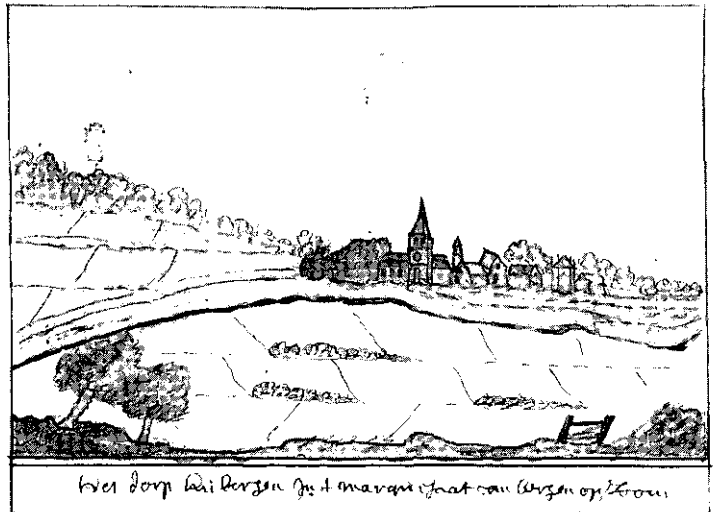
- A. Johanna, in 1826 te Antwerpen geboren, overleed op 4 mei 1831 te Bergen op Zoom.

76. GABZ, N 1052, no. 96, 30 november 1799.

B. Johanna Catharina, op 10 september 1828 geboren te Bergen op Zoom, overleden aldaar op 20 november 1829.

IIIbis. MERTEN CORNELISSE SNACKEN, geboren omstreeks 1637, verkreeg van de erfgenamen van Jan Adriaen Weerts een kavel, bestaande uit een huis en hof en twee stukken land, alsook een perceel met de naam *het Brouwhuijs* en nog 200 roeden land, *de Ettinge*, in de polder van Ossendrecht.⁷⁷ Na het overlijden van zijn vrouw, Petronella Hendricks Michielsens, vond in 1696 de erfscheiding en verdeling plaats tussen Willem Bernaerts, met wie zij was hertrouwd, en de kinderen van Merten Snacken. Hendrick Dircks van Lommel verkreeg een huis met turfkeet en erven van totaal 1 gemet en 116 roeden, gestaan en gelegen te Huijbergen. Lucia Mertens Snacken verkreeg twee blokken land, genaamd *het Kraeijsvelt* en *den Wolfsblock*, groot 1 gemet en 178 roeden. Haar broer Michiel verkreeg *de Keetsblock*, groot 1 gemet en 280 roeden, hun broer Cornelis ontving een partij land en Jan Linderts Nelen verkreeg onder andere erven *het Brouhuijs*.⁷⁸

Huijbergen. Tekening van Andries Schoemaker, circa 1750 (Brabant-collectie KUB).

Merten Cornelissen Snacken huwde op 4 november 1663 te Huijbergen met Petronella Hendricks Michiels, dochter van Hendrick Michielsens en van Maria Peeters. Zij was op 20 mei 1635 gedoopt te Nispen-Essen. Hun kinderen waren:

1. Maeyken Mertens Snacken is op 3 februari 1664 te Huijbergen gedoopt en trouwde aldaar op 28 maart 1681 met Hendrick Dirksen van Lommel⁷⁹, schepen van Huijbergen. Hij was eerder getrouwd geweest met Margriet Hectors. Op 18 juni 1721 hertrouwde Maeyken te Huijbergen met Cornelis Gabriels Cabus, die daar op 15 januari 1665 was gedoopt als zoon van Gabriel Janssen Cabus en Antonia Cornelisse.

Hendrick Dircks van Lommel als man van Maeyken Snacken voor zichzelf en als voogd van Lucia en Michiel Mertens

77. RAWB, Huijbergen R 4, f 124, 15 januari 1680.

78. RAWB, Huijbergen R 5, f 52, 29 november 1696.

79. RAWB, Huijbergen R 6, f 108, 28 juli 1721: staat en inventaris van zijn nalatenschap.

Snacken, hun broer Cornelis en Jan Cornelis Linderts als man van hun zus Jenneken verkochten in 1694 aan Pieter Pieters Dilbeek een blok land, geheten *de Waterganck* en gelegen in Overbergh onder Huijbergen.⁸⁰

2. Jenneken Mertens Snacken, gedoopt op 28 februari 1666 te Huijbergen, trouwde met Jan Linderts Nelen, gedoopt te Nispen-Essen op 11 januari 1654, zoon van Lindert Nelen en Adriana Adriaens. Hun erfgenamen verkochten in 1728 een stede met schuur en schaapskooi aan Adriaan Govaerts van Gorp.⁸¹ Hun boedelrekening werd opgesteld in 1729.⁸²
3. Dymphna, gedoopt te Huijbergen op 10 juli 1677, aldaar begraven op 5 oktober 1668.
4. Cornelis Mertens Snacken, te Huijbergen gedoopt op 13 mei 1670, bekende in 1695 f 260 schuldig te zijn aan Hendrick van Lommel.⁸³ Verder verkocht hij aan hem in 1696 een *waermoeshofken*.⁸⁴ Aan Cornelis Peeters Dielbeeck verkocht hij in 1697 perceeltjes land en weiland.⁸⁵

Te Huijbergen trouwde bij op 15 mei 1692 met Maria Jansen Meeusen. Hun kinderen waren:

- A. Martinus, te Huijbergen gedoopt op 29 september 1692, jong overleden.
- B. Martinus Snacken is op 4 november 1693 te Huijbergen gedoopt en trouwde te Bergen op Zoom op 5 september 1721 met Maria Christiaanse Weerts. Hun zoon, Cornelis Snacken, werd op 8 december 1721 te Bergen op Zoom gedoopt.
- C. Petronella, gedoopt te Bergen op Zoom op 16 december 1698.
- D. Cornelia, te Bergen op Zoom gedoopt op 13 september 1701.
5. Lucia Mertens Snacken is op 13 november 1673 te Huijbergen gedoopt en trouwde aldaar op 15 mei 1704 met Jacob Adriaens Plompen, zoon van Adriaen Jacobs Plompen en van Gabrieltjen Hendricks. Hij is te Huijbergen gedoopt op 8 oktober 1664 en werd daar begraven op 2 juni 1728. Lucia hertrouwde met Jan Baptist Claessens.
6. Digna, te Huijbergen gedoopt op 21 april 1676.
7. Michiel Mertens Snacken, gedoopt te Huijbergen op 10 juni 1678, overleed daar ongehuwd in 1712. Op 23 januari van dat jaar maakte hij zijn testament, waarbij hij aan zijn familie diverse goederen vermaakte. Zijn erfgenamen kregen een blok land, genaamd *het Achtertsten Velt*, dat zij in juni 1712 verkochten aan Hendrick Dircks van Lommel, zwager van de erflater.⁸⁶

80. RAWB, Huijbergen R 5, f 27, 17 februari 1694.

81. RAWB, Huijbergen R 6, f 241, 13 februari 1728.

82. RAWB, Huijbergen R 99.

83. RAWB, Huijbergen R 5, f 40, 2 september 1695.

84. RAWB, Huijbergen R 5, f 55, 29 november 1696.

85. RAWB, Huijbergen R 5, f 56, 20 maart 1697.

86. RAWB, Huijbergen R 5, ff 263 en 276.

VAN PAS TE CAPELLE EN WASPIK

G.J.M. BLOM

Afkortingen

GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
GAW	Gemeentearchief Waalwijk
RANB	Rijksarchief in Noord-Brabant
SAKO	Streekarchivariaat in de Kring Oosterhout

(Vervolg van p. 108)

VIII-a. AART AARTS VAN PAS, landbouwer, gedoopt te Capelle op 19 december 1807, overleden te Waspik op 17 december 1873.⁸⁵ Hij huwde te Waspik op 23 mei 1840 met Clasina Honcoop⁸⁶, gedoopt te Vlijmen op 26 februari 1804 en overleden te Made op 10 juni 1860, dochter van Willem Honcoop, landbouwer, en van Elisabeth Ophorst. Aart verkreeg van zijn oom Cornelis bij testament een huis, hof en erf met schuur gelegen op de Vrouwkensvaart te Waspik, genummerd 226.

Uit het huwelijk van Aart en Elisabeth zijn geboren:

1. Een doodgeboren dochter te Waspik op 23 april 1841.
2. Aart van Pas, volgt onder IX-a op pagina 228.
3. Wilhelmus, geboren te Waspik op 6 april 1846 en overleden aldaar op 10 februari 1847.⁸⁷

IX-a. AART VAN PAS, landbouwer, is geboren te Waspik op 21 juli 1843 en aldaar overleden op 25 januari 1905. Hij trouwde te Sprang op 9 mei 1863 met Goverdina de Bie⁸⁸, die daar is geboren op 31 augustus 1837 en overleden te Waspik op 15 augustus 1899; zij was een dochter van Govert de Bie, bouwman, en van Maria Hendriks Oerlemans. Hun kinderen deelden op 10 juli 1905 de erfgoederen, die waren gelegen te Waspik en Capelle.⁸⁹ Daarbij was een huis, schuur, erf en bouw en weiland, gestaan en gelegen te Capelle, dat door Aart van Pas in 1899 bij openbare verkoop was aangekocht. Govert verkreeg het ouderlijke huis aan de Vrouwkensvaart te Waspik en Nicolaas viel het 'nieuwe' huis te Capelle toe. Dit huis was echter een der oudste boerderijen van Capelle. Echter in de oorlog is het door een wraakactie van de Duitsers in brand gestoken.⁹⁰

Uit het huwelijk van Aart en Goverdina stammen de volgende kinderen:

85. RANB, Memories van Successie, kantoor Waalwijk 72, no. 156 (1874).

86. RANB, Memories van Successie, kantoor Waalwijk 6, no. 226 (1829).

87. RANB, Memories van Successie, kantoor Waalwijk 46, no. 228 (1847).

88. GAW, Capelle NN, notaris R. Middelkoop 1869, no. 175, 24 september 1869. Zie voor haar voor-
geslacht C. van Beek, *De familie van Beek en aanverwante geslachten, in het bijzonder Oerlemans* ('s-Hertogenbosch, 1996) 208, 354, 355.

89. GAW, Capelle NN, notaris B.A. Middelkoop 1905, no. 111, 10 juli 1905.

90. Zie: Heemkundekring Sprang-Capelle e.o., *Sprang-Capelle wereldoorlog II 1940-45* (Sprang-Capelle, 1985), voorwoord bij het dagboek van Simon Rempt.

1. Aart van Pas⁹¹, landbouwer, geboren te Waspik op 19 november 1863, woonde te Sprang-Capelle aan de Willem van Gentsvaart en is aldaar overleden op 26 februari 1940. Hij trouwde te Vrijhoeve-Capelle op 29 januari 1903 met Johanna Louisa den Hollander, geboren aldaar op 18 september 1870, overleden te Sprang-Capelle op 8 december 1935, dochter van Jozua den Hollander, huisschilder, en van Adriana Paans.

Uit het huwelijk van Aart en Johanna zijn gesproten:

- A. Jozua van Pas, landbouwer, is geboren te Vrijhoeve-Capelle op 30 april 1903 en is aldaar op 24 maart 1958 overleden. Hij trouwde te Waspik op 22 april 1931 met Lucia Johanna Pruijsers, geboren aldaar op 8 april 1905, overleden te Sprang-Capelle op 3 augustus 1991, dochter van Antonie Pruijsers, landbouwer, en van Adriana Gerdina Schouten. Hieruit stamt nageslacht.
 - B. Aart van Pas, landbouwer, geboren te Capelle op 14 juli 1904 en ongehuwd overleden te Waalwijk op 11 maart 1981.
 - C. Adriana Goverdina van Pas, geboren te Capelle op 26 juni 1905. Zij trouwde te Sprang-Capelle op 2 mei 1935 met Roel J. Timmermans, landbouwer.
 - D. Goverdina Anna Neeltje, geboren te Capelle op 29 januari 1911 en overleden aldaar op 20 juli 1911.
2. Govert van Pas, landbouwer, geboren te Waspik op 19 november 1864, overleden aldaar op 21 februari 1938 en begraven aldaar op 24 februari daaropvolgend. Hij trouwde te 's Gravenmoer op 3 december 1903 met Alberdina Pruijsers, geboren aldaar op 28 juli 1868 en overleden te Waspik op 5 februari 1930, dochter van Cornelis Jacob Pruijsers en van Wilhelmina Warre. De kinderen van Govert en Alberdina zijn:
 - A. Jacob Cornelis van Pas, landbouwer, geboren te 's Gravenmoer op 10 maart 1904 en overleden te Waalwijk op 1 mei 1973. Hij trouwde te Sprang-Capelle op 16 oktober 1930 met Johanna Michaël, geboren te Capelle op 22 december 1906 en overleden te Waalwijk op 13 september 1975, dochter van Arie Antonie Michaël, landbouwer, en van Jenneke de Bie (zie VIII-b onder 3). Hieruit stamt nageslacht.
 - B. Arie van Pas, landbouwer, geboren te Waspik op 19 oktober 1906, woonde sinds 1930 te 's Gravenmoer aan de Vaartweg en is overleden te Sprang-Capelle op 23 augustus 1968. Hij trouwde te Waspik op 20 augustus 1930 met Cornelia Geertrui Pruijsers, aldaar geboren op 18 december 1901, dochter van Antonie Pruijsers, landbouwer, en van Adriana Gerdina Schouten. Hieruit stamt nageslacht.
 - C. Govert van Pas, geboren te Waspik op 9 december 1909, opzichter, verzekeringsagent, ponser in een schoenfabriek en portier, is te Waalwijk overleden op 6 april 1978.

91. GAW, Capelle, NN, notaris
B.A. Middelkoop 1914, no. 71,
14 april 1914.

Trouwfoto van Cornelis Geleijns en Goverdina Blom. Op de bovenste rij: Aart van Pas Az., Arie van Pas Gz., Anna Cornelia Blom, Teunis Jan Geleijns, Johanna Maria Barbara Geleijns, Jacob Cornelis van Pas Gz., Clazina Maria Geleijns, Jozua van Pas Az., Dien de Geus, Adriana Goverdina van Pas Ad., Griet Blom, Bastiaan Willem Geleijns jr. Middelste rij: Cornelia Geleijns, Johannes de Vin, Nicolaas van Pas, 'baker' de Geus, Hendrik Cornelis van Pas, Jaantje Pruyssers, Johannes Geleijns, Heylena Geleijns, onbekend, Johannes Gijsbertus Blom. Onderste rij: Aart van Pas sr., Johanna Louisa den Hollander, Bastiaan Willem Geleijns sr., Cornelia van Wasbeek, Cornelis Geleijns, Goverdina Blom, Gijsbert Blom, Maria van Pas, Govert van Pas, Alberdina Pruyssers. Zittend: Govert van Pas Gz., Clasina Blom, Arie Blom.

Hij is te Sprang-Capelle op 21 oktober 1943 getrouwd met Elisabeth Adriana de Jong, geboren te Sprang op 20 mei 1907, dochter van Johannes Adriaan de Jong, schoenmaker, en van Maria van Baardwijk.

3. Nicolaas van Pas, landbouwer, geboren te Waspik op 16 maart 1870 is ongehuwd overleden te Sprang-Capelle op 17 februari 1943.
4. Maria Hendrika, geboren te Waspik op 21 mei 1872 en aldaar overleden op 3 februari 1873.
5. Hendrik, geboren te Waspik op 24 oktober 1873 en aldaar overleden op 8 februari 1874.
6. Cornelis, geboren te Waspik op 7 januari 1875 en aldaar overleden op 6 juni 1875.
7. Maria van Pas, geboren te Waspik op 5 maart 1876, stierf te Tilburg op 27 januari 1947. Zij is te Waspik op 8 februari 1899 getrouwd met Gijsbert Blom⁹², huisschilder, geboren te 's Gravenmoer op 26 december 1868, overleden te Bergen op Zoom op 27 januari 1949, zoon van Gijsbert Blom en van Greetha van Eersel. Hij verkreeg op 12 juli 1885 het diploma 'Hand-Teekenkunde 2e klasse' van de 'Teekenschool' te Oosterhout.

Dit huwelijk is door echtscheiding ontbonden op 11 september 1934 te Breda. De kinderen van Gijsbert en Maria waren:

- a. Goverdina Blom, geboren te 's Gravenmoer op 13 juni 1899, overleden te Tilburg op 24 maart 1971. Zij is aldaar op 29 september 1924 getrouwd met Cornelis Geleijns, huisschilder, geboren te Zevenbergen op 22 mei 1901, zoon van Bastiaan Willem Geleijns, huisschilder, en Cornelia van Wasbeek.
- b. Johannes Gijsbertus Blom, landbouwer, gemeenteraadslid van Zevenbergen in 1969–1973, geboren te 's Gravenmoer op 17 mei 1900, overleden te Breda op 17 sep-

92. SAKO, Dongen NN 148, no. 142, 4 november 1890. Zie voor zijn voorouders: A.C. van Amersfoort, *Genealogie Heyblom (Blom)*, *Genealogisch Tijdschrift voor Midden- en West-Noord-Brabant*, VIII (1984), 283; X (1986), 42.

tember 1977, begraven te Zevenbergen op 22 september 1977. Hij is in eerste echt gehuwd met Catharina van Vugt, geboren te Baarle-Nassau op 10 oktober 1907. Dit huwelijk is te Breda door echtscheiding ontbonden op 23 december 1935. Hij huwde in tweede echt te Zevenbergen op 24 januari 1936 met Everdina Johanna Wijtmans, geboren te Bergharen op 2 april 1905, overleden te Breda op 8 juni 1981, begraven te Zevenbergen op 11 juni 1981, dochter van Arnoldus Wijtmans, koopman, en van Wilhelmina Johanna Gramser.

- c. Arie, geboren te 's Gravenmoer op 29 maart 1903, overleden aldaar op 12 april 1903.
 - d. Grieta Blom, geboren te 's Gravenmoer op 9 augustus 1904. Zij is aldaar gehuwd op 20 augustus 1930 met Hubertus Josephus Johannes Schalks, geboren te Tilburg op 23 maart 1903 en aldaar overleden op 26 juli 1982.
 - e. Arie, geboren te 's Gravenmoer op 14 april 1906, overleden aldaar op 22 april 1906.
 - f. Arie Cornelis Jacobus, geboren te 's Gravenmoer op 4 maart 1907, overleden aldaar op 2 mei 1907.
 - g. Anna Cornelia Jacoba Blom, geboren te 's Gravenmoer op 26 juni 1908, trouwde te Tilburg op 21 december 1932 met Arie van den Heuvel, geboren te Eethen op 2 maart 1905, overleden te Tilburg op 24 maart 1958, zoon van Johannes Gysbertus van den Heuvel en van Maria Goverdina Branderhorst.
 - h. Clazina, geboren te 's Gravenmoer op 23 mei 1910.
 - i. Arie Blom, geboren te 's Gravenmoer op 7 augustus 1913. Hij is te Tilburg op 3 augustus 1946 gehuwd met A.B. van Emmerik.
8. Cornelis, geboren te Waspik op 16 januari 1878, en aldaar overleden op 22 juli 1878.
9. Hendrik Cornelis van Pas, landbouwer, geboren te Waspik op 11 mei 1879, ongehuwd overleden op 26 februari 1956 te Raamsdonk en aldaar op 1 maart daaropvolgend begraven.

Hij werd een dag later opgegraven, daar het vermoeden was gerezen dat hij door een misdrijf om het leven was gekomen. Sectie, verricht door een Leidse professor, wees echter niet in die richting. Zijn verzorger was echter voortvluchtig.⁹³

VIII-b. ARIE ANTHONIE VAN PAS, landbouwer, geboren te Capelle op 14 september 1816 en overleden aldaar op 9 september 1885. Hij trouwde te Capelle op 11 juni 1846 met Jenneke Roubos⁹⁴, geboren te Dussen op 21 februari 1820 en overleden te Capelle op 16 februari 1916, dochter van Euwit Roubos en van Alida Rijken. Arie Antonie verkreeg uit de boedel van zijn ouders het huis, schuur, erf en boomgaard, gelegen ten westen van de Willem van Gentsvaart (kadastraal F79, F80 en F81), dat gekomen was uit de nalatenschap van Adriaan Jans van Pas (zie VI-c). Dit huis

93. *De Stem*, 5 en 7 maart 1956.

94. GAW, Capelle NN, notaris

B.A. Middelkoop 1913, no. 123.
31 juli 1913.

ging bij deling tussen Jenneke Roubos en haar kinderen en kleinkinderen over op Meeuwis van Daalen (IX-b onder 8).

Uit het huwelijk van Arie Antonie en Jenneke werden de volgende kinderen geboren:

1. Aart van Pas, volgt onder IX-b op pagina 233.
2. Johanna Alida, geboren te Capelle op 4 juli 1851 en aldaar overleden op 22 juli 1851.
3. Alida van Pas⁹⁵, geboren te Capelle op 28 juli 1852 en overleden aldaar op 26 december 1907. Zij trouwde te Capelle op 22 mei 1875 met Dirk Michaël, timmerman, geboren te Loon op Zand op 24 februari 1851 en overleden te Capelle op 9 april 1915. Hij was een zoon van Jan Michaël en van Adriana Hulst. Kinderen van Alida en Dirk waren:

- a. Jan, geboren te Loon op Zand op 7 november 1875 en overleden te Capelle op 7 april 1884.
- b. Arie Antonie Michaël, geboren te Capelle op 9 november 1876, trouwde te Sprang op 3 augustus 1905 met zijn nicht Jenneke de Bie, geboren aldaar op 18 oktober 1883 en dochter van Jacobus de Bie, landbouwer, en van Johanna van Pas. Hieruit stamt een dochter Johanna die trouwde met Jacob Cornelis van Pas (zie X-a-2 onder 1).
- c. Adriana, geboren te Capelle op 9 februari 1879 en overleden aldaar op 26 februari 1896.
- d. Jenneke Hendrika, geboren op 24 december 1892.

4. Johanna van Pas, geboren te Capelle op 30 mei 1855, woonde sinds haar huwelijk te Sprang en is overleden te Sprang-Capelle op 12 januari 1928. Zij trouwde te Capelle op 11 februari 1876 met Jacobus de Bie, landbouwer, geboren te Sprang op 27 februari 1853, overleden te Sprang-Capelle op 22 februari 1929, zoon van Dingeman de Bie⁹⁶, landbouwer, en van Adriana Ockers. Kinderen uit het huwelijk van Johanna en Jacobus waren:

- a. Adriaan de Bie, landbouwer, is te Sprang op 21 december 1877 geboren en trouwde te Capelle op 24 november 1910 met Jacoba Alberdina Vervoort, geboren aldaar op 28 juni 1879, dochter van Jacobus, landbouwer, en Johanna van Oversteeg.
- b. Arie Antonie de Bie, landbouwer, geboren te Sprang op 30 oktober 1879, trouwde aldaar op 21 mei 1909 met Adriana de Bie, geboren te Sprang op 22 oktober 1880 dochter van Hendrik de Bie, landbouwer, en van Maria Bogers.
- c. Jenneke, geboren te Sprang op 3 september 1880 en overleden aldaar op 24 november 1880.
- d. Dingeman, geboren te Sprang op 19 november 1881 en overleden aldaar op 2 januari 1884.
- e. Jenneke de Bie, geboren te Sprang op 18 oktober 1883, trouwde aldaar op 3 augustus 1905 met haar neef Arie

95. GAW, Capelle NN, notaris
B.A. Middelkoop 1907, no. 56,
25 maart 1907.

96. Zie voor zijn voorgeslacht:
Van Beek, *De familie van Beek*,
208, 356.

Antonie Michaël (zie VIII-b onder 3).

- f. Dingeman de Bie, schoenmaker, geboren te Sprang op 8 februari 1884 en overleden aldaar op 12 maart 1902.
- g. Cornelis, geboren te Sprang op 1 maart 1885 en overleden aldaar op 19 mei 1886.
- h. Hendrikus de Bie, landbouwer, geboren te Sprang op 15 maart 1886, trouwde te Capelle op 3 oktober 1912 met Maria Verhagen, geboren aldaar op 14 november 1883, dochter van Adriaan Verhagen, landbouwer, en van Hendrika Maria Verhagen.
- i. Cornelia, geboren te Sprang op 11 maart 1887 en overleden aldaar op 18 april 1901.
- j. Janneke, geboren te Sprang op 31 januari 1890 en overleden aldaar op 4 juli 1890.
- k. Janneke, geboren te Sprang op 16 juni 1891 en overleden te Tilburg op 15 december 1901.
- l. Jacobus, geboren te Sprang op 2 januari 1895.

IX-b. AART VAN PAS, landbouwer, geboren te Dussen op 18 oktober 1846 en overleden te Capelle op 26 november 1919. Hij huwt aldaar op 14 mei 1875 met Maria de Bruyn, geboren te Capelle op 8 november 1851 en overleden aldaar op 28 maart 1914, dochter van Martinus de Bruyn en van Anna Verhoeven. Zij testeerden op de langstlevende voor notaris B.A. Middelkoop op 23 augustus 1913.⁹⁷ Aart van Pas Arie Antoniszoon verkreeg bij testament van zijn oudtante Janneke van Pas het huis, erf en bouwland, gelegen ten oosten van de Willem van Gentsvaart onder Capelle (kadastraal G-486).

Uit het huwelijk van Aart en Maria stammen de volgende kinderen:

- 1. Arie Antonie van Pas, landbouwer, geboren te Capelle op 27 februari 1876, woonde te Waspik aan de Vrouwkensvaartsestraat en is overleden te Raamsdonk op 28 april 1955, waarna hij op 2 mei werd begraven te Waspik. Hij trouwde te Baardwijk 16 mei 1917 met Adriana de Rooij, geboren aldaar op 25 maart 1884 en overleden te Waspik op 3 februari 1950, dochter van Hendrik de Rooijen van Hendrika Kruijff. De kinderen van Arie Antonie en Adriana zijn:
 - A. Aart van Pas, landbouwer, te Capelle op 18 februari 1918 geboren, overleden te Waalwijk 9 juli 1997. Hij trouwde te Roosendaal op 8 maart 1956 met Wilhelmina Neeltje van Eekelen, geboren aldaar op 12 april 1924 als dochter van Jacobus van Eekelen, landbouwer, en van Willemijna Neeltje Oostdijk.
 - B. Hendrik van Pas, geboren te Capelle op 21 februari 1920, is een tweeling met de volgende. Hij stierf te Waspik op 28 januari 1938.
 - C. Marinus is geboren te Capelle op 21 februari 1920 en is overleden aldaar op 18 april 1920.

97. GAW, Capelle NN, notaris B.A. Middelkoop 1913, nrs. 134 en 135, 23 augustus 1913.

2. Anna Martina van Pas, geboren te Capelle op 25 juli 1878 en aldaar overleden op 23 maart 1898.
3. Jenneke, geboren te Capelle op 15 september 1879, is overleden aldaar op 3 oktober 1879.
4. Jenneke van Pas, geboren te Capelle op 23 april 1881 en overleden te Sprang-Capelle op 3 september 1924. Te Capelle trouwde zij op 5 november 1903 met Gerrit Marinus de Bie⁹⁸, landbouwer, geboren aldaar op 23 december 1878 en overleden te Sprang-Capelle op 13 april 1958. Hij was een zoon van Hendrik de Bie, landbouwer, en van Alida van der Leij. Op 28 oktober 1926 hertrouwde hij met Maria Rijken, geboren te Loon op Zand op 26 oktober 1887 en overleden te Sprang-Capelle op 4 november 1957, dochter van Antonie Rijken en van Jacoba van Kampen. Hieruit stamt nageslacht.
5. Martinus, geboren te Capelle op 3 oktober 1882 en overleden aldaar op 30 januari 1883.
6. Martina Anna van Pas, geboren te Capelle op 28 juli 1884 en overleden aldaar op 5 februari 1902.
7. Hendrika, geboren te Capelle op 9 maart 1888 en overleden aldaar op 15 maart 1888.
8. Hendrika van Pas, geboren te Capelle op 18 oktober 1890, woonde aldaar tot 1921, daarna te Meeuwen en Strijen, en laatstelijk aan de Oudendijk te Dubbeldam. Daar is zij op 9 juli 1956 overleden. In eerste echt trouwde zij te Capelle op 1 oktober 1914 met Meeuwis van Daalen, landbouwer, geboren te Meeuwen op 19 juni 1886 en overleden te Dordrecht op 16 augustus 1938, zoon van Johannes van Daalen, landbouwer, en van Aletta Smits. Zij hertrouwde te Dubbeldam op 27 maart 1941 met Jan Smits, geboren te Alblasterdam op 29 november 1873 en overleden te Dubbeldam op 22 mei 1953. Hieruit stamt nageslacht.
9. Cornelis, geboren te Capelle op 21 oktober 1893 en aldaar overleden op 23 januari 1895.

VI-c. JAN VAN PAS⁹⁹ is gedoopt te Waspik 9 juni 1726. Hij was nog onmondig, toen in 1746 de boedel van zijn ouders werd verdeeld. Op 26 april 1804 is hij overleden te Capelle. Hij was daar op 21 november 1751 getrouwd met Anna Schep¹⁰⁰, geboren te Waspik rond 1728, waar de begrafenis werd aangegeven op 16 november 1797. Zij was een dochter van Huijbert Jans Schep en van Dirkske Sterrenburg.

Jan kocht op 23 januari 1751, dus kort voor zijn huwelijk, van de familie Box voor 700 gulden een buis, erf en akkerland, gelegen ten westen van de Willem van Gentsvaart.¹⁰¹

De kinderen van Jan van Pas en Anna Schep bleven allen ongehuwd:

1. Jenneke Jans van Pas, gedoopt te Capelle op 6 mei 1753 en overleden aldaar op 5 november 1792.

98. GAW, Capelle NN, notaris B.A. Middelkoop 1913, no. 30, 8 maart 1913.

99. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 74, f 202, 16 mei 1760.

100. GAW, Waspik R 52, f ?, 23 oktober 1776 (erfdeling tussen de kinderen van Huybert Schep en Dirkske Sterrenburg).

101. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 73, f 209, 23 januari 1751.

2. Huijbert Jans van Pas, landbouwer, gedoopt te Capelle op 25 augustus 1754, wonende op de Willem van Gentsvaart, is ongehuwd aldaar overleden op 26 maart 1831.¹⁰²
3. Adriaan Jans van Pas, timmerman, gedoopt te Capelle op 8 februari 1756. Op 18 december 1839 testeerde hij voor notaris R. Middelkoop te Capelle. In dit testament verklaarde hij tot enige en universele erfgenaam zijn achternicht Johanna van Pas, weduwe van zijn neef Aart van Pas, 'landbouweresse' te Capelle. Blijkens dit testament woonde hij bij haar in op de Willem van Gentsvaart.¹⁰³ Hij is overleden te Capelle op 1 maart 1844.¹⁰⁴
4. Dirkske, gedoopt te Capelle op 9 april 1758. Haar begrafenis werd aldaar aangegeven op 11 december 1759.
5. Dirkske, gedoopt te Capelle op 5 oktober 1760, haar begrafenis aangegeven aldaar op 16 oktober 1781.
6. Elisabeth, gedoopt te Capelle op 21 februari 1762, begrafenis aangegeven aldaar op 7 mei 1765.
7. Adriana, gedoopt te Capelle op 8 januari 1764, begrafenis aldaar aangegeven op 10 februari 1764.
8. Johannes, gedoopt te Capelle op 18 augustus 1765, begrafenis aldaar aangegeven op 10 oktober 1781.
9. Lijsbeth, gedoopt te Capelle op 8 mei 1768, begrafenis aangegeven aldaar op 6 januari 1769.
10. Antonij Jans van Pas, landbouwer, is te Capelle gedoopt op 3 juni 1770 en aldaar overleden op 2 mei 1825.¹⁰⁵

IV-d. ARIEN JANS VAN PAS¹⁰⁶, gedoopt te Capelle op 18 september 1661, was armmeester 's-Grevelduin-Capelle in 1705–1706 en 1717–1718. Zijn begrafenis is aangegeven te Raamsdonk op 21 december 1735.

Te Capelle was hij op 23 februari 1698 getrouwd met Cathalijn Meertens de Looper¹⁰⁷, gedoopt te Capelle op 13 maart 1673 en aldaar overleden in 1712 (haar begrafenis werd aangegeven op 2 februari). Zij was een dochter van Meerten Jans de Looper en van Catalijn Ariens van Tilburg. Arien en Cathalijn testeerden op 13 januari 1712 voor schepenen van 's-Grevelduin-Capelle.¹⁰⁸

Na haar overlijden vertrok Arien de Pas rond 1730 naar zijn dochter Maria te Hendrik Luiten Ambacht, waar hij voor schepenen op 16 november 1735 opnieuw testeerde.¹⁰⁹

Zijn kinderen van Arien verdeelden de boedel op 31 januari 1736.¹¹⁰ Jan van Oosterhout verkreeg daar het huis en erf, gestaan en gelegen ten westen van de Willem van Gentsvaart. De kinderen waren:

1. Cathalijn Ariens van Pas, molenares en grutster te 's Gravenmoer, is gedoopt te Capelle op 10 mei 1699 en te 's Gravenmoer overleden op 7 mei 1760. Zij trouwde te Capelle op 21 mei 1719 met Jan Peeters van Oosterhout, afkomstig van Capelle, pachter van de molen van 's Gravenmoer in 1721–1742. Daar stierf hij in december 1742. Waarschijnlijk was hij

102. RANB, Memories van Successie, kantoor Waalwijk 15, no. 77 (1831).

103. GAW, Capelle N 7388, no. 142, 18 december 1839.

104. RANB, Memories van Successie, kantoor Waalwijk 43, no. 38 (1844).

105. RANB, Memories van Successie, kantoor Waalwijk 4, no. 151 (1825).

106. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 71, f 336v, 15 oktober 1732.

107. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 67, f 72.

108. GAW, 's-Grevelduin-Capelle R 91, f 344.

109. SAKO, Hendrik Luiten Ambacht R 19-20, 16 november 1735.

110. SAKO, Hendrik Luiten Ambacht R 15, ongef.

111. G.J. Rehm, *Perceelsgewijze beschrijving van het grondgebied der gemeente 's Gravenmoer 1600-1832*, 610-612.
112. SAKO. Hendrik Luiten Ambacht R 19-20, 21 februari 1728.
113. SAKO. Hendrik Luiten Ambacht R 7, 23 april 1737 (erfdeling tussen de kinderen van Peeter Jans Coninx, met name Jan, Antonetta, gehuwd met Johannes Dorrenboom, en Maria, gehuwd met Jacobus Boezere).
114. SAKO. 's Gravenmoer R 62, 3 juni 1773; 26 april 1783.
115. SAKO. 's Gravenmoer R 22 (oud), f 293-304^v, 15 februari 1773.
116. Zie: W.J. Ruigrok-v.d. Pol, *Fragmentgenealogie Vermeulen te 's Gravenmoer en Loon op Zand*, *Genealogisch Tijdschrift voor Midden- en West-Noord-Brabant*, V (1981), 210, 211.
117. Hij is te Capelle gedoopt op 7 februari 1694 als zoon van Wouter Verhagen en Maijken van Pas (III-b onder 2).
118. Zij is te Capelle gedoopt op 21 november 1700 als dochter van Jan Martens Dolk en Maijken van Pas (III-c onder 6).
119. SAKO. 's Gravenmoer R 62, 10 augustus 1774. Dit testament vermeldt dat de huwelijksvoorwaarden zijn verleden voor notaris Adriaan de Grandt op 12 februari 1755 te Oosterhout.

een zoon van Peeter van Oosterhout en van Marie Mutsaert.

Op 1 januari 1721 pachtte Jan van Oosterhout uit Capelle de achtermolen en de grutmolen te 's Gravenmoer. De pachttermijn werd nadien telkenmale verlengd. Na zijn dood nam weduwe Catharina van Pas de pacht over. In 1750 ging de achtermolen naar een andere pachter, Jan Gerrits van Oosterhout, maar Catharina behield de grutmolen tot haar dood, waarna deze overging naar haar dochter Johanna.¹¹¹

2. Johan is gedoopt op 24 september 1702 te Capelle, waar zijn begrafenis werd aangegeven op 31 oktober 1702.
3. Maria Ariens van Pas, gedoopt te Capelle op 18 november 1703, overleden tussen 3 juni 1773 en 10 april 1783. Zij huwde te Capelle op 22 februari 1728, daags nadat de huwelijksvoorwaarden waren verleden¹¹², met Johannes Koning, wonende te Hendrik Luiten Ambacht. Hij was waarschijnlijk een zoon van Peeter Koning¹¹³ en van Adriaantje Hoevenaar en is overleden na 26 april 1783. Volgens een aantekening, berustende in het dossier-van Pas op het Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage, zou hij in zijn jeugd op walvisvangst naar Groenland zijn geweest.

Hij testeerde samen met zijn vrouw op 3 juni 1773 voor schepenen te 's Gravenmoer en daarua als weduwnaar op 26 april 1783.¹¹⁴ In dit laatste testament worden als kinderen genoemd: Jacob, Adriaan, Cornelia, Catharina en Maria, maar wellicht waren er nog meer.

4. Auna Ariens van Pas, gedoopt te Capelle op 6 november 1707, overleden te 's Gravenmoer op 28 maart 1734. Zij trouwde te Capelle op 5 januari 1731 met Gerrit Gerrits Vermeulen, koopman, gedoopt te 's Gravenmoer op 14 augustus 1707 en aldaar overleden op 28 juli 1772. Hij was een zoon van Gerrit Gerrits Vermeulen, koopman, en van Cornelia Barents de Geus. Hun twee kinderen, die de nalateuschap op 15 februari 1773 verdeelden¹¹⁵, waren:

- a. Gerrit Gerrits Vermeulen¹¹⁶, gedoopt te 's Gravenmoer op 21 oktober 1731, schepen te Loon op Zand, overleden aldaar op 28 maart 1813. Hij trouwde te Loon op Zand op 23 januari 1753 met Petronella van Kleeff, geboren aldaar en er overleden op 6 september 1803.

Zij was eerder gehuwd te Loon op Zand op 15 november 1750 met Michiel Verbagen, gedoopt te Capelle op 25 januari 1728 en overleden te Loon op Zand op 6 augustus 1751, doch begraven te Capelle, zoon van Wouter Michiels Verhagen¹¹⁷ en van Neeltje Jans Dolk.¹¹⁸

- b. Catharina Gerrits Vermeulen, gedoopt te 's Gravenmoer op 14 maart 1734, overleden aldaar op 29 september 1809. Zij trouwde te 's Gravenmoer op 16 februari 1755 onder huwelijksvoorwaarden¹¹⁹ met Pieter Schaap, te Capelle gedoopt op 29 april 1725, koopman, sche-

pen te 's Gravenmoer in 1763–1799, president-schepen aldaar in 1795–1799 en borgemeester te 's Gravenmoer in 1764–1765¹²⁰, overleden aldaar op 30 december 1810. Hij was een zoon van Jan Jans Schaap en van Johanna Timmers. Uit dit huwelijk stamt een talrijk nageslacht.

Op de voorgaande afleveringen van de genealogie-Van Pas ontving ik een tweetal bruikbare reacties. In de eerste plaats wees de heer Vermetten uit Scheveningen mij op het feit dat de erfdeling van Jan Mertens Dolk (IIIc-6 op p. 50) plaats had voor zijn overlijden. Op 18 februari 1767 deden zijn kinderen namelijk aangifte van zijn overlijden. Zijn doopdatum is 11 november 1674 (in plaats van het vermelde 1684).

Daarnaast heeft de heer Van der Hoeven uit Rotterdam mijn veronderstelling (eveneens op p. 50) dat Janneke Aarts Koninks een dochter was van de vermoedelijk uit Waspik afkomstige Aart Thysz Konink bevestigd. Uit zijn bewerking van een afschrift van het originele doopboek van Meeuwen blijkt namelijk het volgende: Janneke Aarts Koninks is op 10 december 1690 gedoopt te Meeuwen als dochter van Aart Thys Coninck en Ida Jans Bogaert (alias Corck). Dit paar huwde te Meeuwen op 16 april 1684. Hij was inderdaad afkomstig van Waspik.

Beide heren wil ik hartelijk danken voor hun aanvulling.

Een derde aanvulling betreft Jan van Pas te Besoijen (III-a op p. 44 in deze jaargang), die in 1679 tegen de Bossche schrijnwerker Johan van Hedel procedeerde om teruggave van f 104. Hij had namelijk op 2 mei 1677 zijn zoon Hendrick voor een jaar in de leer gedaan tegen een vergoeding van f 115, maar de jongen kwam thuis op 4 augustus en stierf.¹²¹

120. A.L. van Geertruij (red.), *Zeven eeuwen 's Gravenmoer 1293–1993. Bijdrage tot de geschiedenis van 's Gravenmoer* (Oosterhout, 1993) 331–339.

121. GAH, R 915-I, 31 januari 1679. –Leo Adriaenssen.

Vier Hilvarenbeekse borgbrieven

In april 1654 kregen vier nieuwkomers in Hilvarenbeek garanties van gezeten inwoners:¹

1. Voor Adriaen Emmen, hoevenaar van de Bossche heiligegeesttafel, stelt zich Adriaen Thielmans Janssen van Tilborch borg tot een bedrag van f 300.
2. Voor Jacob Joosten van Tilborch, zijn vrouw Vyverken en hun zoon stelt zich Jacob van Stramproy borg voor f 300.
3. Voor Andries Ghysbert Heesters, die op de Biest is komen wonen, stelt Lambrecht Janss van Roij zich borg.
4. Voor zijn zwager Willem Janssen van Kessel stelt Henrick van den Werff zich borg. Later werd hij ontslagen van zijn borgtocht, omdat Van Kessel soldaat was geworden van de landdorst.

1. Gemeentearchief Tilburg, Hilvarenbeek R 62, f 139, 13 en 15 april 1654; f 139v, 17 april 1654; f 140, 21 april 1654.

DE FAMILIE SCHILDERS IN DE MIDDELEEUWEN

Een Bossche patriciërsfamilie

L.F.W. ADRIAENSSEN

Afkortingen

AKH	Archief Sint-Janskathedraal 's-Hertogenbosch
ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel
ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
ABH	Archief bisdom 's-Hertogenbosch
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch

De Diessense en Hilvarenbeekse familie Schilders¹ stamt van Lerya Schilder, die rond 1375 werd geboren als dochter van de Bosschenaar Wellen Schilder. De voornaam Lerya was typisch voor de familie Schilders.

In de Middeleeuwen behoorde de familie tot de toonaangevende burgers van Den Bosch. Zij waren schepenen, bezaten stenen huizen aan de Markt en elders, bekleedden bestuursfuncties bij de Lieve-Vrouwebroederschap en telde hoge bestuursfunctionarissen als schouten onder hun naaste verwanten.

De oudste Bossche naamdrager en tevens stamvader van de familie was Claes Scilder, die sinds 1306 wordt vermeld. Butkens, die in dit opzicht niet erg betrouwbaar is², noemt in zijn Bossche schepenenlijst Gerard Schilders in het jaar 1307.³ De volgende naamgenoot verschijnt in 1321, als Martinus dictus Scilder bewoner wordt genoemd van een huis aan de Markt, waarvan de eigenares Luytgardis van Berlikem was.⁴ De verwantschap is onbekend en de voornaam Martinus komt later in de familie niet voor. Daarna duurt het tot 1337 en 1342 voor in de personen van Claes en Mechtelt, kinderen van Claes, de volgende Schilders opduiken.

Over de oudere herkomst van de familie is niets bekend. In 1439 trok het clarissenklooster te 's-Hertogenbosch een cijns van 4 kapoenen uit 2 bunder land in de *Schildershoeve* te Berlicum⁵, maar onduidelijk is of deze boerderij is genoemd naar een Bossche eigenaar Scilder of dat zij voor 1300 de stamhoeve was van de Bossebe familie van die naam.

Geen van beide opties kan worden uitgesloten: Gerit Willems Schilder van de vierde generatie te 's-Hertogenbosch bezat een hoeve te Berlicum, maar er was aan het einde van de veertiende eeuw ook een (niet in de stamboom plaats-

1. L.F.W. Adriaenssen, „De Diessense tak van de familie Schilders. Boeren, beneficianten en bankiers”, *De Brabantse Leeuw*, XLVI, XLVII (1997, 1998).

2. Jacobs, *Justitie en politie*, 32.

3. C. Butkens, *Trophées tant sacrés que profanes de la duché de Brabant* (4 dln.: La Haye, 1724–1726)II, 546.

4. GAH, Tafel van de Heilige Geest, charter 133, 15 februari 1321.

5. D. van Heel, „Bijdragen tot de geschiedenis van het clarissenklooster te 's-Hertogenbosch”, *Taxandria*, XI, (1933) 267.

bare) Jan Schilder van Berlikem⁶ († 1382 à 1395) en zijn vrouw Mechtelt Henrics Everarts van Hyntam⁷, die in Berlicum waren gegoed en er misschien woonden. Overigens betaalde in 1439 ook *Jonge Jan die Scilder* aan de Rijke Claren cijns uit onderpanden in die heerlijkheid.⁵

Dat in de eerste helft van de veertiende eeuw slechts drie of vier personen met de naam Schilder in Den Bosch worden genoemd kan zowel een gevolg zijn van de bronnenschaarste als van de omstandigheid dat zich toen pas de familie in de stad vestigde.

In veertiende-eeuwse Den Bosch kunnen slechts een of twee Schilders niet bij de familie worden ingelijfd. De eerste was Jan Schilder, zoon van wijlen Willem Schilder, die in 1383 een kwart kocht van een huis op de Hulst.⁸ Hij was zadelmaker en bezat onroerende zaken te Vught (in *die Tae-terstraet*) en Rosmalen.⁹ Van de tweede zijn geen exacte data bekend, maar aangezien hij in de Bossche schepenprotocollen (1367 e.v.) niet voorkomt, mag worden aangenomen dat hij voordien heeft geleefd. Het betreft een inschrijving in het obituarium van de Sint-Janskerk op 4 september: *domini Rodolphi Scilders presbiteri*.¹⁰

§

I. CLAES SCHILDER, geboren rond 1260, beloofde in 1306 samen met de regering van Den Bosch en honderdvijftien medepoorters van Den Bosch aan de hertog van Brabant 5500 £ paaiments te betalen als boete voor de opstand het jaar tevoren.¹¹ In 1337–1338 was hij schepen van Den Bosch.¹²

Uit zijn huis en hof (zonder plaatsaanduiding te 's-Hertogenbosch) ging in 1319 een cijns van 50 schellingen aan de heilige-geesttafel van Den Bosch.¹³ Nycholaus dictus Scilder gaf in 1339 een leeg erfgoed op het Hinthamereinde uit tegen een hertogscijns van 2 schellingen oude groten en 40 oude groten erfcijns.¹⁴ Voorts bezat hij een huis aan de Markt.¹⁵

Voor 1340 was hij cijnsplichtig uit goederen te Helvoirt, Tilburg en Oisterwijk – in het laatste dorp onder meer *de bonis int Stoct*, dat deels te Moergestel lag –, en in de cijnskring van Eersel.¹⁶ Bovendien was hij eigenaar van het goed te Dommelen, dat zijn schoondochter Leria in 1422 in erfpacht uitgaf.¹⁷

Blijkens het cijnsboek van het Bossche Geefhuis uit 1359 betaalde „mijn vrouwe van der Laec van Claes Scilders erve” 4 schellingen 3 penningen 1 oord uit onderpanden te Moergestel.¹⁸

6. GAH, R 1180, p. 506, *datum in die Calixti* 1395; p. 620.
7. GAH, R 1176, f 201, *datum quarta post Mathei* 1382.
R 1180, p. 468, *in octavas Pasche* 1395; p. 746, kort na de zondag dat men Oculi zingt 1397.
8. GAH, R 1177, f 64, rond Sint-Jacob 1383.
9. GAH, R 1179, R 1179, p. 618, 1393; f 154^v, *datum quinta post Severini* 1392.
10. ABH, Obituarium van de Sint-Jan te 's-Hertogenbosch, p. 260.
11. H.P.H. Camps, *Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312. I. De meierij van 's-Hertogenbosch (met de heerlijkheid Gemert)* (2 stukken; 's-Gravenhage, 1979) II, 839.
12. Van Lith-Droogleeve Fortuijn e.a., *De kroniek van Peter van Os*, 74.
13. GAH, Zegelkast 33, 22 februari 1319.
14. GAH, Tafel van de Heilige Geest, oorkonde 226, 22 april 1339.
15. GAH, R 1183, f 58, *datum in festo Zeverini* 1403.
R 1187, f 123, *datum sexto post octavas Pasche* 1411.
16. ARAB, Rekenkamer 45038, ff XLIV^v, XLV^v, CVII, CXI, CXV, CXVI^v, CXVII^v, CXVIII.
17. GAH, R 1203, f 145, 17 januari 1433.
18. A.C.M. Kappelhof, „Een Moergestelse cijnsrol uit 1359”, *De kleine Meijerij*, XL (1990) 15.

Te Oerle bezat Claes een hoeve *ter Halver Milen*, die vererfde op zijn kinderen en waaruit zijn kleindochter Truda Schilder, begijn, tegen 1400 een cijsn trok.¹⁹

Claes Schilder of een van zijn gelijknamige zonen heeft zijn naam gegeven aan de Schilderstraat in Den Bosch. Akten uit 1400–1451 maken gewag van de steeg die van de Hinthamerstraat over de Geerlingsebrug noordwaarts naar de *mansio* (huizing) van wijlen Claes Schilder danwel wijlen Henrick Schilder liep.²⁰ In 1426 blijkt dit straatje of steegje te lopen door de *Scilderpoert*²¹, in 1457 wordt een huis gesitueerd in *Claes Scilders poert*²² en in 1472 een ander huis in de Hinthamerstraat over de Geerlingsebrug binnen de poort van Henrick Schilder.²³ Na een benaming *Scilderderinghstraetken* in 1454²⁴ is sinds 1458 sprake van het *Scilderstraetken*²⁵, de latere Schilderstraat.

Wanneer Claes en Henrick Schilder daadwerkelijk eigenaars zijn geweest van hun *mansio*, is onbekend. Wel bleef ook in latere generaties de familie in het straatje aanwezig. Gerit Schilder belaste in 1434 een leeg erf bij de *Scilderspoert*, strekkende van het straatje tot de stroom van de Dieze, met een erfcijns van 6 oude schilden Frans geld²⁶, en verwierf in het straatje in 1435 een hofstad, die hij in erfcijns om 7 £ paaiments uitgaf en later terugkreeg.²⁷ Willem Schilder kocht er in 1450 een huis, dat zijn erfgenamen in 1476 nog bezaten.²⁸

Claes wordt in akten uit 1369 en later vermeld als Nycholaus Scilder senior, de overleden vader van Nycholaus Scilder junior.²⁹ Dat is verwarrend, omdat in 1369 en nadien het onderscheid tussen oude Claes en jonge Claes Schilder op zijn twee zonen sloeg. De jongste van deze zonen had ook weer twee kinderen Claes, die zich echter onderscheidten in een wettige en een illegitieme zoon.

Misschien mag Claes worden geïdentificeerd met de man die samen met zijn vrouw Alecyt en hun dochter Baerta een jaargetijde in de Sint-Janskerk had.³⁰ Hij was in elk geval de vader van de volgende zonen en misschien ook van Mechtelt en Baerta.

1. Claes Schilder de oude, volgt onder II op pagina 241.
2. Claes Schilder de jonge, volgt onder IIbis.
3. Gerit Schilder, volgt onder IIter.
4. Mechtildis dicta Tscilders leefde volgens een Bossche schepenakte uit 1441 in 1342, toen zij op *feria tertia post beate Katherina virginis* (de derde dag na het feest van de heilige maagd Catharina) een erfcijns van 3 £ paaiments geloofde.³¹

19. GAH, R 1193, f 63^v, 7 mei 1422. Vgl. R 1182, f 171, een week na zondag Letare 1399 of 1400.
20. GAH, van R 1191, f 487^v, 20 maart 1400, tot R 1221, f 48^v, 3 februari 1451.
21. GAH, R 1197, f 127^v, 5 september 1426.
22. GAH, R 1228, f 1, begin oktober 1457.
23. GAH, R 1242, f 105^v, 23 oktober 1472. Vgl. R 1221, f 48^v, 3 februari 1450.
24. GAH, R 1224, f 85, 3 juli 1454.
25. GAH, R 1228, f 201, 8 juni 1458. R 1245, f 152^v, 27 juli 1476: huis in het Schilderstraatje tussen Jacop Zanders en de erfgenamen van Willem Schilders.
26. GAH, R 1205, f 275^v, 10 december 1434; vgl. f 63, z.d. (25 april 1435).
27. GAH, R 1205, f 183^v, 5 mei 1435. R 1258, f 243^v, 26 oktober 1489.
28. GAH, R 1221, f 28, 23 december 1450. R 1245, f 152^v, 27 juli 1476.
29. GAH, R 1175, f 220, *datum secundo post Reminiscere* 1369. R 1181, f 307^v, 13 januari 1400. R 1183, f 58, *datum in festo Zeverini* 1403. R 1187, f 123, *datum sexto post octavas Pasche* 1411.
30. ABH, Obituarium van de Sint-Jan te 's-Hertogenbosch, p. 40.
31. GAH, R 1211, f 205.

5. Baerta Schilder.³⁰

II. CLAES SCHILDER DE OUDE of zijn gelijknamige broer was in 1368 schepen van Den Bosch.³² Zijn vrouw Yda betaalde in 1340–1342 30 oude penningen cijns uit een goed te Hintham, dat voor haar werd bezeten door Hilla, vrouw van Nycholaus van Meghen, 3 oude schellingen uit het goed van wijlen Arnoldus Ysebouts, 3 oude schellingen uit een bunder land tussen *Bruggen* en Rosmalen en nog cijnsen van 6 nieuwe en 12 oude penningen.³³

Achter het minderbroedersklooster te 's-Hertogenbosch verkochten zijn weduwe Yda en hun kinderen Claes, Bertha, Mechtelt, Lysbeth en Henrick een stenen huis.³⁴

1. Henric Schilder³⁵ trouwde met Lyshet Claes Ghennen³⁶, die als zijn weduwe gegoed was in de vrijdom van Den Bosch.³⁷ Op 22 juni werd in de Sint-Janskerk te 's-Hertogenbosch het jaargetijde gevierd van (deze?) Henrick Scilders, zijn vrouw en zijn ouders.³⁸

Uit dit huwelijk zijn geen kinderen bekend. Wel had Henrick een bastaard:

- A. Arnt natuurlijke zoon Henrics Schilder.³⁹ Gezond van lijf en leden maakte in 1410 de *discretus vir Arnoldus filius quondam Henrici Scilder*, – zonder aanduiding van al dan niet gelegitimeerde bastaardij – een testament. Hij gaf een erfcijns van 30 schellingen aan de armen van het Groot Ziekengasthuis (20 schellingen), de cellebroeders (5 schellingen) en het gasthuis van Jan Moens op de Papenhulst (5 schellingen). Aan de kerkfabriek van de Sint-Lambert te Luik gaf hij 5 schellingen eens voor zijn onrechtmatig verworven bezit.⁴⁰

Misschien is hij identiek aan Arnoldus Schilder, voor wiens jaargetijde in de Sint-Janskerk te 's-Hertogenbosch een erfcijns werd betaald van 30 schellingen uit een huis, hof en land te Sint-Michielsgestel.⁴¹

2. Lysbeth Claes Schilder trouwde met Everart van Doerne⁴², die voor 1382 is overleden. Van zijn vader, ridder Gevart van Doerne, ontving hij in 1341 het goed Te Loen onder Deurne en de tiende van Liessel.⁴³ In het hertogelijke cijnsboek van 1340 staat hij als *mansionarius pauperis* te Deurne aangeslagen voor een cijns van 4 nieuwe schellingen.⁴⁴

Lysbeths zoon Gevart van Doerne (vermeld in 1381–1407) bezat het huis van Deurne en de hoge heerlijkheid aldaar. Deze verkocht in 1382 aan Henric Schilder zijn deel van een woning in de Hinthamerstraat te 's-Hertogenbosch aan de kant van het Muntelken over de Geerlingsebrug.⁴⁵

32. Van Lith-Droogleeve Fortuijn e.a., *De kroniek van Peter van Os*, 97.
33. ARAB, Rekenkamer 45038, f LXXXI^v.
34. GAH, R 1179, p. 493, *datum sexta post Calixti* 1392.
35. GAH, Tafel van de Heilige Geest, oorkonde 776, 19 juni 1376.
36. GAH, R 1178, f 57^v, 6 november 1388.
37. GAH, R 1194, f 259^v, 12 juni 1424.
38. ABH, Obituarium van de Sint-Jan te 's-Hertogenbosch, p. 186.
39. GAIL, R 1178, f 165, *datum in festo Huberti* 1390. R 1179, p. 90, *datum in crastino Bartholomei* 1391; p. 340 *datum prima post Reminiscere* 1391.
40. GAH, Groot Ziekengasthuis 3320, 21 augustus 1410.
41. AKH, Kerkfabriek Sint-Jan 2931, f CLXXXIII.
42. W. Wijnaendts van Resandt, „Vincent van Doerne en zijn voorouders”, *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie*, XLI (1987) 37-39.
43. Zie de vorige noot en vgl. ARAB, Rekenkamer 45038, f XVI^v.
44. ARAB, Rekenkamer 45038, f XVI.
45. GAH, R 1176, f 227^v.

3. Trude aude Claes Schilders dochter werd in 1395 zuster van de Lieve-Vrouwebroederschap en stierf in 1400 of 1401.⁴⁶
4. Bertha Claes Schilder⁴⁴ werd in 1387 lid van de Lieve-Vrouwebroederschap.⁴⁷
5. Een dochter⁴⁸ trouwde met Jan van Duren Symons van Dyeffhout des bakkers. Misschien waren zij identiek aan Jan van Duren en zijn vrouw Jut, die in de Sint-Janskerk een jaargetijde stichtten.⁴⁹ Aan Beel van Watermael verkocht hij in 1335 een erfpacht van $\frac{1}{2}$ mud rogge uit onderpanden te Helvoirt.⁵⁰ Te Orthen had (dezelfde?) Jan van Duren, overleden voor 1340, goederen bezeten.⁵¹

De hoeve in *Leendonc* op het Laar onder Helvoirt was in 1404–1406 onderwerp van transacties tussen de families Schilder en Van Duren:⁵²

- 14 oktober 1404: Ghevardus van Doerne (*ex matre* Schilders) draagt de hoeve op Leendonk over aan Gerit Schilder.
- 31 januari 1405: Gerit Schilder, Claes van Duren en zijn zus Hilla onderwerpen zich aan een arbitrage in hun geschil met Willem Loyer aangaande de hoeve op Leendonk. De uitspraak luidt, dat Schilder c.s. *recht hebben op tweederde en Willem Loyer op cenderde*. De laatste krijgt de oogst van volgend jaar; over de oogst van het voorbije jaar moet nog worden gearbitreerd.
- 14 april 1406: Ghevardus van Doerne en Gerit Schilder dragen aan de Tafel van de Heilige Geest alle rechten op die zij hebben in de hoeve van wijlen Symon van Dyeffhout. De afspraken met Willem Loyer zullen onverlet blijven.
- 14 april 1406: Nycholaus en Hilla van Dueren, wijlen Jans kinderen, dragen hun rechten in de hoeve op Leendonk over aan de Tafel van de Heilige Geest.
- 27 april 1406: Willem Willems Loyer draagt zijn zesde deel in de rechten in de hoeve van wijlen Symon van Dyeffhout op Leendonk over aan de Tafel van de Heilige Geest.

Bekende kinderen uit dit huwelijk:

- a. Claes van Dueren, vader van een bastaarddochter Heylwich.
- b. Hilla van Dueren, begint op het grote begijnhof, maakte in 1415 haar testament. Aan de Tafel van de Heilige Geest vermaakte zij 4 mud rogge uit haar hoeve te Moergestel. Heylwich, natuurlijke dochter van haar broer Claes, en Heylwich, doch-

46. Archief Lieve-Vrouwebroederschap 's-Hertogenbosch 52, rekening 1395, f 134^v; rekening 1400–1401, f 6.

47. Van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen*, III, 155.

48. GAH, R 1183, f 58, *datum in festo Zeverini* 1403.

R 1187, f 123, *datum sexto post octavas Pasche* 1411.

49. Voor 1435 zijn in de Sint-Janskerk ook jaargetijden gesticht voor Symon van Dyeffhout, bakker, voor Jan van Duren en zijn vrouw Metta Der Kijnder (Spierings, „Het obituarium,” 15, 17. AKH, Kerkfabriek Sint-Jan 2931, f CLVI).

50. GAH, Begijnhof, oorkonde 4, 20 maart 1335.

51. ARAB, Rekenkamer 45038, f CXXIX.

52. GAH, Tafel van de Heilige Geest, oorkonden 1357, 1370, 1402, 1402a, 1404. Vgl. R 1183, ff 325 en 391.

R 1184, f 317^v.

53. GAH, Tafel van de Heilige Geest 1568, 12 augustus 1415.
54. GAH, R 1178, f 165, 3 november 1390. R 1192, f 261^v, 20 maart 1421: betreft een verbrande Boschbrief inzake Udenhout. H. Hens e.a., *Mirakelen van Onze Lieve Vrouwe te 's-Hertogenbosch 1381–1603* (Tilburg, 1978) 298, 375, 394, 396, 397, 535.
55. GAIJ, R 1176, f 266^v, 5 dagen na Sint Margriet 1381.
56. GAH, R 1182, f 421, zaterdag na Hemelvaart 1401; ff 473^v, 474, 6 dagen na Maria Hemelvaart 1401. M. Spierings, „Het obituarium of dodenboek van de Sint-Janskerk te 's-Hertogenbosch (1280–1435)”, *Boschboombladeren*, 23 (januari 1979), 57, 59.
57. De Lieve-Vrouwebroederschap ontving in 1358 18 stuiver „van her Marcelys van den Hoevel van onsen orghelen” (Oldewelt, *Rekeningen van de Illustere Lieve Vrouwe Broederschap*, 95) en in 1395/96 10½ plakken van „Dircs soen van der Wagen van orgelen” (A. Smeijers, „De Illustere Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch. Archivalia bijeengebracht”, *Tijdschrift der Vereeniging voor Nederlandse Muziekgeschiedenis*, XI, XII (1925, 1928) XI, 208).
58. GAH, R 1201, f 113, 23 juni 1431.
59. Vgl. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, III, 491, 492.
60. GAH, R 1799, f 59, 17 april 1391: f 95, *des manendachs na sinte Aechten dach* 1395; f 166, 1400; f 175^v, *des maendaechs na sinte Aechten* 1400.
61. Van Lith-Droogleeuw Fortuijn e.a., *De kroniek van Peter van Os*, 109, 113, 126, 127, 130. R.A. van Zuijlen, *Inventaris der archieven van de stad 's Hertogenbosch, chronologisch opgemaakt en de voornaamste gebeurtenissen bevattende. (Stadsrekeningen van het jaar 1399–1800)* (2 stukken; 's-Hertogenbosch, 1863–1866) I, 4, 8, 15.
62. N.H.L. van den Heuvel, *De ambachtsgilden van 's-Hertogenbosch vóór 1629. Rechtsbronnen van het bedrijfsleven en het gildewezen* (Utrecht, 1946) 82, no. 38.
63. GAH, R 1180, p. 225, *in prefesto Martini* 1394 of 1395. R 1193, ff 85^v en 315.
64. GAH, R 1184, f 39, kort na Sint-Thomas 1404. R 1186, f 126, *quinta post Pasche* 1409. R 1201, f 284, 11 september 1431. In 1454 heet het huis te staan in de Keizerstraat nabij de Lombardenbrug (R 1225, f 150, 10 oktober 1454).
65. GAH, R 1190, f 136, 26 maart 1417.
66. GAIJ, R 1191, f 445, 29 januari 1422.
67. J.H. van Heurn, *Historie der stad en meyerie van 's Hertogenbosch, alsmede van de voornaamste daaden der herten van Brabant* (4 dln.; Te Utrecht, by J. van Schoonhoven en Comp., MDCCLXXVI–MDCCLXXVII) I, 271.

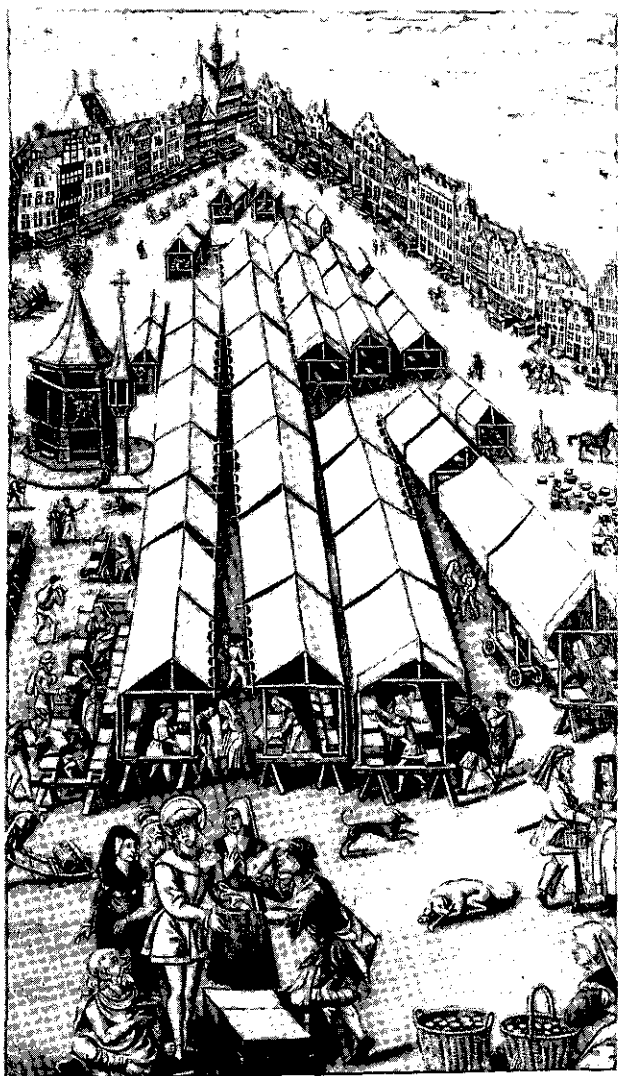
ter van Heylwich senior (haar zuster?), kregen 50 nieuwe Gelderse guldens, haar bed, haar beste *tunica* en haar *voeten screynen* (voetenbankje). Als zij kinderloos zouden sterven, moesten Claes Schilder en Elisabeth Becker, begijn, dit legaat aan de armen geven, maar als de Heilige Geest het niet zou aanvaarden, moest het naar het Groot Ziekengasthuis. Weigerde ook de laatste instelling het legaat te accepteren, dan was het voor Claes Schilder en Claes Hels.⁵³

6. Jan Claess Schilders⁵⁴ verkocht in 1381 samen met zijn schoonmoeder een erfpacht van 10 mud rogge Eerselse maat en een van 1½ mud Bosch'.⁵⁵

Hij was gehuwd met Agnes Diercs Uter Wagen⁵⁶, die nog leefde in 1431. Zij was een dochter van Dierck van den Hoevel⁵⁷ en Maria natuurlijke dochter heer Gielis Uterwage (ook Van der Wagen). De naam was ontleend aan het stenen huis *die Waghe* in de Zadelmakersstraat bij de Jodenpoort (thans Schapenmarkt).⁵⁸ Daarin was de stadswaag gevestigd, die behoorde tot de hertogelijke domeingoederen; het gebouw zelf was blijkbaar nog privébezit.⁵⁹

Jan Schilder was wijlen in 1401. Zijn weduwe hertrouwde met Heymeric Groy⁶⁰, die in in verschillende jaren tussen 1394 en 1418 enkele malen schepen was van 's-Hertogenbosch⁶¹ en in 1418 in een geschillencommissie werd benoemd.⁶² Hij was lakenkoper, wat blijkt uit de aankoop van verschillende vakken in het lakenhuis, waarvan er een grensde aan dat van Henrick Schilder en Cristijn Roesmont.⁶³ In 1404 kocht hij een huis in de Keizerstraat bij de Waterstraat en *de Loeffbrugge*, dat in 1409 wordt gesitueerd op de Huls tegenover het lombardenhuis en in 1431, toen zijn weduwe het verkocht, in de straat van de Loefsbrug naar *die Huls* aan de stroom.⁶⁴ De weduwe kreeg van de koper levenslang het recht om het kleine huis dat zij al bewoonde en de eerste stal aan het einde van dat huis huurvrij te gebruiken, terwijl zij de beschikking kreeg over de poort naast het huis en een plaats onder de trap achter het grote huis om brandstof en andere benodigdheden aan te voeren. Hij gaf in 1417 een huis *in vico Hinthamensis ultra aquam* (in de Hintamerstraat over het water) levenslang in erfcijns uit aan de priester Dirck Pels.⁶⁵ In dezelfde straat verkocht hij twee jaar later een hofstad waarop weleer een huis had gestaan⁶⁶; mogelijk was het geruïneerd bij de grote stadsbrand die op 30 april 1419 was begonnen op het Hinthamereinde.⁶⁷

Markt te 's-Hertogenbosch, omstreeks 1525, met lakenkramen (Noordbrabants Museum 's-Hertogenbosch).

68. Smeijers, „De Illustre”, XI, 190.

69. AKII, Kerkfabriek Sint-Jan 2931, f° CCXVIII. Schutjes, *Geschiedenis van het bisdom*, IV, 204, 229. G.C.A. Juten, *Consilium de Beke* (z.pl., z.j.) 127. Spierings, „Het obituarium”, 59.

70. Hij of zijn naamgenoot (er waren een Henrick senior, een in 1391 overleden junior en nog een derde) was schepen van Den Bosch in 1337, 1341, 1362 en 1429; Van Lith-Droogleeve Fortuijn e.a., *De kroniek van Peter van Os*, 74, 75, 86, 142. Samen met Mathijs Schilder was hij in 1358 proost van de Lieve-Vrouwebroederschap (W.F.H. Oldewelt, *Rekeningen van de Illustere Lieve Vrouwe Broederschap* (1330–1375) (Z.pl., 1925) 95).

71. GAH, R 1215, f° 296^v, 13 maart 1445.

72. G. Slechten, *Necrologium monasterii S. Mariae Sanctique Joannis Baptistae in Averbode Ordinis Praemonstratensis* (Scherpenheuvel-Zichem, z.j.), 322, 323.

73. Gezien diens voornaam was Dierck van den Hoevel wellicht dezelfde als Dierck Marcellis van den Hovel, die in 1367 een Eerselse cijs kocht; GAH, Groot Ziekengasthuis 2475, 21 januari 1367.

74. Smeijers, „De Illustre”, XI, 203.

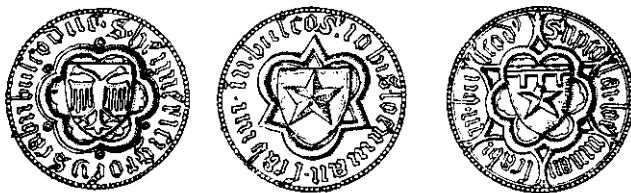
Agnes' grootvader, heer Gielis van der Waghe de jonge (eerste mis in 1347⁶⁸ en overleden op 14 april 1376), was kanunnik van Den Bosch en had aan zijn kapittel het patronaatschap van de kerk van Steensel geschonken.⁶⁹ Haar zusters waren Aleyt, gehuwd met Henrick Stierken⁷⁰, en Gheerwich, gehuwd met Rogier van Buchoven, van wie de laatste de waag erfde.⁷¹ Hun broer Marcellis van den Hoevel alias Van der Waghen⁷² was in 1401–1406 proost van het norbertinessenklooster Keizersbos⁷³; de Lieve-Vrouwebroederschap te 's-Hertogenbosch ontving in 1385 6 plakken „doe die paep uter Waghen siin ierste misse sanc”.⁷⁴

Links het schepenzegel van Heymeric Groys (1394), midden dat van Jan Loenman (1423), rechts dat van Claes Loenman (1454).

Als weduwe van Heymeric Groy betaalde Agnes in 1423 231 Arnhemse gulden zoengeld voor de doodslag van Jan van der Weteringhen.⁷⁵

7. Mechtelt Claes Schilder.

8. Claes Schilder, volgt onder III op pagina 245.

III. CLAES SCHILDER CLAESS DES OUDEN⁷⁶ trouwde met Heilwich Jans Pynappel. Zij werden in 1395 leden van de Lieve-Vrouwebroederschap. In hetzelfde jaar noteerde de proost in zijn boekhouding: *her Jan van Dueren, priester, ende Heilwich Claes Scilders een dwele van VIII ellen gegeven, dair si voir int doede boec geset wouden syn.*⁷⁷ Heer Jan was toen al een jaar dood.⁷⁸ In het Sint-Jansjaar 1400–1401 is *Heilwich Claes Scilders wijf* overleden.⁷⁹

Heilwichs kleinkinderen Jan Loenmans en Claes Hels verklaarden in 1421 dat hun vaders van hun schoonmoeder Heilwich Pynappel de Pynappel poert in de Hinthamerstraat hadden gekregen en van hun schoonvader Claes Schilder een erfpacht van $7\frac{1}{2}$ mud rogge Bossche maat uit twee *mansis* te Udenhout.⁸⁰ Kinderen:

1. Truda Schilder trouwde met de korenkoper Henrick Loenman (ook Loonmans, eenmaal *Henricus de Loen, emptor bladi*⁸¹).⁸² Hij bezat een huis bij de Korenbrug.⁸³ Hun kinderen waren:⁸⁴

a. Jan Henrics Loenman⁸⁵ was in 1432–1442 rentmeester-generaal van stad en meierij van 's-Hertogenbosch voor de hertog van Brabant⁸⁶ en wordt in dezelfde periode gezien als rentmeester van de heer van Sint-Michielsgestel.⁸⁷ In 1418, 1422, 1428 en 1432 was hij schepen van Den Bosch.⁸⁸ Hij bezat een leengoed te Bokhoven.⁸⁹

b. Claes Henricx Loenman⁹⁰ verkocht in 1457 een van Claes Schilder geërfde erfcijns.⁹¹ Hij was gehuwd met Hilleken Goossen Moedel Bertouts⁹², wiens vader in 1398 schepen van Den Bosch was. In 1420 en 1424 was hij schepen van Den Bosch, in 1431–1432 ook, maar toen deed hij afstand omdat hij een benoeming kreeg tot schout, op welke post hij bleef tot eind april 1437. Ook in 1427–1428 en 1403–1431 was hij schout geweest.⁹³ In 1449 verhuurde hij te Maren een

75. GAH, R 1194, f 271, 23 december 1423.

76. GAH, Begijnhof, oorkonde 81a, 7 november 1385. R 1178, f 149, 1390; f 232, daags na Palmzondag 1386.

77. Archief Lieve-Vrouwebroederschap 's-Hertogenbosch 52, rekening 1395, ff 134^v, 135.

78. Archief Lieve-Vrouwebroederschap 's-Hertogenbosch 49, f 27.

79. Archief Lieve-Vrouwebroederschap 's-Hertogenbosch 52, rekening 1400–1401, f 5.

80. GAH, R 1192, f 261^v, 8 maart 1421.

81. GAH, R 1175, f 131^v, *datum in vigilia Thome*.

82. Spierings, „Het obituarium”, 37.

83. Camps, *Oorkondenboek van Noord-Brabant*, 1979) II, 992.

84. GAH, R 1183, f 220^v, Sint Barbara 1403.

85. GAH, R 1190, f 24^v, 4 november 1416. R 1799, f 198^v, 23 januari 1402.

86. GAH, Charterverzameling, inv. Sassen 372, 382–389, 393, 400, 403, 406, 407, 420, 424.

87. GAH, R 1209, f 83, 11 mei 1439.

88. Van Lith-Droogleever Fortuijn e.a., *De kroniek van Peter van Os*, 129, 137, 142, 151.

89. Van Bavel, *Regestenboek*, II, 49, no. 763, 8 mei 1457.

90. GAH, R 1227, f 29^v, 4 december 1456.

91. GAH, R 1227, f 252^v, 8 juni 1457.

92. GAH, R 1216, f 186^v, 4 april 1446.

93. Van Lith-Droogleever Fortuijn e.a., *De kroniek van Peter van Os*, 136, 138, 151, 176, 180. Jacobs, *Justitie en politiek*, 240.

kamp broekland, geheten *Moedelscamp* en gelegen in het Marensbroek aan de zegedijk; de pachter was verplicht tot de *veeghscouwe*.⁹⁴ Hij verhuurde in 1456 voor een periode van vier jaar het schrijfbambacht van Lithoijen, Kessel, Maren, Berlicum en Rosmalen voor jaarlijks 7 philipsgulden⁹⁵; in 1458 werd zijn kleinzoon Goessen Steenwech Aernts (zoon van zijn dochter Kataline Loenman) wegens Claes' overlijden beleend met de vorsterij van Oss, Berghem, Heesch, Nistelrode en Lithoijen, alsmede met het schrijfbambacht van Maasland.⁹⁶

c. Mecbtelt Loenman.

Henrick had twee natuurlijke kinderen:

- d. Cristijn Henrics Loenman⁹⁷, gehuwd met Emont Henricks Moelneer van Erpe.
- e. Reineer Henrics Loenman⁹⁸, messenmaker, verwierf in 1406 van zijn halfbroers de helft van een huis aan de Korenmarkt ten cijns.⁹⁹ Bovendien bezat hij een huis achter de minderbroeders, waaruit later de Bossche stadssecretaris mr. Peter van Os een cijns betaalde aan de Sint-Janskerk. In het betreffende cijnsboek wordt Peter *gener* (schoonzoon) genoemd van Reineers zoon Henrick¹⁰⁰, maar in feite was hij gehuwd met Henrickken Jacobs van der Heze alias Loenmans, dochter van Aleyt Henricks Loenmans.¹⁰¹

2. Heylwich Claes Schilder trouwde met Willem Hels, die in 1390 haar man was.¹⁰² In 1404 verkocht hij samen met hun kinderen Willem, Claes, Jan en Gerit *de Havercampen* in de Vliert (vrijdom).¹⁰³ *Vanden auden Willem Hels int doede boec te scriven* ontving de proost van de Lieve-Vrouwebroederschap in 1407–1408 3 stuivers.¹⁰⁴ Ook Heylwich was in 1407 wijlen.¹⁰⁵ Zij werden de ouders van:¹⁰⁵

- a. Lerya Willems Hels werd in 1414–1415 lid van de Lieve-Vrouwebroederschap.¹⁰⁶ In 1416 verkocht zij land in de vrijdom aan *die Vlyedert*, dat van haar grootvader Jan Pijnappel was geweest.¹⁰⁷ Zij trouwde met Everart Everarts Ments van Amersfoort.¹⁰⁸
- b. Heer Dierck Hels¹⁰⁹ trad in bij de norbertijnen van Averbode. Hij was in 1431 socius in Weze-maal en overleed op 9 september 1463. In 1406–1407 werd een Dirck van den Hovel Willem Hels soen lid van de Lieve-Vrouwebroederschap in Den Bosch.¹¹⁰
- c. Willem Willems Hels.¹¹¹

94. GAH, R 1219, f 293, 6 maart 1449.

95. GAH, R 1227, f 475, 24 november 1456.

96. RANB, Oorkondenverzameling Provinciaal Genootschap, inv. Van Sasse van Ysselt 160, 19 november 1458.

97. GAH, R 1183, f 132^v, *datum quinta post octavas Pasche* 1403.

98. GAH, R 1224, f 41, 15 februari 1454.

99. GAH, R 1185, f 88^v.

100. AKH, Kerkfabriek Sint-Jan 2193, f LVII.

101. G.C.M. van Dijk, „Peter van Os ontmaskerd. Het drieluik van Boston”, *De Brabantse Leeuw*, XLVII (1998) 119.

102. GAH, R 1178, f 149, 1390.

103. GAH, Tafel van de Heilige Geest, oorkonde 1350, 7 augustus 1404.

104. Archief Lieve-Vrouwebroederschap 's-Hertogenbosch 52, rekening 1407–1408, f 44^v.

105. GAH, R 1184, f 353, *datum secundo post Sacramentis* 1406.

106. Archief Lieve-Vrouwebroederschap 's-Hertogenbosch 52, rekening 1414–1415, f 87^v.

107. GAH, R 1189, f 252, 8 januari 1416.

108. AKH, Kerkfabriek Sint-Jan 460, 7 augustus 1438. GAH, R 1207, f 196^v, 1437.

109. GAH, R 1220, f 238, 11 juli 1450. Slechten, *Necrologium*, 254, 255.

110. Archief Lieve-Vrouwebroederschap 's-Hertogenbosch 52, rekening 1406–1407, f 36^v.

111. GAH, R 1185, f 311^v, *quarta post Oculi* 1407.

- d. Claes Willems Hels voerde in 1402 als *Claes Scilder zoen Willem Hels* samen met zijn neef Jan Henric Loonmans een actie van evictie uit op het huis van wijlen ridder Henric Dicbier aan de Markt.¹¹² Nadien wordt hij niet meer gezien met de familienaam Schilders. Van Claes Henrics Schilder kocht hij in 1403–1404 een cijns van 4 *auder scilden* uit land te Lithoijen in *Stecken camp*.¹¹³ Van dieus vader had hij *het Eersbilleken* te Rosmalen gekocht.¹¹⁴ In 1416 verkocht hij een erfpacht, die hij had geërfd van zijn moeder Heylwich Schilder en deze van haar moeder Heylwich Jans Pijnappel.¹¹⁵ Hij was gehuwd met Mechtelt, die in 1424 of 1425 als zijn weduwe stierf.¹¹⁶ In 1419 en 1423 was hij schepen geweest.¹¹⁷
- e. Jan Willems Hels verkocht in 1422 een huis in de Hinthamerstraat aan Pauwels Schilder.¹¹⁸
- f. Gerit Willems Hels.
- g. Heylwig Willems Hels, gehuwd met Marten Marten Cop Govyën.
- h. Beel Willems Hels.

Omdat geen enkele akte gezien werd waarin de indruk wordt gewekt dat van Claes Schilder Claess des ouden alle kinderen zijn opgesomd, komt, zij het zonder bewijs, de volgende als zijn dochter in aanmerking:

3. Nicolaa Schilder, in 1439 rentmeesteres van het huis van de *susteren* ofwel het *susterhuys* (*domus dictus der susteren situs in maiori curia beghinariis opidi de Buscoduces*, gesticht op het Groot Begijnhof door Peter de Gorter en Aleyt Troyaes).¹¹⁹

Wordt vervolgd

112. GAH, R 1799, f 198^v, 23 januari 1402.

113. GAH, R 1183, f 233^v, 1403–1404.

114. Van Bavel, *Regestenboek*, II, 14, no. 567, 25 april 1415.

115. GAH, R 1189, f 325^v, 28 maart 1416.

116. Archief Lieve-Vrouwebroederschap 's-Hertogenbosch 52, rekening 1405–1406, f 30; rekening 1423–1424, ff 167, 168.

117. Van Lith-Droogleever Fortuijn e.a., *De kroniek van Peter van Os*, 133, 137.

118. GAH, R 1191, f 313^v, 25 mei 1422.

119. GAH, Groot Begijnhof, oorkonde 211, 17 augustus 1439; 212, 11 maart 1440.

VRAGENRUBRIEK

Vragen

Van Hijnberch

Peter Peters van Hijnberch, meester-kuiper te 's-Hertogenbosch, was gehuwd met Geertruij Adriaen Henrick Adriaens (dochter van Barbara N.) en woonde in de Karstraat in het huis *In den Wijngaerd* naast het huis *Den Yseren Hoedt*. In 1577 had hij genoemd huis verkregen. Wie heeft meer lichting over Peter. Ook gegevens over de familie Van Hijnberch (Heijnsbergen) zijn welkom.

Van Berckel

In 1669 werd de nalatenschap gedeeld tussen de kinderen van Dierck Rutgers van Berckel en Mayken Wynandts van Rosandt te Oisterwijk. Wie weet wat er is geworden van hun zonen Francoys en Wynandt?

Donckers alias Duysters

Een buurman van Dierck van Berckel (zie de vorige vraag) te Oisterwijk was de chirurgijn Peter Dircks Donckers. Hij was een zoon van Dirck Donckers alias Duysters. Gezocht wordt informatie over zijn vaderlijke voorgeslacht.

Willems

Johannes Josephus Willems, te Tilburg gedoopt op 27 januari 1777, was gehuwd met de daar op 30 oktober 1772 gedoopte Johanna Maria van de Pas. Gezocht wordt materiaal over zijn familie.

Van Veldhoven

Maria Catharina van Veldhoven is

op 23 november 1744 te Leende gedoopt als dochter van Dirk van Veldhoven en Maria Franssen (Slegers). Gezocht worden haar ouders.

Van de Merendonck

Antonius Joannes van de Merendonck trouwde te Sint-Michielsgestel op 27 januari 1732 met Henrica Joannis van Grinsven. Wie kent hun afkomst?

Antwoorden

Van Swol - van Leyenberg

(*De Brabantse Leeuw* 1998/1, 1998/3)

In de vorige aflevering is een storende fout geslopen: Bernard van Swol was gehuwd met Gertrudis Jan van Leyenbergh (niet Van Leysenbergh).

GENEALOGIE EN HEEMKUNDE

Genealogie

- Adriaan Vos (1805–1879) en familie, uurwerkmakers te Nuenen, 1736 e.v., in: *De Driehor-nickels*, VII, 1 (mei 1998) 21–24.
- Bijnamen van de familie Van de Meulenreeck, smeden te Nuland (1781–1925), in: *Spoorzoeker*, 1 (1998) 10–14.
- Godschalck, bierbrouwers te Berlicum, 1717 e.v., in: *Aach-terum*, II, 2 (juni 1998) 25–31.
- De Jong (1720–1913), De Vreng (1788–1959) en Marcus (1758–1992) in de Zuidwesthoek, in: *Tijding*, XXI, 1 (april 1998) 52–56.
- Maas te Lage Mierde (1678–1945), in: *Steen voor steen*, 8 (1998) 12–14, 30.
- De achternaam Paridaans te Reusel, in: *De Schééper*, X, 37 (juni 1998) 8.

Biografie

- Cornelis Jans Luijsterborch uit Roosendaal († 1625), *langen tijde ter zee gevaren hebbende*, in: *De Vrijheijt van Rosendale*, XIX, 32 (juni 1998) 51–55.
- Janus Lievens (1894–1945) te Nuland, oorlogsslachtoffer, in: *Spoorzoeker*, 1 (1998) 18–21.
- Harrie van der Putten (geboren in 1888) uit Bergheim, missionaris in de U.S.A., geheim pauselijk kamerheer, in: *'t Vagevenster*, III, 12 (mei 1998) 424–430.
- Jan Baptist Valentyns (1774–1838) uit Turnhout, parochiegeestelijke, in: *Corsendonca*, XV, 2 (juni 1998) 21–29.

➤Broeren, vier generaties klompenmakers in Den Dungen (1703–1856), in: *Het Griensvenneke*, XXIII, 2 (april 1998) 35–36.
 ➤Meijers te Oudenbosch (1668–1905), in: *Vetus Buscum*, I, 2 (mei 1998) 6–11.
 ➤Govers te Budel, 1871 e.v., in: *Aa-kroniek*, XVII, 2 (juni 1998) 85–90.
 ➤Grafzerken te Esch (1553–1633), in: *De kleine Meijerij*, IL (1998) 45–59.
 ➤Segers, fabrikanten te Breda (1800–1940), in: *Engelbrecht van Nassau*, XVII (1998) 46–60.
 ➤Heren van Heeze, Leende, Zesgehuchten, Sterksel, Mierlo en

Geldrop (1100–1300), in: *Heemkronijk*, XXXVII, 1 (maart 1998).
 ➤Van der Steen te Weelde (1688 e.v.), in: *De drie goddelijke deugden*, no. 9 (september 1998) 25–29.

¶

Prosopografie

➤Roosendaalse zoeaven, in: *De Vrijheijt van Rosendale*, XIX, 32 (juni 1998) 6–15.
 ➤Oorlogsslachtoffers van de marechaussee te Ossendrecht, in: *Tijding*, XXI, 1 (april 1998), 35–38.
 ➤Gesneuvelde soldaten uit Oosthoven (1914–1918), in: *Corsendonca*, XV, 2 (juni 1998) 4.

➤Zoeaven uit Chaam, in: *Lede-vaert Luidt*, XIX, 1 (april 1998) 7–10.
 ➤Zusters en directeurs van het klooster Nazareth en schoolhoofden van de Nazarethschool te Gemert, 1848 e.v., in: *Gemerts Heem*, XL, 2 (mei 1998) 85–87.
 ➤Bedienaars van de Sint-Lambertskerk te Someren (1339–1695), in: *De Vonder*, IV, 2 (1998) 15–19.
 ➤Zusters, leerkrachten, leerlingen, priesters en conciërges van de Mariaschool te Sprundel sinds 1868, in: *Onder Baronie en Markiezaat* (juni 1998).

Aan dit nummer is meegewerkt door:

A. van Moolenbroek en M.W.C.J.N. van Moolenbroek-Vogels, Feliciadal 6, 5551 BX Valkenswaard
 J.G.N.M. van der Zanden, Klaverveld 4, 4854 KW Bavel
 A.M. Bosters, Koningin Julianalaan 339, 2273 JJ Voorburg
 G.J.M. Blom, Ameliastraat 10, 4761 AC Zevenbergen
 L.F.W. Adriaenssen, Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

Naamregister

Jaargang 47 (1998)

Aa, van der: 111, 112, 156, 171. Aelberts: 125, 173, 216. Aelst, van: 6. Aerden: 81. Aerts. Aertsen, Aertsens: 6, 31, 55, 62, 139, 140, 162. Aben: 114. Achelen, van: 121. Acht, van: 116. Achter, van der: 173. Adams: 125, 191. Adriaens, Adriaenssen: 35, 92, 114, 121, 227. Akker, van de(n): 134, 205. Albers: 76. Allé: 86. Ammelroy, van: 47. Andel, van: 61. Andriessen: 7. Ansems: 4, 7, 55, 73. Anthonis. Anthonissen: 92, 168. Antonij: 147. Appels: 4. Aarendonck, van: 6. Arens: 170. Ariaens: 172. Arnouts: 11. Asten, van: 138, 167. Augustijns: 225. Averens: 217.

Baexen, van: 64. Baardwijk, van: 167, 187, 230. Baes: 48. Baasten: 96. Bach: 76. Back: 154, 156. Back van Tilborch: 156. Bakker, de: 145. Backers: 164. Bakel, van: 34. Balgoyen, van: 122. Bartels: 198. Bastiaens: 91, 94. Bauduin: 31. Bauwens: 34. Bavel, van: 141. Bedaf, van: 20. Beeck, op de: 127. Bec(c)k, van: 34, 61, 103, 113. Beekman: 204. Beekmans: 172. Beer (Beir), de: 39, 100, 139. Beer, in den: 35. Beersdonck, van: 131. Beerze, van: 13. Beijarts: 142. Beijsmans: 174. Beiringen, van: 220. Beke, van: 129. Beke, van de(r): 129-131. Becker, Bekker (de): 172, 243. Bekkers: 101, 113. Belmans: 121. Beld, van der: 77. Bemden, van: 20. Bents: 28. Beerens: 200. Berg (Berch, Bergh), van den: 29, 61, 109, 127, 142, 183. Bergé: 202. Bergeijk, van: 92. Berk, van den: 186. Ber(c)kel, van: 186, 248. Berckenkamp: 165. Berkmortel, van de: 136. Berlaer, van: 152. Berlikem, van: 238. Bernaerts: 226. Bernage de Meliskerke: 96. Bers, van: 206. Bersi: 78. Bert(h)out(s): 48, 152, 246. Bertrams: 135. Besie: 78. Beuckelaer, de: 143. Beumer: 84. Beurden, van: 111, 113, 114. Beusekom, van: 105. Bever, de: 248. Bic (Bye), de (die): 44, 57, 104, 155, 156, 203, 228, 229, 232, 234. Bierens: 89. Bijnen, van: 202. Biscmans: 97. Blaeij, de: 19. Blanckers: 111. Blerk, van: 165, 167. Bloemscheen: 184. Blom: 230. Blommaers: 140. Blommers: 88. Blondé: 86. Bode (de): 20, 23. Boelen: 171. Boenders: 221. Boer: 49. Boezere: 49, 51, 104-106, 236. Boetskens: 188. Bogaard, Bogaert (van de): 135, 237. Bogaarts, Bo(o)gaerts: 50, 51, 144, 210, 224. Bogaers: 178, 199. Bogarts: 19. Boge: 14, 16, 18. Bogers: 232. Bois (de): 61, 191. Bokhoven, van: 76, 211. Boxtel, van: 114, 152, 166. Bommel, van: 134, 135, 221. Boomaers: 225. Boomen, van den: 134, 137. Boonaars: 83. Bont, de: 181. Booi, Booy (de): 61. Boom (van de): 45, 78, 92. Borger: 21. Borchouts: 89, 92. Borrenbergen: 82. Bosch (van den): 14, 16, 44, 65, 122. Bosmans: 113. Bossche (van den): 151, 152, 179. Bottel, van: 132. Bouwman: 191. Bové: 223. Braak, van den: 63. Brabers: 22. Bragt, van: 30. Bramingh: 191. Branderhorst: 231. Brancart: 87. Brans: 61. Brands, Brants: 23, 61. Brda, van: 22. Bredenburg, van: 51. Brekel, van den: 80. Brenders: 101. Bresser, de: 172. Brugel, van: 185. Broe(c)k, van de(n): 27, 46, 111, 113, 163. Broecheven, van: 15. Broekmans: 11. Broeren: 248. Brock: 49. Brocken: 8. Bronkers: 39. Brouchoven, van: 18. Brouwer, (de): 1-12, 29, 95, 103, 111, 162-174. Brouwers: 12, 95, 96, 127. Bruijn (Bruyn), de: 25, 48, 132, 221, 223, 233. Bruystens: 155, 156. Brussel, van: 61. Brusselaars: 24. Bruurs, Bruers: 110, 164. Brzowski: 192. Buederick: 15. Buis: 105. Buijsen: 140. Buijser, de: 190. Buchoven, van: 244. Bullens: 220. Buren, van: 211. Burgers: 133. Buerinck, van: 14. Busselen, van: 134. Bussers: 35. Buerman: 191. Celen: 133. Chapel: 81. Chapel: 225. Conscience: 201. Cretier: 166.

Daasdonk, van: 188. Dal, van: 163, 164. Daalen, van: 234. Damen: 100. Danckers: 90, 91. Daniels, Danielsen: 4, 6, 7, 35. Dee, van: 208. Dees: 207. Decades: 76. Decker (Dekker), den: 8, 9, 172. Deckers (Dekkers): 26, 28, 36, 47, 50, 61, 63, 73, 77, 78, 87, 126, 130, 131, 171. Delft, van: 87. Deenen: 177. Denys: 34. Dessens: 208. Deumen: 28. Deurne, van: 127. Diephenbach: 207. Dyeffhout, van: 242. Dielbee(c)k: 140, 227. Dielis: 94, 134, 183. Dien, van: 122. Diepenbroeck: 53, 54. Diercx, Diericx(s), Diericxsen: 5, 37, 59, 125. Dijk (Dyck, Dijk), van (den): 23, 45, 61, 81, 83, 125, 126, 155, 159, 191, 198, 199. Dilbeek: 227. Dingemans: 140. Dint(h)er, van: 61, 152, 211. Dircks, Dircx: 94, 99, 132. Dobbeltsteen: 127. Dockum, van: 117. Doerne(n), van (den): 109, 130, 131, 156, 157, 241. Doesen, van der: 73. Dolk: 50, 236, 237. Domens: 205. Dommelen, van: 73, 156, 157. Donders: 182. Dongen, van: 51, 104, 105, 207. Donk, van de: 84. Donckers: 61, 62, 248. Doormalen, van: 7. Dooru, van: 109. Doornmalen: 97. Do(o)ren, van: 75, 88, 109, 110, 186, 217. Dorrenboom: 236. Dort, van: 79. Dortmund, van: 185. Dothuyn: 16. Driel, van: 212.

Driessen: 171. Druif: 61. Drunen, van: 99. Duijnen, van: 168. Dulst, van: 211. Dun, van: 58. Du(e)ren, van: 242, 245. Duysters: 248.

Edom, van: 185. Eelkens: 53. Eerde, van de: 188. Eerenbeemt, van den: 65. Eersel, van: 230. Egberts: 45. Egger: 72. Eijck, van: 26. Eijl (Eil), van: 63, 74. Eyndhoven, van: 63. Eijngels: 133. Eijssens: 94. Eekelen, van: 233. Eckringa: 63. Elberts: 204. Elderen, van: 6, 169, 174. Elzen, van den: 207. Emmelkamp: 75. Emmen: 237. Engels: 133. Engelse, den: 191. Erp(e), van: 34, 35, 247. Esch (Es, Esghe), van: 87, 106, 157, 184. Eskens: 221, 224. Esselens: 160. Eeten, van: 166. Etten, van: 26. Eeuwijk, van: 211. Evaertsen: 21. Everden: 21. Everts: 132.

Faes: 133. Faassen: 209. Fabri(e): 62, 171. Falck, de: 205. Philips, Philipsen: 133, 146, 173. Franken: 223. Frans(s)en: 47, 48, 94, 108, 126, 248. Freijssen: 170.

Gabriëls, Gabriels: 56, 140-142. Galen, van: 28, 57. Gastel, van: 26, 30, 63, 183. Gaveren, van: 63. Geel, van: 58. Geffen, van: 3, 18. Geijsteren, van: 132. Geldrop, van: 63. Geleijns: 30, 230. Geenen, Ghe(e)nen: 50, 91, 135, 241. Gent: 190. Gera(e)rts: 91, 140. Gerrits: 108. Ghert, van: 205. Gerven, van: 61. Gerwen, van: 120. Gessels: 45. Gestel, van: 61, 62, 78, 82, 101. Geus, de: 230, 236. Gevel, van den: 55, 103. Geven: 133. Ghijsbrechts: 2. Gysselincx: 161. Ghyessen, van: 153. Gielens: 134. Giethoorn, van: 51. Gijrath: 127. Gijsber(t)s: 81, 90, 91, 98, 118. Gijsen: 219. Gijssels: 53. Gilson: 215. Gilze, van: 3, 28, 63, 77, 112, 127. Gilst, van: 112. Gloudemans: 208. Glymes, de: 160. Godschalck: 248. Ghoer, van den: 130. Goessens: 35. Goetkynts: 115. Goeyerts: 53. Gogh, van: 137. Goijaerts: 1, 175-177. Golis: 132, 137. Gommerts: 108. Gool, van: 97, 211-215. Goorts: 135. Goossens: 5, 62, 80, 220. Go(o)rop, van: 101, 109. Gorp, van: 63, 217, 227. Gorter, de: 247. Gouw, de: 166. Govers: 84, 208, 248. Govyën: 246. Graaf (Graef), de: 47, 74, 203. Gramser: 231. Grave, van: 118. Greeff, de: 92. Greve, die: 119. Greven: 94, 211. Grimmelinkhuijzen, van: 191. Grinsven, van: 125, 248. Groenendaal: 125. Groenendijk: 27. Groffen: 144. Groof, de: 162. Groy: 243, 245. Grouw, de: 114.

Haan (Haen), de: 45, 48, 95. Haenakker, van de: 137. Haest: 22. Haamers: 164. Haeren, van: 112. Haesen: 137. Hagelbergh: 191. Hagen: 105. Hagenaar: 187. Hakkens: 169. Hal: 29. Halderbraken (Halderbraeck), van: 159. Hamann: 183. Hamers: 87, 95. Ham, van: 83, 94. Hammen, van der: 210. Hanog: 201. Haperen, van: 20. Hartogh, den: 212. Hartogs: 85. Hasselt, van: 181, 209. Havermans: 215. Hectors: 140, 141, 143, 226. Hedel, van: 63, 237. Heeffert: 114. Heerbeek, van: 102. Hees, van: 63. Heesakkers: 75. Heesmans: 132. Heestermans: 20, 26, 141. Heesters: 237. Heeswijk, van: 172, 248. Heijden, van der: 26, 84, 192, 248. Heijder: 81. Heykens: 159. Heyligen: 159. Heijmans: 29. Heijn, van: 2. Heynen: 116. Heijnsbergen, van: 63. Heijs: 203. Heijst, van: 39, 167. Heecken van Brandsenburg, van: 127. Hels: 243, 246. Helselmans: 200. Henderickx: 218. Hendri(c)ks, Henricss: 16, 48, 49, 114, 135, 166, 184, 227. Hengstum, van: 198. Herder, den: 166. Heeren: 195. Hermans: 59, 77, 144, 224. Herp: 61. Herremans: 224. Herrijgers: 127. Hertroijs: 177. Hertsen, van: 30. Hesselmans: 59. Hest, van: 82. Heugten, van: 136. Heumen, van: 84. Heuvel, van den: 94, 96, 98, 100, 102, 112, 171, 231. Heze, van der: 119, 247. Hikspoors: 137. Hinderspraeck: 56. Hintham (Hyntham), van: 34, 239. Hoeffkens: 3. Hoefnagel(s): 18, 137. Hoek, van: 136. Hoeks, Hoekx: 163, 197. Hoene de Bauweny: 121. Hoesden, van: 155. Hoevel, van den: 244, 246. Hoeven: 83. Hoevenaar: 63, 236. Hoevenaars: 195. Hollander, den: 185, 229, 230. Honcoop: 228. Honings: 84, 212-215. Hoof, van: 28. Hoofmans: 8, 172. Hooffs: 7. Hooft, van: 29, 211. Hoogh, de: 86. Horevoorts: 134. Home, van: 63, 63. Hoseninders: 30. Hout, van (den): 9, 67, 172, 173, 195. Houwelingen, van: 62. Hovel, van den: 246. Huberts: 126. Hüffer: 114. Huijbrechts, Huybrechts, Huijbregts: 31, 55, 100, 113, 162, 174. Huijgen, Huijgens, Huygens: 18, 34, 144. Huyquesloot, van: 161. Huijzen, van: 225. Huijsmans: 25, 26. Hulshout: 100. Hulsken: 209. Hulst: 232. Hurck, van den: 91. Hur(c)kmans: 134, 135. Hurks: 204.

Ysebouts: 241. IJzeren, van: 132. Ingenhoes, Ingenhousz: 99, 127. Innevelt, van: 141. Ivens: 207.

Jager(s) (de): 188, 211. Jacobs: 10, 52, 63, 108, 110, 125, 163. Jans(s), Jansse, Jans(s)en, Janssens: 3, 6, 7, 9, 20, 29, 34, 35, 39, 45, 48, 61, 89-91, 93, 103, 112, 113, 116, 117, 132, 133, 142, 184, 210, 220. Jaspers: 48. Jegher, de: 192. Jochems: 44. Jongbloed: 206. Jong(h), de: 11, 107, 172, 203, 206, 224, 230, 248. Jonge, de: 19. Jonkers: 47. Joosten: 142. Judoci: 21.

Kaats: 61, 126. Cabus: 142, 226. Kamerbeek: 202. Kampen, van: 234. Canters: 46. Kar, van de: 28. Keersop, van: 176. Kees: 127. Keijbus, van den: 142. Keijshot, van: 223. Keijzers: 46. Kemp: 13. Kem-

pen, van: 61, 143. Kepkens: 118. Kerken: 61. Ker(c)khof(f) (van den): 73, 130, 134, 136, 138. Kerstel: 87. Kerstens: 223. Kessel, van: 121, 237. Ketelaers: 74, 113. Kets: 201. Keulen, van: 170. Keunen: 196. Kiersop, van: 176. Kijnder, der: 242. Kil: 206. Kimmerna: 162. Kimmenade, van: 138. Kivits: 210. Claes, Claassen (Claessen): 90, 98, 135, 182. Kleef(f), van: 207, 236. Cleijbergh: 45. Kleijzen: 168. Clerks: 136. Clever(s): 38, 39. Cleverens: 38, 39. Cleve, van: 13, 16. Kling: 184. Klomp: 125, 136. Kluts: 79. Kneepkens: 197. Cnode(n): 151, 152. Knoeyen: 34. Knoops: 80. Cobis: 133. Coenen, Koenen: 63, 90. Coenraadt: 25. Koevoets: 181. Cock van Yngen (Hyngen), de: 152. Cock van Weerdenburch, de: 152. Cox, Koks: 30, 182, 194, 198, 199. Co(o)len, Ko(o)len: 56, 74, 88, 134, 175, 205. Coman: 129-131. Koning, Konink, Coninck (de): 220, 236, 237. Konings, Koninks, Coningx: 50, 51, 104, 106, 107, 197, 236, 237. Cools: 82. Koopman, Coopmans: 26, 27, 30. Coppenrath: 183. Coppens: 195. Corek: 237. Cornelis, Cornelisse(n): 63, 94, 125, 143, 223, 226. Corsten, Corstens, Korstens: 44, 48, 49, 92, 98, 133. Cort (Kort), de: 4, 11, 114. Korthout: 181. Kostermans: 20. Costers: 176. Coudernaïj: 130. Kraaij, van: 84. Craeyborn: 15, 16. Cranen: 127, 191, 248. Krieger: 185. Crinssen: 179. Kroesc: 183. Crom, de: 55. Cruijff, Kruijff(f): 143, 233. Cruijt: 221. Kuipers, Kuijpers, Cuijpers: 76, 80, 89, 90, 134, 180, 219. Kuijten: 79. Cupenbijnder: 131. Kusters: 199. Quaijhaegens: 145. Queene: 190.

Laak, van de: 11, 169. Laat (Laet), de: 4, 56, 114, 206. Lagarden: 125. Lamberts: 92. Lambrechts: 34. Lamers: 75, 202. Landa: 79. Lanen: 25, 141. Langel, van: 14, 119, 122, 124. Lang(h)clae, van: 153-157. Langen: 39. Langencruys, van den: 58. Laeren, van den: 159. Lassere: 31. Laureijs, Laureyss, Laureijs(s)en, Laurijssens: 34, 45, 77, 89, 90-92, 146. Laurensen: 94. Laurentius: 21. Lee, van: 180. Leenderts: 99. Leenhouders: 182. Lcep, van: 167. Leeu(w) (de): 44, 48, 107, 191. Leeuwen, van: 29. Lehmler: 208. Leij, van der: 47, 73, 234. Leyenberg(h), Leyenberch, van: 152, 156, 248. Leijer, de: 199. Lcysenbergh, van: 191. Leijte: 187. Lcmmens: 130. Lemnius: 54. Lenders: 56. Lepelaers: 102. Liebrechts: 111. Liedekerke, van: 63. Lieshout, van: 120. Lieshout, van: 62, 120, 133, 205. Liesvelt, van: 50. Lievens: 133, 248. Lycelen: 118. Lil, van: 30. Linden, van de(r): 55, 134. Linderts: 227. Lintermans: 89. Lodders: 61. Lodewijcx: 94. Loeff: 121. Loemel, van: 89-94. Loenhout, van: 25. Loenman(s): 119, 245-247. Loenmans: 119. Loen, van: 131, 246. Lo(o)yen: 29, 118, 142, 143, 224. Loyer: 242. Loman: 191. Lombarts: 200. Lombell, van: 93. Lommel, van: 90, 91, 127, 139, 145, 226, 227. Loo, van de(r): 170, 187. Lo(o)ijmans: 136. Loon, van: 110, 137, 186. Loonmans: 246. Loos, de: 207. Looper, de: 235. Lucas: 79. Lu, die: 158. Luijckx: 26, 144. Luijsterborch, van: 248. Luijten: 10, 98. Lusdonck, van den: 9.

Macrselaer, van de(n): 52, 61. Macrselis: 92. Maas, Maes(s): 36, 44, 76, 101, 103, 127, 196, 197, 248. Maden, van de: 24. Madlener: 209. Manders: 137, 137. Mandinger: 102. Marcellis, Marcelissen: 48, 90, 91, 93. Marcus: 218, 248. Martelmans: 25. Martens: 136, 137, 140, 176. Masen: 218. Massuger: 170. Mate, van der: 61. Matt(e)ijssen: 110, 178. Maurissen: 34. Maus, Maussen: 63. Mechelen, van: 224. Meel, van: 25, 85. Meer, van: 25. Meer, van der: 106. Meghen, van: 241. Meijer, de: 90, 91. Meyers, Meijers: 110, 248. Meijl, van: 131. Meijs, van der: 103, 163, 164. Meir, van: 31. Melotte: 111. Mennen: 134, 137. Ments: 245. Me(e)rendon(c)k, van de(r): 206, 212, 248. Mercx: 52. Merode, van: 61, 62. Merode (de) Houffalize, van: 61, 62. Mertens: 21, 58. Metten: 13. Meulenbroek: 180. Meulendijks, Meulendijcx: 129-138. Meulenreek, van de: 248. Meurs: 30. Meeuss, Meeus, Meewis, Meuwise, Meeussen, Meeuwissen: 77, 172, 188, 197, 209, 227. Mewen, von: 61. Michaël: 229, 232. Michiels, Michielsens: 34, 47, 49, 92, 98, 217, 226. Midogaels: 55. Middelkoop: 233. Middengale, van: 58. Miert, van: 27. Moelendycx, zie Meulendijks. Moelendijk: 75. Moelneer: 247. Moens: 241. Moer, van de: 145. Moescops: 92. Molder, de (die): 34, 56, 59, 150. Molitoris: 150. Monic(k), Monicx: 120, 156-158. Mooij, de: 26. Moonen: 53, 172. Moosdijk, van: 137. Moretus: 148. Mortel, van de: 135. Mostart: 15. Mouthaan: 188. Muijs: 25. Muijsenbergh, van den: 182. Mulders: 25. Mulkens: 74. Munsters: 135-137. Musters: 217. Mutsaert, Mutsaars, Mutsa(e)rts: 3, 11, 53, 126, 236.

Nederveen: 191. Neerven, van: 63. Neervens: 187. Neijs: 90. Nel, de: 27. Nelen: 145, 226, 227. Nerven, van: 161. Netten: 211. Niclaessen: 91. Nieuwenhuysen, van den: 32, 45, 54, 56, 110. Nieuwland (van de): 103, 126. Nijnatten, van: 76. Nijs, Nijssen: 4-7, 223, 224. Nispen, van: 22, 30. Nistelrooi, van: 127. No(o)ijen, Noyens: 135, 137, 164. Noijts: 140. Noteleirs: 218. Nauwen, Nouwen(s): 55, 115, 170. Nuenhuys, van den: 161. Nuijts: 145, 221.

Obbens: 165. Ockers: 44, 232. Oerelen, van: 79. Oerlemans: 47, 107, 228. Oerle, van: 34. Oesterwyc(k),

van: 154, 156. Oirschot, van: 34, 99. Olfers: 86. Olmen, van: 62. Oomens: 210. Ooninks: 211. Ooms: 194. Oostdijk: 233. Oosterhout, van: 235, 236. Ophorst: 228. Opstal, van: 99. Os (Oss, Osch), van: 53, 88, 105, 116-124, 192, 247. Osta, van: 25. Ostaijen, van: 10. Otten: 33. Otten: 6, 12, 33. Otter, den: 83. Otto van Beeck: 121. Ouden, van: 154. Oudenhagen, van: 112. Oudtheusden: 168. Overbeek, van: 125, 183. Oversteeg, van: 232. Owraa, van: 115.

Paijmans: 194. Paans: 47, 229. Panken: 194. Paradaens: 141, 143. Paridaens: 143, 169. Pas, van: 40-51, 104-108, 228-237. Pas, van de(r): 40, 63, 248. Passchier: 182. Paulussen: 127. Pauwels: 53, 145, 173, 176. Peelmans: 103. Pex: 131. Pelgrom van Driel: 18. Pellekaan, Pellekaan: 78, 80. Pels: 243. Pelt, van: 53. Penning: 207. Pepermans: 186. Pe(e)ters: 3, 4, 7-9, 35, 47, 89, 90, 94, 103, 131, 140, 141, 200, 226. Piecx: 159. Pieterss: 34. Pijnappel, Pynappel: 10, 120, 121, 245, 246. P(e)ijnenburg: 74, 112, 205. Pijnenborg(h): 63, 165. Pijpers: 179, 200. Plas, van der: 86. Plompen: 227. Plug: 182. Pluijm, Pluym (van der): 127, 165, 217. Poel, van de: 30. Poels: 24. Pol, van de: 99, 171. Poorte, voor de: 107. Poorten, van der: 14. Poppel, van: 54, 56. Post: 219. Pottey: 34. Potter, de: 21. Prince: 25. Prins: 78. Pruijsers, Pruyssers: 229, 230. Pruyt: 15. Pul lens: 168. Pulsen: 212. Putten, van der: 248.

Raak, van: 110. Raassen, van: 192. Rademakers, Raedemaeckers: 62, 82, 199. Rath: 127. Regter, de: 113. Reijden, van der: 211. Reijen, van: 84, 213-216. Reijn (Reyn), die: 129, 130. Reijnders: 138. Reuver, de: 79. Ridder, de: 218. Rietbergs: 114. Riet, van (de): 63, 208. Rijen, van: 20. Rijken: 231, 234. Rijsbosch: 55. Rijsingen, van: 82. Rijt (Reijt), van de(r): 61, 126. Rits: 184. Robberts: 125. Rode, van den: 152, 154, 156. Roeloffs: 34. Roesmont: 243. Roesten: 8. Roestenberg: 5. Roever, die: 157. Rohe (Rhoo), van: 61. Rohe Obsinnig: 61, 62. Ro(o)ij (Roy, Rooy), de: 51, 61, 63, 80, 83, 233. Roij, van: 168, 237. Roijers: 199. Rombouts: 35, 110, 118, 119. Romeyer: 61. Rommens: 139. Ronden, den: 47, 197. Rooijakkers: 85. Roosma len, van: 26. Roosen: 173. Rozestraten: 183. Roubos: 231, 232. Rover, Roever (de): 152, 153, 155. Rovert, van: 54, 57. Rubbens: 145, 146. Ruerpot: 37. Ruijsch: 39. Ruijter, de: 189. Rullen, van der: 119, 12, 124. Rutgers: 117, 118. Ruten: 117.

Saeger, de: 25. Zacharias: 110. Sackdraeger: 34. Zanden (Sande, Sanden), van de(r): 68, 69, 73, 136, 204, 207. Zanders, Sanders: 85, 89, 118, 240. Zandenberg: 192. Santen, van: 34. Sandvoort, van: 75. Sau ter: 63. Schaap: 236, 237. Schalks: 231. Scheyven: 113. Schelkens: 48. Schellekens: 54, 164, 170, 203. Schenckels: 62, 125. Schep: 234. Scheepens: 163. Schepers: 146. Schilder, Schilders: 52-60, 109-115, 130, 147-161, 238-247. Schippers: 30, 200. Schoenmakers: 44. Scoemaker, die: 2. Schoep: 29. Schomers: 47. Schoone: 195. Schoon(e)winckel, van: 90, 91. Schaut, van der: 130. Schouten(s): 25, 80, 105, 106, 203, 229. Schouw: 24. Schraggen: 140. Schreppers: 100. Schreven: 63. Schriek, de: 121. Schrobber, de: 94. Schroeij ers: 217, 218, 220. Schra(a)uwen: 28, 141. Schulten: 191. Schutgens: 206. Scuermans: 115. Schwan: 180. Sdeckers: 130, 131. Sebgres: 181. Zegers, Segers: 91, 92, 248. Segveld: 78. Zeeuw: 48, 49. Sever(e)ijns: 92, 145. Sibens: 190. Sidler: 185. Sijmense: 29. Symons: 58, 161. Silkot: 204. Sint Michielsgestel, van: 21. Sittard, van: 122. Sjoert, van: 190. Slaars: 134. Sleuwen, van: 63. Slegers: 126, 248. Sleuwens: 177, 193. Slo(o)ven: 145, 224, 225. Sloover: 80. Sluys, van der: 45. Smarius: 63. Smeeds: 131. Smeds, Smets: 133, 194. Smeulders: 114. Smyt, die: 116, 117. Smi(d)ts: 5, 50, 139, 178, 181, 188, 199, 234. Smout: 111, 141. Smulders: 78, 114, 136, 165, 188, 199, 211. Snabben: 130. Snacken: 139-146, 217-227. Snaphaan: 96. Sneders: 177. snellaars: 115. Snellen: 150. Snellens: 96. Snieders, Sniders: 175-179, 193-201. Snijders, Snyders: 7, 12, 50, 159, 176, 177. Snijers: 112. Zoenken: 157. Zoetart: 156. Somers: 126, 144, 218, 224. Son(ne), van: 8, 9, 84, 215. Soutvat, in het: 34. Spaendonck, van: 36. Spanjaerts, Spaenjaerts: 132, 133, 137. Speecks: 10. Speel: 189. Spiering(s): 63, 127, 170, 191. Spykers: 88. Sporkille: 154. Sprangh, van: 63. Spreuwel, van: 159. Spruijt: 219. Sroevers: 152, 153, 155. Staak (Staeck), van de(r): 5, 7, 8, 10, 166, 172, 173. Staal: 125, 166. Stal: 63. Stapels: 10. Stee, van der: 218. Steen, van (den, der): 34, 127, 185, 225. Steen velt, van: 204. Steenwech: 247. Stegen, van der: 121. Stegen de Put, van der: 121. Steijns: 225. Stelt: 82. Sterrenburg: 234. Stevens(e): 4, 8, 24. Stienen: 184. Stierken: 244. Stiphout, van: 186. Stockermans, Stok kermans: 125, 186. Stokkom, van: 182. Stoop: 95. Stoot: 30. Stouwen: 132. Stra(e)len, van: 171, 225. Stram proy, van: 237. Stratemaker: 83. Strat(e)n, van: 13, 15. Stra(e)tum, van: 73, 179. Strijbosch: 127, 137. Strij kers: 29. Stuns: 191. Summeren, van: 170, 171. Swaak: 29. Swaans: 12, 114. Zwart, Swart (de): 49, 191, 202. Sweets: 109. Sweets: 18, 76, 197. Switten: 4. Swol, van: 61, 125, 191, 248.

Taets van Amerongen: 39. Tabbers: 185. Tange: 187. Taphooren: 34. Tasseels: 16. Tegerder: 72. Tegen

bosch: 94. Theyssen, Theijssen: 38, 39. Tempelaer: 13. Terheijden, van: 225. Terruw: 180. Testers: 31. Teulings: 44. Teurlinckx: 191. Theeuwen: 34. T(h)iel(e)man(s): 34, 55, 59, 61, 122. Tielens: 180. Tiggelen, van: 187. Typoots: 109, 110. Tilborch (Tilborg), van: 96, 237. Tilburg (Tilburch), van: 31, 235. Timmermans: 125, 163, 188, 198, 229. Timmers: 47, 237. Thomas: 19, 31, 39, 217. Thonis: 47. Trent, van den: 29. Trier, van: 99. Trip: 50. Troyaes: 247. Tswitten: 160. Tuyll van Serooskerken: 63. Tulder, van: 59.

Uden, van: 152, 155. Uijen: 114. Uinings: 209. Ulings: 102. Uterwage: 243.

Vaarmaat: 22, 23. Vaders: 47. Vaeremaet: 20-22. Valentyns: 248. Valk(s): 24, 203. Valckenborch: 117. Veen, van der: 122, 206. Veer, van der: 75. Ve(e)ke, van der: 223. Veld, in het: 210. Velden: 61. Veldhoven (van): 61, 126, 132, 212, 248. Veenen, van der: 122. Venning: 48. Vennix: 112. Ven, van de: 87, 172, 194. Veraart: 25, 202. Verachter: 6, 172. Verbeeck: 92, 129, 131, 178. Verheersdonck: 133. Verbeke: 178. Verberne: 136. Verbraak: 25. Verbregt: 23. Verbruggen: 10. Verbunt: 126. Verdonck: 121. Verduin: 187. Verdult: 221, 223. Verdussen: 127. Vergouwen: 23. Verhag(h)en: 47, 49, 99, 135, 233, 236, 237. Verhees: 136. Verhelst: 24. Verhoeven: 12, 81, 189, 192, 194, 205, 208, 233. Verhulst: 97. Verkert: 219. Verkuijen: 86. Vermaat: 19-31. Vermeer: 166. Vermeij: 77. Vermeulen (Vermuelen): 45, 53, 82, 87, 178, 236. Vermunt: 189. Verryth: 55. Verschout, Versschauwd: 132. Verschuere: 58, 60. Verspeek: 209. Versteijnen: 169. Vervoort: 61, 171, 232. Verwaters: 83. Vezelaer: 13-18. Vesels: 15. Vessem, van: 3. Vijvers: 140, 141. Vin, de: 230. Vincenten: 28. Vinckevangers: 144. Viss(ch)er (de), Visschers: 73, 73, 88, 212. Vlieghe: 35. Vlieg: 206. Vlieden, van: 2. Vlietbrink: 212. Vlimmeren, van: 25. Voets: 203. Vogels: 138. Vooghten: 45. Voormaat: 30, 31. Voort, van der: 186. Vorselaar (Vorsellaer, Voirsclaer), van: 152, 158-161. Vos(s) (de): 18, 36, 37, 47, 48, 112, 125, 162, 248. Voskens: 100. Vrande, van der: 86. Vredenberg: 142. Vreij, Vreijssen: 90-92, 94. Vreng, de: 248. Vressen: 92. Vrients: 19. Vries(e), de (die): 35, 119, 192, 208. Vriesen: 94. Vrints: 89. Vromans: 63, 169. Vroonboven, van: 135. Vugt (Vucht), van: 81, 85, 163. Vuystken: 36.

Wael, van den: 153. Waele, de: 159. Wagemakers: 167. Wagen, uten: 243. Wag(h)e(n), van der: 243-245. Wagenberg: 190. Walhain, de: 160. Wallendaal, van: 22. Walterbosch: 61. Warre: 229. Wartmann: 211. Wasbeek, van: 230. Wassenberg: 173. Waeter, van de: 170. Watermael: 116. Watermolen, van de: 24. Weduwe, van der: 138. Weerts: 138, 226, 227. Wee, van der: 86. Weijlants: 217. Weymans, Weijmans: 61, 193. Weymers: 54. Wellens: 13, 84. Wenschen: 218. Wenten: 46. Werff, van der: 237. Wesenbee(c)k, van: 127, 140. Wetering, van de: 112. Wiel, van de: 173, 174, 210. Wyers: 16. Wyngaerd, van de: 88. Wihers: 51. Wijk, van: 79, 102. Wynandts van Rosandt: 248. Wijnen: 4. Wynricx: 116, 118, 122, 124. Wijs, de: 26. Wyten: 109. Wytken: 12. Wijtmans: 231. Willems(en): 6, 30, 35, 92, 96, 99, 102, 122, 127, 132, 133, 150, 162, 175, 183, 195, 216, 221, 248. Wilt, de: 93. Winter, de: 220. Winters: 198. Wit (With, Witte), de (die): 1, 3, 8, 159, 160, 167, 172. Witlox: 174. Wittenberg: 212. Wittens: 175. Woensel, van: 10. Wolf: 210. Wolfs: 97. Wouters: 2, 3, 39, 91, 118, 200. Woutes: 74. Wouw, van de: 9, 170. Wuijts: 146, 184. Wullen, van: 63. Wuestenborch, van: 109.

Inhoudsopgave

Jaargang 47 (1998)

ARTIKELLEN

<i>L.F.W. Adriaenssen</i> , De Diessense tak van de familie Schilders. Boeren, beneficianten en bankiers	52, 109, 147
<i>L.F.W. Adriaenssen</i> , De familie Schilders in de middeleeuwen. Een Bossche patriciërs-familie	238
<i>L.F.W. Adriaenssen</i> , Verdienen aan de gave Gods. Pest en hygiëne	148
<i>L.F.W. Adriaenssen en J.G.M.N. van der Zanden</i> , „Lieden zonder eergevoel”. Brabantse landlopers rond de vorige eeuwwisseling	65, 180, 202
<i>G.J.M. Blom</i> , Van Pas te Capelle en Waspik	40, 104, 228
<i>A.M. Bosters</i> , Snacken uit Brabants Zuid-Westerkwartier	139, 217
<i>A.M. Bosters</i> , Vermaat-Varremaet uit Hoeven en Oud Gastel	19
<i>L.F.P.M. de Brouwer</i> , De Brouwer uit Moergestel	1, 95, 162
<i>G.C.M. van Dijk</i> , Joos van Cleve en Jeroen Bosch in huize Vezelaer	13
<i>G.C.M. van Dijk</i> , Peter van Os ontmaskerd. Het drieluik te Boston	116
<i>M.J.H. van Dooremolen</i> , De Strijpse tak Van Loemel (Van Lommel)	89
<i>M.A.G. van Heumen</i> , Cleverens. Een aanvulling	38
<i>Th.M. Meulendijks</i> , Meulendijk, Meulendijks. 'n Peelfamilie	129
<i>A. van Moolenbroek en M.W.C.J.N. van Moolenbroek-Vogels</i> , Het brouwersgeslacht Snieders te Dommelen	175, 193

SPROKKELINGEN

Dienstweigeraars	12
Dood in Makassar	31
Vrouw te koop	39
Dodelijke tienerspelletjes	103
Incest	108
Hu wever, hu!	115
Vossenjacht te Sprundel	124
Nog een gevaarlijk kinderspelletje	161
Dood paard	179
Bloedbad in Peelland	216
Vier Hilvarenbeekse borgbrieven	237

MEDEDELINGEN

Prijsvraag belastingontduiking	62
Aanvulling Schenckels	125

HEEMKUNDE EN GENEALOGIE	63, 127, 191, 248
-------------------------------	-------------------

UIT DE COMME

Streekarchief Langs Aa en Dommel	125
--	-----

UIT DE BOEKENKIST

A.J.J. van den Boom, G.C.J. Wierckx en L.M.Th. van Bragt-Govaarts, <i>Bergs Kwartier- statenboek</i>	126
M. Vermeeren, <i>Poppel toen en nu</i>	62

VRAGENRUBRIEK

Bastaarden	191
van den Berg, Lodders	61
van Berckel	248
de Booy, Bois, Booi	61
Donckers alias Duysters	248
Klomp	125
Brands	61
Lagarden, Jacobs	125
Loman	191
van de Merendonk	248
van Merode	62
van der Rijt	61, 126
de Rohe, van Rhoo, de Roij	61
Schulten	191
van Swol	61, 125, 191, 248
Staal, Groenendaal	125
Teurlinckx	191
Timmermans	125
Vaderschapsacties, vondelingen, zuigelingenmoorden	191
van Veldhoven	61, 126, 248
Willems	248
de Zwart	191

INHOUD

Het brouwersgeslacht Snieders te
Dommelen

“Lieden zonder eergevoel”

Snacken uit Brabants Zuid-Westerkwartier

Van Pas te Capelle en Waspik

De familie Schilders in de Middeleeuwen

Sprokkelingen

Vragenrubriek

A. van Moolenbroek en M.W.C.J.N. van
Moolenbroek-Vogels 193

L.F.W. Adriaenssen en J.G.N.M. van der
Zanden 202

A.M. Bosters 217

G.J.M. Blom 228

L.F.W. Adriaenssen 238

216, 237

248

Genealogie en heemkunde 248

Naamregister 1998 250

Inhoudsopgave 1998 255

brg